

ఆదా నూతనవస్త్రాణి ధారయేత్.

శ్లో॥ నాగోభాతి మదేనఖం జలధరైః పూర్ణేందు నాశర్వరీ ।
శీలేన ప్రమదాజలం జలరుహై ర్నిత్యోత్సవః పండితైః । సత్పుత్రేణ
కులతి త్వయా వసుమతీ లోకత్రయం భానునా । దేవస్య గృహే
మునయో వసంతి దేవానాంగవయః పార్థివాసః దేవా ఇదం మే సుమ
నస్యమానా దివి దేవా వసవో దీఘమామాయుః ।

Acc No - 4202

మొదటి పేజీ

గవర్నమెంటు చట్టప్రకారము ఈ గ్రంథము కాపీరైట్స్ చేయఁ
బడినది ఇతరులు గ్రంథకర్త అనుమతిలేనిది ముద్రించకూడదు.

అక్షిప్తసింహ పెన్.
బందరు, బచ్చపేట. }

ఇట్లు.
చల్లా సుబ్బరాయశాస్త్రి

పీ ఠి క్త .

—o—o—o—

సుజననర్యులారా !

జననీ జనకులు మృతినొందిన సమయమందు పుత్రులు ప్రేత కర్మములను జక్కఁగనియమయుతముగ నెఱవేర్చిరేని వారు (ఆ జననీ జనకులు తమ పుత్రతాదులొఁరించిన దానాది కర్మములకు విధింపఁ బడిన పుణ్యలోకములను బొందుదురు. మఱియు వారు పితృ దేవ త్వముగలవారగుదురు. వారట్లగుటచే వారానందమునుబొంది తమ పుత్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును, తేజోవంతులును, ధనవంతులును అగునట్లు ఆశీర్వాచనములను జేయుదురు ఆ యాశీర్వాచన సామ ర్థ్యంబు వలన పుత్రులు సుఖవంతులై యుందురు.

శ్లో॥ పితౄణాంచ ప్రసాదేన కర్తృ ర్వంశోభివర్ధతే । శ్రేయ సాంచాభి వృద్ధిస్సాస్య ద్భూయసా ముత్తరోత్తరమ్ ।

తా॥ పితృదేవతలయొక్క యనుగ్రహముచేతఁ బుత్రులు యొక్క వంశ మభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులు గూడ విశేషించి కలుగును.

జ్యేష్ఠ ద్వైహిక కర్మమునకు పైతృమేధికమని పేరు. పైతృ మేధికమనఁగా చనిపోయిన మాతాపితృ మాతామహాది కారుణ్యవర్ణ ములొని వారలకు దహనసంస్కారము మొదలుకొని సపిండీకరణాంతము వఱకునుజేయు కర్మయని యభిప్రాయము.

“జ్ఞాత్వా కర్మాణికుర్వీత” అని యుండెను కాఁబట్టి కాలము తెలిసి పుత్రులు కర్మమాచరింపఁదగును. ఈ కలికాలమహిమవలన కొందరు పుత్రులు మాతాపితరులను సదామాషింపుచు వారు మృతులై న•వెనుకవారికి సకాలమందు శ్రాద్ధములఁజేయక మా తల్లిదండ్రులు తిననచ్చినారా ? పురోహితులకొఱకీ శ్రాధణము లేర్పడిన వనెను మఃఖ్యాభిప్రాయము గలవారగుదురు.

శ్లో॥ పున్నామో నరకాద్యమ్నో త్పితరం త్రాయతేసుతః । తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్త స్వయమేవ స్వయంభువా । అనఁగా ఏకారణమువలన పున్నామయను నరకమునుండి తండ్రిని రక్షింపుచున్నాఁడో ఆకారణమువలన పుత్రుని స్వయముగా బ్రహ్మచే జెప్పఁబడెను.

20 పరబ్రహ్మణ్యము.

పూర్వమీమాంస, అపరకృష్టియ, నిరయసింధు, ప్రయోగ
కమలాకర, జ్యోతిశాస్త్ర, ధర్మశాస్త్ర PRADH

పురాణాదులనుండి సంగ్రహితంబైన

పురాణోక్తాపరకర్మప్రకాశికయును

వైశ్యాపరచంద్రిక

ఈ గ్రంథము

కీ॥ శే॥ నా తండ్రిగారైన

చల్లా లక్ష్మీ నృసింహ శాస్త్రి గారిచే

ఆంధ్ర తాత్పర్య సహితముగా వ్రాయబడి,

వారి క్షేప్త పుత్రుడు

సుబ్బరాయ శాస్త్రి చే

స్వకీయ

శ్రీ లక్ష్మీనరసింహ ముక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రకటింపబడినది

మచిలీపట్టణము.

దశమ ముద్రణము 600 ప్రతులు.

1962

రిజిస్టర్డ్ కోపీరైట్]

[వెల రు. 3-0-0

ఆదా నూతనవస్త్రాణి ధారయేత్.

శ్లో॥ నాగోభాతి మదేనఖం జలధరైః పూర్ణేందు నాశర్వరీ ।
 శీలేన ప్రమదాజలం జలరుహై ర్నిత్యోత్సవః పండితైః । సత్పుత్రేణ
 కులత త్వయా వసుమతీ లోకత్రయం భానునా । దేవస్య గృహే
 మునయో వసంతి దేవానాంగవయః పార్థివాసః దేవా ఇదంమే సుమ
 నస్యమానా దివి దేవా వసవో దీఘమామాయుః ।

Acc No. 1234

గవర్నమెంటు చట్టప్రకారము ఈ గ్రంథము కాపీరైట్ చేయఁ
 బడినది ఇతరులు గ్రంథకర్త అనుమతిలేనిది ముద్రించకూడదు.

అక్షిప్తసింహ పెన్. }
 బందరు, బచ్చపేట. }

ఇట్లు.
 చల్లా సుబ్బరాయశాస్త్రి

పీఠిక .

—o—o—o—

సుజననర్యులారా !

జననీ జనకులు మృతినొందిన సమయమందు పుత్రులు ప్రేత కర్మములను జక్కఁగనియమయతముగ నెఱవేర్చిరేని వారు (ఆ జననీ జనకులు తమ పుత్రతాదులొందించిన దానాది కర్మములకు విధింపఁ బడిన పుణ్యలోకములను బొందుదురు. మఱియు వారు పితృ దేవ త్వముగలవారగుదురు. వారట్లగుటచే వారానందమునుబొంది తమ పుత్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును, తేజోవంతులును, ధనవంతులును అగునట్లు ఆశీర్వాచనములను జేయుదురు ఆ యాశీర్వాచన సామర్థ్యంబు వలన పుత్రులు సుఖవంతులై యుందురు.

శ్లో॥ పితౄణాంచ ప్రసాదేన కర్తృ ర్వంశోభివర్ధతే । శ్రేయ సాంచాభి వృద్ధిస్సాస్య ద్భూయసా ముత్తమోత్తరమ్ ।

తా॥ పితృదేవతలయొక్క కృపనుగ్రహముచేతఁ బుత్రులు యొక్క వంశ మభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులు గూడ విశేషించి కలుగును.

జ్యోర్థ్వ దైహిక కర్మమునకు పైతృమేధికమని పేరు. పైతృ మేధికమనఁగా చనిపోయిన మాతాపితృ మాతామహాది కారుణ్యవర్గ ములోని వారలకు దహనసంస్కారము మొదలుకొని సపిండికరణాంతము వఱకునుజేయు కర్మయని యభిప్రాయము.

“జ్ఞాత్వా కర్మాణికుర్వీత” అని యుండెను కాఁబట్టి కాలము తెలిసి పుత్రులు కర్మమాచరింపఁదగును. ఈ కలికాలమహిమవలన కొందరు పుత్రులు మాతాపితరులను సదాదూషింపుచు వారు మృతులై న•వేనుకవారికి సకాలమందు శ్రాద్ధములఁజేయక మా తల్లిదండ్రులు తిననచ్చినారా ? పురోహితులకొఱకీ శ్రాధము లేర్పడిన వనెను మఃఖ్యాభిప్రాయము గలవారగుదురు.

శ్లో॥ పున్నామ్నో నరకాద్యమ్మ త్పితరం త్రాయతేసుతః । తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్త స్స్వయమేవ స్వయంభువా । అనఁగా ఏకారణమువలన పున్నామయను నరకమునుండి తండ్రిని రక్షింపుచున్నాఁడో ఆకారణమువలన పుత్రుని స్వయముగా బ్రహ్మచే జెప్పఁబడెను.

శ్లో॥ జీవతో ర్వాక్యకరణా త్ప్రత్యబ్ధం భూరి భోజనాత్ ।
గయా మూం పిండదానాశ్చ త్రిభిః పుత్రస్య పుత్రితా ॥

అనగా తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞ ననుసరించుటయుఁ ప్రత్యాబ్ధిక శ్రాధము ఆమశ్రాధవిధిచే జటిపి పిమ్మట తమ తమ బంధువుల కన్న దానముచేయుటయు, గయయందు పిండప్రదానము చేయుట యును ఈ మూడుకార్యము లాచరించుటచే పుత్రుఁడు పుత్రీధర్మమును నెఱవేర్చినవాఁడగును.

అయ్యా, ప్రాచీన గ్రంథములయందపరము పురాణోక్తవిధిగా నొకచోట వ్రాయనందున ధర్మశాస్త్రములయందుఁ బ్రవీణత గల యాజ్ఞకులకుఁదప్ప తక్కిన సామాన్య బనులకు దానిఁజూచిగ్రహించుటకు కఠిరముగనుండెను. మఱియు నీమంత్రముఁజెప్పి యీ క్రియఁ జేయవలయునని యెల్లరకుఁ దెలియకయు, మధ్య ధర్మశాస్త్రముఁడుటచేఁ బ్రయోగమును వఱుసగా గ్రహించుటకుఁ దెలియకయున్నది. పెక్కుదేశములయందు ధర్మశాస్త్రరీతిగ జఱుపు బ్రాహ్మణులు పడుచుండిన శ్రమ మింతయని చెప్పనలవిగాదు. ఈ పురాణోక్త ప్రయోగములను కొందఱు కొంతకాలమువఱకుఁ జదివియు కొన్ని ప్రయోగాదులయందు సందేహముగలవారై యీవిద్యదురవగాహంబని ప్రారంభింపకయేయున్నారు. బుద్ధిమంతులు మఱికొందఱు ధర్మశాస్త్ర గ్రంథములనే మిగుల కష్టముతో చిరకాలము పఠించి అందు జ్ఞానముగలిగిన పిమ్మటఁ బ్రయోగములను దెలిసికొను చున్నారు. బహుజనులిట్టి శ్రమపడుటఁజూచి ఈగ్రంథము ముద్రింపఁజడినది. వీనిలో పురుష పరంపరగా జఱుపునప్పుడు పితః... గోత్రస్య... ప్రేతస్యయనియును, స్త్రీ వాచకమునందు మాతుర్గోత్రాయాః... ప్రేతాయాఃయనియును జఱుపఁదగును. ప్రయోగాదులలో... గ్రహించదగును. దీనియందెచ్చటైనను స్థూలిత్యములుండిన పక్షమందు వానిని వివరముగా వ్రాసి మోకుఁబంపించినపక్షమందు రాబోవుకూర్పులో సవరించెదను. కాఁబట్టి బుధోత్తములను బ్రార్థించెదను. చ॥ సు॥

గ్రంథస్థవిషయములు.

విషయములు.	పుట.	విషయములు.	పుట.
మృతీకిదోషనక్షత్రములు	1	తిలపాత్రదానప్రయోగము	27
దోషయుక్తతిథివారములు	1	కర్ణమంత్రపఠనము	28
మంచినక్షత్రములు	1	షణ్ణిమిత్రప్రాయశ్చిత్తము	29
మృతిచక్రము	3	మృత్యుతిథ్యాదిశాంతిప్రయోగం	30
మాతాపితృభక్తి	4	తండులహోమః	31
పుత్రస్వరూపము	5	ఔర్ధ్వదైహికతర్కప్రయోగం	32
దానస్వరూపము	7	దహనప్రయోగము	34
ప్రాయశ్చిత్తప్రకరణము	9	కర్తవ్యపఠనము	37
జీవప్రాయశ్చిత్తము	10	శిలాప్రతిష్ఠాపనము	38
హోమప్రకరణము	12	నిత్యకర్మప్రయోగము	39
కర్మాచరణఫలము	12	వాసోదకదానము	40
ఉత్కృంతివిషయము	13	తిలోదకదానము	40
తిలపాత్రదానము	14	పిండప్రదానము	41
కర్ణమంత్రపఠనము	15	వాయుసపిండము	41
షణ్ణిమిత్రప్రాయశ్చిత్తవిధి	15	సంకల్పవిశేషము	42
మధుపర్కదానము	16	సంచయనప్రయోగము	42
మరణకాలదోషశాంతి	16	దహనదేశేజలసమ్మోక్షనము	43
త్రిపుష్కరద్విపుష్కరమరణం	17	శవాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తము	43
దహననియమములు	18	అస్థిసంచయనప్రయోగము	44
తిలోదకవాసోదకనిర్ణయము	19	అస్థిసంగ్రహణము	45
తిలోదకనిషేధము	20	శిలాత్రయవేదికారాధనము	46
శాఢస్థనిరూపణము	21	గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణము	47
శ్రాద్ధకర్మభోక్త్రనియమము	22	నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధ	
సర్వప్రాయశ్చిత్తము	24	ప్రయోగము	49
ఉత్కృంతిప్రయోగము	26	నవశ్రాద్ధప్రయోగము	52

విషయములు.	పుట.	విషయములు.	పుట.
దశాహప్రయోగము	55	సూతికారజస్వలాదిమృతి	
శిలోద్వాసనము	57	ప్రాయశ్చిత్తము	91
ఆనందహోమం	57	విధవాప్రాయశ్చిత్తము	92
కర్మణఃపుణ్యాహవాచనము	58	సువాసినీ ప్రాయశ్చిత్తము	93
గృహశుద్ధివిషయము	59	దుర్మరణప్రాయశ్చిత్తము	93
పుణ్యాహవాచనము	59	నారాయణబలిప్రయోగము	94
వృషోత్సర్జనవిషయము	60	పుసర్దహనక్రియ	99
వృషోత్సర్జనప్రయోగము	60	విషూచీమశూచీజాడ్యమృతి	100
రుద్రకలశపూజా	64	దర్భపవిత్రనిర్ణయము	100
గోవృషభవివాహప్రయోగం	65	మండలవిధానం	101
అథవత్సతరీదానం	65	ఉదకుంభశ్రాద్ధము	102
గోవృషభమార్జనమ్	66	శ్రాద్ధభోక్తృసంఖ్యా	102
అగ్నిబలిపదానము	68	పాలాశవిధి	103
ఏకోదిష్టశ్రాద్ధవిషయము	69	దేశాంతరగతమృతి	104
ఏకోదిష్టశ్రాద్ధప్రయోగము	69	కర్మానంతరం ప్రేతజీవించుట	104
షోడశశ్రాద్ధవిధి	71	రజస్వలాకంఠసూత్రవిసర్జనం	105
షోడశశ్రాద్ధప్రయోగము	72	జాతిభోజనం	105
అర్ఘ్యపాత్రాసాదనం	74	పిండికిరణముఖ్యకర్తలు	105
అర్ఘ్యదానమ్	74	కర్తృపత్నీప్రేతపత్నీ	
ఆర్చనము	75	రజదర్శన విషయము	106
ధాతాదత్తము	76	సర్పహతశ్రాద్ధప్రయోగం	108
పిండప్రదానం	76	మృతాశౌచాంతర్గతశ్రాద్ధం	111
ప్రేతసపిండికరణప్రయోగం	78	దశదానమంత్రములు	111
స్త్రీలకుసంకల్పవిశేషము	83	విశేషదానములు	112
ధారాదత్తం	85	షోడశ మహాదానములు	113
వైతరణీగోదానము	87	మృతాహస్సు దెలియనిచో	
స్వర్గపాథేయము	88	నిర్ణయము	114
మాత్సుసంపిండికరణము	89		
గర్భిమరణప్రయోగము	90		

వీవ యములు.	పుట,	విషయములు.	పుట.
మృత్తికాస్నానప్రయోగము	115	దానాదిఫలనిరూపణము	133
గయాశాస్త్రధఫలము	116	కారుణ్యవిషయము	139
సువాసిత్వనిర్ణయము	117	శ్రాద్ధాదులవలన పిత్రదేవతలు	
కర్తృనిరూపణము	117	సంతోషించుట	146
కర్తృబాధ్యా రజస్వలా		పంచగవ్యప్రాశనము	
ఏకాదశదినంబున జ్ఞాత్వా		ఆశౌచ ధర్మశాస్త్రమ్	149
శౌచము	120	రజస్వలాశౌచము	150
త్రైపక్షికాదిశాస్త్రధికాలము	120	జాతాశౌచప్రకరణము	150
ఊనత్రయములకునిషిద్ధికాలం	121	మృదుస్నానాశౌచము	151
స్నానోదకనిర్ణయము	122	కఠీనస్నానాశౌచము	151
జీవత్పితృనకుశాస్త్రధనిషేధం	123	పాతాశౌచం	151
తీలతర్పణనిషేధము	123	ప్రసవాశౌచం	151
దర్శితీలతర్పణఫలము	124	మృతాశౌచం	152
తాంబూలచర్పణము	125	పితృగృహంబునకన్యామృతి	153
మాతుర్దశాహమధ్యే		మాతాపితృమృతి	154
పితృమృతి	126	భ్రాతృభగినీలమృతి	154
అధితమానప్రకరణము	126	మేనమామమృతి	154
శనముతోకూడా వెళ్ళుటకు		మేనమామభార్యమృతి	154
నియమములు	12	ఉపనయనమైనమేనల్లునిమృతి	154
శ్మశానమునకుపోబడినశవము		మాతామహుని మృతి	154
జీవించునప్పుడు చేసేవిధి	10	అనుపనీతదౌహిత్యమరణం	155
నిత్యకర్మయందుశిలానష్టం	131	మాతామహి మరణమరణం	155
సంవత్సరవిమోకంబున తిధి		భార్యతల్లిదండ్రులమరణం	155
ద్వయశాస్త్రధ నిర్ణయం	131	అల్లుని మృతి	155
మృతతిధి నిర్ణయము	132	స్వామికుని మృతి	155
శాస్త్రధికాలంబున త్యాజ్య		పితృభగినీల మృతి	155
విషయము	13		

విషయములు.	పుట.	విషయములు	పుట.
మాతృభగినీల మృతి	155	కర్తృభోక్తృరుపవేశనవిధి	,,
పితృమాతృబారధవ్యం	,,	భోక్తృరాసౌచం	,,
జనకతలిదండ్రిల మరణం	156	కర్తృరాసౌచం	,,
దత్తకుని మృతి	,,	ప్రారంభవివరణం	165
అచార్యమరణం	,,	జానునిక్షేపవిధి	,,
అత్రికాంతాసౌచం	157	ఘృతపాత్రనిధానం	166
దశాహమధ్యంబున శ్రీమణం	,,	చిత్రగుప్తజలినిషేధం	,,
మూముదినంబులలో శ్రవణం	,,	సువాసినీ భోజనవిధి	,,
మాతాపితృ మరణం	,,	అధిశ్రవణవిధి	,,
బౌరసపుత్ర మరణం	158	పితృనూక్తనిషేధః	167
పదిదినంబులు గడచినపిమ్మట	,,	పిండదూషేణ	,,
జాతిమరణం	,,	కర్తృశ్రాద్ధశేమాన్నభోజనం	,,
ఆసౌచసంపాతం	159	ఉపవాసే శ్రాద్ధశేమాన్న	,,
సూత కేమృతాసౌచం	161	భోజననిషేధః	,,
శవసర్పం	,,	భిన్నగోత్రాణాంపితృశేమాన్న	,,
ధర్మార్థదహనం	162	భోజననిషేధః	168
పైతృమేధిక కారికలు	,,	శూద్రస్య పితృశేమాన్నదాన	,,
శ్రాద్ధదినే గృహాలంకార	162	నిషేధః	,,
నిషేధః	162	ఆసౌచమధ్యేవాప్రప్రత్యాబ్ది	169
ఉచ్ఛవారి నిషేధః	,,	కస్యశూన్యతిథినిషేధః	169
దేవతార్చన నిషేధః	163	శూన్యతిథ్యనంతరదినే కర్తవ్య	,,
అచమన కాలః	,,	త్వవిధిః	,,
అశ్వలాయనానాం గోత్ర	,,	సూతకాంతరితశ్రాద్ధనిర్ణయః	,,
ద్యుచ్చారణక్రమః	,,	సంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధవిధి	170
విష్ణ్వర్చన విధిః	,,	కడమ విషయములు ధర్మశాస్త్ర	,,
పాదప్రక్షాళనం	164	సంగ్రహమందు జూడవలెను.	,,

పురాణోక్తవైశ్య అపరచంద్రిక.

మృతికి దోషనక్షత్రములు .

నిర్ణయామృతే శ్లో॥ రోహిణ్యాం వసుపంచకే త్రిపదభే యుగ్గాంఘ్రి
బైవైతృభే । నందాకామ చతుర్దశీ భృగుకుజార్యే ష్యేషుభదే
తిథౌ । ప్రేతశ్రాద్ధమృతీ సపిండికరణ త్రైపక్షీ కొనత్రయా ॥
శ్చేద్వంశక్షయ మాఘవంతి కురుతేమాస ద్విపహద్వయే॥

తా॥ రోహిణి. ధనిష్ఠ, శతభిషము, పూర్వాభాద్ర, ఉత్తరా
భాద్ర, రేవతి, త్రిపాదినక్షత్రములగు కృత్తిక, పునర్వసు, ఉఫవిశాఖ
ఉషా,లును ద్విపాదినక్షత్రములైన మృగశీర్ష చిత్రనక్షత్రములును,
మఘ, ఈశనక్షత్రములయందును ప్రేతకర్మము, మరణము, సపిండికర
ణము, త్రైపక్షీతము, కొనమాసికములు, మొదలుగాగల ప్రేతకార్య
ములు చేయగూడదు, అనఁగా దోషముగల నక్షత్రములని భావము.

దోషయుక్త తిథివారములు.

పాడ్యమి- విదియ- షష్ఠి- సప్తమి- ఏకాదశి- ద్వాదశి- త్రీ
యోదశి- చతుర్దశి- ఈతిథులు దోషములుగలవి, వారములు శుక్ర-
గుజ- బానువారములు- దోషములుగలవి. శనివారము మాత్రము
మధ్యమపక్షమని కొందరుచెప్పిరి.

మంచి నక్షత్రములు.

శ్లో॥ మృతతిథిషు యదాస్యాత్సోమసౌమార్యవారా । ణత్వి
శుభఫలదాని ప్రోచ్యతే ధర్మవిద్భిః తురగభరణిపుష్ప స్వాతిహస్తా
ర్ద్రమిత్రీ ॥ శ్రీవణజలసమేతాః జ్యేష్ఠమూలాస్తద్భై వ । భుజగమపిచ
పూర్వాఫన్దనీనామధేయమ్ సకలముషగణానాంశస్యతేప్రేతకార్యే ॥

తా॥ అశ్వని- భరణి- అర్ద్ర- పుష్యమి- ఆశ్లేష- పుబ్బ-
హస్తా- స్వాతి- అనూరాధ- జ్యేష్ఠ- మూల- పూర్వాషాఢ- శ్రవణ
ము ఈనక్షత్రములు ప్రేతకార్యములకు మంచివి, వారములలో సోమ
బుధ- గురువారములుప్రశస్తములు.

శ్లో॥ ప్రిచీనగ్రంథే మృతేతుదదహనేచైవ ప్రేతిధిష్ట్యప్రవేశనే । పుణ్యక్షేత్రేపుణ్యదిథౌ పుణ్యతీర్థేఽస్థినిక్షిపే । యుగ్మస్థితీర్థపదభేరోహిణ్యాం పైతృభేతథా । ధనిష్ఠాపంచకేచాపి ప్రేతకార్యం నకారయేత్ ॥

తా॥ మృతేతిధియందును, దహనమందును, ప్రేతయొక్కగృహమందు ప్రవేశించుటయందును, పుణ్యతీర్థములు సేవించుటయందును, అస్థినిక్షేపణమందును, ద్విపాది- త్రిపాది- రోహిణి- మఘానక్షత్రములయందును, ధనిష్ఠాపంచకమందును ప్రేతకర్మము చేయకూడదు.

శ్లో॥ గ్రంథాంతరే నందాభద్రా కామభూతా భౌమశుక్లార్కవాసరాః దహనేమరణేచైవ । తద్దోషంత్రిగుణంభవేత్ ॥

తా॥ ౧౨-౬-౭-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ ఈతిధులయందును రవి- శుక్ర- కుజచారములయందును ధహనమరణములు జరిగెనేని ఆమరణమొందిన స్థలమందు మరణమును, దహనముజరిగిన స్థలమునందు దహనమును మూడుపర్యాయములు జరుగును

శ్లో॥ కింతిధ్యుడుయోగేగ్రామే వారోఢ్యోగే వాటికాయమ్ తిథిచారోఢ్యోగే గేహేమరణం పునర్భవతి ॥

తా॥ పైనజెప్పిన దోషతిధులు నక్షత్రములుగూడగా మరణమునొందనేని యాగ్రామములో తిరిగి మరణము జరుగుననియును నక్షత్రవారిములు కూడెనేని వాటికయందుతిరిగి దహనము జరుగుననియును, తిథివారనక్షత్రములు గూడయుండెనేని మరణమొందిన గృహమందు తిరిగి మరణము జరుపవలెను.

శ్లో॥ మాసనిర్ణయః ద్విబాదేత్రీణిమాసాని త్రిపాదేచ చతుష్టయమ్ ॥ తద్గృహంవర్జయేద్దీమాన్ షాణ్మాసం వసుపంచకే ॥

తా॥ ద్విపాదనక్షత్రములగు మృ- చి- భ- ఈనక్షత్రములయందు మరణమునొందెనేని మూడుమాసములవరకును త్రిపాదినక్షత్రములగు కృ- పున- ఉఫ- విశా- ఉత్తరాషాఢ ఈనక్షత్రముల

యందు నాలుగుమాసములవరకును ధ- శత- పూభా- ఉభా- రే- ఈనక్షత్రములయందు మరణమునొందెనేని ఆరుమాసములవరకును ఏగృహమునందు మరణముకలుగునో ఆగృహము విడువవలెను.

మృత్యుచక్రము

కృ	ఆశ్లేష				మ
	రో	పుష్య		పూఫ	
భిరణి	విశాఖ	మృ	పున	ఉఫ	లిఖిషా
		అర్ద్ర			
		శు	మి	బి	
		మృగశిర			
	మి	మి	మి	మి	
ధ	అనూరాధ				అనూరాధ

శ్లో॥ సూర్యాధిష్ఠితతారాకాది గణయేచ్ఛత్వారి బాహ్యంతరే బాహ్యేత్రీణి పునఃపునశ్చగణయే దీశాన్యదిక్షుక్రమాత్ ॥

తా॥ మృత్యుదినమాన సూర్యుడే నక్షత్రమునందుండునో అది మొదలు ఈశాన్యదిక్కునుంచి చక్రమధ్యమువరకు ౪ నక్షత్రములును తదుపరి నక్షత్రమును మొదలుకొని క్రమముగా లిఖించవలెను. చక్ర మధ్యస్థితనక్షత్రము మొదలు తూర్పువరకు ౪ నక్షత్రములును క్రమ

ముగా ఆగ్నేయము మొదలు చక్రమధ్యమువరకు ౪ నక్షత్రములును
ఈప్రకారమే ఈశాన్యదిక్కునుంచి ప్రాగాదిదా విదిక్కులయందు 3
ను దిక్కులయందు ౪ ను ఆరోహణ అవరోహణ శ్రమముగాప్రాప్తి
చూడవలెను.

శ్లో॥ మృతికాలేందునక్షత్రయత్రతిష్ఠతి తత్రమాత్ ।

అంతరంగే త్రిషక్షస్యా స్మృత్యకత్యా ద్విపక్షకమ్ ।

అంత్యేచపక్షమేకంస్యా ద్బాహ్యారేఖానదోషభాక్ ॥

తా॥ మరణకాల నక్షత్రము చక్రమధ్యమందుంటే ఆగృహ
ము ౪గ్గే రోజులు విడువవలెను. దానికిచుట్టువున్న ౮ గదులలో
వుంటే ౧ మాసము విడువవలెను. దానికిచుట్టువున్న ప్రహరీలోపల
యుంటే ౧గ్గే రోజులు విడువవలెను. చక్రమునకు వెలుపలనుంటే
అయింటిచారికి దోషములేదు గాని ఆయాదిక్కులయందున్న వారికి
దోషముసంభవించును.

ఇతి మృతిచక్ర నక్షత్రవిచార స్సమాప్తః

అథమాతా పితృభక్తి.

లోకమునందును జంతుజాలములోనంతయు మానవజన్మముల్
మము. అదిజన్మాంతర సుకృతపరిపాక విశేషముచేత గలుగవలసినదే
కాని మరియొకదానివలన గలుగునదికాదు. అట్టిదుర్లభమైన జన్మము
లభించియు మాతాపితృభక్తిజ్ఞాన మనునవి పట్టుపడకపోయిన ఈజన్మ
ము వ్యర్థమైపోవును, కాబట్టి మనుష్యులలో నెవ్వనికిగాని వానివాని
తల్లిదండ్రులు జగజ్జననీ జనకస్వరూపులై యుందురు. ఇట్టితల్లిదం
దులయెడభక్తి జేయుటప్రథమకతవ్యమని తద్విషయకమైనప్రమాణం

శ్లో॥ నాస్తిమాతృసమందై వం నాస్తిపితృసమోగురుః ।

తయోఃప్రత్యుపకారోపి నకథంచ నవిద్యతే ॥

తా॥ తల్లితోసమానమైనదైవములేడు- తండ్రితోసమానమైన గురుఁడులేడు, ఎందువలనననగా ఆతల్లిదండ్రులకు వారుకనిపించి కాపాడుచువచ్చిన ఉపకారమునకై ప్రత్యుపకారమును యోచించితే యెవ్విధమునను కానరాదు. కావునకృతజ్ఞులమై ఉండవలెను.

శ్లో॥ మాతాపితాచసుప్రీతౌ స్యాతాంపుత్రగుణై ర్యది స్సపుత్ర సకలంధర్మం ప్రాపుయాత్తై న కర్మణా ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల నానందపరచుటయే సర్వసుకృతమునంబడును. అదిలేక యెన్నిపుణ్యములను జేసినను వ్యర్థమనిభావము.

పుత్తస్వరూపము

శ్లో॥ పున్నామోనరకాద్యస్మా త్పితరంత్రాయతేసుతః ।
తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్వయమేవ స్వయంభువా ॥

టీక॥ యస్మాత్ = ఎందువల్ల, పున్నామాః = పుత్రులగుపేరుగల, నరకాత్ దుఃఖానుభవంబునుండి పితరం = తండ్రిని, సుతః = కొడుకు, త్రాయతే = కాపాడుచున్నాడో, తస్మాత్ = అందువలన, స్వయంభువా = స్వయమేగా, పుట్టినబ్రహ్మచేత, స్వయమేవ = తానుగానే, పుత్రః ఇతి = పుత్రుడని ప్రోక్తః = ఆకొడుకుచేప్పబడుచున్నాడు అనగా పుత్రుడుపుట్టుటచే తండ్రికి సద్గతినిచ్చుచున్నాడు. వీడుపుట్టుటచేత తండ్రియొక్క నరకదుఃఖము నివర్తించును. ధర్మమును ప్రజాసంతతి పరంపరమ తనతోపొనియ్యుక పొందినదగుటయే తండ్రికిదుఃఖనివృత్తి.

శ్లో॥ అజామృతచమూర్ఖాణాం మృతాజాతౌ వరాసుతౌ ।
తౌకించిచ్ఛోకదౌపితౌ ర్మూర్ఖస్తత్యంతశోకదః ॥

టీక॥ మూడువిధములు సంతానములు- పుట్టినవి- పుట్టించచ్చినవి, పుట్టిమూర్ఖంబులైనవి, (అట్టి)అజాత = పుట్టనివాడు, మృత = చచ్చినవాడు మూర్ఖాణాం = మూర్ఖుడనెడుముగ్గురిలో, మృత = అజాత, చచ్చినవాడు, పుట్టనివాడనెడు ఇద్దరును, వరాసుతౌ = శ్రేష్టులైనకొడుకులు, ఎందువల్లననిన, తౌ = వారలు, పితౌః తల్లిదండ్రులకు, కించిత్ = శోకదౌ, కొంచమనగా తలచినప్పుడొకప్పుడు మాత్రమేవ్యసనమునిచ్చువారలు, మూర్ఖః = తు, మూఢుడైనకొడుకైతే, అత్యంతశోకదః మిక్కిలి దుఃఖకరుడుగా నుండును, అనగాకొడుకుమూర్ఖుడయ్యెనేని తల్లిదండ్రులు ఎప్పుడును దుఃఖించుచుండురనుట.

శ్లో॥ జీవతోర్వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్ధం భూరిభోజనాత్ ।

గయాయాం పిండదానాచ్చత్రిభిః పుత్రస్యపత్రితా ॥

టీ॥ జీవతోః బ్రతికియున్న తల్లిదండ్రులయొక్క, వాక్యకరణాత్ = మాట నేర వేర్పుటచేతను, ప్రత్యబ్ధం = తల్లిదండ్రులు చనిపోయిన వెనుక ప్రతిసంవత్సర మునందును, భూరిభోజనాత్ = విస్తారముగా శార్దూభోజనంబుల నిడుటచేతను, గయాయాః = గయతీత్రమునందు, పిండదానాత్ = పిష్టపదీశార్దూమచేయుట చేతను, త్రిభిః = ఈమూడింటిచేత నే, పుత్రస్య = కొడుకునకు, పుత్రితా = పుత్ర త్వముఆనగా తండ్రిచెప్పినట్లువినుచుండి పిదపకృతజ్ఞతతో పితృధర్మమును పాలిం చువాడు గనుక పుత్రుడనంబడును.

శ్లో॥ ప్రియూచపితూన్ పూర్వా నన్యజోదివిమోదతే ।

పుత్రేణలోకాన్ జయతి పౌత్రేణనందమశ్నుతే ।

అథపుత్రస్యపౌత్రేణనాక మేవాధిరోహతి ।

అనోగృహీయోభవతి పుత్రస్తస్యహిపుత్రితా ।

టీ॥ అన్యజః = గృహస్తుడై పితృయుగనిముక్తి నందినవాడు, ప్రజాయా = సం తానముచేత, పూర్వాన్ పితూన్ = పితృపితామహా ప్రశితామహానులగు తనదేను కటివాళలగు పితృజనననిచి, పునోక్త్యాదననూప ధర్మాచరణమచే సంతుష్టులం జేసి నివి = తేజోలోకమునందు మోదతే = సంతసించును, మరియు పుత్రేణ = ధర్మముగాగలిగిన కొడుకుచే లోకాన్ = బహిఃజనులను, జయతి = జయించుచు న్నాడునగా వీరిచేనావంభింపబడిన కార్యములను కోనసాగించువాడుగను తనయధ మణ్ణాతిమణ్ణాదులను నిర్వహించుకొనువాడు గనుక ఉండునట్టివాఁడు, కొడుకుగనుక లోకులతోందర తననులేకపోవుటయే జయమనవచ్చుచు, అటుగాకపోయిన లోకాన్ పారతికలోకంబులను జయించుననగా నాపుత్రునిచేనియ్యబడు త్రిలోదకా దులచే పుణ్యలోకంబులనొందునని భావము, పౌత్రేణ = మనుమనిచే, ఆనందమశ్ను తే = సుఖముననుభవించుననగా నావంశమిట్లే యభివృద్ధి నొందెగదా నేను పితృయ వినుక్తికొరకు పుత్రునింబడునని యానందించు ఆధ = అటుపిమ్మట, పుత్రస్య పౌత్రేణ = కొడుకుయొక్క మనుమనిచే, నాకం — ఏవ = బ్రహ్మలోకమునే, అధిరోహితి = యొక్కననగా నతనిపుణ్యం బపాతంబనిభావము, అతః = అందువ లన, యఃపుత్రః = ఏపుత్రుడు, గృహీధవతి = సంసారిగానేర్పడునో, తస్య = అట్టివానికి, పుత్రితాహి = పుత్రత్వము గలదుగదా, ఎవ్వడుకొని ఇట్టివానికొడు

కని శేరువాంది ధర్మమునవలంబించి సుసారియనంబడి పరోపకారనిరకుండైయుం
డునో వాడు కొడుకుగాని ఎవ్వడోపీడొకయనామధేయుడు అట్లుచేరు శేరుచు
వాడనిపించు మూఢుడు . కొడుకుగాదనిరి

దా న స్వ రూ ప ము

దానములు మూడువిధములు- సాత్వికము, రాజసము, తామసము,

శ్లో॥ దాతవ్యమిదియద్దానం దీయతేనుపకారిణీ ।
దేశకాలేచ పాత్రేచ తద్దానం సాత్వికంస్మృతమ్ ॥

తా॥ అనఁగా దానముయ్యదగినదని తలచి తనకుపకార
మును జేయనివానికే యుక్తదేశమచదును యుక్తకాలమందునుతగిన
పాత్రమంవ్వబడుచున్నదో ఆదానము సాత్వికదానమని చెప్పిరి.

శ్లో॥ యత్ప్రత్యుపకారార్థం ఫలముద్దశ్యవాపునః ।
దీయతేచపరిక్లిప్తం తద్దానంరాజసంస్మృతమ్ ॥

తా॥ ఏదిప్రత్యుపకారముకొరకుగాని ప్రతిఫలముకొరకుగాని
వ్యసనముతో నియ్యబడుచున్నదో అదిరాజసదానమని చెప్పబడును.
శ్లో॥ అదేశకాలే యద్దానం అపాత్రేభ్యశ్చదీయతే ।

అసత్కృతమవజ్ఞాతం తత్తామన ముదాహృతమ్ ॥

తా॥ ఏదానము అదేశమందును అకాలమందును, అపాత్రము
లందును, ఆమర్యాదతో తెలియక యియ్యబడుచున్నదో ఆదానము
తామసదానమని భగవద్గీతా ప్రమాణముకలదు. ఈమూడువిధము
లైన దానములలో మొదటిదైన సాత్వికదానము శ్రేష్ఠమైనదనియు,
ఆవిధముగ జేయుటచే విగులపుణ్యము లభించుననియును, ఆరీతిని
చేయుటచే పుణ్యములభించదనియు, మూడవదగు తామసదానము
నిందింపదగినదనియు, ఆవిధముగ దానముచేయుటచే పాపమేతప్పక
లభించుననియు అనేకప్రమాణములుగలవు.

శ్లో॥ కింతస్యనానైః కింతీర్థైః కింతపోలిః కిమధ్వరైః ।
హృదిస్థోయస్య భగవాన్మంగళాయతనోహరిః ॥

తా॥ మనమున నీశ్వరధ్యాననిష్ఠలేక బయటదాంబికుడై ఎన్ని దానములుచేసినను వ్యర్థము, ఎన్ని తీర్థములు సేవించినను ఫలములేదు ఎన్ని తపంబులుసలికినను లాభములేదు. యెన్ని యజ్ఞముల నాచరించినను నిష్ఫలము. హృదయశుద్ధితో దైవమును ధ్యానించుచు జేసిన దానితీర్థతపోయజ్ఞములు సఫలంబులని భావము. కావున నెల్లప్పుడును దైవస్యస్తభరుండై కర్మాచరణముచేయుట మంచిదని ఫలితార్థము.

శ్లో॥ దేశకాలేచపాత్రేచ తద్దానం సాత్వికం స్మృతమ్ ।

అన్నట్లు సమయమును కనిపెట్టి దానముచేయవలెను.

శ్లో॥ కన్యాగతే భాస్కరేతు పితూగ్రాం దత్తమక్షయమ్ ।

సూర్యవృశ్చిక సంక్రాంతేః నిరాశాః పితరోగతాః ॥

తా॥ సూర్యుని కన్యాయమున మొదలు మహాలయకాలంబున విశ్వదేవతల కివ్వబడినకన్యము అక్షయంబగును. వృశ్చికసంక్రమణము వెళ్ళినపిమ్మట పితృదేవతలు భగ్నాశులై తమవంశస్తులను శపించిపోయెదరన్నట్లు కాలమునుదెలిసి కర్మనారంభించవలెను,

శ్లో॥ దుర్భిక్షేచాన్న దాతారం సుభిక్షేధనదాయినమ్

హేమంతేవస్త్రదాతారం గ్రీష్మేబువ్యజనప్రదమ్ ॥

అతపేఛతదాతారం పాదుకాప్రమేవచ

అర్తత్రాణవిధాతారం దానకాండం ప్రచక్ష్యతే ॥

తద్యోగకాలేయద్దత్తం కించిదప్యధికం భవేత్ ॥

తా॥ కరువులో అన్నమును సుభిక్ష కాలంబున ధనంబును చలి కాలంబున వస్త్రంబును, గ్రీష్మకాలకమున నీరువిపనకర్తలును మొదలైనవాటిని ఎండకాలమున గొడుగును పాదరక్షలును భయార్తిసమయంబున అభయరక్షణంబును కొంచమయిన నుపయోగించునటుల చేసినవాడు గొప్పదాతయని పేరుబొడగలడు. అన్నట్లుయేగ్రవ్యమే కాలంబున నెప్పనికి ధర్మముగ నుపయోగార్హమగునో దానిని వాని కప్పడే యిచ్చుటమంచిది.

(కర్త)బుద్ధిపూర్వకముగనైనను, అజ్ఞానమువలననైనను, ప్రమాదమువలననైనను, అనిచ్ఛవలననైనను, పరేచ్ఛవలననైనను, చేసిన పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తమును చేసికొనవలయునని ప్రాయశ్చిత్త కాండము చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తై రపై త్యేనః అనియుండెను. ప్రాయశ్చిత్తమును నాస్తిక్యాభావముచే జేసికొనకయున్నవారలకు,

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తముకుర్వాణః పాపేషునిరతానరాః ।

అపశ్చాత్తాపినఃకష్టాన్నరకాన్ యాంతిదారుణాన్ ॥

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తాదులు జరిగించుకొనక పాపనిరతతై పశ్చాత్తాపరహితులైన మానవులు దారుణమైన నరకములను బొందుదురని స్మృతులు ఘోషింపుచున్నవి. ఆప్రాయశ్చిత్తములు అనే విధముల గానున్నవి. వానిభేదములు స్మృతులయందును మూలగ్రంథములయందును జూడదగును.

మనుః॥ శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తం చికిత్సాంచ జ్యోతిషం ధర్మవిర్ణయమ్ ।

వినాశాస్త్రేణయో బ్రూయాత్తమాహుర్భృహ్ ఘాతకమ్

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తమును, ఔషధమును, జ్యోతిషమును, ధర్మశాస్త్రంబును శాస్త్రమెరుగక చెప్పువాడు బ్రహ్మహత్య జేసినవాడగును, కావున యజమానుడుచేసిన పాపములుజక్కగ విచారించి తగు ప్రాయశ్చిత్తముపదేశించవలెను.

వృద్ధహరీత సంహిత-షష్ఠాధ్యాయమందు,

శ్లో॥ అగ్నివర్ణాం సురాంప్రీత్వా సురాపానద్యజాయః ।

మరణాచ్ఛుద్ధిమృచ్ఛంతి శూద్రసువ్రతమూచ కేత్ ॥

తా॥ సురాపానముచేసిన శూద్రునకు ప్రాయశ్చిత్తము కలదుగాని ద్విజునకు కళకళకాగిన సుగనుదాగి మృతినొందుటయే ప్రాయశ్చిత్తము ఈప్రాయశ్చిత్త భేదములు గ్రంథవిస్తరభీతిచేనిచ్చట చేర్చబడలేదు.

జీవప్రాయశ్చిత్తము

తాను జ్ఞానాజ్ఞానమువలన చేసిన పాపములకు వెంటనే ప్రాయశ్చిత్తము జేసికొనవలెను. ౬-౩-౧౪ సం. కాలపరిమితి ౭-౫-౩-౧ ఏడుగురుగాని యైదుగురుగాని ముగ్గురుగాని యొకరుగాని బ్రాహ్మణ సభచేసి తడిబట్టలతో సువర్ణముగాని వెండిగాని విశేషముగా పరిష్కర్తుమనవచ్చునచి సాష్టాంగప్రమాణములు జేసి పిమ్మటసభికులు ఏమి కార్యములని యడిగినపై ని, (కర్త) మమజన్మప్రభృత్యే తావత్సర్వంతం సమనుష్టితానాం జ్ఞానాజ్ఞానకామాకామసకృత్కాయికవాచికమానసికసాంస్కరికస్పృష్టాస్పృష్టభుక్తాభుక్త పీతాపీతజ్ఞాతాజ్ఞాత సకలపాతకాతివాతికోపాతక సంకలితరణాపాత్రీకరణజాతి భ్రంశకరణప్రకీర్ణ పాతకానామిదాసాథ మనుగ్రహంకృత్వాప్రాయశ్చిత్తము పదిశంతు భవంతః॥ అనిపలికి

శ్లో॥ సర్వేభర్తా వివేక్తానో గోస్తారస్సకలాద్విజాః ।

మమదేహస్య సంశుద్ధిం కుర్వంతుద్విజసత్తమాః ।

మయాకృతం మహాఘోరంజ్ఞాతమజ్ఞాతకిల్బిషమ్ ।

ప్రసాదః క్రియతాంమన్వారం శుభానుజ్ఞాం పయచ్ఛత ।

పూజ్యైఃకృతః పవిత్రోహం భవేయంద్విజసత్తమైః ।

తా ధర్మవిచారణచేసి రక్షించునోద్విజులారా, నాయుండను గ్రహించి జన్మము మొదలుగ జ్ఞానాజ్ఞానములచే నేజేసిన పాపము పర్తించునట్లు ప్రాయశ్చిత్తముపదేసించి నన్ను పవిత్రుని జేయుండనిని ప్రార్థించవలెను. పుత్రాదులు చేయునపుడు అస్యజన్మప్రభృత్యని యుచ్చరించునది. అటుపై ని, సభ్యులు వానిశక్త్యానుసారముగ ప్రాయశ్చిత్తమునను వాదకుడగు విశువిద్వారా తెలియజేయవలెను. ఆపై ని గంధాదిపరిమళ ద్రవ్యములచే సభ్యులననువాదకుని పూజించి పాపాను సారముగ గక్షిణసమర్పించవలెను. ఆపయినసభ్యులు అముకప్రాయశ్చిత్తైన పూర్వోత్తరాంగయుతేన యథాశక్తిప్రత్యక్షాన్నయాద్యారా చీరైవత్వంశుద్ధో భవిష్యసి॥ యనియనువాదకుచే తెలియచేసినపయిన

అనుక్రమణీయం అనిపలికి రిక్తతిథియందు నదిమొదలగు సుఖాక్షేపములందు స్నానము ఆచమనముజేసి దేశకాలముల గీర్తించి మరుజన్మప్రభృత్యని మొదలుగ మీదజెప్పినట్లు సంకల్పించి సభ్యోపదిష్టమముకప్రాయశ్చిత్తం పూరోక్తరాంగయతమముక ప్రత్యక్షాపయద్వారా యథాకాలం కరిష్యేనమః యని యుచ్చరించి.

శ్లో॥ యాసికానిచపాపాని బ్రహ్మహత్యాసమానిచ । కేశనాశ్రిత్యతిష్ఠతితిస్మాత్కేసాన్ వస్తామ్యహం॥ అనిపలికి॥

కక్షోపస్థములు వర్జించి మీసము- గడ్డము గోశ్మచదీయుంచు ఆయుర్బలముని దంతధానముచేసి, నదియందు స్నానముచేసి రుద్రాయనమః యనుచు భస్మముధరించి “సమస్తపాపక్షయార్థం” అని స్మరించి గోమయము మృత్తికయు-గోమూత్రము- గొక్షీరము పెరుగు నెయ్యి- కుశోదకము- వీట్లచేస్తానముచేసి స్నానమహాసంకల్పమును విని, స్నానముచేసి సూర్యనార యణమూర్తినిమనసాస్మరించి మూడు మారులు అర్ఘ్యమిచ్చి, శుద్ధవస్త్రమునుధరించి బొట్టునుంచుకొని పిమ్మట గొప్పదక్షిణ మాచరించవలెను.

శ్లో॥ నమస్తేకపితేభద్రే నమస్తేలోకపావనీ ।

సర్వదేవప్రియేనిత్యం జగత్పూజ్యోనమోనమః ॥

ఈమంత్రమును పఠింపుచు గొప్పదక్షిణముచేసి అచంతరమందు తన పాపనివృత్తికొరకు గోదానముజేయవలెను ముందుగా బ్రాహ్మణపూజనొనర్చి యథావిధిగా గోదానముచేయవలెను.

గోదానశాంతనాః ॥ శ్లో॥ యజ్ఞసాధనభూతాయా విశ్వస్యాఘ్రపణా

శనీ విశ్వరూపధరోదేవః ప్రియతాం మేనయాగవా ॥

శ్లో॥ గనామంగేషు తిష్ఠంతి భవనానిచతుర్దశ ।

యస్మాత్తస్మాచ్చివం మేస్యాదిహలోకేపరతవ ॥

తనశక్తికొలది దానదక్షిణలిచ్చి పిమ్మట దశదానములు పాపహరుడగు షష్ఠువునకు బ్రీతిగా జేసి బ్రాహ్మణులను సంకోషపరచి తనశక్తికొలది బ్రాహ్మణసమారాధనము చేయించి లేదా వియ్యము మొదలుగు పదార్థములనిచ్చి పంచగవ్యమునకు పూజచేసి పిమ్మట

భక్షించిగాని, లేక యాదినముపవాసముజరిపి మరుదినమునందు పంచ గవ్యము భక్షింపవలయును.

హోమ ప్రకరణము.

పరాశరస్మృతియందు॥ శ్లో॥ తస్మాచ్ఛాద్రం సమాసాద్య సదాధర్మ పథేస్థితమ్ । ప్రియశ్చిత్తం ప్రదాతవ్యం జపహోమవిపర్జితమ్ స్మృతయందు హోమము నిషేధింపబడియున్నది. కనుక విప్రద్వారముగ హోమమనుటచింత్యము. పిమ్మట బంధుభోజనము- దేవతాదర్శనము జేయవలెను తానుచేసిన పాపములకు ప్రియశ్చిత్తము మరచిన యెడల హీనజన్మప్రాప్తి, నరకప్రాప్తి, రోగప్రాప్తి, మూకత్వాంధత్వాదిప్రాప్తి, ధారిద్ర్యప్రాప్తి, మొదలగునవి పాపభేదానుసారముగ తత్తత్తారతిమాన్యుసారముగా గలుగునని శాస్త్రమువలన తెలియుచున్నందున తాను తెలివిగలవాడై పాపనిదానంబులయిన రాజసాదిసకలవృత్తులవలన జనించెడి కామక్రోధాదులనువిడిచి ప్రవర్తించుట ముఖ్యకర్మము.

కర్మాచరణఫలము.

శ్లో॥ సువిర్వృత్తాకీయాచేత్యాదా శౌచనియమైస్సహ ।

ప్రపువంతి పితృత్వం హిప్రియాతాః కర్తృబాంధవః ॥

తా॥ మాతాపితరులు మృతనొందిన సమయమునందు పుత్రును ప్రేతకర్మములను చక్కగ నియమయుతముగ నెరవేర్చిరేని యతని మాతాపుత్రులు తత్కర్మానుకూలముగ విధింపబడున భుణ్యలోకములను బొందుదురు. ఇదియునుగాక మాతాపితృవులు పితృదేవత్వము గలవారగుదురు. అట్లగుటచేత ఆనందమునుబొంది తమ పుత్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును తేజోవంతులును ధనవంతులును అగునటుల నాశీర్వచనములను జేయుదురు. అమాశీర్వచన సామర్థ్యమున పుత్రులు సుఖవంతులై యుందురు.

శ్లో॥ పితృణాంచ ప్రసాదేన కర్మత్యం శోభివర్ధతే ।

శ్రేయసాంచాభివృద్ధిస్యా ద్వాపయసాముత్తర త్తరమ్ ॥

తా॥ పితృదేవతలయొక్క యనుగ్రహముచేత బ్రతాదుల యొక్క వంశము అభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సు లనఁగూడ విశేషించి కలుగును.

(పురాణోక్తమున కెప్పుడును ఆమశ్రాద్ధమేను) ॥ సుమంతుః॥
సదాచై వతు మంత్రాణా మామశ్రాద్ధవిధియతే॥ పృథ్వీచంద్రోదయే॥

శ్లో॥ పురాణోక్తోపి సామాన్యంవృద్ధి శ్రాద్ధంచసర్వదా ।

నమస్కారేణ మంత్రేణ కుర్యాదామాన్నవర్చదా ॥

పురాణోక్తమగు క్రియలతోను సామాన్యశ్రాద్ధమును వృద్ధి శ్రాద్ధమునుగూడ నమస్కారమంత్రముతో ఆమద్రవ్యముచేతనే చేయవలెను.

కించ । వేదవ్యాసీయేధర్మశాస్త్రే ప్రథమోధ్యాయః

శ్లో॥ బ్రహ్మణక్షత్రియ విశత్రుయో వర్ణాద్విజాతయః ।

శృతిస్మృతిపురాణోక్త ధర్మయోగ్యాస్తునేతరే ।

శూద్రోవర్ణ శ్చతుర్దోపి వర్ణత్వాధర్మమర్హతి ।

వేదమంత్రస్వధాస్వాహా వషట్కారాదిబిర్విదా ।

తా॥ బ్రహ్మక్షత్రియవై శ్యులు మువ్వురు ద్విజాతులు, వీరలు శృతిస్మృతి పురాణధర్మయోగ్యులు. ఇతరునుకారు. శూద్రులు నాల్గవవర్గము వారయినప్పటికిని వర్ణములలో ముఖ్యధర్మమునకుదగిన హరుగాని వేదమంత్ర స్వధాస్వాహావషట్కారాదుల కర్ములుగారు తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువునందు చూడవలయును.

ఉత్కాంతి విషయము.

చందోగోపరిశిష్టే॥ శ్లో॥ దుర్బలంసోషయిత్యాశు శుద్ధిచేలానిసంభృతే)
దక్షిణాశిరసంభూమా బర్హిష్మత్యాం నిధాపయేత్ । ఘృతేనాభ్యక్త
మాస్లాహ శుద్ధవస్త్రోపవీతినా । చందనోక్షిత సర్వాంగే గునునోభిర్వి
భూషయేత్ । హిరణ్యశకలాన్యస్య క్షిప్తాచిద్రేషుసప్తమి । ముఖే

ష్వధాపిధామైవం నిర్హరేయస్సుతాదయః । కర్ణేనేత్రేముఖాఘ్రాణే
హిరణ్యశకలంస్య సేత్ ॥

తా॥ ప్రాణములు క్షీణించగానే స్నానముజేయించి శుద్ధమైన
బట్టలుబళచి దర్భలతోగూడిన భూమియందు దక్షిణశిరస్సుగాబడుండ
బెట్టి శుద్ధవస్త్రముపవీతముగ ఘృతముచేబూసి చెవులు- నేత్రములు-
ముఖము- ఘ్రాణరంధ్రములు ననునేడిరెట్టియందు సువర్ణశకముల
నుంచి ముఖముగప్పి కుమారుడు మొదలగువారు గొనిపోవలెననుట.

దివోదాసీయమందు — ఋణుధేనుదానము

శ్లో॥ ఆజన్మోపార్జితం పాపం మనోవాక్కాయకర్మభిః

తత్సర్వంనాశమాయాతు గోప్రదానేన కేశవ॥

యనుమంత్రముతో ధేనుదానము చేయవలెను.

వ్యాసః శ్లో॥ ఆసన్నమృత్యునాదేయం గాస్సపత్నాతుపూర్వవత్ ॥
తదభావేతుగ్ధారేవ నరకోత్తరణాయవై ।

తా॥ మరణకాలమందు వత్సతోగూడిన గోవునుగాని లేదా
సువర్ణ గోవునై నను నరకముద్ధరించుటకు దానము చేయవలెననుట

తిలపాత్రీదానము

మదరత్నమందు జాతుకర్ణ్య వచనమెట్లునిన.

శ్లో॥ ఉత్కాంత్యాదీనిదానాని దశదద్యాస్మృతిశ్శతమ్ ॥ గో
భూతిల హిరణ్యాజన వాసోధాన్యగుడానిచ । రాప్యంలబధణముత్యాహు
ర్దశవానాన్యనుక్రమాత్ ॥ ఏతానిదశదానాని సరాణాంమృత్యు
జన్మనో । కుర్యాదభ్యుదయార్థంతు పీతత్వేపి వరత్రవై ॥

తా॥ గోభూతిల హిరణ్యాదిదానములు పదియు జన్మకాలమం
దభ్యుదయము కొరకును మరణకాలమందు సుగతికొరకును జేయవ
లెను. (మరణానంతరమపి ఏతన్నియమేన కతన్వ్యం) ప్రాణముపోయి
నపిమ్మట గూడ బైనజెప్పిన విధిప్రకారము కర్మము లజేయవలయును.
బ్రాహ్మః । శ్లో॥ తామ్రపాత్రంతిలైః పూణన్ ప్రస్థమాత్రం ద్విజా

తిలపాత్ర దానము.

యతు సహిరణ్యంచయోదద్యా చ్ఛ్రద్ధావిత్తానుసారతః సర్వపాప
విశుద్ధాత్మా లభేతగవముత్తమామ్ ।

తా॥ రాగిపాత్రలో నొకశేరు నువ్వులుపోసి య నాశక్తి హిర
ణ్యముతో బ్రాహ్మణునికి దానము చేసిన సర్వపాపములుపోయి యున్న
మగతిని బొందుదురు.

కర్ణమంత్ర పఠనము.

పరిశిష్టే— మ్రియామాణస్య కర్ణేతుపుణ్యమంత్రాన్ జపేత్తతః ॥

తా॥ మరణకాలమందు పుణ్యమంత్రముల సతనికర్ణమందు
జపించవలెననుట.

పద్మపురాణే॥ శ్లో॥ కృష్ణాయ వాసుదేవాయ హరయే సరమాత్మనే
ప్రణతః క్లేశనాశాయ గోవిందాయనమోనమః ఇమమస్త్రంజపం
కుర్యా త్సకృద్వాప్రశ్యాహంనరః । సర్వపాపవినిర్ముక్తౌ విష్ణులోకమ
వాప్నుయాత్ ॥

తా॥ కృష్ణాయనమః - వాసుదేవాయనమః - విష్ణవేనమః
గోవిందాయనమః అను నీనామమంత్రంబును ప్రతిదింబునొక్క
మారుజపించిన నరుండు సర్వపాపములనుండి తొనగి విష్ణులోకంబును
బొందుదుకనుట.

షణ్ణిమిత్ర ప్రియశ్చిత్తవిధిః

స్మృతులయందు చెప్పబడిన ప్రకారము షణ్ణిచ్ఛిష్టము -
అధోచ్ఛిష్టము - అంతరిక్షమరణము - ఆశౌచమరణము - ఖట్వాది
మరణము - అను నారువిధంబులగు మరణములయందును చండాలశ్చ
పచాదుల వలన గలిగిన మరణమునందును విప్రవాక్యః సారముగా
కృచ్ఛ్రిత్రయంబులను ప్రియశ్చిత్తార్థంబుగ నాచరింపవలయును.

ఇందుకుప్రమాణము — స్మృతితత్వనిగ్రయే.

శ్లో॥ షణ్ణోచ్ఛిష్టేపృథోచ్ఛిష్టే అంతరిక్షమృతౌకథా ।

ఆశౌచమరణేచైవ కృచ్ఛ్రిత్రీయ ముదాహృతమ్ ॥

తథాచ॥ శ్లో॥ ఊర్థోచిష్టేత్వథోచ్చిష్టే ఖట్వాయాం మరణేతథా అంత
రామరణేచైవ ఆశౌచసుణేతథా । అగ్నితోమరణేచైవ త్రిభిఃకృత్యై
ర్విశోధనమ్ ॥

స్మృసంగ్రహే ॥ శ్లో॥ అస్మాత్వామరణేఘోరే ఆశౌచమరణేనతి
ఉచ్చిష్టమరణేచైవ ఖట్వాయాం మరణేతథా । చండాలాశ్వాససంస్పృష్టే
ష్వాకాశమరణేనతి చండాలాన్మరణేనాపి త్రిభిఃకృత్యైపృథక్ పృథక్ ।

శ్లో॥ విప్రీవాక్యానుసారేణ ప్రత్యాఖ్యాయ విధిర్మరణా ॥

కృత్వాతుదహనంకార్య మన్యధాకిల్బిషీభవేత్ ॥

శుద్ధతీతి విశేషః । ఇతిపణ్డిమిత్త ప్రాయశ్చిత్తవిధిస్సమాప్తః

మధుపర్కదానము

నారాహే॥ శ్లో॥ దృష్ట్వాసువిహ్వలంహ్యేనం యమమార్గానుసారిణమ్॥
ప్రయాణకాలేతునరో మంత్రేణవిధిపూర్వకమ్ ॥ మధుపర్కంశ్వరక
గృహ్యఇమంమంత్ర ముదీరయేత్ ॥ గృహాణచేమం మధుపర్క
మాద్యం । సంసారనాశనంకరం త్యమృతేనతుల్యం । నారాయణే
నరచిత భగవేత్ప్రియాణామ్ । దాహోనశాంతిరరణం సుగలోకపూ
జ్యం ॥ అనేనైవతు మంత్రేణ వద్యాచ్ఛమధుపర్కకమ్ నరస్యన్ము
తుకాలేతు పరలోక సుఖావహమ్ ॥

తా॥ మరణకాలమందు పుత్రులు మొదలైనవాడు మధుప
ర్కముదెచ్చి గృహాణచేమంఅను శ్లోకమంత్రము నుచ్చరింపుచు పర
లోకసుఖమునిచ్చు మధుపర్కము దినిపించునది.

మరణకాల దోషశాంతి.

యమః శ్లో॥ నందాయాఃగౌః ప్రదాతవ్యాభతే భూమిరనంతరమ్ ।
విప్రేభ్యోదీయతేమేన సదోషస్తత్రవిద్యతే ॥

దుష్టవారేషు మృతప్రాయశ్చిత్తమాహ॥ మార్కండేయః ।

శ్లో॥ భానామజేశనానస్త్రుంత తద్వణం ప్రదాపయేత్ ॥

భృగౌహీరణ్య సహితం వస్త్రుదానం విశోధనమ్ ।

తదాహమరీచి|| శ్లో|| భద్రదేభూమిప్రదానంస్యా త్త్రిపాద క్షేహిరణ్య
దః|| వారేవారాధి బై వత్సం వాసోదానంవిధీయతే | రక్ష వస్తుంకు
జేభానా శ్వేతంశుకేక్రివశ్శివితం | శనై శ్చ రేతుసీలంస్యా దేతద్దోషో
పశాంతయే|| దద్యాచ్ఛుద్ధి మవాప్నోతి హృదత్వానోషమాపు
యాత్ ద్విత్రిపాదినక్షత్ర మరణేవస్తుసహిత హిరణ్యదానంకుర్వాత్
ధనివాపంచక మరణే | పాయశ్చిత్తమాహ — మదనర త్న ||

శ్లో|| ఏకాశీతిపలంకాంస్యం | తదర్థంవాతదర్థకమ్ |
నవషట్త్రిపలంఘాపి దద్యాద్ద్విపాయశక్తితః ||

పశుంతరమాహ|| శ్లో|| యమాయధర్మరాజాయమృత్యవే చాంత
కాయచ |

నై వస్వతాయకాలాయ | సర్వభూతక్షయాయచ | ఔంబరాయ
దధ్నాయ నీలాయపరమేష్ఠినే | వృకోదరాయ చిత్రాయ చిత్రీస
ప్తాయై క్రిమాత్ ||

ఇతిఆహుతిత్రియం హోమంకుర్వాత్ - ప్రతీతము సహిరణ్యం
పా-పంచరత్నానివానిక్షిపేత్ || అథత్రిపుష్కరద్విపుష్కరాదిమరణే
గోభూతిలాదీన్ శ్రాహ్మణాయదద్యాత్ | విశేషోన్యాయసింధోజ్ఞేయః

త్రిపుష్కర మరణము.

వారములు	నిధులు	సక్షత్రములు
ఆది	ద్వాదశి	పాఘ
సోమ	ఏకాదశి	విశాఖ
మంగళ	దశమి	ఆర్ద్ర
బుధ	తృతీయ	మూల
గురు	షష్ఠి	శరభిషక్
శుక్ర	ద్వితీయా	శ్రవణ
శని	సప్తమి	ఆషా

నిర్ణయామృతే శ్లో॥ ద్వాదశ్యర్కమఘాయుక్త విశాఖై కాదశీందునా
కుజాద్రాన్ దశమీచై వ । ద్వితీయాభ్యగురేవతి తృతీయాబుధమూ
లేన గురుషష్టిశతోమనా । సప్తయోగాస్త్రై పుష్కరాః ॥

అథద్విపుష్కరయోగః॥ మదన్నరత్నే గార్గ్యః॥

శ్లో॥ యదిభద్రాతిథీవాంస్యా ద్భానుభౌమశనై శ్చరైః ।

త్రిపాదృత్యైశ్చసంయోగోద్వాయోర్యోగోద్విపుష్కరః ॥

అథదహన నియమః

ప్రత్యక్షశవము దహనము చేయునపడు పంచాగము విచా
రించి నవసరములేదు.

గాలవః॥— శ్లో॥ ప్రథమేహనికర్తవ్య వససంచానుభావినామ్ ।

ప్రేతస్య కేశశ్శ్రాది వాపయిత్వా ధదాహయేత్

తా॥ ప్రథమదినమందు కర్తవ్యవరముజేసికొని ప్రేతకు కేశ
ములు మీసము గడ్డము మొదలుగ తనరముజేయించి యట్లుపై
దహించవలెనని గాలవచనము.

మనుః- శ్లో॥ దక్షిణేనమృతంశూద్రం పురద్వాశేణ నిహర్వాశేత్ ।

తా॥ శూద్రశవము దక్షిణముగ దీసుకొనిపోవలెనుఅనుప్రమా
ణముగలదు. లోకమందు సర్వజనులు వారివారి వీలుప్రకారముపోవు
చున్నారు.

ద హ న ని య మ ః

కమలీకనురస్మృతౌ॥ మనుః— శ్లో॥ ఆమపాత్రేన్నమాజాయ ప్రేత
మగ్నిప్రసరమ్ । ఏకోనుగచ్ఛేత్తస్యార్థమర్థనధ్యుత్సృజేద్భువి ఊర్ధ్వ
మాదహనంకార్య మాసినోదక్షిణముఖః । సవ్యంజాన్వాచ్యశనకై
స్సతీలపిండదానవత్ । అథపుత్రాదిరాష్ట్రత్స్య కుర్యాద్దారూచ్ఛయం
మహత్ । తతోత్తానంనిపాతైశం దక్షిణాశిరసంముఖే ।

తా॥ కొత్తకుండతో అన్నము అగ్నిహోత్రము దీసికొని
ముందుగా కర్తనడుపవలెను. అతనివెనుక నందరు నడుచుచు అర్థమా
ర్గమందు శవమునుంచి దక్షిణముఖముగా నెడమకాలుమడిచి తిలలతో

పిండదానవిధిగా అన్నముభూమిపై నుంచి యిట్లు మూడు సంపులుజరిపి పుత్రులు మొదలై నవారు స్మశానమందు కర్మలు చాలా చితిగాచేర్చి దానిపయి దక్షిణశిరస్సుగా శవమును వెతికిలబరుండబెట్టి ముఖమందగ్గిసిచ్చునది. కొందరు అన్నమునకు బదులు బియ్యము నుపయోగించు చున్నారు.

శుద్ధితత్వే-హారలతాయామ్ శ్లో॥ స్వగోత్రజై గృహీత్వా తుతుచి తావాగోప్య శేషవః । అధోముఖోదక్షిణోది క్చక్షణస్తుపుమా నపి । ఉత్తనదేహనారీతు సపిండై రపిబంధుభిః ॥

తా॥ తనగోత్రమువారు శవమును చితివై బెట్టునప్పుడు పురుషుడైనచో నధోముఖముగ నుత్తరశిరముగను స్త్రీయైనచో వెతికిలగా నుంచవలెను.

ప్రచేతః- శ్లో॥ నగ్నదేహందహేనై వకించిద్దైయం పరిత్యజేత్ ॥

తా॥ ప్రేతనుదిగంబరునిగా దహింపగూడదు, తీసివేయవలసి నది. మరియేదై ననుపరిత్యజించవచ్చును.

కియానిబంధేగరుడః శ్లో॥ ఉదధారామవిచ్చిన్నాంసంచేత్కర్తా ప్రదక్షిణమ్ । స్కంధావసక్తకుంభేనపాదతః పరితశ్చితేః ॥

తా॥ నీళ్ళతోనిండిన కుండను కర్తభుజముపై చురుకొని పాదములవై పు మొదలుకొని యనగా దక్షిణము మొదలుగ చితిచుట్టును నీళ్లధారపడునట్లు ప్రదక్షిణము జేయవలెను.

మూతాపిశ్యపుల సహగమన మగణమునుగురించి బోధాయన స్మృతియందు గాహారతమొక్క తంత్రిమూ, సంచయనమునొకతంత్రము వుదకశిండదానాదికము వేరువేరుగ జేయవలెననియున్నది.

ఇతి దహననియమ స్సమాప్తః

తిలోదక వాసోదకనిర్ణయః

కాలామృతే శ్లో॥ కర్తారోఘ్యదకాంజలీన్ తిలాయుతాన్ త్రీ దద్యురాద్వేదిసేచైకై కోత్తరవృద్ధిరాదశదినా తృణంశిలాయాం పిశుమృత్సానత్రితయంభవే త్ప్రీతిదినం వస్తోదకానాంత్రయమ్ పిండస్త్వేక ఇహాకృతం యదిపిశుర్దన్యగ్దశా హేళిమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకు పుత్రులందరును పితృపీఠికొరకు శిల
యందు తిలోదకమును ప్రధమదినమున 3 ను అది మొదలొక్కొక్క
దినంబున నొక్కమూరధికముగ విడువగ గల దినమువరకు నవియన్ని
యు 24 అగుననియు, క్షత్రియులకు మరణదినము మొదిలు ప్రతిదినం
బును 4 మార్గును విడువగ నవియన్నియు 32 అగుననియు, వైశ్యు
లకు ప్రతిదినంబును 5 మార్గుచొప్పున గణ దినములకు 40 అగునని
యు, గణ దినములైతే ప్రతిదినము 6 చొప్పున అవియన్నియు 60
యగుననియు, బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు, ఆశోచని
వృత్తికొరకు ప్రతిదినము 3 మృత్తికా స్నానములు, 3 వాసోదక
ములు గ పిండప్రదానము జేయవలెను నిత్యమును కర్మజేయకున్న
ఆశోచాంత్యదినంబునదై నా ఆచరించవలెను గాని మానగూడదనిరి.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ ఏకమాత్మప్రసూతానాం జ్యేష్ఠోదధ్యా
చ్ఛవాససా । వినాపితృభ్యామన్వేషాం జ్ఞాతినాంసస్వవాససా ॥

తా॥ ఆయ్యా ! ఒకరిల్లకి బహుమంది పుత్రులుందురు. అట్లు
ను జ్యేష్ఠపుత్రునికే వాసస్సుయందేధికారముదలదు. తక్కినపుత్రు
లందరును వారివారిపై వస్త్రములతోనే జరుపవలెను. పితృవినా
తంద్రీవినగా- జ్ఞాతులందరును స్వస్వవాసస్సుచేతనే వాసోదకములు
విడువవలయును, అయితే లోకమందు కొందరుజ్ఞాతులుమాత్రము
విడుచుటలేదు. తిలోదకములుమాత్ర మిచ్చుచున్నారు.

ఇతి తిలోదకే వాసోదక నిర్ణయస్సమాప్తః ।

—* తిలోదకాదినిషేధః *—

మాధవీయే-ఋష్యశృంగః శ్లో॥ ఆశోచమంతరాదర్శో యది
స్వాత్సర్వవర్జినామ్ । సమాప్తింప్రేతతంత్రస్య కుర్వాదిత్యాహ
గౌరముః

తా॥ ఆశోచమధ్యమందు దర్శసంభవించితే మిగిలిన ప్రేత
కర్మ తంత్రమునుయూపత్తుకు సమాప్తి చేయునది.

విశేషః శ్లో॥ అంతర్దశా హేదర్శ శ్చేత్తత్రసర్వంసమాపయేత్
పిత్రోస్త్వయూనదాశౌచం దద్యాత్పిండాన్ జలాంజలీన్ ॥

తా॥ దశాహమధ్యమందు దర్శసంభవించినప్పుడు తల్లిదండ్రులకై నచో నాశౌచాంతమువరకును పిండములు జలాంజలాలు నివ్వవలెను. ఇతరులకై నయెడల దర్శలోపున సమాప్తి చేయవలెను.

గాలవః ॥ శ్లో॥ పిత్రోరాశౌచమధ్యేతు యదిదర్శస్యమాసమేత్ ।

తావదేవోత్తరంతంత్రం పర్యవస్యేత్య్రహత్పరమ్ ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల యాశౌచమధ్యమందు మూడుదినుములపైని దర్శవచ్చినచో నుత్తరతంత్రము యావత్తును సమాప్తి చేయవలెను. ఇతరులకై నచో మూడుదినములులోగా దర్శవచ్చినను న పకషన్ము జేయవలెను. కాలామృతమందును నిర్ణయామృతమంతమందును నిట్లనేయున్నది. మదనగత్నపారిజాతములందు మాత్రము గాలవవచన. మాపత్కానీమందు నౌరసపుత్రుడు కర్తయగునపుడు నని కెప్పబడినది కనుక తల్లిదండ్రులకు మూడుదినుములపైని దర్శవచ్చినను నక్షమము లేదని యున్నదిగాని యిందుమూలము చింత్యము.

ఇతి తిలోదకాది నిషేధస్సమాప్తః,

—• శ్రాద్ధస్థల నిరూపణమ్ •—

భౌశనసస్మృతౌ పంచమాధ్యాయే॥ శ్లో॥ శుచిదేశంవివిక్తంచ గోమయేనోపలేపయేత్ । నదీతీరేషుతీర్థేషు స్వభూమాగిరిసానుషు ॥

శ్లో॥ వివిక్తేషుచనుష్యంతి దత్తేనపితరస్తథా । పరస్వభూమిభాకేషు పితౄణాం నైవనిర్వపేత్ । స్వామినాతద్విహన్యేత మోహాద్యత్కియతేనరైః శ్లో॥ ఆటన్యఃపర్వతాః పుణ్యస్థిర్థా న్యాయత నానిచ సర్వాణ్యస్వామికాన్యాహు ర్షహిశేషుషగ్గ్రహాః ॥ తిలాంశ్చావికిరేతత్ర సర్వతోబంధయేద్వజాన్ । అసురోవనాశంసర్వం తిలైశుద్ధ్యత్యనేనహి ॥

తా॥ పరిశుద్ధమగు ప్రదేశమును గోమయముచే నలుకవల

యును, ఇంకనిట్లు నదీతీరములందు, పుణ్యాక్షేత్రములందు, స్వగృహమందు, పర్వతచర్యయందు, రహస్యప్రదేశములందు, శ్రాద్ధమును చేసినయెడల పితృదేవతలు తృప్తినిబొందుచున్నారు. ఎప్పటికిని పరగృహమందు పితృలకు శ్రాద్ధముజేయకూడదు. ఎవడుగాని మోహముచే పరగృహంబున శ్రాద్ధముజేయునో అది యాగృహపితృలవలన హరింపబడుచున్నది. అడవులు పర్వతములు, పుణ్యాతీర్థములు, దేవాలయములాదిగాగల సర్వము అస్వామికములు గావున వానియందు చేయబడిన శ్రాద్ధము లితరులచే గ్రహింపబడవు అంతటను నువ్వులు జల్లి అజిములను బంధింపవలయును, నువ్వులులేనిచో సర్వమును రాక్షసులచే హరింపబడినదగును.

ఇతి శ్రాద్ధస్తల నిరూపణము సమాప్తమ్.

— శ్రాద్ధకర్తృభో కృనియమః —

ఔశనసస్మృతౌ పంచమాద్యాయే॥ శ్లో॥ దత్వా శ్రాద్ధంతతౌ భుక్త్వా సేవతేయస్తుమైధునమ్ । మహారౌరువమానాద్య కీటయోనిం వ్రజేత్పునః శుచిరక్రోధనశ్శాంత స్సత్యవాదీనమాహితః । స్వాధ్యాయంచ తథాధ్యానం కర్తాభోక్తా విష్ణ్వయేత్ ॥ శ్రాద్ధదత్వాపరం శ్రాద్ధం భుంజతేయేద్విజాతయః । మహాపాతకినస్తుల్కాల్క్య యాంతితే నరకాన్బహూక్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్తయు- భోక్తయు- మైధునమునుజేసిన యెడల మహారౌరువ నరకమునుబొంది మరల పురుగుల రాసియందు బుట్టుచున్నారు, శ్రాద్ధకర్తయు భోక్తయు పరిశుద్ధులై క్రోధరహితులై శాంతముగలవారై సత్యవాదులై స్వస్థచితులై యుండి వేదమును ధ్యామును విడువవలయును, వద్విజులు శ్రాద్ధమునుబెట్టి యితరశ్రాద్ధముందు భుజింపుదురో అట్టివారు మహాపాతకములై నరకము ననుభవించెదరు.

కించ॥ శ్లో॥ ఆమంత్రితో బ్రాహ్మణోవై యోన్యస్మే కుః తేక్షణమ్ ।
ఆమంత్రయిత్వా యో మోహదన్యం వాఽమంత్రయేద్ద్విజ నతస్మా
దధికః పాపీ విష్ణోకోఽహిజాయతే శ్రాద్ధే నిమంత్రితో విప్ర మైధునం
యోధిగచ్ఛతి । బ్రహ్మహత్యామనాపోతి తిర్యగ్గోనిశుజాయతే
నిమంత్రితశ్చ యో విప్రో హ్యధ్వానం యాతిదుర్మతిః భవంతి పితర
స్తస్య తన్మానం పాంసుభోజనాః నిమంత్రితశ్చ యశ్రాద్ధే ప్రకుర్యా
త్కలహంద్విజః భవంతి తస్య తన్మానం పితరో మలభో నాః తస్మా ని
మంత్రితశ్రాద్ధే నియతాత్మాభవేద్ద్విజః ॥

తా॥ శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మరియొక శ్రాద్ధమందు
క్షణమును వ్రోహించువాడును ఒకరిని బిలచి మోహమువలన మరియొక
రిని బిలుచువాడును వీరిద్దరరధిపాపులై పురుగుల రాశియందు బుట్టె
దరు. ఎవడు శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మైధునమును చోయునో
వాడు బ్రహ్మహత్యనుబొంది పశుపక్షి మృగాదులయంద జనించును
ఏదుష్ట బ్రాహ్మణుడు నిమంత్రితుడై భోజనముచేసి క్రియాణము
చేయునో అతని పితృదేవతలు మాంసము మార్గధూళి భుజించు
వారలగుచున్నారు. ఏద్విజుడు శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితుడై కలహము
నుచేయునో వానిపితరులు ఆమాంసము మలమును భుజించి వారగుచు
న్నారు. అందువలన శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితులగు ద్విజులు నియత
చిత్తులయి యుండవలయును.

యల్లాజియ్యే॥ శ్లో॥ దంతధావనమభ్యంగం నఖకేశనికృంతనమ్ ।
కర్తాచైవతుపూర్వే ద్యుర్భక్తాచైవపరేహని దంతధావన తాంబూ
లం క్షౌరాభ్యంగమభోజనమ్ । రత్యౌషధపరాన్నంచ శ్రాద్ధకర్తావివ
ర్జయేత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్త పూర్వదినమందు శ్రాద్ధభోక్త పరదినమునందు
దంతధావనమును అభ్యంగనమును నఖకేశనికృంతనమును తాంబూల
మును క్షౌరమును అభోజనమును సురతమును పరాన్నమును విడువ
వలయును. శ్రాద్ధకర్తృభోక్తృనియమములు సమాప్తము.

అపరశర్మ ప్రారంభః

అతాదౌ సర్వప్రాయశ్చిక్త ప్రయోగః

కర్తాసచేంసా త్వా ఆచమ్య॥ ఏవం...పితుః—గోత్రస్య
 నామధేయశ్చ ఇహజన్మనిజన్మాంతరేషు సమస్తపాపక్షయార్థం సర్వ
 ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే । అస్తుపరిషదక్షణాంగృహుత్వా ॥ శ్లో॥
 సమస్త...స్వీకృత్య... జన్మాభ్యాసాజ్జన్మ ప్రభృతేతక్షణపర్యంతం
 మధ్యేవర్తినకాలే బాల్యయావనకౌమార వార్ధకేషుజాగ్రత్స్వప్న
 సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయేంద్రియ వ్యాపారైః రహసిప్రకా
 శేష జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చత్వయాకృతానాం ప్రకాశకృతమహాపాతక
 చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాది దిష్ట
 రూప మహాపాతకప్రతాఽతిదేశికరూపాతిపాతకానాం ప్రకాశకృత
 మహాపాతక సమరూపానుపాతకానాం ఉపపాతకానాం సంకలీకరణా
 నాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభింశకరానాం అప
 క్షీర్ణకానాం ప్రక్షీర్ణకానాం రహస్యకృతానాం - మహాపాతకానాం
 రహస్యకృతమహాపాతకాదిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాతి దేశికరూ
 పాతిపాతకానాం రహస్యకృతమహాపాతకసమరూపాతి పాతకానాం
 ఉపపాతకానాం సంకలీకరణానాంమలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం
 జాతిభింశకరానాం అపక్షీర్ణకానాం ప్రక్షీర్ణకానాం ఏవంబహునాం
 బహువిధానాం సర్వేషాంపాపానాం అజ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం
 అజ్ఞానతోభ్యస్తానాం జ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం జ్ఞానతోభ్యస్తానాం
 అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాత్మంతాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ నిరంత
 రాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తానాం బహునాం
 బహువిధానాం సర్వేషాంపాపానాం మపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం ఉపది
 శేతేవిజ్ఞాప్య - పునఃప్రణమ్యతిష్ఠేత్ యజమానస్యపితుః జన్మాభ్యా
 సా జన్మప్రభృత్యే తక్షణపర్యంతం మధ్యేవర్తినకాలే బాల్యయావన
 కౌమారవారకేషుజాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయ
 కర్మేంద్రియవ్యాపారైః - రహసిప్రకాశేష జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చత్వ
 యాకృతేభ్యః ప్రకాశకృత మహాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తేభ్యః ప్ర
 కాశకృతమహాపాతకా తదిష్టరూపమహాపాతకప్రతాఽతి దేశికరూ
 పాతిపాతకేభ్యః ప్రకాశకృతమహాపాతక సమరూపానుపాతకభ్యః

ఉపపాతకేభ్యః సంకలీకణేభ్యః మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకరణేభ్యః- జాతిభ్రంశకరేభ్యః ప్రకీర్ణకేభ్యః రహస్యకృతేభ్యః మహాపాతకేభ్యః రహస్యకృత మహాపాతకాతిదిష్ట రూపమహాపాతకప్రతాపితదేశిక రూపాతిపాతకేభ్యః రహస్యకృత మహాపాతక సమరూపానుపాతకేభ్యః ఉపపాతకేభ్యః- సంకలీకణేభ్యః మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకరణేభ్యః- జాతిభ్రంశకరేభ్యః- అపకీర్ణకేభ్యః- ప్రకీర్ణకేభ్యః- అజ్ఞానతస్సకృతుకృతేభ్యః అజ్ఞానతోభ్యస్తేభ్యః జ్ఞానతస్సకృతుకృతేభ్యః జ్ఞానతోభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చాత్యతాభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞానతోజ్ఞాతశ్చనిరంతరాభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ నిరకాలాభ్యస్తేభ్యః- బహుభ్యః- బహువిధేభ్యస్సరేభ్యః పాపేభ్యః (త్వం) ముక్తోభూయాః ముక్తోభూయాః ఇత్యను గృహ్యంతుభఃంతః ఇత్యుచ్చైర్వద్వేత్ || ఏవంఽర్థం మమజన్మాభ్యాసా జన్మప్రాప్త్యేకక్షణపర్యంతం- సమస్తదోష నిర్హరణార్థం స్వర్ణధాన్య ఆర్జ్యేచ్ఛన్యాన్యాచరిష్యే ||

శ్లో || స్వర్ణంపవిత్రీనుమలం స్వర్ణం పాపప్రణాశనక || స్వర్ణంహి శంకరో యశ్చాదశశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే || బ్రాహ్మణాఃకు సన్మగదానం దద్యాత్ ||

శ్లో || ధన్యంకరోషిదాతార మహలోకేపరత్రచరసన్మాత్రస్మాచ్చివంమేస్యా దతశాంతింప్రియచ్ఛయమే (ధ్యానం) దద్యాత్ ||

శ్లో || కామధేనోస్సమూద్యాతం సర్వక్రియశుసంస్థితమ్ | దేవానామాజ్యమాహార మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే || (ఆజ్యం) దద్యాత్ ||

శ్లో || హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభాసనః | అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే || ... (హిరణ్యం) దద్యాత్ ||

ఇదంకృచ్ఛిత్రయ ప్రత్యామూల్యం యథా క్షిప్యమాన్ శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంపదేనమమశ్రీగోవిందగోవింద || ఏవంఽర్థం || సర్వప్రియశ్చిత్తేనోదాసమాచరిష్యే || తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యే || శ్రీమహావిష్ణుస్వరూప

స్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం దదామి || ఉభాభ్యామిదం పాద్యం దదామి ।

శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణేనమః॥ అయంవోగంధః+ సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు ।

శ్లో॥ గవామంగేషుతిష్ఠంతిభువనానిచతుర్దశ । యస్మాత్తస్మాచ్చివంమేస్యా తదశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయఽప్రతిగృహీతే శ్రీమాన్ శ్రీమతఃఽహం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతయే సర్వప్రాయశ్చిత్తగోదానం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమః॥

శ్లో॥ దేవస్యప్రీతయేదానం గృహ్లామ్నర్యమతుష్టయేః బాహుభ్యాం పుష్టహస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మప్రసూతయే ॥ గోదానందద్యాత్

ప్రతిగృహ్నతు ॥ గోదాననాద్గుణార్థం దక్షిణాంశు... నమః॥ విధిప్రకారేణ దశదానానికుర్యాత్ । సర్వప్రాయశ్చిత్తంసమాప్తమ్॥

ఉత్కృంతి స్రయోగః

యస్యపురుషస్యమరణేనంప్రాప్తే సతి-పుత్రాదిః కర్తాశుచిర్యాత్వా-శుచాదే శేగోమయేనానులిప్య । తత్రశుద్ధోదకం సంప్రోక్ష్య కుశాకపిస్తీ ర్యః తిలానవకీర్య । పితరం దక్షిణశిరసంవిధాయః స్నాత్వా ఆచమ్య పవిత్రధృత్వా శ్రీగోవింద గోవింద- కేశవాయనమః పితుః గోత్రస్య...స్వ స్నాభ్యాపాజ్జన్మ ప్రభృతిమరణకాల పర్యంతం సంభావిత సమస్తపాపక్షయార్థం సుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిన్ధ్యర్థం ఉత్కృంతిసంజ్ఞిత గోదానమాచరిష్యే॥ తదంగబ్రాహ్మణ పూజాం కరిష్యే ॥ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనందదామి॥ ఉభాభ్యామిదంపాద్యందదామి॥ నమః అస్తు॥

శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణేనమః శ్రీమహా... అయంవోగంధః అలంకారార్థా ఇమే అక్షతా స్సంత్వత్తాక్షతాస్సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు॥

శ్లో॥ అత్యుత్కాంతౌ ప్రవృత్తస్య సుఖోత్కృమః శాంతిః ॥
 తుభ్యం సంప్రదదేధేను మిమాముత్యాంతిగంజ్జికామ్ ॥ గంగామంగళేషు
 ప్రయచ్ఛమే । అపైత్రబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ ...
 గోత్రాయ ... బ్రాహ్మణాయ ప్రతిగృహీతే ॥ శ్రీమాన్ గోత్రీః ...
 దాతా ధర్మపత్నీసమేతోహం యజమానస్యపితుః ... గోత్రస్య ...
 స్యసుఖేన పాణోత్కృమణసిద్యర్థం ఉత్కాంతిగంజ్జికగోదానం తుభ్య
 మహం సం ... నమమ ॥ శ్లో॥ దేవస్యప్రీతయేదానం గృహామ్యర్థం
 తుష్టయే । బ్రాహ్మభ్యం పుష్టహస్తాభ్యం పుణ్యకర్మ ప్రసూతయే ॥
 ఇతిగృహీయాత్ । గోదానం సాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాత భ్యమహం
 సంప్రదదేనమమ ॥ ఇతిదక్షిణాందద్యాత్ ॥ అనేనమః హక్యతేనో
 త్కాంతి సంజ్జికగోదానేన దక్షిణదానేనచపితుః ... గోత్రస్య ...
 సుఖేన ప్రాణోత్కృమణ సిద్ధిరస్తితిభవంతో బుధివంతు । సుఖేనరస్తు
 స్త్రీయః మాతుర్గోత్రాయాః ... దాయాః జన్మాభ్యాన్మృత్యుప్రభృతి
 గోదానమాచరిష్యేనమః (ఇతిస్త్రీయః) ఉత్కాంతిప్రయోగ
 స్సమాప్తః

అథ తిలపాత్రదాన ప్రయోగః

శ్రీగోవిందగోవింద శ్రీమహావిష్ణోరాజాయా ప్రవర్తమానస్య
 పుణ్యతిథౌ ... పితుః గోత్రస్య ... స్య సమస్తపాపక్షయార్థం సుఖేన
 పాణోత్కృమణసిద్యర్థం తిలప్రదాన మాచరిష్యే ॥ అస్తు ॥

శ్లో తిలాః పాపహరనిత్యం విష్ణోరేసముద్భవాః పాపహరశు
 మేక్షిపరమతత్త్వతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ అపైత్రబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహా
 విష్ణుప్రీత్యర్థం తిలపాత్రదానందద్యాత్పితుః ... గోత్రస్య స్యసుఖేన
 పాణోత్కృమణసిద్యర్థం తిలపాత్రదానం తుభ్యమహం సంప్రదదే
 నమమ తిలపాత్రాబావే హిరణ్యసహిత తినదానం కుర్యాత్ ॥ ఆచ
 ర్ము ॥ ఏవంగుణ పుణ్యతిథౌ శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం స్వస్థానాభ్య

కృచ్చాచ్ఛణ్యాచరిష్యే బ్రాహ్మణమాహూయ ॥

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం స్వర్ణంపాపపణాశనమ్ ॥ స్వర్ణహి
శంకరంయస్మాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ధన్యంకరోషిదాతార మిహ
లోకెపరత్రచ । యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయ
చ్ఛమే । కామధేనోసమద్యూతం సర్వక్రితుషుసంస్థితమ్ । దేవానా
మాజ్యమాహారమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ హిరణ్యగర్భ గర్భస్థం
హేమబీజం విభావసోః ఆనంతపుణ్యఫలగమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

స్వర్ణధాన్య ఆజ్యకృచ్చత్రయ ప్రత్యాహూయ యథాసక్తి
హిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్ర
దదేనమః ఏవంగుణరం దశదానానికరిష్యే॥ అథదశదానానికుర్వాత్

శ్లో॥ గోభూతిలహిరణ్యాజ్య వాసోధాన్యగుడానిచ । రాశ్యం
లవణామిత్యాహుర్దశదానాః పక్రీర్తితాః గోభూతిలనమమ (అభావే
హిరణ్యదానంకుర్వాత్) ఇతితిలపాత్రానప్రయోగస్సమాప్తః

— అథ కర్ణమంత్రపఠనమ్ —

కార్యం॥ ప్రీతస్యశిరఃప్రభృతి పాదపర్శంతం జలంసంహృత్ నారా
యనామోచ్ఛారణేన ఏవంగుణా పుణ్యతిథౌపితృ నమస్తపాపనివృత్తి
ద్వారా పుణ్యలోకావాప్యర్థం కర్ణేనారాయణాది దివ్యనామస్మరణ
మాచరిష్యే ॥

శ్లో॥ నారాయణోనామ నరోనరాణాం ప్రసిద్ధచోరఃకథితఃపృథి
వ్యా । అనేకజన్మార్జితపాపసంచయం హరత్యశేషంస్తుతమాశ్రీ ఏవ॥
శ్లో॥ గోవిందేతిపరబ్రహ్మం గోవిందేతిపర్ణకమ్ సకృదుచ్ఛారితం
యేన విష్ణునాయుజ్యమాఘ్నయాత్ । ప్రణతః క్లేశనాశాయ గోవిం
దాయ నమోనమః ॥

నారాయణ గోవింద ॥ కృష్ణ- వాసుదేవ- ఇత్యాది దివ్యనామా
నిసంశ్లావయంతఃరక్షేరకా ॥ మరణాంతరమపివతన్నియజేన కర్త్య
వ్యం మృతశ్చేతనః ॥ పుత్రాదిః కర్తాస్నాత్వా ॥ ఆచమ్య
ఇతి కర్తేనారాయణాది నామోచ్చారణం సమాప్తమ్.

అథ షణ్ణిమిత్త ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగః

ఆచమ్య ... పవిత్రంధృత్వా ... పూర్వోక్త ఏవంగుణ ... పుణ్య
తిథౌ (ప్రాచీనావీతి) పితుః ... గోత్రస్య ప్రేతస్య సకలపాప
క్షయద్వారా సంభావితానాం పాపానాం ఊర్ధ్వోచ్చిష్టాఽధోచిష్టా
స్నానమరణనారాయణాది పుణ్యస్తోత్రాకరణ రాహిత్యపర్యాపిత
శవఖట్వాదిమరణ ఉత్కాంతి ధేనువానరాహిత్య తత్కాల దహన
రాహిత్యరూపాణాం షణ్ణిమిత్తానాం పాపానామపనోదకం ప్రాయ
శ్చిత్తమాచరిషే ॥ నమః ॥ అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తమాచ
రిషే ॥ శ్లో ॥ సమస్త సంవత్సరమపి ... యథోక్త దక్షిణామివస్వీకృత్య
(ప్రాచీనావీతి) పితుః ... గోత్రస్య స్య ప్రేతస్య మరణకాలే
సంభావితేభ్యః పాపేభ్యః ఊర్ధ్వోచ్చిష్టాఽధోచిష్టాఽస్నానమరణ
నారాయణస్తోత్రరాహిత్య పర్యాపితఖట్వాది మరణోత్కాంతి
ధేనువానరాహిత్య తత్కాలదానరాహిత్య రూపేభ్యః సర్వేభ్యః
షణ్ణిమిత్తేభ్యః పాపేభ్యోముక్తో భూయాదితి భవంతో మృతంతుః
పితుః ... ప్రేతస్య దహనాదికారయోగ్యతా సిద్ధిరస్తు ॥ ఇతి రిషద్రూప
యాత్ ॥ అథ కృచ్ఛత్రీయాణి బ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్ ॥ ఏవంగుణ
తిథౌపితుః ... గోత్రస్య ... స్య ప్రేతస్య మరణకాలే సంభావితానాం
ఊర్ధ్వోచ్చిష్టాది నిమిత్తానాం పాపానామపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం
పరిషదుపదిష్టం యథాశక్తి ప్రత్యాక్షానయరూపేణ కృచ్ఛత్రీయా
ణ్యాచరిష్యే ॥ శ్లో ॥ స్వర్ణంపవిత్ర ... ప్రాయశ్చమే ॥ శ్లో ॥ ధన్యంకరోషి
ప్రాయశ్చమే ॥ శ్లో ॥ కామధేనోస్సము ... ప్రాయశ్చమే ॥ పిరిణ్యగర్భ
ప్రాయశ్చమే ॥ ఇదం స్వర్ణకృచ్ఛత్రీయాణ్యకృచ్ఛాచార్య కృచ్ఛప్రాయ
త్నానూయ యథాశక్తి హిరణ్యం పితుః షణ్ణిమిత్త ప్రాయశ్చిత్త

సిద్ధిం కామయమానః తుభ్యమహం సంప్రదదే (ఉపవీతినమమ)
 ఏవరిమఃసూతచరితేవతి (పా...తీ) పితుః దహనాధికారసిద్ధిర స్వీతిభ
 వంతో బుద్ధివంతు॥ దహనాధికార యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు॥

ఇతి వణ్ణివిత్త ప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్.

అథ దుష్టతిథ్యాతి శాంతిప్రయోగః

శ్రీ గోవింద గోవింద గోవింద పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథా
 పితు గోత్రస్య —స్యపేతస్య మరణకాలే దుష్టతిథివారనక్షత్రద్విపు
 మ్న త్రిపుష్కరాదిదోష పరిహారార్థంతదుక్త ప్రాయశ్చిత్తమాచ
 రిష్యేనమః సమస్త... కర్తుంఅధికారసంపదస్తు । తదంగ బ్రాహ్మణ
 పూజాం కరిష్యే॥ ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణమభ్యగచ్ఛ్య । శ్రీమ
 హావిష్ణు... ఇదమాసనం॥ ఉభాభ్యామిగం పాద్యం॥ నమోస్త సంతాయ
 యుగధారిణేనమః గంధార్థాఇమే అపఃపుష్పార్థాఇమేతిలాః ౧-౬-౧౧
 సంకతిథిమరణే॥ గోదానం గవామంగేషు... ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్
 (౪-౬-౧౨) రిక్తతిథిమరణే॥ ధాన్యదానందద్యాత్ । ధన్యంకరోషి
 దాచ్ఛమే॥ శిష్టాచారః॥ (౭-౭-౧౩) భద్రతిథిమరణే॥ భూదానం
 దద్యాత్॥ శ్లో॥ సర్వసన్యాశ్శ్రీయాభూమి ర్వరాహేణసమద్భుతాః
 అనంతసస్యఫలదా తితిశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్ ద్విపాద్రిపా
 దినక్షత్రమరణే । సప్త్రసహితహిరణ్యందద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ...
 ప్రయచ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ ధనిష్టాపంకనక్షత్ర
 మరణే॥ కాంశ్యదానం కుర్యాత్ — శ్లో॥ కాంశ్యం బ్రహ్మమయ
 ప్రోక్తం నక్షత్రోద్భవదోషహృత్ । భాజనమర్చ్యదేవీనా మత
 శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥

ద్విపుష్కరతి, పుష్కరమరణే గోభూతిలదానాని బ్రాహ్మ
 ణాయదద్యాత్॥ భృగువారమరణే॥ సప్త్రసహితహిరణ్యం దద్యాత్॥
 శీతవాతోష్ణచ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ... మే-బాదుభౌమ శనివాసరేషు॥
 సప్త్రదానందద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణచ్ఛమే॥ దద్యాత్ ఇతితిథ్యాది

శ్వాంతిప్రయోగ స్సమాప్తః

శ్రీగోవింద పూర్వోక్త పుణతిథౌ గోత్రస్య ప్రేతస్య జన్మా
భ్యాసాది ఏతక్షణపర్యంతం జ్ఞానజ్ఞాన కామాకామ భుక్తాభుక్తపీతా
పీతజ్ఞాతాజ్ఞాతాదినకలదోషనిర్హరణార్థం ఇంద్రాదిహోమంకరిష్యే॥
నమః ఆచారనుజ్ఞాయా తాకికాగ్నింసంస్థాప్య॥ తద్ద్యానం శ్లో॥ సప్తజి
హ్వోద్విశ్వీర్షశ్చమేషారూఢస్తధైవచ । శక్తిద్వయసమేతశ్చ విశ్వ
మూర్తిస్తుతాశనః । త్రయస్త్రింశతోఽతి దేవాస్త్యన్ముఖేత్వప్తిమా
గతాః । ప్రార్థనాంమనసావందేక్షిప్రమేశం ప్రసాదయ॥

అగ్నిమలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః అగ్నేయేనమః యమాయ
నమః నిర్ఋతయేనమః వరుణాయనమః వాయవేనమః కుబేరాయ
నమః ఈశానాయనమః అథఽరిస్తరణాదిఆచార్యః కుర్యాత్ ॥ కర్తా
తూష్టింప్రాగాదిపరిషేచనం । కార్యం ఆత్రిచతుష్పాత్ర పయోగః

శ్లో॥ ఇంద్రాదిదేవాహ్యదిత్యా ' విశ్వేదేవామరుద్ధుణాః తేన
ర్వేత్వప్తిమాయాంతు జహోమ్యద్యయ ధేస్పితమ్ ॥

శ్లో॥ ఇంద్రాదిదేవతాయనమః ఇతిజహూయాత్ ॥ అగ్నేయే
నమః ఇంద్రాయనమః అగ్నేయేనమః యమాయనమః నిర్ఋతయన
మః వరుణాయనమః వాయవేనమః కుబేరాయనమః ఈశానాయన
మః అథాచ్యుతాదిహోమంకుర్యాత్ । అచ్యుతాయనమః అనంతా
యనమః గోవిందాయనమః ప్రాగాదితూష్టిం పశిషిచ్య ॥ అగ్నిప్రార్థ
నమ్ కుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ నమస్తే వీతిహోత్రాయ నమస్తే విష్ణురూపిణి । నమస్తే
సర్వభోక్త్రే చ అగ్నిహోత్రాయ తేనమః అనేన ఇంద్రాదిహోమేన
భగవాన్ సర్వా పరమేశ్వరార్పణమస్తు ॥

తండుల హోమః

అదమ్య ... ఏవంగుణ ... ర్థంతండులహోమంకరిష్యామి॥ తతః
ధ్యానం సప్తజిహ్వః ... సంప్రసాదాయ ప్రాజ్ఞానాగ్నేమమాభిముఖో
భవ సుముఖోభవ, సుప్రసన్నోభవ, వరదోభవ, జలంసంప్రోక్ష్య,

ప్రాగాదిభూమాసంమృజ్యః అలంకృత్యః అగ్నయేనమః... నమః
పూర్వపరిషేచనంనమః॥ దక్షిణపరిషేచనంనమః పశ్చిమపరిషేచనం
నమః ఉత్తరపరిషేచనంనమః॥ తండులంగృహీత్వా॥ దౌభాగౌత్మ
త్వా॥ వీతిహణత్రాయనమః విధాతేనమః (ఇతిరాత్రౌ) మార్తాండ
రాయనమః విధాతేనమః ఇతిపాత్రఃకాలహణమంకుర్వాత్ అనేన
తండులహణమెనభగవా ... ఏత్థలం శ్రీపరమేశ్వగార్పణమస్తు

ఇతి తండులహణమ ప్రయోగ సమాప్తః

బౌద్ధ్యదైహిక కర్మప్రయోగః

శ్రీగోవింద ... ఏవంగుణ... తిథౌ (అపసవ్యం) అస్మత్పితృః ॥
గోత్రస్య... స్య ప్రేతస్య బౌద్ధ్యదైహిక కర్మంరిష్యే నమః ఇతిసంక
లప్య అస్మత్ మాతృఃగోత్రాయాఃదాయాః ప్రేతాయాఃబౌద్ధ్యదైహిక
కర్మకరిష్యేనమః (ఇతిస్త్రీయః) అగ్నఃపదనంపక్త్వా క్రొత్తకుండ
తో నగ్నియందు బిఝమువండి అభిఘాత్య॥ అయన్నిమునందు నేతి
తోనభిఘరించి తతోహహకానాం అమితర్వాత మోసేడివారలకు
వస్త్రము వస్త్రాశేదహ్యత్ నీయవలయును,

ప్రేతస్య కేశశ్మశ్శుక్లోమ ప్రోకు తలవెండ్రుకలు గడ్డము కఱ్ఱాని
వాపయిత్వా ఖచారౌ మొదలగువానిని వసనముజేయించవలయును.
ఈయూచారములేకు సన్నసయిత్వాగోపీచందనాదిభిరలంకృత్యా
ప్రేతనుస్నానముచెయించి గోపీచందనము మొదలగువానిచేతి నలంక
రించి ప్రేతశయనే ప్రేతంవిధాను ప్రేతనుపాడేమీదనుంచి ప్రేతస్య
శిరఃప్రభృతీవాద ప్రేతయొక్క శిరస్సుమొదలు పాదములపర్యంతం
శ్చేతనస్త్రంములపర్యంతం తెల్లనివస్త్రమును గప్పి ప్రచ్ఛాద్య ॥
కర్మదీక్షావస్తాగ్నివాసోధారకర్తదీక్షావస్త్రములు గట్టుకొని వాసస్సు
ధరించి యాచమనముజేసి యేత్ ఆచార్యుచమ్యః

తత్రనారాయణాది స్మరణం కార్యం॥ | నారాయణ- గోవిందః వాస దేవ శ్రీకృష్ణ
అని నామోచ్చారణము జేయవలెను.

ఆచమ్య...పితుః...గోత్రస్య...స్య... ప్రేతస్యపుణ్యలోకా
వాప్యర్థంపురాణోక్త మార్గేణ వైత్యమేధికేన కర్మణా సగ్గోస్కరిష్యే
నమః అగ్నిప్రజ్వాల్య- అగ్నేయేనమః ఇతిఆజ్యహోమంకృత్వా॥
తూష్ణం పరిషేచ్య॥ అథమార్గాయన ప్రియశ్చిత్తంకరిష్యే॥పితుఃదహ
నాధికార సిద్ధిరస్తు

శ్మశాస మార్గస్య చతుర్థాంశంగత్వా | శ్మశానమార్గదూరముయొక్క నాలుగ
వ భాగము అనగా పాతికదగ్గరకు వెళ్ళి

త్రిః ప్రోక్ష్య॥ | ప్రేతనుంచు స్థలమునందు మూడుమారులు
దక్షిణముజల్లి

తత్రప్రేతం దక్షిణ శిరసంనిధాయ॥ | ఉదకముజల్లిన స్థలముమీద ప్రేతను
దక్షిణపు శిరస్సుగానుంచి

తత్రేకాం పాదవల్లిఖ్య | (కర్త అచ్చట కాకివలె మూడు గీత
లుగీచి,

తత్రేకరాభానాస్తీర్య తిలోదకం దత్వా॥ | ఆచ్చట దర్భలను బరచి
తిలోదకమును విడిచి

పథివాసిభ్యో భూతేభ్యః ఇమంబలిందదామి | ఆపరచిన దర్భలమీద కొంచెము
అన్నము నుంచవలయును.

పిండోపరి తిలోదకం దదామినమః॥ | ఆపిండములమీద తిలలు నుదక
మును విడువవలయును.

యథాశక్తి దక్షిణాందత్వా | తనశక్తికొలది దక్షిణను సమర్పించి

గోవింద నామోచ్చారణం కార్యం॥ | గోవింద గోవింద అని స్మరించవలెను.

త్రిః ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ | | మూడుమారులు ప్రదక్షిణము
జేయవలెను.

(కర్త) దక్షిణ కేశాన్విసస్య | కర్తకుడిపై పు కేశముల విడదీసెడు
ఇతి కేచిత్ శకుర్వంతి | | యాచారముకొందరు చేయుటలేదు.

అథఃపువః పేతమావహ తే | | అటుతర్వాత తిర్గి వాహకులు ప్రేత
నత్తికొని

ద్వితీయమధ్వనోగత్వా | | శ్మశాన దూరముయొక్క రెండవ
భాగముదగ్గరకువెళ్లి,

ప్రేతం నిధాయ || పూర్వ | ప్రేతనుంచి పూర్వమువలె నన్నిటిని
ప్రకారేణ త్రైప్రదక్షిణపర్యం | జేసి మూడుమారులు ప్రదక్షిణము
తంప్రయోగం కుర్యాత్ జేయవలయును.

తృతీయమధ్వనోగత్వా | | శ్మశానదూరముయొక్క మూడవ
భాగము దగ్గరకువెళ్లి,

తత్రపాక పాదవల్లిఖ్య || అచ్చట కాకివలె మూడుగీతలను
పూర్వ ప్రకారేణ పిండాన్ గీచి పూర్వమువలె నన్నిటిను జేయవల
దద్యాత్ | | యును.

త్రివారిం బ్రదక్షిణం | | విమ్మట అప్రదక్షిణముగా మూడు
కుర్యాత్ | | మారులు ప్రేతచుట్టూ తిరుగవలయును

ఓదనస్థాలీం భింద్యాత్ || మూడుభాగమునందు బలియివ్వడముకా
కాగానే అన్నపుకుండను బద్దలుగా
గొట్టవలయును

అథ దహనప్రయోగః

దహనదేశం గత్వా | | దహనప్రదేశమునకు వెళ్లి అచ్చటనుదక
సంప్రప్త్య || మునుల్లి

దహనదేశే ప్రేతం నిధాయ | | దహనదేశమందు ప్రేతనుంచి,

కాష్ఠేః చితిం కృత్వా | | కక్రిలచేతఁ చితిబేర్చి

తిలాన్వికేర్య || తిలలుజల్లి

తత్రచితౌప్రేతం దక్షిణ | తిలలుజల్లిన ప్రదేశంబున క్రురలమీద
శిరసం నిధాయ || దక్షిణ శిరస్సుగా బ్రేతనుబరుండబెట్టి

ప్రేతశయనవిసస్య | బ్రేతనుబరుండబెట్టిన పాదెను పారవేసి
అగ్నింప్రజ్వాల్య || అగ్నిని చక్కగా జ్వాలజేసి

అహతంవాసః శ్మశానే | శవముమీది వస్త్రమునుదీసి శ్మశా
పరిత్యజ | నములో బడవేసి

చితౌ సుగంధద్రవ్యాది | చితియందు మంచివాసనగలవస్తువులు
నిక్షేప్యః | మొదలగునవి నుంచవలయును.

అచమ్య...పితుః గోత్రస్యపథిక్మతేష్టి ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే
పరిషదక్షిణాంగృహీత్వా సమస్త...కర్తుం అధికారసంపదస్తు || దహ
నాధికారసిద్ధ్యర్థం స్వగృహాన్యత్రాద్య కృచ్ఛాన్యాచరిష్యే || కృచ్ఛ
త్రయాణి దద్యాత్ || దహనకాలే గోదానంకృత్వా దశదానాని
కృత్వా || అగ్నింప్రజ్వాల్య || పథిక్మతేష్టిహోమంకరిష్యే || నారాయ
ణాయనమః ఇతిహుత్వా ఇంశ్రాయనమః... ఈశానాయనమః ||
ఇతిహుత్వాతూష్ణిం పరిషిచ్య ||

అగ్నినిక్షేపణమూచరిష్యే— అని మనసాస్మరించి

శ్లో || మృత్యుకాలవశం ప్రాప్యనరం పంచ | ఈమంత్రముతో
త్వమాగతం ధర్మాధర్మసమాయుక్త లోభ | అగ్నిహోత్రమును
మోహసమావృతం || దహేయంసర్వగాత్రా | ప్రేతయొక్క శిరస్సు
ని విశేష్లోకాన సగచ్ఛతు || ప్రేతశిరఃప్రదేశే | యందుంచవలయును
అగ్నింనిక్షేపెత్ ||

గోవిందనారాయణేతి కేచి
త్కర్వంతి ||

కొందరు గోవింద, నారాయణ ఇత్యా
దినామములచేత అగ్నిని శిరస్సునం
దుండవలెను, దేశాచారముల ప్రకా
రము జర్పవలెను.

ద వా న ప్రి యో గ :

శ్లో॥ యమాయ ధర్మరా
జాయ । మృత్యవే చాంత
కాయచ । వై శస్వయయకా
లాయ । సర్వభూత క్షయా
యచ॥ ౧॥ శ్లో॥ ఔదుంబ
రాయదధ్నాయనీలాయపర
మేష్టినే । వృకోదరాయచి
త్రాయచిత్రగుప్తాయవైశ్ర
మాత్ ॥ ఇతిహామంకేచి
త్కుర్వంతి ॥

యమాయనమః ధర్మరాజాయ
నమఃమృత్యవేనమః అంతకాయనమః
వైశ్వతాయనమః కాలాయనమఃసర్వ
భూతక్షయాయనమః॥ ౧॥ ఔదుంబరా
యనమః ధధ్నాయ, నీలాయ, పరమే
ష్టినే వృకోదరాయ, చిత్రాయ
చిత్రగుప్తాయనమః అని మగణవిశేషం
దు తిథివారనక్షత్రం మొదలగు దోష
ములుసంభవించినప్పుడుమాత్రంకొన్ని
దేశములయందు పురోహితులుఈహా
మము జరిపించుచున్నారు.

। ప్రాచీనశిష్టాచారాను సా
రేణతత్ర తత్ర విశేష నిర్ణ
యాదికంజ్ఞేయమ్॥

యథాశక్తి సువర్ణంవా
తామ్రంవా, తదభావే ఆ
జ్యంవా పేతముఫేనిక్షిపేత్

। ప్రాచీనశిష్టాచారముల ననుస
రించి ప్రియోగముల జరుపవలసి
యుండును.

తనశక్తికొలది, సువర్ణముగాని,
రాగిగానీ ఆభావమందుఆజ్యముగా
పేతముఖమందుంచవలయును.

కృచిదేషు అస్మిన్ సమ
యేషునోవాక్కాయనిర్వర
ణామితికించ ద్రవ్యం ప్రేత
చిత శమిపేనిక్షిపంతి॥ ఈ
ద్వగ్విధావేన ప్రేతస్వపుణ్య
లోకావాప్తిర్భవిష్యతి

కొన్ని దేశములయందు ఈసమయం
బున మనోవాక్కాయ ఋణదోషనిర్వ
ణార్థమని కొంతద్రవ్యమును ప్రేత
యొక్క కాష్టమందుంచుదురు, అనగా
ప్రేత సంకల్పించిన ఋణవిముక్తికొరకు
కొందరుచేయుదురు. ఈపనిచేయడము
వలన ప్రేతకు పుణ్యలోకముసంభవించును

<p>తతో జలకుంభ సవ్యభుజేని ధాయః శ్లో॥ జలధారానుచ్చి న్నాసింశేత్కర్తా ప్రదక్షిణం స్కంధావసక్తకుంభేన పాదతః పరితశ్చితేః (ధిదేణ) సృష్ట తోజలం సోవయన్ త్రిః అపస వ్యేన చిశిం పరీత్స్య పరిశోఽపే క్ష్యః పేతస్య శిరః ప్రదేశే కుంభం ప్రసృష్టతో విభజ్య సర్వేజ్ఞాతయః ప్రపీతముఖేతంశులాన్ నిధాయ॥</p>	<p>అలుపిమ్మట నీటితో నింపబడిన కుండనూ తనయెడనుభుజముమీద బెట్టుకొని అకుండకు రంధ్రముచేసి దానిగుండ (కర్త) వెనుకతట్టుధార గా నీటిని కార్పుచు చితికిజట్టుఅపస వ్యముచేత ప్రదక్షిణముగా మూడు మారులుతిరిగి తిరిగిజూడక పేత యొక్క శిరస్సుదగ్గర నాకుండను వెనుకతట్టుగా బద్దలగొట్టవలయును జ్ఞాతులందరు ప్రేతముఖమందు తం తులము లుంచవలెను.</p>
---	---

<p>చితినుపశ్యత్ వాసోప వీతినోభూత్వా॥ సూర్యాలోకనం కుర్యాత్ సూర్యాయనమః దహనానంతర సర్వేజ్ఞా తయస్సాన్విత్యా</p>	<p>(కర్త) చితినిం జూడకుండ వాస స్సును సవ్యముగ వేసికొని సూర్యనారాయణమూర్తిని జూడవలయు నుపిమ్మటనమస్కారము చేయవలయును దహనము జేసినపిమ్మట జ్ఞాతులంద రును స్నానము చేయవలయును.</p>
---	---

క ర్తృ వ ప న మ్

<p>శ్రీగోవింద...తిథౌపితుః...గోత్ర స్య...ప్రేతస్య ప్రథమేహని ఔర్ధ్వ దైహికకర్మాంగ మమసమస్త పాప క్షయర్థవపనం (ఉపవీతి) కరిష్యే (నమః॥)</p>	<p>పుత్రులలో గడపటివాఁడు ముందుగలుగునట్లు వరుసక్రమ ముగ జ్యేష్ఠునివరకు ఔరము జేయించుకొనవలెను. శిరస్సు మాత్రము</p>
--	---

విషనాథికాగ యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛ్రిత్రయాణ్యాచరిష్యే
నమః॥ స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రిత్రీయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి
హిరణ్యం...నమః॥ (దద్యాత్) శ్లో॥ మేరుమందరతుల్యాని పాపా
నిసుబహూనిచ | కేశనాశ్రిత్యతిష్ఠంతి తస్మాక్ శాస్వతామృతామ్॥
ఇతికస్మిన్పూర్వః- కరితాదుపరి వాపయేయః ఇతికర్తృవపనము,

శిలాప్రతిష్ఠాపనమ్

అత్ర శ్వేతశీలామాదాయ॥ శిలాంస్థాపయిత్వా॥ దర్భేణసం
 వేప్య॥ అసామంతేశుచాదేశేఽవటంభాత్వాతస్మిన్ దక్షిణాగ్రా
 దర్భానాస్తీర్య । తిలాన్వికీర్య॥ తస్మిన్నవతేశిలాంస్థాపయిత్వా॥
 ఆచమ్య॥ షవిశ్రీధారయేత్ ॥ శ్రీగోవిందగోవింద... పుణ్యతిథౌ (వా)
 ...తీ) పితుః... గోత్రస్య... ..స్య ప్రేతస్య షరణదినాదారభ్య
 ప్రధమేహనికర్తవ్య ప్రేతత్వప్యర్థం శిలాస్థాపన, మృతస్థాపన, వా
 సోదక, తిలోదక, పిండప్రదానార్థం శిలాస్థాపనమాచరిషే॥ నమః
 శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥
 నమః శ్లో॥ సమస్త సంపత్సమవాప్తి... ..పదం (సా...తీ) పితుః ప్రేత
 త్వప్యర్థం శిలాప్రతిష్ఠాపనం... అధికార సంపదస్త్వితిభవంతో బృహం
 తు॥ అధికార సంపదస్తు॥ పూర్వోక్త ఏవంగుణ... ..తథాపితుః... గోత్ర
 స్య... శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే స్వర్ణధాన్య అజ్యకృచ్ఛాన్యాచరిష్యే॥
 శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర... మేధవ్యకరోషి... మే॥ కానుధేనో... మే॥ కృత
 త్రయాన్యాచరిష్యే॥ అభావే యథాశక్తి హీరణ్యంనా బ్రాహ్మణాయ
 దద్యాత్ ॥

శ్లో॥ ఆయాహి ప్రేత గంభీరైః పూర్వైస్సామ్యుపధోత్తమైః స్రజా
 మస్మభ్య మూయచ్ఛరయిందీర్ఘాయురేవచ । పితరం... గోత్రం...
 ప్రేతం అస్యాం శిలాయామావాహనం నమః (ఇత్యావాహ్యా) అథా
 భ్యంజనందత్వా ॥ తిలచూర్ణస్థాపనం కారయిత్వా ॥

శుక్లపక్షే

కృష్ణపక్షే

కేశవ, నారాయణ, మాధవ	సకర్షణ, వాసుదేవ, ప్రద్యుమ్న
గోవింద, విష్ణో, మధుసూధన	అనిరుద్ధ, పురుషోత్తమ, అధోక్షజ,
తివిక్రమ, వామన, శ్రీధర,	నారసింహ, అచ్యుత, జనార్దన,
హృషీకేశ, పద్మనాభ	దామోదరపేంద్ర, హరే, శ్రీకృష్ణ,

త్రివారం శిలాంస్థాపయేత్ ॥ పితుః... గోత్రస్య... ..స్య
 ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్యర్థం శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే గోదానంకరిష్యే నమః

శ్లో॥ గవామంగేషు... ప్రయచ్ఛమే॥ ఇతిగోదానంకుర్వాత్॥ గోభూ
తిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ । రౌప్య లవణమిత్వాహుర్ద్విశే
దానాః । షక్రీతాః॥ ఇతివశదానానికృత్వా॥ శిలాప్రతిష్ఠాపనం
సమాప్తమ్॥

ప్రత్యహం నిత్యకర్మవిధిః

శ్రీగోవింద... పూర్వోక్త ఏవంగుణ... పుణ్యతిథౌ, పితుః
గోత్రస్య... ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య... కర్తవ్య దహనజనిత తా
పతృష్ణాక్షుదుపశమనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నానమృత్తి కాస్నాన
వాసోదక తిలోదక పిండప్రదానాని కరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్యకాలే
అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి సంభవప్రాయశ్చిత్త మూచరిష్యే॥ నమః శ్లో॥
సమస్తసంపత్సమ... పదం॥ ఇతిప్రదక్షిణంకృత్వా (ప్రా... తీ) పితుః
ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత తాపతృష్ణాక్షుదుపశ
మనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నాన మృత్తి కాస్నాన వాసోదక తిలో
దక పిండప్రదానానికర్తుం అధికారసంపదస్త్వితీభవంతో బ్రువంతు॥
అధికారసంపదస్తు॥ అథశిలాంస్నాపయిత్వా॥ కేశవ... దామోదర॥
ఇతిశుక్లపక్షే త్రివారం శిలాంస్నాపయేత్॥ సంకర్షణ... శ్రీకృష్ణ॥ ఇతి
కృష్ణపక్షే శిలాంత్రివారంస్నాపయేత్॥ శ్రీగోవిందగోవింద... ఏవం
గుణ... పుణ్యతిథౌ (ప్రా... తీ) పితుః... గోత్రస్య... స్వ ప్రేతస్యద
హన నిత తాపోపశమనార్థం మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యమృత్తి
కాస్నానానికరిష్యేనమః॥ ప్రాచీనావీతి తద్వేమృదం గృహీత్వా
ఆదిత్యాయమృత్తి కాందర్భయిత్వా॥ శ్లో॥ మృత్తి కేబ్రహ్మరూపేత్వం
మృత్తి కేవిష్ణురూపిణి సుకృతందుష్కృతంచైవ మాంప్రాపయపరాం
గతిమ్॥ ఇతిమస్తకాది పాదవర్జంతం మృల్లేపనంకృత్వా॥ అథస్నా
త్వా॥ బలంగృహీత్వా ఆగత్యఅస్యాంశిలాయాం॥ పితే... గోత్రా
య... యప్రేతాయమరణదినాదారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత తాపోప
శమనార్థం ప్రేతతృప్త్య మేతస్మృత్తి కాస్నానందదామి॥ ఏవంత్రీః
ఇతిమృత్తి కాస్నానానికుర్వాత్॥ ధారావత్తం అద్యపూర్వోక్త ఏవం
గుణ పుణ్యతిథౌ పితరం... గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైః
మరణదినాదారభ్య కర్తవ్యమృత్తి కాస్నానైః పితుః... గోత్రస్య

ప్రేతస్య దహనజనిత తాపోపశమనస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ తిలొద
కంత్యజేత్॥ దహనజనిత తాపోపశమనమస్తు॥

వాసోదక దానమ్.

దక్షిణాభిముఖః శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌ (ప్రా...తీ)
పితు గోత్రస్య... స్య ప్రేతస్య | పెతత్పప్త్యర్థం మరణదినాదారభ్య
కర్తవ్య దహనజనిత పిపాసాశమనార్థం వాసోదకదానం (సవ్యం) కరిష్యే
నమః— మాతు, గోత్రాయాః... దాయాః ప్రేతయాః ఇతిస్త్రీయః

(ప్రా...తీ) పితే... గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినాదా
రభ్య కర్తవ్యదహనజనిత పిపాసాశమనార్థం మేతద్వాసోదకందదామి
ఏవంత్రిః (ఇతిశిలాయాంవస్త్రంనిష్పీడయేయః) ధారాదత్తం పితరం
గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్యమయాకృతైః మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్య
దహనజనితపిపాసాశమనార్థం వాసోదక ప్రదానైఃపితుః గోత్రస్య...
స్య ప్రేతస్యదహనజనిత బ్రువంతు॥ (ఇతితిలొదకంత్యజేత్) దహన
జనిత పిపాసాశమనమస్తు॥ నారాయణ నారాయణ॥

అథ తిలొదక దానమ్.

పూర్వోక్త ఏవంగుణ... పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః గోత్ర
స్య... స్య ప్రేతస్య ప్రేతత్పప్త్యర్థం మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యదహ
నజనిత తృష్ణోపశమనార్థం తిలొదకదానంకరిష్యే॥ నమః॥ ప్రాచీనావీతీ
తీలై స్సహోదక మంజలినాగృహీత్వా సవ్యంజాన్వాచ్యపితే... గౌ
త్రాయ...య ప్రేతాయ మరణదినాదారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత
తృష్ణోపశమనార్థం తత్త్రిలొదకందదామి॥ ఇతితిలొదకాంజలీదద్యుః
తిలొదకనిర్ణయములప్రకారం పురోహితులు జర్పించదగినది. ధారా
దత్తం॥ పూర్వోక్త... పితరం... పితరం... గోత్రం ప్రేతముద్దిశ్య త్వ
యాకృతైః మరణని... హని కర్తవ్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థం
తిలొదకప్రదానైః పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్యదహనజనిత తృ
ష్ణోపశమన బ్రువంతు॥ (తిలొదకంత్యజేత్) దహనంజనితతృష్ణోపశమనమస్తు॥

పిండప్రదానమ్

మృద్ధుఃపితృతిలాకా నూతనభాండేషక్త్వాభిఘ్నాన్ శ్రీనోవింద
 నోవింద ... ఏవంగుణపుణ్యతిథౌ (ప్రా) ... తీ) పితృః ... నోత్రస్య ప్రే
 తస్య మరణదినాదారభ్య ... హని, అతిప్రసన్నప్రధమేహని ... హని
 కర్తవ్యదహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనార్థం పిండప్రదానాని (సవ్యం)
 కరిష్యేనమః (ప్రా ... తీ) నోమయేనోదకేనోపలిప్య ॥ తత్రదర్శనా
 స్తీర్య-దర్శోపరివీతత్తిలోదకందదామి॥ ౧౫॥ యజమానస్య పితే ...
 నోత్రాయ ... ప్రేతాయ మరణదినా ... హని కర్తవ్యదహనజనిత
 క్షుదుపశమనార్థన్మేతం పిండందదామి॥ గతించిన దినములకుకూడా
 పిండప్రదానము చేయించవలెను. (పిండోపరి వీతత్తిలోదకందదామి
 ౧౫॥ ఇతి తిలోదకానిదత్వా॥ అంజనాభ్యంజనందదామి॥ భోగనిష్ప
 త్త్యధకంతాంబూజందత్వా॥ యథాశక్తిదక్షిణందత్వా॥ అత్రోదక
 పాత్రానిధాయ అద్యపూర్వోక్తఏవంగుణ ... తిథౌ (ప్రా) ... తీ) పిత
 రం నోత్రం ... ప్రేతముద్దిశ్యత్వయాశ్చతైః మరణదినాదారభ్యహని
 అతిప్రసన్నప్రధమేహని ... అనికర్తవ్యదహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనమ
 స్త్వీతిభవంతో బ్రువంతు॥ దహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనమస్తు॥

శిలానైవేద్యం.

ప్రోక్ష్య- పరిషిచ్య- అమృతమస్తు॥ ప్రేతరూపశిలాదేవతా
 యైనమః నైవేద్యంసమర్పయామి॥ ప్రాణాయనమః సమానాయనమః
 (ప్రేతప్రతిస్నాహి- అత్రపిబ- అత్రఉపభుంక్ష్వ॥

వాయుస-పిండమ్.

పితః .. నోత్రం ... ప్రేత-ఇమంపిండం వాయుసగృధ్రజలచరముఖేన
 ప్రేతఉపభుంక్ష్వ॥ శ్లో॥ నారాయణనమస్తేస్తు । శంఖచక్రగదాధర
 గజాయ్ధంపిండదానేన ॥ ప్రేతత్పత్తికరోభవ ఇతిపిండంవాయుసేభ్యో
 అద్యాత్ ॥ కాకాద్యభావే ఉదకేనిక్షిపేత్ (కర్తా)స్నాత్వా॥ గృహం
 ప్రవిశ్య॥ దీపదర్శనం కుర్యాత్. మృతస్థితక్షీరాదిపాత్రదయే- అత్ర

స్నాహీత్యుదకం- అత్రపిబేతి క్షీరంనిక్షిపేత్|| ఇతి కేచిత్పాఠః కేచిత్
మృస్థలే జలకుంభం ప్రతిష్ఠాప్య|| భూమానవధాన్యాని ప్రతిష్ఠాప్య||
దీవారాధనం కుర్వాత్||

అ త్ర స క ల్ప వి శే షః

ప్రథమది నే మూర్ధాక్షి దంతావయవ సంభూత్యైదేహక సిద్ధ్యర్థం||
౨—ది|| తక్షశ్శోత్ర నానాముఖావయవ నిష్పత్త్యర్థం|| ౩—ది||
కరాంసభుజవత్కో నిష్పత్త్యర్థం|| ౪—ది|| నాభిలింగ గుదనిష్పత్త్య
ర్థం|| ౫—ది|| జానుజంఘపాదావయవ సిద్ధ్యర్థం|| ౬—ది|| సర్వమ
ర్మావయవ నిష్పత్త్యర్థం|| ౭—ది|| మజ్జామేదోమాంసస్నాయునాడి
రూపావయవసిద్ధ్యర్థం|| ౮—ది|| దంతలోమ నఖావయవసిద్ధ్యర్థం
౯—ది|| వీర్యావయవ సిద్ధ్యర్థం|| ౧౦—ది|| దేహపూర్ణతాత్పర్య
తాక్షుద్విపర్యయ సిద్ధ్యర్థం||

తతిమ్మాదినములకు దేహపూర్ణత్వసిద్ధ్యర్థమనే పిండప్రదాన
సంకల్పమును జెప్పవలెను. కొందరు ప్రేతక్షూద్రపశమనార్థమని
సంకల్పమును జెప్పుచున్నారు దేశాచారములననుసరించి ఆచార్యుడు
ప్రయోగము జరిపించవలెను.

ఇతి నిత్యకర్తవ్యిన్ద్ర స్సమాప్తః

అ థ స చ య న వి ధిః

దహనదినమునందుగాని అట్లుగాక రెండవదినమునందుగాని
అట్లుగాక పరిచాగళుద్ధిగల బేసిదినమునగాని సంచయనము చేయతగి
నది. బాండము, ఆజ్యము క్షీరము, దధి, తిలలు మొదలగు కావలసిన
పదార్థములన్నిటిని వెంటబెట్టుకొని శ్మశానమునకుబోయి పరిశుద్ధ
ప్రదేశమునుంచి (కర్త) కట్టుకొనియున్న దీక్షవస్త్రులతో స్నానము
జేసి సంచయనము ప్రారంభింపవలయును.

(కం.) సా త్వాచమ్య॥ బ్రాహ్మణై రనుజ్ఞాతః పవిత్రంవా
సశ్చధృత్వా॥ శ్రీగోవింద... పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథాపితుః...
గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య—హని కర్తవ్య అస్థిసంచ
నకాలే శవాగ్నానప్తేనతి దద్దోష పరిహారార్థం శ్వానకుక్కుట గార్ధభ
జంబూక చండాలస్పర్శకోమాది పరిహారార్థం యథోక్తప్రాయశ్చిత్త
మాచరిష్యేనమః (ఇతి సంకల్ప్య) పరిషదక్షిణాంగ్యహీత్వా॥ సమస్త
పదం... పితుః గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హనికర్త
వ్య అస్థిసంచయనకాలే శవాగ్నానప్తేనతి దద్దోష పరిహారార్థం యథో
క్తప్రాయశ్చిత్తం కర్తుం అధికార సంపదస్య తిథంకతో బుధవంతు॥
కర్తు అధికారదస్తు॥

పూర్వోక్త ఏవంగుణ— తిథాపితుః—గోత్రస్య... ప్రేతస్య
మరణదినా... హని, కర్తవ్య, శ్వానకుక్కుటగార్ధభ జంబూక చండాల
స్పర్శదోష పరిహారం స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్చాచార్యచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణ
పవిత్ర... ప్రియచ్ఛమే॥ దన్యంకరోదాతార... చ్ఛమే॥ కామధేనో
స్సము—చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ—చ్ఛమే॥ ఇదంకృచ్ఛత్రయ ప్ర
త్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామాయ
మానః... నమః॥ ఇతి హిరణ్యందద్యాత్॥

దహనప్రదేశే జలం సంప్రోక్ష్యమ్

అదభ్యఃప్రోక్ష్యావి శుచయే దేవాశ్చ॥ ప్రయచ్ఛగ । పవిత్రం
కుకుతాశ్చర్థం సర్వాణిప్రీతచేతసః అయోధ్యామధురామాయాకాశీ
కాంచీ హ్యవంతికా । పురీద్వారావతీచై వసప్త తామోక్ష దాయకాః
అహంకాశీంగమిష్యామి తత్రైవనివసామ్యహం । ఇతి బ్రువాణిచ్చగ
తం కాశీవాసఫలంలభేత్ । ఇతి దహనదేశే జలసమ్నాగ్ననం కృత్వా॥

అథఃశవాగ్ని నష్టప్రాయశ్చిత్తహోమః

శ్రీగోవిందగోవింద పూర్వోక్త... తిథాపితుః... గోత్రస్య...
స్య ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హనికర్తవ్యం శవాగ్ని నష్ట ప్రాయ
శ్చిత్త హోమకదిష్యేనమః అథ లోకాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ అథ ధ్యాయం
శ్లో॥ ఏహ్యగ్నే ఇహ లోకే చ ఇంద్రదిక్పాలసంస్థితా ॥ ఋణితంసప్త

జహ్వనాం । త్వచోవర్ణం హుతాశనమ్॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రదాయన
 మః- అగ్నయేనమః- యమాయనమః- విరోచయనమః- నరుణా
 యనమః- నాయకేనమః- కుబేరాయనమః- ఈశానాయనమ అన
 పరిస్తరణాదిఆచార్యైకుర్యాత్॥ ఏకదర్శేణకార్యం కర్తాత్మాస్థింపరి
 షిచ్య॥ తదగ్నింప్రజ్వాల్య॥ దర్వామౌజ్యమాదాయ॥ ఇంద్రాదిహో
 మంకుర్యాత్॥ ఇంద్రాయనమః—ఈశానాయనమః॥ ఇతిహుత్వా
 అథకేశనాది హోమంకుర్యాత్॥ కేశవాయనమః శ్రీకృష్ణాయనమః
 (ఇతిహుత్వా) శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకా
 యచ వై వస్వతాయకాలాయ చిత్రగుప్తాయతేనమః (ఇతిహుత్వా)
 అథపరిషేచనంకుర్యాత్॥ యేతత్కర్మసాద్గుణ్యార్థంకృత్యతయాశి
 బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ హిరణ్యగర్భచ్ఛమే॥ ఇదంకృత్యత్రయ
 ప్రతిష్ఠానామ యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహంసంప్రదదేనమః॥
 ఇతిహిరణ్యం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥

అస్థిసంచయనప్రయోగః

ఏవంగుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణాదినా
 దారభ్య... హనిఅస్థిసంచయనం కరిష్యేనమః అస్థిసంచయనయోగ్య
 తాసిద్ధ్యర్థం స్వర్ణధాన్యాజ్యకృచ్చాగ్నిత్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర
 మమలం... చ్ఛమే॥ శ్లో॥ ధన్యంకరోపి దాతార... చ్ఛమే॥ శ్లో॥ కాను
 ధేనోస్సముద్భూతం... చ్ఛమే॥ శ్లో॥ హిరణ్యగర్భ... చ్ఛమే॥ ఇదం
 కృత్యత్రయప్రత్యక్షామూలం యథాశక్తిహిరణ్యంనమహ॥ అథకుం
 భోదకమాదాయ అత్రిక్షీరంనిసేయ, అస్థిప్రోక్షణం త్రివారంవా—
 పంచవారంవా—కార్యం అయోధ్యాసుధురామాయా కాశీకాంచీ
 హ్యపంతికా । పురీద్వారవతిచై వసవైవతా మోక్షదాయకాః ॥

అహంకాశీం గరిష్యామితితై ననిషసామ్యహం । ఇతిబ్రువాణస్సత
 తం కాశీనాసఫలంభేత్॥ శ్లో॥ సర్వతీర్థసముద్భూతాః । పాపనాః
 పాపహారిణాః ఆపశ్శరీరస్సంశుద్ధిం । కుర్వంతుద్విజసన్నిధౌ॥ ఇతిఅస్థి
 ప్రోక్షణకృత్వా సంప్ర్య పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌపితుః... గోత్ర
 స్య... ప్రేతస్య మరణాదినా దారభ్య... హని అస్థిసంచయన హోమం

కరిష్యేనమః॥ దహనదేశాగ్నిప్రతిష్ఠాప్య॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయ
నమః... ఈశానాయనమః తూష్ణింపరిషిచ్య॥ శ్లో॥ యమాయధర్మ
రాజాయ మృత్యవేణాంతకాయచ । వైవస్వతాయకాలాయ॥ సర్వ
భూతక్షయాయచ॥ అగ్నేయేనమః (ఇతిహుత్వా) ఔదుంబరాయద
ధ్నాయ నీలాయపరమేష్ఠినే । వృకోదరాయచిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ
తేనమః అగ్నేయేనమః ఇతిహుత్వా॥ ఇంద్రాయనమః... ఈశానా
యనమః ఇతిహుత్వా ప్రాగాదితూష్ణింపరిషిచ్య॥

పంచభిఃకుంభై రపరిసీయ | గేకుండలచేత నుదంమునుదీసుకొనివచ్చి
స్వవోక్షేతమస్తీన్యవోక్ష్య | చక్కగా సస్థుల బోక్షించి యగ్నిని
అగ్నింశనుయేత్ ॥ జల్లార్చనలెను.

శ్రీగోవింద గోవింద పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌపితుః...
గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ... హని, కర్తవ్య అస్థిసంచ
యనకాలే గోదానంకరిష్యే॥ ఇతిసంకత్ప్య॥ తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం
కరిష్యేనమః ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥ శ్లో॥ యదీశ్చ
సినుహారాజక సర్వతీర్థావగాహనం । విప్రపాదవినిర్ముక్తంతో యం
శిరసిధారయ॥ గంధార్థ ఇమేతిపః పుష్పార్థ ఇమేతిలా॥ శ్లో॥ గవా
మంగేషు... చ్చమే॥ గోదానంతతః దక్షిణదానం బ్రాహ్మణాయ
దద్యాత్ః గవాభావే యథాశక్తి హిరణ్యంవాదద్యాత్ః అథదశదా
నాని కుర్యాత్ ॥

అస్థి సంగ్రహణమ్

ఆచమ్య... పితుః... గోత్రస్య... స్య ప్రేతస్య గంగాయాం
అస్థినిక్షేపశార్థం అస్థిసంగ్రహణంకరిష్యే॥ శ్లో॥ ప్రేతస్యాస్తీనిమృత్వా
తేనిక్షేపామిసమాహీతః పితరశ్శాశ్వతాకాలోకాః । అనేనసుఖమా
పునయః నారాయణస్మరణం కార్యం॥

ప్రేతస్య శిరఃప్రదేశే అస్తీన్యా | కర్త ప్రేతయొక్క శిరఃప్రదేశే
దాయనిశ్చబ్దనకుంభేనిదాయ॥ | మందుండు అస్థిని చప్పుమలేకుండ
కుండలో నుంచవలయును

దంతాస్థీన్యాదాయ నిశబ్దం | దంతయెముకలు చర్పడు లేకుండ
కుంభేవిదాయ|| | కుండలో నుంచవలెను.

హస్తాభ్యాంబాహుభ్యాంవాఅస్థి | భుజములనుండియు చేతులనుండి
ద్యాదాయ నిశబ్దం కుంభే | యు నెముకలనునేరి చప్పుడు లేకుండా
నిధాయ|| | కుండలోనుంచవలయును.

పార్శ్వాభ్యాంఅస్థి నిధాయ | ప్రక్కల నెముకలనునేరి చప్పుడు
లేకుండ కుండలోనుంచవలెను.

పాదాభ్యాం అస్థీన్యాదాయ... | పాదముల నెముకలనునేరి చప్పుడు
నిధాయ|| | తేకుండ కుండలోనుంచవలెను.

(కర్త) దహనదేశమందలి బూడిదెనుబోగుచేసి జలమందు
కల్పనలయును. 3-2-2 మాటలుగా యెత్తవలెను (అచారము)

శ్లో॥ యావత్తస్థిమచుప్యగాం గంగాశోయేషుత్తిష్ఠతి | తావద్వ్య
ర్వసహస్రాణి పుణ్యశోకేనుహితే | నారాయణస్మరణం కార్యం
అథదహనదేశేజలంసంహ్రీత్య | దహనదేశేమందు నుదకముజల్లి
తత్రశరీరాకృతిం క్షణ్వా | అచ్చట శరీరాకారముగాజేసి చచ్చట
తత్రశిలాత్రియం నిధాయ | మూడుకాళ్ళుంచి

అథశిలాత్రయవేదికారాధనమ్

శ్లో॥ ఇహలోకంపరిత్యజ్య గతోపిషడమాంగతిం మనసావాయు
రూపేణశిలేత్వాహంసయోజయే | మధ్యేప్రేతమావాహ్య ఉత్తరతో
రుద్రమావాహ్య | దక్షిణతోయమమావాహ్య యథాశక్తిసంపూజ్య
దహనదేశేలా బలింవదామి | (కర్త) సర్వోపచారైః అన్నాపూప
సూపాదైః పిండత్వహంకృత్వా శ్రీగోవిండు... ఏవంగుణ... తిథౌపితుః
గోత్రస్య... ప్రేతస్య ఉత్తమతోక | పాప్యర్థం శ్మశానభూత బలిప్రసా
నంకరిష్యే || నమః || గోమయేన వర్తులమండలకృత్వా | ఏతదర్భాస్త
రణందదామి || ఏతత్త్రిలోదకం దదామి (ఇత్యుత్తరలోదకందత్వా) మధ్యే
ప్రేతరాజాయ మహాక్షుణ్ద్యంవారణార్థం ఏతంపిండందదామి || ఉత్తర

తోరుద్రాయ. ర్థంఏతంపిండందదామి॥ ప్రేతస్యదక్షిణతో యమాయ
మహాక్షుణ్ణి యోగార్థం ఏతంపిండందదామి పిండత్రయందత్వా పిండ
స్యాపరి ఏతత్త్రిలోదకందదామి॥ 3॥ అంజనాభ్యంజన తాంబూలా
దీప్తనిధాయ॥ యేవందత్వా॥ అథదహనచే శేమృన్మయ పాతపూరిత
జలంకుంభంనిధాయ॥ అద్యపూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌపితుః గోత్ర
స్య... ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్త్య శ్శతానభూతబలి ప్రదానేషు
పితరం... గోత్రం ప్రేతముద్దిశ్య త్వియాక్మతైరేభిః మరణదినాదా
రభ్య... హని, అస్థియసంచయనాంగ శిలాత్రియవేదికారాధన బలి
పిండ ప్రదానైశ్చపితుః ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్రిద్వారా ప్రేతత్వప్రిరస్థివి
భవంతోబ్రువంతు॥ ప్రేతత్వప్రిరస్తు॥ (ఇతిలోదకంత్యజేత్) శ్లో॥
నారాయణనమస్తేస్తు॥ శంఖచక్రగదాధర అమయ్యంపిండదానేన
ప్రేతత్వప్రికరోభవ॥ ఇత్త్యసిసంచయనప్రయోగ స్సమాప్తః

అ థ గ ం గా భ స్య స్థి ని త్కే ప ణ మ్

కర్త అస్థికుంభసూదాయ॥ గంగతీరేస్థాప్య॥ స్నాత్వాఽచమ్య
శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మర
ణదినా... హని. కర్తవ్యగంగాంభస్యస్థినిత్కేపణ మాచరిష్యేనమః॥
అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రియశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ పరిపదక్షిణాం
గృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్తసంప... పదం (ప్రా... తీ) పితుః... ప్రేతస్య
ప్రేతత్వప్రస్థం మరణదినా... హని గంగాంభస్యస్థినిత్కేపణంకర్తుం
అధికారసంప... బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తుః కాలస్యముఖ్యకాలో
స్తు॥ ఏవంగుణ... తిథౌపితుః గోత్రస్య ప్రేతస్య అస్థినిత్యేన కాలే స్వ
స్థిధాన్యకార్యకృచ్చాణ్యాచరిష్యే॥ స్వస్థంపవిశ్రాంత్య... ప్రియచ్ఛమే॥
ధన్యకరోషి ప్రయచ్ఛమే॥ కామధేనో... ప్రయచ్ఛమే॥ హిరణ్యగ
ర్భ... మే॥ ఇదంకృచ్ఛిత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిర
ణ్యంతుభ్య... నమః॥ అస్థినికేశవనామాదిభిః స్నాపయిత్వా॥ తతః
పంచగవ్యేనశుద్ధోదకేనచ సంపూర్ణ్య॥ శుద్ధప్రదేశే మృదమా

మృత్తికాం దర్శయితా॥ శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపేత్వం । మృత్తి
 కే విష్ణురూపిణి । సుకృతం దుష్కృతంచైవ । మాం ప్రాపయపరాం
 గతిం॥ మృత్లేపనంకృత్వా॥ పూర్వోక్త...తిథౌ యజమానస్య పితుః
 ...గోత్రస్య... ప్రేతస్య పుణ్యలోకావాత్స్యర్థం అన్యోన్యసహాయేన
 అష్టోత్తరశతంవా- తదర్థంవా యథాశక్తిమృత్తికా సావా న్యాచ
 రిష్యే॥ విధిప్రకారేణ సమాపయేత్॥ పితరం... గోత్రం... ప్రేతం
 అన్యోన్యసహాయేనమృత్తికాసావనైః॥ పితః...గోత్రస్య... ప్రేతస్య
 ప్రేతత్వవిముక్తా ... రస్తు ॥ (ఇతి తిలోదకం త్యజేత్) త్వనిమిత్తం
 మయాకృతేన అనేన పుణ్యేనత్వం పుణ్యవాణభవ । అథ హిరణ్య
 శ్రాద్ధంవా ఆమశ్రాద్ధంవా కుర్యాత్॥ అథ బ్రాహ్మణాణాం సంతోష
 యేత్॥ ఇతి గంగాంభస్యస్థి నిక్షేపణం సమాప్తమ్.

అథ నగప్రచ్ఛాదన శ్రాద్ధంప్రయోగః.

బ్రాహ్మణ మాహూయ॥ కర్తాసాత్వా ౭ చమ్య పవిత్రం
 ధృత్వా శ్రీ గోవింద గోవింద... అద్యపూర్వోక్త... పుణ్యతిథౌ ।
 (ప్రా...తీ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...
 హని అతిపన్న ప్రథమేహని కర్తవ్య నగప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామ
 శ్రాద్ధ మాచరిష్యే॥ కాలే అనఙ్గార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం
 కరిష్యేనమః॥ పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్త సంపత్సమ
 ...పదం (ప్రా) ..తీ) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా
 ...హని అతిపన్న ప్రథమేహని కర్తవ్యనగప్రచ్ఛాదనై కోద్దిష్టా
 మశ్రాద్ధం కర్తుం అధికార సంప...బ్రువంతు॥ కర్తుం అధికార సంప
 దస్తు॥ ఏవంగుణ... తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య అంధత్వ
 మూకత్వ బధిరత్వకారణ్య పంగుత్వనగప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామ
 నగప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం ఆమాదిద్రవ్యేణ ప్రేతోద్దేశేన
 అద్యకరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య
 నగప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే తుణందదామి ॥ అథ
 పాద్యస్తానే గోమయేన వర్తులమండలంకృత్వా॥ తత్రదర్శనాస్తీర్య-
 దర్శోపరి- తివాన్వికీర్య॥ పితః... గోత్ర... ప్రేత నగప్రచ్ఛాద
 నైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే స్వాగతంసమః పితః...గోత్ర...ప్రేత

నగ్న... ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యం నమః॥ శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్య
 దేవాయ॥ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ జగద్ధితాయ కృష్ణాయ॥ గోవి
 దాయ నమోనమః (ఇతి బ్రాహ్మణస్య పాదా స్రీకృష్య) (ఉపవీతి)
 కర్తా స్వయంచ పాదాప్రకృష్య॥ ఆచమ్య; కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ॥ (పా)
 ...తి) ప్రేతవిష్టరార్థ మయంకుశః॥ (ఇత్యాసనందత్వా) ఉదజ్జుఖ
 ముపవివ్య॥ అద్యపూర్వోక్త—తిథౌ (ప్రా...తి) పితుః... గోత్రస్య
 ప్రేతస్య మరణదినా...హని నగ్నప్రచ్ఛాదనై గోద్విష్టామశ్రాద్ధకర్మ
 కరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ తిలాహారతం త్వసురాత్ దర్భారక్షంతు రాక్ష
 సాత్ । పంక్తివై శ్రోత్రియోరక్షేదతిధిసర్వరక్షకః । ఇతి తిలాన్నిలి
 రేత్॥ శ్రాద్ధార్థం సంపాతిత ద్రవ్యాశి ఉదకేన సంప్రోక్ష్య॥ పుండరీ
 కాక్ష పుండరీకాక్షాయనమః॥ పితుః...గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ
 దినా...హని అతిపన్న... కర్తవ్యనగ్న ప్రచ్ఛాదనై... ప్రేతార్థే
 ఇదమాసనందదామి॥ పితుః గోత్రస్య ప్రేతస్య మరణదినా— హని
 అతిపన్న ప్రథమేహవి కర్తవ్యనగ్న—ప్రేతార్థే క్షణదదామి, అద
 బ్రాహ్మణస్య పురతః అగ్న్యపాత్రం నిక్షిప్య॥ సర్వతీర్థ సముద్భూతాః
 పావనాః పాపహారిణః॥ ఆశ్వగీర సంకుద్ధిం కుర్వంతు ద్విజసన్నిధౌ ।
 ఇత్యర్ఘ్యపాత్రే ఉదకం వినీయ॥ పితరం— గోత్రం—ప్రేతం ప్రేత
 పాత్రే తిలాన్నిక్షిప్య॥ ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే గంధార్థం పుష్పార్థం తిల
 సహిత కుశాన్ దదామి, ప్రేతాయన్వర్చితమస్తు । ప్రేతపాత్రం సం
 పన్నం॥ సుసంపన్నం॥ పితః... గోత్ర... ప్రేతనగ్న ప్రచ్ఛాదనై
 గోద్విష్టామశ్రాద్ధే, ఇదంతే అగ్న్యందదామి॥ నమః॥ శ్లో॥ ఇహలోకం
 పరిత్యజ్య గతోసి పరమాంగతిం॥ మరణానాయురూపేణ కుశేత్వాఽ
 హం నియోజయే॥ (ఇత్యర్ఘ్యపాత్రం విస్మజేత్) తతః మూర్ధానమా
 రభ్య పార్యంతం తిలైరభ్యర్చ్య॥ గంధార్థాగమేఆపః పుష్పార్థాగమే
 తిలాః॥ శీతవాతోష్ణ—ప్రయచ్ఛమే॥ వస్త్రద్వయందత్వా । సకలా
 రాధనై స్వర్చితమస్తు॥ అథయథాశక్తి ఆనూదిసమస్త పదార్థాన్ని
 ధాయ॥ ఉదకం సంప్రోక్ష్య॥ శ్రీవిష్ణో ఆమంరక్షస్వ- పితః—గోత్ర
 ప్రేతమరణ దినాదారభ్య...హని కతవ్య నగ్న ప్రచ్ఛాద
 నై గోద్విష్టామశ్రాద్ధే ఏత త్తేఆమంసపరికరం సవ్యంజనం సతాఽబూలం

సదక్షిణాకం సతిలాపిదానోదకుంభం- బ్రాహ్మణస్తు ... పితే... గో
త్రాయ... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూ
లం సదక్షిణాకం- సతిలాపిదానోదకుంభం నగ్న ప్రచ్ఛాదనాభ్యైకో
ద్దిష్టామశ్శాద్ధే ప్రేత తృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ (ఆమాని పదా
ర్థాః దద్యాత్॥) అంగుశ్యాభరణ- కట్యాభరణ- కర్ణాభరణ- పాదు
కాది చత్రాది యథాసంభవం.

కొందఱు—ఒక సంవత్సరమువఱకు సరిపడు బియ్యం మొద
లగు దదాత్ - యివ్వవలెను.

అథ ధారాదత్తమ్ (ప్ర . తీ) (పితః... గోత్రస్య... ప్రేత
స్య మరణదినా... హని అతిపన్న ప్రధమేహనిక ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛా
దనాభ్యైకోద్దిష్టామశ్శాద్ధే పితరం... గోత్రం... ప్రేతంఉద్దిశ్య త్వ
యాక్రియమాణేన మరణదినాదారభ్య... హని అతిపన్నప్రధమేహని
క ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనాభ్యైకోద్దిష్టామశ్శాద్ధేన పితః— గోత్రస్య
... ప్రేతస్య ప్రేత తృప్తిర్ధ్వారా ప్రేతత్వ విముక్తిసాధన మ స్త్వితి
భవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు పితః—గోత్రస్య స ప్రేతస్య
మరణదినా—హని అతిపన్న —ప్రధమేహని నగ్నప్రచ్ఛా—తిలో
దక పిండప్రదానం కరిష్యే॥ నమ॥ (ప్ర) —తి) గోమయేనానులిప్య॥
పిండసాధ్యః దర్భాసనం నమ॥ దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకం దదామి ॥
పితే—గోత్రాయ—ప్రేతాయ మరణదినా—హని, అతిపన్న ప్ర
ధమేహని క ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనా— శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇమంపిం
డం దదామి॥ పిండోపరి ఏత త్తిలోదకందదామి అంజనాభ్యంజనం
నమః॥ ధారాదత్తం అద్యపూర్వోక్త పితః—గోత్రస్య— ప్రేతస్య
మరణదినా... హని అతిపన్న ప్రధమేహని నగ్నప్రచ్ఛా... పిండ
ప్రదానే... పితరం... గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతేన అనేన
నగ్నప్రచ్ఛా... పిండప్రదానేనచ పితః గోత్రస్య ... ప్రేత తృప్తి
ర్ధ్వారా ప్రేతతృప్తిర స్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేత తృప్తిరస్తు,
దత్తం శాద్ధం ఆభిరమ్యంతామితకర్తా : అభిరమ్యతాన్మః ఇతివిప్రః
నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధ ప్రయోగస్సమాప్త ॥

* అ ధ న వ శ్రా ద్ధ పృ యో గ : *

మృతదినముమొదలు బేసిదినములయందొక్కొక్క శ్రాద్ధము జేయవలెను. కొందరు అశక్తతచే నన్నింటిని ఒక్క దినంబుననే నాచరింపుచున్నారు. అప్పుడు అతిపన్నదినములు అనఁగా గతిం చిన దినములను కలిపి సంకల్పముజేయునది, కడమవిషయములు ధర్మశాస్త్రమందు జూడవలెను. శ్లో॥ నవశ్రాద్ధానిసర్వాణిః | ప్రేత తృప్తికరాణితు॥ ఆదాని షోడశైతాని ప్రేతత్వస్య నివృత్తయే॥ (కర్త) సాత్వా ఆచమ్యః పవిత్రంధృత్వా॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్యః!... హని, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధంమాచరిష్యే॥ అనుజ్ఞార్థం పరిషత్ప్రాయశ్చి త్తం కరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమ... పదం (పా) ... తీ) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్యః... హని, అతిపన్న ప్రథ మాహ్నిక—హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం పరిషత్ప్రాయశ్చి త్తం కర్తుం అధికార సంపద—బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ ఏవం ... తిథౌపితుః... గోత్రస్యః॥ ప్రేతస్య మరణదినా—హని అతిపన్నప్రథ మాహ్నిక... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ మేకోద్దిష్టవిధానేన ఆ మాదిద్రవ్యేణ ప్రేతోద్దేశేన సద్యః కరిష్యే॥ పితుః... గోత్రస్య— ప్రేతస్య మరణదినా... హని దశాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేక్షణః కర్తవ్యః॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ దినా... హని, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేతార్థేక్షణః కర్తవ్యః॥ ఏవం త్షణానిదత్వా॥ పాద్యస్థాపే గోమ ర్మన వస్తులమండలంకృత్వా॥ ప్రేతపాద్యస్థానే వర్భాసనం దదామి॥ దగ్భోపరి ఏత త్రిలోదకం దదామి॥ (తిలోదకంత్యజేత్) కుశతిలోదక మంజలినా గృహిత్యా పితుః... గోత్ర—ప్రేత... హ్నిక నవామైకో ద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యందదామి॥ పితః... గోత్ర—ప్రేత—హని అతిపన్న ప్రథమాహ్నికనవామైకో—ర్థే ఇదంతే పా ద్యందదామి॥ ఏవం పాద్యందద్యాత్॥ కర్తాపాదాప్రత్యౌశ్య॥ ఆచ మ్య॥ బ్రాహ్మణా ఉదజ్ఞుఖ ముపవేశ్య॥ పితః— గోత్ర—ప్రేత విష్టరార్థమయంకుశః॥ ఆసనందద్యాత్॥ పూర్వోక్త ఏవంగుణ—తిథౌ

పితుః... గోత్రస్య మరణదినా ... హని హ్నిక అతిపన్న ప్రథమా
 హ్నిక...హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ... ప్రకాంతం
 ఆమశ్రాద్ధకర్మకరిష్యామి॥ శ్లో॥ పితృస్థానే విశాచత్వం॥ రాక్షసానాం
 విముచ్యతే॥ తత్రస్థానాం నివృతర్థం । తిలోదక ముపస్పృశేత్ । ఇతి
 తిలోదకం సంప్రోక్ష్య॥ మృదమాదాయ తిలావికిరేత్ ॥ శ్లో॥ తిలా
 హరక్షం త్వసురాత్ దర్భారక్షంతు రాక్షసాత్ । పంక్తింవైశ్రోత్రి
 యో రక్షేదతిథి స్సర్వగృహకః ॥ ఇతి తిలదర్భా నిక్షేప్య॥ శ్రాద్ధార్థ
 సంపాదిత ఆమదప్యాది ప్రోక్షణం । పుండరీకాక్ష పుండరీకాక్ష ॥
 శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలే గయాం ధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవం గదాధరం ।
 తాభ్యాంరైవ నమస్కృత్య తత్రశ్రాద్ధం ప్రవర్తయే॥ పితుః ... గో
 త్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ...హ్నిక, నవామై — ర్థే
 ఇదంతే ఆసనందదామి॥ పితుః ...గోత్రస్య ... ప్రేతస్య ... మరణ
 దినా ... హని॥ అతిపన్న ప్రథమా ... ర్థే ఇదంతే ఆసనందదామి ।
 సర్వత్ర ఆసనం దద్యాత్ ॥ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య ...హని...
 హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే క్షణందదామి॥ పితుః ... గోత్రస్య
 ప్రేతస్య ...హని అతిపన్న ప్రథమా ... శ్రాద్ధే క్షణందదామి॥ ఏవం
 క్షణానిదద్యాత్ ॥ బ్రాహ్మణస్య పురతః దర్భానాస్తీర్య । అర్ఘ్య
 పాత్రం నిధాయ ॥ ప్రోక్ష్య॥ అర్ఘ్యపాత్రే తిలనిక్షేపణం కృత్వా ।
 శ్లో॥ ఆపోదేవి భవంతుష్టం । ప్రేతార్థే సర్వదేహీనాం । అభిస్రవంతు
 యేదేవి । సర్వతీర్థనమోనమః॥ యజమానస్యపితరం ... గోత్రం ...
 ప్రేతం తిలాదత్వా । అర్ఘ్యపాత్రే గండార్థం పుష్పార్థం తిలా
 దదామి॥ ప్రేతాయస్వర్చితమస్తు॥ పితః ... గోత్రం ... ప్రేత మరణ
 దినా ...హని ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే
 అర్ఘ్యం దదామి॥ పితః ... గోత్రస్య ప్రేతమరణదినా ... హని అతి
 పన్న ప్రథమాహ్నిక... నవామైకోద్ది ... ర్థే ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి
 (ఏవం సర్వ త్ర అఘ్నాందత్వా) శ్లో॥ ఇహలోకం పరిత్యజ్య గతోసి
 పరమాంగతిం । మనసా వాయురూపేణ కుశేత్వాం యోజయామ్య
 హమ్... (శర్త)ఇతిమూర్ఖాదిపాదసర్వంతంతిలైరభ్యర్చ్య॥ పితః ...ప్రే
 తార్థే గంధందదామి । పుష్పార్థం తిలాదదామి॥ శ్లో॥ శీతనాతో

ప్రయచ్ఛమే ॥ పితః ... గోత్ర ... ప్రేత మరణదినా ... హని ...
 హ్నిక నవామైకో... ర్థే వస్త్రం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ॥
 ఇతివస్త్రం॥ సర్వతదద్యాత్ ॥ అథకర్ణాభరణ కట్యాభరణ అంగుళ్యా
 భరణానిదద్యాత్ ॥ సకరారాధనైస్సర్వచ్ఛతమస్తు॥ భోజనపాత్రే తండు
 లాదీన్ నిధాయ॥ ఆమం ద్విగుణంవా చతుష్టణంవా దద్యాత్ ॥ శ్రీ
 విష్ణో ఆమంరక్షస్వ॥ పితః... గోత్ర ... ప్రేత మరణదినా ... హని ...
 హ్నికనవామై... ప్రేతార్థే ఏతత్తే అమం సపరికరం సదక్షిణాకం స
 తాంబూలం సతిరాపిధానోదకుంభం॥ పితా ... గోత్రః... ప్రేతః ఇద
 మామం సోపస్కరం అక్షయవటచ్చాయేయం పిత్రే ... గోత్రాయ
 ... ప్రేతాయ మరణదినా ... హని ... హ్నిక నవామై... ర్థే ఇదమా
 మం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సతిరాపిధానోద కుంభం
 ప్రేత తృప్తిర్థం సంప్రదదేనమమ ॥ ప్రేత తృప్తిరస్తు ॥ (తిలోదకం
 తృజేత్) ఏవం సర్వత్ర ఆమం దద్యాత్ (ధారాదత్తం॥) పితః ...
 గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ... హ్నిక అతిపన్న ప్రధ
 మాహ్నిక... హ్నిక, నవామైకోద్దిష్టామశ్శాద్ధే పితరం... గోత్రం...
 ప్రేతమాద్దిశ్య త్వయాకృతేన మరణదినా ... హని ... హ్నిక అతిపన్న
 ప్రధమాహ్నిక ... ఆమశ్శాద్ధేన, పితః... గోత్రస్య... ప్రేతస్యమరణ
 దినా ... హని ... హ్నిక, అతిపన్నప్రధమాహ్నిక ... శ్శాద్ధే ప్రేతస్య
 ప్రేత తృప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు (తిలోదకం తృజేత్). ప్రేత
 తృప్తిరస్తు అథ పిండప్రదానం ॥ ఏవంగుణ... తిథౌ పితః గోత్రస్య
 ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ... హ్నిక, అతిపన్న ప్రధమాహ్నిక
 ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామ శ్శాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానాని
 కరిష్యే! నమః॥ కర్తా తిలమిశ్రతండులైః పిండాకృత్వా॥ దక్షిణాభి
 ముఖః భూమిం గోమయేనోపలిప్య॥ పిండస్యాధః దక్షిణగ్రాదర్భా
 నాస్తీర్య ॥ దర్శోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి॥ పిత్రే ... గోత్రాయ
 ప్రేతాయ మరణదినా ... హని ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామ శ్శాద్ధే
 ప్రేతార్థే ఏతం పిండందదామి పిత్రే... గోత్రా... ప్రేతాయ మరణది
 ... హని, అతిపన్న ప్రధమాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్శాద్ధే ప్రేతా
 ... ఏతం పిండందదామి॥ ఏవం పిండాదద్యాత్ ॥ పిండోపరి ఏతత్తి

లోదకం దదామి॥ అంజనాభ్యంజనందత్వా॥ దక్షి దికందత్వా॥ ధారా
దత్తం॥ ఏవంగుణ... పుణ్యతిథౌ (పా)... తీ) పితుః... గోత్రస్య ...
ప్రేతస్య మరణదినా... హని... హ్నిక, అతిపన్నప్రథమాహ్నిక...
హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానే పితరం...
గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాక్రియమాణేన మరణదినా... హని
హ్నిక, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక... పిండప్రదానేనచ పితుః ...
గోత్రస్య... ప్రేతస్య ప్రేతత్వ పిర స్వీతి భవంతో బ్రువంతు తిలో
దకం విస్మజేత్॥ ప్రేత తృప్తిరస్తు॥ ... దత్తం శ్రాద్ధం ... అభి
రమ్యంతామితి కర్తాబ్రూయాత్॥ అభిరమతాస్మః॥ తతః పిండమపు
ప్రక్షిప్య॥ స్నాత్వా॥ ఇతి నవశ్రాద్ధప్రయోగ స్సమాప్తః॥

* ద శా హ ప్ర యో గ : . *

కర్తాస్నాత్వా నిత్యకర్తవ్య శిలాస్నాన వాసోదక తిలోదక
పిండప్రదానాంతం కృత్వా॥ అథ కర్తానచేలంస్నాత్వా॥ ఆచమ్య॥
ఏవంగుణ... తిథౌ (పా)... తీ) పితుః... గోత్రస్య ప్రేతస్య... మరణ
దినా... హని జ్ఞాతిభిస్సహ అశుచి పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశ
వపనం కరిష్యే॥ అనుజ్ఞాధికం యథాశక్తి దక్షిణాంగృహీత్వా॥ శ్లో॥
సమస్తసంపత్సమ... పదం॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య— మరణ
దినా... హని జ్ఞాతిభిస్సహ అశుచి పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశ
వపనం కారయతుం అధికారసంపదస్తు భవంతో బ్రువంతు॥ అధికార
సంపదస్తు॥ అథ వపనాధికారయోగ్యతా సిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛత్రీయాణి
దద్యాత్॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ఆశౌచ
పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం వపనం కారయిష్యే॥ (ఇతి సంకల్ప్య)
(నివీతీ) ఏకం కుశం శిరసిఞ్చత్వా॥ శ్లో॥ మేరుమందర తుల్యాని । వా
హని వివిధానిచ । కేశానాశ్రిత్య తిష్ఠంతి । తస్మాత్కేశాన్వహమ్య
హం । ఆత్మనశుద్ధి కామోవా పిశ్యాణాం ముక్తి హేతవే । వసనం
కారయిష్యామి తీరే బ్రాహ్మణసన్నిధౌ । ఇతికర్తా సర్వేజ్ఞాతయః
క్షౌరం కారయిత్వా॥ స్నాత్వాచమ్య । జ్ఞాతయః ప్రేత తృప్తి
ర్థం తిలోదకాం జలీకదద్యుః॥

జ్ఞాతులలో వయస్సుచేత మృతునికంటె చిన్న వాళ్లు మృత
వీర్వులు కఠతతోగూడ ఘోరముచేసికొనవలెను. తక్కిన విషయ
ములు ధర్మశాస్త్రములయందు చూచెదగిరవి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే
వ్రాయనై తిని.

* అ థ హా మ : . *

ఏవంగుణ...తిథౌ పితు...గో... ప్రేతస్య మరణదినా ...
వాని సర్వే...ర్థ అఘాపను త్రిహామంకరిష్యే॥ శుద్ధప్రజేహ అగ్నిం
ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ధ్యానం శ్లో॥ సప్తజహ్వాద్విశ్వేశ్వ శ్చ ॥ మేమారూఢస్త
ద్దైవచ ॥ శక్తిద్వయసమేతశ్చ ॥ విశ్వమూర్తిక హుతాశనః ॥ అభి
ముఖోభవ వరదోభవ॥ ఆలంకృత్య॥ ఇంద్రదాయనమః—ఈశానాయ
నమః ॥ ఆద్యపాత్రాది నిక్షిప్య॥ తూష్ణిం పరిపిచ్య॥ అగ్నే॥ పశ్చిమ
బాగే దర్భాకపరిస్తీర్య ॥ శ్లో॥ జ్ఞాతీనాం లోహితతిప్త ॥ శరీరాయు
ష్యవధానం ॥ వర్థతే సర్వజ్ఞాతీనాం ॥ ఉపవేశ్యచ చర్మణి ॥ చర్మ
ణ్యుతనిశ్య ॥ అభాద్యహామః॥ ఆద్యమాదాయ॥ శ్లో॥ అగ్నేవహే
కృతేచేన జ్ఞాతి పాపాపనుత్తయే ॥ అఘాపను త్రిహాయన తృప్తోభవ
భవాంతేదా ॥—అథ ఇంద్రాదిహామం కుర్యాత్ ॥ ఇంద్రాయ
నమః—ఈశానాయనమః॥ (ఇతి హుత్వా) ఆద్యపాత్రాది అగ్ని
ప్రస్థాత్వ తూష్ణింపరిపిచ్య॥ శ్లో॥ పృష్ఠస్త్వాఽనద్వాగ్నేః ప్రా
గ్దిశి స్థాప్యతంతురం ॥ అనద్వాహం నమస్కృత్య పుణ్యలోకే మహి
యతే॥—ఇతి అనద్వాహం పృష్ఠస్త్వా అథ సర్వతారోమాణం కు
ర్యాత్ ॥ అచేన అఘాపను త్రి హామేన- పితుః—పుణ్యలోక వాప్తి
రస్తు ॥ అథ శిలాత్రయవేదికారాధనం॥ వేదికాం కృత్వా ॥ తస్యాం
మధ్యే ప్రేతనామాణం స్థాపయిత్వా ॥ తస్మాత్తరతో షష్ఠీణాశ్చ పా
హాద్వయం స్థాపయిత్వా॥ పితుః—గోత్రస్య—ప్రేతస్య
మరణదినా...వాని వేదికాయాం ప్రేత శిలార్చనంకరిష్యే॥ శిలార్చ
నంకుర్యాత్ ॥ తందులం నివేద్య ॥ ఓషధీప్రంభం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ శ్లో॥
శివంభవతు శేషాణాం జాయంతాక స్థిరజీవనః ॥ (ఇతి పఠిత్వా) అథ
ప్రేత భార్యా కంకనూత్రాది విసర్జనం కుర్యాత్ ॥ సూత్ర విసర్జనం

గోదానంకృత్వా । అథ బంధుభిః ఉదకదానం కేచిత్కుర్వంతి ।
తత్కరణే॥ యజమానస్య పితుః— గోత్రస్య— ప్రేతస్య—మరణ
దినా—హనిఉదకదానార్థం కూర్చప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య ।
అధికార సంపదస్తు॥ పితరం—గోత్రం— ప్రేతం ఆనాహ్య । యజ
మానస్య పిత్రే గోత్రాయ— ప్రేతాయ మరణదినా— హని ఏతద్ధ
ర్మోదకందదామి । ఏవంతిః ॥ ధారాదత్తం కుర్యాత్ ॥

* అ థ శి లో ద్వా స న మ్ . *

ఆచమ్య— శ్రీగోవింద గోవింద—ఏవంగుణ విశేషణ—తిథౌ
పితుఃగో—త్రస్య—ప్రేతస్య—మరణదినా—హని శిలభాండ వాసో
ద్వాసనానికరిష్యే ॥ అధికారసంపదస్తు ॥ అథ కృత్రత్రయాణిదద్వా
త్ । ఏవంగుణ తిథౌపితుః—గోత్రస్య ప్రేతస్య మరణదినా— హని
శిలభాండ వాసోద్వాసనకాలే గోదానాది దానాని కరిష్యే ॥ గోదా
నాది దశదానాని బ్రహ్మణేభ్యోదద్వాత్ ॥— శ్లో॥ శరీర స్థాశ్చగో
దోషాః యేదోషాగర్భబీజయోః । తేసర్వేనాశ మాయాంశు కర్మ
ణానే నభోద్విజాః ॥ ఇతి వాసస్త్రిధాచిత్యా । శిలాత్రయం సంకేప్య॥
శ్లో॥ యదత్ర సంస్థితం భూతం స్థానమాశ్రిత్య నర్వదా । స్థానం శ్వ
త్వాతు తత్సర్వం యత్రస్థం తత్రగచ్ఛతు॥ యావచ్చిలా మమష్యా
ణాం గంగాతోయేషు తిష్ఠతి తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీ
యతే॥ జలమధ్యే విస్ఫుజేత్) శిలాదేవి నమస్తుభ్యం ప్రేత రూపం
విమోచయ॥ జలాంతే బ్రహ్మకల్పస్తా స్థాయినీ దేవరూపిణి । (ఇతి
నమస్కుర్యాత్) అథ తిలామలక స్నానమహంకరిష్యే॥ జ్ఞాతిభిస్సహ
తిలామలకస్నానం కుర్యాత్ ॥ శుభ్రవస్త్రాణి ధృత్వా ॥

* ఆ న న ద హో మః . *

ఆనందహోమ ప్రయోగః వత్సృతే॥ ఆచమ్య శ్రీగోవింద ...
ఏవంగుణ ... తిథౌపితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య ... మరణదినా ...
హని ఆశౌచ నివృత్త్యర్థం శేషాణా మాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ఆనందగా
వాప్యర్థం ఆనందహోమం కరిష్యే॥ (ఇతి సంకల్ప్య) శుద్ధ ప్రేతే శి
లగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ తదగ్ని ప్రజ్వాల్య ॥ ఇంద్రాయనమః— శుభా
నాయనమః ॥ తూష్ణిం సమంతం పరిషిచ్య ॥ (హోమం)

శ్లో॥ ఆయుర్బలం యశఃపుష్టిం సర్వరక్షంచ వృద్ధిదః ఆనంద
మితి పుష్టించ అగ్నే రేకాశుతిర్భవేత్॥ అగ్నయే శుశయేనమః॥
సువమగ్నా ప్రహరతి॥ తూష్ణీం సమకతం పరిషిచ్య॥ సర్వేజ్ఞాతయః
అశుచి పరిహారార్థం యవోదనం వ్రాశ్నంతి॥ అనేన ఆనందహోమేన
భగవాన్...రస్తు॥

* అ ధ త ర్మ ణః పు ణ్యా హ వా చ న మ్ *

ఆదా గణపతి వ్రార్థనా॥ శ్లో॥ యశ్శివోనామ... తుహజనే
భ్యోనమః॥ శ్రీనోవింద...తిథౌపితుః...గోతస్య...ప్రేతస్య మరణ
దినా...హని శరీరశుభక్యార్థం కర్మాంతే కర్మణః పుణ్యాహవాచనం
కరిష్యామి (ఇతి సంకల్ప్య) అధగణాధిపతి పూజాం కృత్వా॥ (పుణ్యా
హం) అధసోదకం కలశం తండుల తాంబూలయుక్త పాత్రేనిధాయ॥
శ్రావ్మాణాన్నాన్పిర్థయేత్॥ కర్మణః పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు॥
పుణ్యాహం కర్మణోఅస్తు॥ ఏవంత్రి॥ శ్లో॥ స్వస్తివాక్పాపనాశాఖ్యా
పుణ్య కల్యాణ వృద్ధిదా విశాయక ప్రియానిత్యం తాం స్వస్తింభో
బ్రువంతునః॥ కర్మణేస్వస్తి భవంతో బ్రువంతు॥ స్వస్తికర్మణోఽస్తు॥
ఏవంత్రి॥ శ్లో॥ నాగరస్య తుయాశాద్ధి ర్మహాలక్ష్మ్యోదిభిః కృత్వా
సంపూర్ణా పూర్ణచంద్రేయా తా మృద్ధింధో బ్రువంతునః॥ కర్మణః
వృద్ధిం భవంతోబ్రువంతు కర్మసృష్యతాం॥ ఏవంత్రి॥ శ్లో॥ పృథి
వ్యాముద్భృత యాంతు యత్కల్యాణం పురాకృతం ఋషిభిస్సిద్ధ గం
ధస్త్వేస్తత్కల్యాణం బ్రువంతునః॥ కర్మాంతే శుభం భవంతో
బ్రువంతు॥ తథాస్తు॥ శ్లో॥ క్షీరోదధిసముద్భూతౌ మధ్యమానేమహో
దధౌ॥ విష్ణోశ్చైవ ప్రితూనిత్యం తాం శ్రియంభోబ్రువంతునః॥ మమ
గృహే శుభమస్త్రితి భవంతో బ్రువంతు॥ తథాస్తు॥ ఏతశ్కర్మ
సిద్ధిరస్తు॥ కర్మణః పుణ్యాహ సమృద్ధిరస్తు వర్షశత సంపూర్ణమస్తు
గోతాభివృద్ధిరస్తు శివమస్తు॥ వంశాభివృద్ధిరస్తు॥ ప్రజాపతిః ప్రియ
తాం॥ శ్లో॥ సురాస్త్యమభిషించంతు—కామార్థసిద్ధయే॥ అధ మా
ర్జనం॥ శ్రీకాశ్యాంచ గయాప్రయాగ—స్వక్షేత్ర యోగ్యఫలం॥
ఇమేశ్రియే పద్మహస్తే...దీర్ఘమాయుః॥ ప్రాచ్యాం మార్జనంనమః
క్షీణాయాం మౌజానంనమః॥ పశ్చిమాయాం...ఉదీచ్యాం నమః॥

ఉద్ధృతాం మార్జనం నమః || కర్మణః పుణ్యాహవాచన మంత్ర
జప దక్షిణాం—తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ్ || శ్లో || సుతౌ పుణ్యా
హకాలేన | లక్ష్యైః పుణ్యస్యవర్ధనం | పరితస్వస్తుభిస్తోత్రం శుభ
కర్మాణి వధతామ్ || అగ్నిరివ శుచిర్భవ — దీర్ఘమాయుః || ఇతి
ఆశీర్వాదః || జ్ఞాతిభిర్బంధుభిస్సహ గృహం గచ్ఛేత్ || ఇతి దశాహ
ప్రయోగ స్సమాప్తః

దశాహ ప్రయోగమునందు ఆనందహోమమును వ్రాసితిని.
కొన్ని దేశములందు చేయుటలేదు. దేశాచార వ్యవస్థలను ముఖ్య
ముగ యోచింపవలయును.

* అ థ గృ హ శు ద్ధిః . *

శ్లో || ఆశోచాంతేతు సంప్రాప్తే గోమయాది విలేపనైః | గృహ
శుద్ధిర్విధాతధ్యా పుణ్యాహంచైవనాచయేత్ || ఇతిగృహశుద్ధిసమాప్తా
తా || ఆశౌచ పరిసమాప్తి దినమునందు గోమయము మొద
లగు పవిత్రతరములైన నస్తువులచేత గృహశుద్ధిని చేయవలయును.
మఱియును పుణ్యాహవాచనమునుగూడఁ జేయవలయును.

* పు ణ్యా హ వా చ న మ్ . *

(కర్తా) సచేలంసౌత్వా బ్రాహ్మణ మాహూయ || పవిత్రం
ధృత్వా || శ్లో || యశ్శివోనామరూపాభ్యాం యాదేవీ సర్వమంగళా ||
తయో స్సంస్మరణాత్పుంసాం సర్వతో జయమంగళం || శుక్లాంబర
ధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం | ప్రసన్నవదనంధ్యాయే త్సర్వ
విఘ్నోపశాంతయే || తదేవలగ్నం సుదినం తదేన సర్వేభ్యో మహా
జనేభ్యోనమః || ఆచమ్య—శ్రీగోవింద గోవింద— ఏవంగుణ విశే
షణ విశిష్టాయాం పుణ్యాతిథౌ (అపసవ్యం) పితు —గోత్రస్య—ప్రే
తస్య మరణదినా—హని నపామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః
అంధత్వ మూకత్వ బధిరత్వ కాణత్వపంగుత్వపిశాచత్వ నివారణార్థం
వృషోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః— ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధ కర్మ కరిష్య
మాణః దిరావృత్త్యాచ్యాది షోడశైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధ కర్మ కరిష్య
మాణః సపిండికరణ ఖ్యామశ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః గృహభూ

భాండ ఆత్మద్రవ్య దేహస్థల శరీశుధ్యార్థం మహాజనైస్సహస్వస్తి
 పుణ్యాహవాచనం (సవ్యం) కరిష్యే॥ (ఇతి సంకల్ప్య) ఆదౌ నిర్వి
 ఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతిపూజాం కరిష్యామి॥ విధి
 ప్రకారేణ గణపతి మభ్యర్చ్య పుణ్యాహంకుర్యాత్॥ (విఘ్నేశ్వర
 పూజ, పుణ్యాహవాచన ప్రయోగములు పురాణోక్త కర్మ ప్రకాశి
 యందు పూర్వము వ్రాసియుంటిని. కనుక సుజనులు అచ్చట చూడ
 వలయును. (గ్రంథవిస్తరణ భీతిచే నిచ్చట వ్రాయనైతి)

* వృషోత్సర్జన విషయః . *

హోమాదౌ॥ శ్లో॥ నకరోతి కృషోత్సర్గం సుతీర్థేనా జలాం
 జలిం । సదదాతి సుతోయస్తు పిశురుచ్ఛార ఏవసః । ఏష్టన్వాబహవః
 పుత్రాః యద్యేకోపి గయాం వ్రజేత్ । యజేతవాశ్వ మేధేన నీలం
 వా వృషముత్సర్జేత్ ॥

షట్త్రింశన్మతే ॥ శ్లో॥ పతిపుత్రవతీనారీ భర్తురగ్రే మృతా
 యది । వృషోత్సర్గం నకుర్విశగాం దద్యాచ్చ పయస్వినీం । ఏకాద
 శేహి ప్రేతస్య యస్యనోత్సృజ్యతే వృషః । ప్రేతత్వం సుస్థిరం
 తస్య దత్తైశ్చార్థ శతైరపి ॥

తా॥ పుత్రులుగల స్త్రీ భతకంటే ముందు మృతినొందెవేని
 వృషోత్సర్జనము చేయగూడదు. మంచిపాలుగల గోవును దానము
 జేయవలెను భతక మృతిబొందినచో వృషోత్సర్జనము చేయని
 యెడల నూలు శార్దములు చేసినను నానికి ప్రేతత్వము పోనేరదు.
 ఇంక ననేకవిషయములు ధర్మశాస్త్రమంగూఁ జూడఁదగును.

ఇతి వృషోత్సర్జన విషయ స్సమాప్తః.

* వృషోత్సర్జన ప్రయోగః *

(కర్త) తతః ఏకహాయనంద్విహాయనంవా నీలవర్ణంవా యథా
 సంభవవర్ణంవా, వృషభం సంపాద్య ఆనీయస్నాపయిత్వా ॥ అలం
 కృత్య । తతో గోవత్సతరీశ్చ చతస్రః ఏకాంతిస్రః ద్వేవా ఆనీయ
 స్నాపయిత్వా అలంకృత్య ॥ పితుః... గోత్రీస్య... ప్రేతస్య మరణ
 దినా...హనిః ప్రేతత్వ నివృత్త్యర్థం ఆంధత్వ...పై శాచిక బాధా
 నివృత్తిద్వారా శాశ్వత రుద్రలోకావాప్త్యర్థం వృషోత్సర్జనాఖ్యం

కర్మకరిష్యే || అథ నూతనవస్త్రేణ మంటపద్వయమాసాద్య || తస్యో
పరి తండులాన్నిక్షిప్య || మంటపద్వయే తామ్రనిర్మిత కలశద్వయం
నిధాయ || తత్ర పంచపల్లవాని నారికేళంచ నిక్షిప్య || నూతన వస్త్ర
మావేప్య || తదంగత్వేన గోమిధునాష్ట దిక్పాలకపూజాం కరిష్యే ||
శ్లో || కపిలంచ సువర్ణంచ రజితా దేహవాసుకః | ఆతిహితస్యామంచ
రుద్రతేజస్వినేనమః || మంటపే వృషభమావాహయామి || శ్లో || నీలో
త్పలదళశ్యామాం || దీర్ఘశృంగోప శోభితాం | మూర్ధజం పాశదం
డంచ | తస్మై దేవ్యై నమోనమః || గామావాహయామి | గోవృష
భదేవతాభ్యోనమః (ఇత్యావాహ్యా) ప్రాణప్రతిష్ఠాతనంకృత్వా ||

కొందరు శక్తిలేనివారు వానికిఁ బ్రత్యాక్షాన్నయము దర్శనచే
రెండుకూర్చులుంచి యావాహనముఁ జేసి పూజజరిగించుచుందురు

(కర్త) తతః ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకానావాహ్యా || శ్లో || ఇం
ద్రోమరావతీనాథః శచీదేవ్యాస్తునాయకః | వజ్రాయుధశ్చ ప్రాచీశః |
తస్య చైరావతోగజః || ఇంద్రం లోకపాలక మావాహయామి స్థాప
యామి పూజయామి || అగ్నిస్తేజోవతీవాసి | స్వాహాదేవ్యాః ప్రియః
పతిః | మేషారూఢ శక్తిధరః | దిశ్యాగ్నేయాం ప్రతిష్ఠితః || అగ్నిం
లోకపాలకమా...మి || శ్లో || యమస్సం యమనీనాథః శ్యామలాయా
మనః ప్రియః | దండ భృన్మహిషారూఢో దక్షిణస్యాం దిశిస్థితః |
యమం లోకపాలమా...మి ||

శ్లో || కృష్ణాంగనా పురఃయస్య దీర్ఘభాగ్యా నరోహయః ||
శస్త్రకుంతో నిర్మతిశ్చ | నైరృత్యాందిశి సంస్థితః || నిర్ఋతిం లోక
పాలకమా...మి || శ్లో || పురీశద్ధావతీయస్య | ప్రియభార్యాచకాళికా |
నక్రవాహః పాశధరో | వరుణః పశ్చిమేశ్వరః | వరుణం లోకపా...
మి || శ్లో || వాయుర్గంధవతీనాథః | కించితస్యాం జనాప్రియా | సారంగ
వాహో ధ్వజభృత్ | వాయువ్యాం దిశివర్తతే || వాయుం లోకపా
...మి || శ్లో || కుబేరశ్చాలకాయాంతు | చిత్రరేఖా ప్రియాంగనా |
హయోవాహః ఖడ్గధరః | ఉదీచ్యాం దిశివర్తతే || కుబేరం లోకపా
...మి || శ్లో || యశోవతీశ ఈశానః | పార్వతీ పరమేశ్వరః | ఈశా
న్యాం దిశిసంభాతి | వృషారూఢ స్త్రీ శూలభృత్ || ఈశానం లోక

పా...మి || శ్లో|| జ్వాలామాలా పరివృతం వహ్నిమండల మధ్యగం |
 ధ్యాయేత్కళా దళాయుతం | శక్తిధారిణ మిశ్వరం || రుద్రమా...
 మి|| శ్లో|| బ్రహ్మణం రక్తగౌరంగం | చతుర్వక్త్రం జగత్ప్రభుం |
 అక్షస్రీకుండికాభీతి | వరపాణిం విచింతయే || బ్రహ్మణం సాంగం
 ...మి || శ్లో|| మహావిష్ణుం శంఖపద్మం | సుదర్శనగదా ధరం | ధ్యాయేహం నీలగౌరంగం || పద్మస్థకమలాపతిం || విష్ణుమా ... మి ||
 అచ్యుతమా...మి|| అనంతమా...మి|| గోవిందమా...మి || (ఇత్యా
 వాహ్యం ఏవంగుణ...ర్థం ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకసహిత గోవృషభ
 పూజాం కరిష్యామి || తత్ర గోవృషభరాజాయనమః అథ షోడశోప
 చారైరభ్యర్చ్య ||

* వృషోత్సర్జన హోమ ప్రయోగః . *

ఇచ్చట కొందరు ప్రయోగము చేయించునప్పుడు గో వృష
 భము లేనప్పుడు దర్భలచే జరుపుదురు. దేశాచారములను తెలిసి
 కొని ప్రయోగముజరుపవలెను. (యథాచారస్తథాచరణీయః)

శ్రీగోవింద గోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య
 ... పేతస్య మరణదినా... హని అంధత్వ... పైశాచిక బాధా నివృ
 త్తిద్వారా శాశ్వత రుద్రలోకా వాక్స్యర్థం మోక్ష వృషోత్సర్జన
 హోమం కరిష్యే || అథ హోమార్థం ఏకాదశ ఋత్విగ్వరణం దద్యా
 త్ || తదంగ మగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యేనమః || శ్వేతతండులచూర్ణేన
 ప్రాదేశమాత్రం స్థండిలం చతురశ్రమండలంవా కల్పయిత్వా || ద్వా
 భ్యాం దర్భాభ్యా ముల్లిఖ్య || శ్లో|| ప్రాచీః పూర్వముదక్సం... లిఖేత్
 శ్లో|| మహాతేజం స్వర్ణవర్ణం తేజోవంతం సూతాశనం | ద్విశక్తిమ
 హితం దేవం | మండలేశాన సంస్థితం || ఇత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య || తద
 గ్నిం ప్రజ్వాల్య || ధ్యానం || శ్లో|| సప్తజిహ్వ ద్విశీర్షశ్చ || మేషా
 రూఢస్తదైవచ || శక్తిద్వయ సమేతశ్చ || విశ్వమూర్తిర్హుతాశనః ||
 త్రయస్త్రింశతి దేవాశ్చ || త్వన్ముఖే తృప్తిమానసాః || ప్రార్థనాం
 మనసావందే || క్షీప్రంమే సంప్రసాదయ || అభిముఖోభవ-సుముఖో
 భవ-సుప్రసన్నోభవ-వరదోభవ- అగ్నిం పరిసమూహ్య || అలం

కృత్య ॥ ఇంద్రదాయనమః... ఈశానాయనమః ॥ పూర్వ పరిస్తగణం
 నమః దక్షిణప... నమః॥ పశ్చిమప... నమః॥ ఉత్తరప... నమః అగ్ని
 ముత్తరదేశే ఉపరిపరిస్తగణంనమః॥ తస్యోపరి వత్సాత్రాణినిక్షిప్య
 ద్వాదర్భా పవిత్రంకృత్వా సపవిత్రేణ ప్రోక్షణ పాత్రాది వత్సా
 త్రాణి జలంసంప్రోక్ష్య॥ ప్రోక్షణపాత్రమాదాయ జలేన పూర్వ ॥
 పూర్ణపాత్రమాదాయ॥ తత్ప్రాతే అక్షతాన్నిక్షిప్య॥ జలేనాపూర్వ॥
 ముఖసమముద్భృత్య ॥ ఉత్తలేణాగ్నిం తండులధాన్యస్యోపరి పూర్ణ
 పాత్రంనిధాయ ॥ గంధాక్షతైస్సహ ఆచార్యం సంపూజ్య ॥ ఆజ్య
 పాత్రమాదాయ ॥ ఆజ్యమాపూర్వ॥ త్రిః పర్యగ్నికరణం కృత్వా ॥
 పవిత్రగ్రింధిం విస్పృజ్య- ప్రోక్ష్య- అగ్నినిధాయ-॥ సుక్నువా
 వాదాయ॥ ప్రోక్ష్య- నిధాయ- ఇద్ధమాదాయ ॥ శ్లో॥ భూతప్రేత
 పిశాచాద్యా ॥ రాక్షశా విఘ్నకారిణః ॥ రక్షణార్థం క్రియామాత్రి॥
 సమిధం దిక్తుక్షిపేత్ ॥ త్రిః సరిధిం ప్రత్యేకం పశ్చిమ దక్షిణోత్త
 రేషు నిధాయ॥ తతః ప్రాగ్దేశే ఆఘార సమిదావాదధాతి॥ పూర్వపరి
 షేచనంనమః ॥ దక్షిణ... నమః॥ పశ్చిమ... నమః॥ ఉత్తర... నమః
 తతః ఇద్ధపూజాం కరిష్యేనమః ॥ శ్లో॥ మత్కర్మ సఫలంకుర్యాత్ ॥
 పావకో దేవహన్యవాత్ ॥ సర్వత్రా శుచిరవ్యక్తగా మేషా రూఢస్తు
 పావకః ॥ ఆజ్యం సమిద్భిస్సహ అగ్నినిధాయ- ఇద్ధప్రోక్షేపణం...
 అస్తు॥ వాయువ్యాది ఆగ్నేయపర్యంతం నైరృత్యాది ఈశానాంతం
 ఆజ్యధారాం హుత్వా॥ ప్రధమముఖాహుతిః॥ శ్లో॥ వనస్పతే మహీ
 జాత సర్వాభీష్ట ఫలప్రద ॥ జహోమ్యద్వైవతే ప్రీత్యై ఆశ్మదిభిర
 తంద్రిత॥ వనస్పతేనమః ॥ ద్వితీయ ముఖాహుతిః ॥ శ్లో॥ సర్వప్రాణి
 హితాకార॥ వారిణాం తండులేనహి ॥ గృహిష్యామి మయాదత్తం ॥
 సం గాహక హుతాశనః॥ అగ్నేయేనమః॥ (తతఃకతః) అధాజ్య సం
 మిశ్రిత తండులైస్సహ హోమం కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ త్రిశూల ధారిణం
 దేవం వృషవాహనయోరపి ॥ శరాంజన కృతై దేవైరుద్రదాయ
 సహతేనమః॥ (ఇతి హుత్వా) రుద్రమృడాయనమః ॥ శ్లో॥ పర్జన్యశ్శ
 ర్మరుద్రాభ్యా గోమిధున్యాంచ వృద్ధయే॥ రుద్రదైవత్యతే ప్రేతిః ॥
 ప్రేతాత్వం విముచ్యతే॥ పర్జన్యాయనమః॥ శ్లో॥ ప్రజాపతిశ్చసోమశ్చ

అగ్నిరింద్రదానలేతథా | గవామిధుంచ సుప్రీత | స్సర్వదేవత తేజసే |
 ఇంద్రదాయనమః || శ్లో || ప్రజాపతించ పితృభిః విశ్వేదేవాశ్చ తశ్చివః ||
 వృషభోమహిరిత్యష్టా || రుద్రలోకాయతేనమః || ప్రజాపతయేనమః ||
 ఇతిహుత్వా || ధృత్యైనమః || విధృత్యైనమః || రంత్యైనమః || రమత
 యేనమః || (ఇతిహుత్వా) శ్లో || పశుం పశుపతందేవం సర్వదేవస్వరూ
 పిణే | వృషభాయచ దేవాయ ప్రేతత్వవినివృత్తయే || ఉగ్రాయనమః |
 (ఇతిహుత్వా) ఆదిత్యాయనమః || అధ స్విష్టకృద్ధోమః || శ్లో || మంత్ర
 మధ్యే క్రియామధ్యే వీతిహోత్ర హుతాశన | క్షమస్వ వరదోదేవ
 శేషేణాహుతికంవహ || అగ్నేయేనమః || శ్లో || సర్వకామ సమృద్ధ్యర్థం
 సర్వాభీష్టప్రదాయక | క్రియామంత్ర సమృద్ధ్యర్థం శేషేణాహుతికం
 వహ || అగ్నేయే స్విష్టకృత ఇదంనమమ || (ఇతిహుత్వా) సమిధమిద్భ
 సన్నహనం అగ్నౌ ప్రహరతి || శ్లో || పృథివ్యాది సుభూతాని తుష్ట్యర్థం
 పావకోనలః | వేదీ పూర్ణేన హోమేన దత్తమాజ్యం సమర్పయ ||
 రుద్రదాయనమః || (ఇతిహుత్వా) జలముపస్పృశ్య || కర్మ సమృద్ధ్యర్థం
 కేశవాదిహోమంకరిష్యేనమః || కేశవాయనమః ... శ్రీకృష్ణాయనమః
 అగ్నేయేనమః- వాయువేనమః- సూర్యాయనమః- అఘోర సవిధౌ
 ప్రహరతి || అస్మౌ పురాణోక్త వృషోత్సర్జనకర్మణి మంత్రవిపర్యాస,
 తంత్ర విపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస సమస్తదోష నిర్వహ
 ణాథం విశేషాజ్యాహుతిం కరిష్యేనమః || అగ్నేయేనమః- అగ్ని
 వరుణాభ్యాంనమః | ఇంద్రదాయనమః | శ్రీవిష్ణువేనమః | త్ర్యంబకాయ
 నమః | ఇంద్రాది ద్రేవతాభ్యోనమః | వస్వగ్నిభ్యాంనమః | ప్రజా
 పతయేనమః || పూర్వపరిషేచనంనమః || దక్షిణపరిషేచనంనమః | పశ్చి
 మ పరిషేచనంనమః | ఉత్తర పరిషేచనంనమః | పాగ్గాది పరిషేచనం
 నమః, పూర్ణపాత్రోదక మార్జనం || శ్లో || సురాస్తా మభిషింశంతు ...
 సర్వకామాథాన్విదధయే || (ఇతికర్త) శిరసిప్రోక్షణం కుర్యాత్ ||

* అ థ రు ద్ర క ల శ పూ జా . *

ఆచమ్య ఏవం ... పితుః ర్థం రుద్రకలశపూజాంకరిష్యే ||
 రుద్రకలశం సగంధాప్య || అస్మౌ కలశే రుద్రమూవాహయామీతి
 షోడశోపచారభ్యర్చ్య || అధవృషభం సమానీయ | మార్జనం

కృత్వా॥ మూర్ధ్నేనమః, శంఖాంకేనమః, చక్రాంకేనమః, లలాటేనమః, నేత్రయోఃనమః, నాసికాయాంనమః, ముఖేనమః, గ్రీవాయాంనమః, హృదయేనమః, నాభ్యాంనమః, కట్యాంనమః, ఊరౌనమః, జంఘయోఃనమః, జాన్వోనమః, ప్శంధేనమః, పృష్ఠేనమః, లింగేనమః, ఉదరేనమః, పుచ్ఛేనమః, వీచంస్పృష్ట్యా నమఃకృత్వా॥ ఆచ॥

* గో వృషభ వివాహ ప్రయోగః . *

గృహస్య ప్రాగ్భాగే యూపస్తంభం ప్రతిష్ఠాప్య, అలంకృత్య నూతనవస్త్రయాచేప్య ॥ అథ గణాధిపతిపూజాం, పుణ్యాహవాచనంచ కృత్వా॥ ఏవంగుణ...తిథౌ, లోకసంగక్షణసిద్ధ్యర్థం రక్షాబంధనం కరిష్యామః, రక్షాబంధన పూజాం కృత్వా ॥ శ్లో॥ బధ్నామి దక్షిణేపాదే నవసూత్రంచ కంకణం । లోకరక్షణ సిద్ధ్యర్థం వృషభస్య సుఖప్రదమ్ ॥ రక్షాబంధనముహూ... అస్తు ॥ శ్లో॥ బధ్నామి వామపాదేతు పంచసూత్రంచకంకణం । లోకరక్షణ సిద్ధ్యర్థం మమాభీష్ట ప్రదోభవ । ఇతి బధ్నియాత్ ॥ బ్రాహ్మణేభ్యో, వృషభవివాహ సమయే తాంబూల దక్షిణాదికం దద్యాత్ ॥ అథ మధుపర్కద్రవ్యేణ పూజయిష్యే॥ లక్ష్మీనారాయణస్వరూప వృషభస్య ఇదమాసనం ఇదం పాద్యమ్ ॥ శ్లో॥ నయో స్త్వనంతాయ...నమః । గంధార్థా ఇమే అక్షతా...మస్తు॥

* అథ వత్స తరీదానమ్ . *

ఏవంగుణ...ర్థం, మమపితుః శాశ్వత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం, సర్వాభీష్టసిద్ధ్యర్థం, లోకసంగక్షణార్థం వత్సతరీదానం కరిష్యే॥ అత్ర మహాసంకల్పం కరిత్యా॥ (మహాసంకల్పం బహుపాతము టుండుటచే నిచ్చుట వ్రాయలేదు) అస్య శ్రీమందాదినారాయణస్య (మహాసంకల్పం) సారభేయ గోత్రోద్భవస్య వ్రజాపతేః నప్తే- కాశ్యపపౌత్రాయ- ధర్మపుత్రాయ- లక్ష్మీనారాయణస్వరూప వృషభాయవరాయ- చతుస్సాగర... సారభేయ గోత్రోద్భవ గంగాయాఃనప్తే- యమునాయాః పౌత్రీ- సరస్వత్యా॥పుత్రీ- ఇమాం వత్సతరీం ధర్మప్రజాసంతానార్థం హేవృషభరాజ వత్సతరీదానం తుభ్యమహం సంప్రదదే॥ అనేన వత్సతరీదానేన శ్రీ పరమేశ్వరఃప్రియతాం॥ తతోలగ్న

ష్టకచూర్ణికాదీఁ పఠేత్ ॥ స్వస్త్వష్టకశీతి సహస్రాణాం ద్విజ గురు
దైవత్యానాం ... సుప్రీతా స్సుముహూర్తా ... భవంతు ॥ లోక
సంరక్షణ సిద్ధిరస్తు ॥

* మాంగల్యధారణమ్ . *

ఏవంగుణ...ప్రీత్యర్థం మాంగల్యపూజాం శరిష్యే ॥ మాంగ
ల్య సూత్రార్చనం కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ మాంగల్యతంతునానేన లోక
రక్షణహేతునా । కంఠేబద్ధామి సుభగే పూర్ణాష్టైశ్వర్యవర్ధనీ॥ వత్స
తరీ గళే మంగళసూత్రం బద్ధా ॥ మాంగల్యధా...అస్తు॥ తూష్ణీం
ఆర్ద్రాక్షతారోపణంకుర్యాత్ ॥ ప్రజామేకామస్సమృద్ధ్యతాం । భక్త
ప్రజామేకా ... తాం ॥ యజ్ఞోమేకామ... తాం ॥ జగత్ప్రయోమే
కామ... తామ్ ॥

* గో వృషభమార్జనమ్ . *

ఏవంగుణ...ర్థం వృషభమార్జనార్థం ఏకాదశ బ్రాహ్మణా
ఋత్విగ్వరణం దద్యాత్ ॥ వృతోస్మి కరిష్యామితి ప్రతివచనమ్ ॥

* అథ శ్రీకృష్ణాష్టోత్తరశతనామపారాయణమ్ *

శ్రీకృష్ణః కమలానాథో వాసుదేవ స్సనాతనః । వసుదేవా
త్మజః పుణ్యో లీలామానుష విగ్రహః ॥౧॥ శ్రీనత్స కౌంస్తుభధరో
యశోదావత్సలోహరిః చతుర్భుజాత్తచక్రాసి గదా శంఖా ద్యుదా
యుధః ॥౨॥ దేవకీనందనః శ్రీశో నందనోప ప్రియాత్మజః । యమునా
వేగసంహారీ బలభద్ర ప్రియానుజః ॥౩॥ పూతనా జీవితహర శృకటా
సరభంజనః । నందవజ్ర జనానంది సచ్చిదానందవిగ్రహః ॥౪॥ నవ
నీత విలిప్తాంగో నవనీత నటోఽనఘః । నవనీతనవాహగో ముచుకుంద
ప్రసాదకః ॥౫॥ షోడశస్త్రీ సహస్రీశ స్త్రీభంగి మధురాకృతిః । శుక
వాగమృతాబ్దిందు గ్గోవిందో యోగినాంపతిః ॥౬॥ వత్సవాటచరోఽ
నంతో ధేనుకాసుర మర్ధనః । తృణీకృత తృణావర్తో యమశార్జున
భంజనః ॥౭॥ ఉత్తాలత్తాల భేత్తాచ తమాల శ్యామలాకృతిః । గోస
గోపీశ్వరో యోగీ గోటిసూర్యసమప్రభః ॥౮॥ ఇళాపతిః పరంజ్యోతి
ర్యాదవేంద్రో యమాద్వహః । వసమాలీ పితవాసాః పారిజ తాపహర

కః ||౯|| గోవర్ధనాచలోద్ధర్తా గోపాల స్సర్వపాలకః । అజోనిరంజనః
కామజనకః కంజలోచనః || ౧౦|| మధుహా మధురానాథోద్వారకా
నాయకోబలీ । బృందావనాంత సంచారీ తులసీదామ భూషణః ||౧౧||
శ్యమంతకమణేర్హర్తా సరనారాయణాత్మకః । కుబ్జాం కృష్ణాంబరధరో
మూయీ పరమపూర్ణకః ||౧౨|| ముష్టికాసుర చాణూర మల్లయుద్ధ
విశారదః । సంసారవైరీ కంసారిస్కురారిర్నరకాంతకః ||౧౩|| అనాది
బ్రహ్మచారీచ కృష్ణా వ్యసనకత్ఫకః । శిశుపాల శిరచ్ఛేతా దుర్యో
ధన కులాంతకః ||౧౪|| విదురాకూరవరదో వీశ్వరూప్ ప్రదర్శకః ।
సత్యవాక్సత్య సంకల్ప సత్యభామా రతోజయీ ||౧౫|| సుభద్రా
పూర్వజోవిష్ణు ర్భిష్ణు ముక్తిప్రదాయకః । జగద్గురుర్జగన్నాథోవేణు
నాద విశారదః ||౧౬|| వృషసురవిధ్వంసీ బాణాసుర కరాంతకః ।
యుధిష్ఠిర ప్రతిష్ఠాతా బర్హిబర్హా వసంతకః ||౧౭|| పార్థసారథిగవ్యక్తో
గీతామృత మహాదధిః । కాళీయఫణి మాణిక్యరంజిత శ్రీపదాంబుజః
||౧౮|| దామోదరో యజ్ఞభోక్త్రో నానవేంద్రో వినాశకః । నారా
యణః పరంబ్రహ్మ పర్మగాశనవాహనః ||౧౯|| జలక్రీడాసమాసక్తః
గోపీవస్త్రాపహరకః । పుణ్యశ్లోక స్తీర్థపాదో వేదవేద్యో దయానిధిః ||
౨౦|| సర్వతీర్థాత్మక స్సర్వగ్రహరూపీ పరాత్పరః । ఏవం శ్రీ కృష్ణ
దేతస్య నామీష మష్టోత్తరశతమ్ ||౨౧|| కృష్ణనామామృతం నామ
పనమానందకారకం । అత్యుపద్రవ దోషఘ్నం పరమాయుష్య వర్ధ
నమ్ ||౨౨|| శివో మహేశ్వరశ్శం...శతమ్ । శ్లో॥ సురాస్త్రామభిషిం
చంతు...సిద్ధయే ||పూర్ణపాత్రోదకేన అభిషించ్య ||

* గో వృ ష భ పూ జా . *

ఆచమ్య...పితుః...ర్థం గో వృషభపూజాం కరిష్యే॥ షోడ
శోపచారైరభ్యర్చ్య॥ అథాగ్నేః గోవృషభ ప్రదక్షిణంకారయిత్వా
ప్రదక్షిణ॥ శ్లో॥ గావో మమాగ్రతస్సంతు గావోమే సంతుపృష్ఠతః ।
గావోమేహృదయంసంతు గవాంమధ్యేవసామ్యహమ్ప్రార్థనంకృత్వా॥

♦♦ శంఖచక్రీ పూ జా . ♦♦

అగ్నేః పూర్వతః వస్త్రే తండులోపరి శంఖచక్రీనిధాయ ।
షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ శ్లో॥ సుదర్శనమహాజ్వాల కోటిసూర్యసమా

ప్రభ! అజ్ఞానాంధస్యమే నిత్యం విష్ణోర్నాగ్గం ప్రదత్తయ! త్వంపురా
సాగరోత్పన్నః విష్ణునా విధృతఃకలే । సర్వదేవహితార్థాయ పాంచ
జన్య సమోస్తుతే! ఇతి నమస్కుర్యాత్ ॥ — ముద్రణ కాలే ఆదా
వస్త్రదానం దత్వాత్ ॥ (వృషభముయొక్క కుడిభాగమందు చక్ర
ము, పిమ్మట యెడమభాగమందు శంఖము ముద్రణము జరుపవలెను.
ఇతి విష్ణుసాంప్రదాయము) శివసాంప్రదాయమెట్లనిన; (కేవలం శివ
మతస్థులు త్రిశూలమును కుడి భాగమందును, వామ పార్శ్వమందు
చక్రమును ముద్రణము జరుపవలెను) ఆగ్నో శంఖ చక్రం నిధాయ ।
అగ్నిం ప్రజ్వాల్య । చక్రముద్రణసశ్చాద్వామే శంఖముద్రణంవా
కార్యమ్ ॥ చక్రముద్రణ మంత్రః ॥ శ్లో! త్రి శూ లం దక్షిణే
పార్శ్వే వామే చక్రం ప్రదాపయేత్ । వృషస్య శివవిష్ణోశ్చ చిహ్నో
నాం దర్శనాత్సదా । సర్వపాపవిముక్తిస్సాస్మత్తస్మాత్తచ్ఛిహ్నధార్ణం
వృషస్యావశ్యకం సర్వం దేవసంతుష్టిసాధక । హేవృషభరాజప్రే
శంగత్వా । ప్రాకర్పతేషు తృణాని జగ్ధ్వా । ప్రాక్సముద్రోదకం
పీత్వా । తత్రత్యగవాం పతిరూభత్వా । దేవబ్రాహ్మణ తే త్రాణి
పరిహృత్య యథేష్టం విహర ॥ హే వృషభరాజ దక్షిణదేశంగత్వా
...విహర ॥ హేవృషభరాజ పశ్చిమదేశంగత్వా...విహర॥ హే వృ
షభరాజ ఉత్తరదేశంగత్వా...విహర॥ ఇతి పఠిత్వా (ప్రే.. తీ)
పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం మరణదినా...
హని అంధత్వ...వైశాచిక బాధానివృత్తిన్వారా శాశ్వత రుద్రీలో
కావాప్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ (ఏష వృషః మయోత్సృష్టః)
ఇతి పఠిత్వా శ్లో! ప్రేతస్వయోధి మారభ్య ప్రాగభై ర్గోధిపోభవ ।
తచ్ఛైవ దక్షిణాంబోధిం సామ్యాబై రధిపోభవ ॥ శ్లో! హిత్వా దేవం
ద్విజక్షేత్రం యథేష్టం చంగోధిప । గవామధిపతిరూభత్వా ఆభీష్టఫల
చోభవ । ఇతి వృషభం ప్రార్థయేత్ ॥ విస్మజేత్ ॥

♦♦ అథ అగ్ని బలి ప్రదానమ్ ♦♦

పరిశ్రమము తరే విస్మజేత్ । హోమశేష తంతులానాదాయ
ప్రాగాది అష్టదిక్షునిదధాతి । ఇదబలిందదామి । అగ్నిబలిం...మ్రుం ।
యమ...మి । నైర్ముతిం...మి । వరుణ...మి । వాయవ్య...మి ।

రూపప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ మామాదిదవ్యేణ ఏకోద్దిష్టామ
విధానేన ప్రేతోద్దేశేన సద్యః కరిష్యే । పితుః... గోత్రస్య .. ప్రేత
స్య మరణదినా... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేక్షణః కతవ్యః ॥ (శక్తికొలది బాహ్య
ణులకు క్షణములివ్వవలయును)

శ్లో॥ అగ్రోధనైశ్శౌచపరై స్సతతం బ్రహ్మవాదిభిః । భవిత
వ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్మణి ॥ తతః—పాద్యస్థానే గోమ
యేనలిప్య । పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య పాద్యస్థానేదర్శనాస్తీర్య
గంధాక్షతాన్నిక్షిప్య । సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥ పితః... గో
త్రస్య... ప్రేత... మరణదినా... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాది
రూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతేపాద్యందదా
మి ॥ (సర్వత్ర పాద్యందద్యాత్) శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్య... నమః । అథ
కర్తా పాదా ప్రక్షాళ్య ॥ శ్రీకృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ ॥ బ్రాహ్మణా ఉద
జ్ఞుఖముపవేశ్య ॥ పితః... గోత్ర... ప్రేత విష్టరార్థ మయం కుశః ।
ఆసనం దద్యాత్ ॥ ఏవంగుణ... తిథౌ । పితుః... గోత్రస్య... ప్రేత
స్య మరణదినా... హని ప్రేతత్వ నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధకర్మకరిష్యే ॥ శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవిందవాసుదేవ
జవార్ధన । మయార్చిత మిదంద్రవ్యం షవిత్రకురు సర్వదా ॥ ఇతి
ఆమద్రవ్యాది సంప్రోక్షణం కుర్యాత్ ॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య
మరణదినా... హని ప్రేతత్వ నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఇదమాసనం దదామి ॥ పితుః... క్షణందదామి ॥ పితః... గోత్రస్య...
ప్రేతమరణదినా... హని ప్రేతత్వ నివృత్త్యా వస్వాదిరూపప్రాప్త్య
ర్థం ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి ॥ తిలైరభ్యర్చ్య ॥ గందార్ధాగమే ఆపః ॥
పుష్పార్ధాగమే తిలాః ॥ శీతవాతోష్ణ... మే ॥ వస్త్రద్వయం వత్సా ।
ప్రేతాయ సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥ యథాశక్తి ఆమద్రవ్యాది
ప్రాతేనిధాయ ॥ విష్ణో ఆమంరక్షస్వ ॥ పితః... గోత్ర... ప్రేత మరణ
దినా... హని ప్రేతత్వ... ర్థం ఏతత్తై ఆమం సపరికరం సవ్యంజనం
సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం పితే... గోత్రా
య... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం... కుంభం ఏకోద్దిష్టామశ్రా

ధే వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ ధారాద తమ్॥ పితుః
... శ్రాద్ధే పితరం... గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయా క్రియమాణేన
మరణదినా... హది ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితుః... గోత్రస్య... ప్రేత
స్య... బ్రువంతు॥ ప్రేత—రస్తు॥ అథ పిండప్రదానం॥ పితః—హని
ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే — పిండప్రదానంకరిష్యే॥ అథ గోమయేనాను
లిప్య॥ పిండస్యాధః ఏతద్దర్భాసనందదామి॥ దర్భోపరి తిలోదకం
దదామి॥ పితే... గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని ప్రే
తత్వనివృత్త్యా వస్వాది... ర్థం॥ ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఏతం
పిండందదామి॥ (ఇతి పిండందత్వా) పిండోపరి తిలోదకం దదామి॥
అథ యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్॥ పిండనైవేద్యం కుర్యాత్॥ ధారా
ద తమ్॥ ఏవంగుణ... తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ
దినా... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాది... ర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ
... పిండప్రదానే పితరం... గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతేనా
నేన పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ఏకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధీయ... పిండప్రదానే ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువం
తు॥ ప్రేత... రస్తు॥ ద త్తంశ్రాద్ధం అభిరమ్యంతాం॥ (ఇతికర్తవ్యదేత్)
అభిరమతాస్మః॥ ఇతి బ్రాహ్మణోవదేత్॥ జలే పిండనిక్షేపణం
కుర్యాత్॥ (కర్తా స్నాత్వాచమ్య) కర్మణః పుణ్యాహవాచనం
కుర్యాత్॥ (ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము గృహమునకు బైటకు వెళ్ళి, అగ్నిస్థాప
నముచేసి, జ్వాలచేసి, తదగ్ని నమీవంబున చేయుటగలదు, అగ్ని
సమీపే- ఏకోద్దిష్టవిధిగా జనుపుట యుక్తము. స్సమాప్తః.

* షోడశ శ్రాద్ధవిధిః *.

శ్లో॥ సపిండీకరణాదత్వా కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాని షోడశ ।

ఏకోద్దిష్ట విధానేన కుర్యాత్సర్వాణి తానితు ॥

తా॥ సపిండీకరణముకంటే ముందుగఁ బదునాలుగు శ్రాద్ధంబు
లను ఏకోద్దిష్టవిధానంబులచేతఁ జేయవలయునని పై శ్లోకసమునివచించె.

శ్లో॥ శ్రాద్ధాని షోడశాదత్వా నైవకుర్యాత్సపిండసమ్ ॥

తా॥ షోడశశ్రాద్ధములు చేయక సపిండీకరణము జేయఁగూ
డదని లోకాక్షిస్మృతియందున్నది.

శ్లో॥ యస్య సంవత్సరాదర్వా క్షపిండీకరణం కృతం ।

మాససికంచోద కుంభంచ దేయ తస్యాపివత్సరమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరములోపల సపిండీకరణమైనచో తిలుగ మాసి కము ఉదకుంభశ్రాధమును నర్హ పర్యంతము జేయవలెను.

గాలవళి శ్లో॥ సపిండీకరణాదర్వాగప కృష్యకృతాన్యపి ।

పునరప్యపకృష్యంతే వృధుక్యత్తర నిషేధనాత్ ॥

తా॥ సపిండీకరణములోగా నపకర్షించి మాసికములు చేసినను వృధాశ్రాధముపైన నిషేధింపఁబడినందున తిలుగ మాసికములు చేయవలెను విశేషమేమనిన, సపిండీకరణమునకు ముగదు ఏకొద్దిప విధిచేతను, అటుపైన పార్వణ విధిచేతను జేయవలయును. తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రమందుఁ జూడవలెను.

కాశ్మాయశ్లో॥ ద్వాదశ ప్రతిమాసాని ఆద్యమాణ్మాసకే తథా

సపిండీకరణంచైవ ఇత్యేతచ్ఛ్రాధాప్రోక్షశం ।

త్రిపక్షీ కాబ్ధికేచేతి శ్రాధాన్యేతాని ప్రోక్షశేతి ॥

జాతూకర్ణ్యపాః : ॥ ఇతి ప్రోక్షశశ్రాధవిధిః.

తా॥ పంచైందు మాసికములు, ఆద్య మాణ్మాసికములును, సపిండీకరణము నివి పదియాఱుశ్రాధములు త్రైపక్షీ కాబ్ధికములని జాతూకర్ణ్యపాకము. ఆద్యమనఁగా ఊసయాసికము, మాణ్మాసికమనఁగా ఊసవషము, ఆబ్ధికమనఁగా ఊనాబ్ధికము అని తాత్పర్యము.

* అ థ ప్రోక్షశశ్రాధాప్రియోగః : . *

బ్రాహ్మణ నామాయా కర్తా స్నాత్వాఽచమ్య ॥ పవిత్రం కృత్యా శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ॥ (అపసవ్యం) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ... హని ప్రేతత్వప్రిద్వాగా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యాది ప్రోక్షశైకొద్దిష్టామశ్రాధాన్యేష్యే॥ కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రియశ్చిత్తం ప్రోక్షేత్ శ్లో॥ సుప్త సంవత్సరవాప్తి ...పదం॥ (అపసవ్యం) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ప్రేతత్వప్రిద్వాగా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యాది ప్రోక్షశైకొద్దిష్టామశ్రాధాన్యేష్యే కర్తుం అధికారః ప్రోక్షశైకొద్దిష్టామశ్రాధాన్యేష్యే భవంతో బ్రువంతు ॥ అధికార సంపదస్తు ॥

శ్రీ గోవింద గోవింద... పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హని దేశకాల దేహధర్మ వైపరీత్యశంకయాశ్వ స్సపిండికరణం కర్తుకామస్సౌ ఊన మాసిక, ద్వితీయమాసిక, త్రైపక్షిక, తృతీయ, తురీయ, పంచమ, షాణ్మాసిక, ఊనభాణ్మాసిక, సప్తమ, అష్టమ, నవమ, దశమ, ఏకాదశ, అబ్దిక, ఊనాబ్దికమాసికాత్యుని పంచ దశైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధాని దేశకాల విపరీతశంకయా స్వేస్వేకాతే కర్తవ్యాని స్వకాల విహితే నాద్యమాసికేన సహపకృష్య ప్రేతోద్దేశేన వసుగణాఖ్య శ్రాధం రుద్రగణాఖ్య శ్రాధం వృషోత్సర్జనాఖ్య శ్రాధం అవశిష్ట బ్రాహ్మణం చ ఆమద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన సమానతంత్రేణ ప్రేతోద్దేశేన అద్య (ఉపవీతి) కరిష్యే! (ఇతి సంకల్ప్య) అథ క్షణాని దద్యాత్ । యథా (అపసవ్యం) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే క్షణందదామి! ఏవమూనాది మాసికేషు వసుగణాఖ్య శ్రాద్ధే ఖచ పృథకపృథక్ క్షణాని సర్వత్రదద్యాత్ ॥ అథ మండలపూజా ॥ ప్రాగ్భగే పాద్యస్థానే గోమయేన మండలముపలిప్య ॥ తత్ర దర్భాస్తీర్య । గంధాన్నిక్షిప్య । తిలాన్నిక్షీర్య । సకలారాధనైస్సర్పిరీతమస్తు । (ఇతి తిలోదకం త్యజేత్) కుశతిలోదక మంజలినాగృహీత్వా । పితః... గోత్ర... ప్రేత మరణదినా... హని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ఇదంతే పాద్యందదామి ॥ శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్య... నమః ॥ ఏవమూనాద్యవశిష్టాం తత్రాద్ధేషు సర్వేషాం తత్తదబ్రాహ్మణానాం పృథకపృథక్ పాద్యందద్యాత్ ॥ కర్తా పాదాప్రక్ష్యాశ్య ॥ ఆచమ్య ॥ ♦ అథ విష్టరః ♦ సర్వత్రదద్యాత్ యథా ॥ (అపసవ్యం) పితః... గోత్ర... ప్రేత మరణదినా... హని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేరాధే ఇదంతే విష్టరందదామి (ఇతి విష్టరం దత్వా) ఏవం ప్రకారేణ సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం ఊనాద్యవశిష్టాంతేషు శాద్ధేషు ప్రత్యేక ప్రత్యేకం ఆసనం దద్యాత్ । శ్రీ గోవింద గోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హని ॥ ఆద్యాదిపోడశైకోద్దిష్టామ శాద్ధేషు రుద్రగణాఖ్య వసుగణాఖ్య వృషోత్సర్జనాఖ్య వశిష్టకో

ద్విష్టామశ్రాధేషు భవదనుజ్జయా ప్రకాంతం శ్రాధకర్మకరిష్యే॥
 శ్లో॥ పితృస్థానే పితౄణాం రాక్షసానాం విముక్తయే । తత్ర స్థావే
 నివృత్యర్థం తిలోదక ముపస్సృజేత్ । ఇతి తిలోదకం సంప్రోక్ష్య ।
 మృదమాదాయ । తిలాన్నికిరేత్ ॥ శ్లో॥ తిలాహి రక్షం త్వసురాత్
 దర్భారక్షంతు రాక్షసాత్ । పంక్తింవైశ్రోతియోగక్షే దతిథి స్సర్వ
 రక్షకః॥ ఇతి తిల దర్భాన్నిక్షిప్య । శ్రాధక సంపాదనద్రవ్యాది సం
 ప్రోక్షణం కుర్యాత్ । పుండరీకాక్ష పుండరీకాక్ష॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధ కాలే
 గయాంధ్యాత్వా ధ్యాత్వాదేవం గదాధరం । తాభ్యాంచైవ నమ
 స్కృత్య తత శ్రాధకం ప్రవర్తయే॥ పితృః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య
 మరణదినా... హని । ఆద్యాది షోడశైశ్చోద్దిష్టామశ్రాధే ప్రేతార్థే
 ఇదంతే ఆసనందదామి । (ఇతి వామభాగే ఆసనందత్వా) పితృః ...
 గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని । ఊనమాసిక ... ప్రేతార్థే
 ఇదంతే ఆసనందదామి॥ పృథక్పృథక్ సర్వేషాం దద్యాత్ ॥ పితృః
 ... ప్రేతార్థే ఇదంతే క్షణందదామి॥ ఏవ మూనాదిమాసికేషు వసు
 గణాభ్యాది శ్రాధేషుచ పృథక్పృథక్ క్షణాని సర్వత్ర దద్యాత్ ॥

* అర్ఘ్య పాత్రా నాద నమ్ . *

బ్రాహ్మణస్య పురతః దర్భానాస్తీర్య । తత్ర అర్ఘ్య పాత్రం
 నిధాయ । తిలావికీర్య । పాత్రే ఉదకంవిసీయ॥ శ్లో॥ ఆపోదేవీభవం
 తుష్టం ప్రేతార్థే సర్వదేహీనాం । అభిసృవంతు యేదేవి సర్వ తీర్థ
 నమోనమః ॥ పితరం... గోత్రం... ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే తిలాదత్వా॥
 అర్ఘ్యపాత్రే ఆయంగంధః । పుష్పాల్పం తిలందదామి । ఆయంకుశః ।
 ప్రేతాయ స్వర్చితమస్తు ॥ పునః ఉదకం పూరయిత్వా, ప్రేతపాత్రం
 సంపన్నం । అస్తు॥ ఇతి బ్రాహ్మణోపదేశాత్ ॥

* అర్ఘ్య దానమ్ . *

యజమానస్య... పితృః... గోత్రం... ప్రేతమరణదినా... హని॥
 ఆద్యాది షోడశైశ్చోద్దిష్టామశ్రాధే ప్రేతార్థే ఇదంతే అఘ్నం
 దదామి । అర్ఘ్యందత్వా) ఏవమూనమాసికాదిషు వసుగణాభ్యాద్య
 వశిష్టాంతేషుచ తత్తన్నాసికముక్త్వా । ఆపోదాన పూర్వకం సర్వే
 షాం బ్రాహ్మణానాం హస్తే అర్ఘ్యం దద్యాత్ ॥ శ్లో॥ ఇహలోకం

పరిత్యజ్య గతోసి పరమాం గతిం మనసావాయురూపేణ కువే(వి.పె)
త్వాం యోజయామ్యహమ్ || అర్ఘ్యపాత్రాశి విస్మజేత్ ||

* అ ర్చ న మ్ . *

అ థ తిలైరభ్యర్చ్య | గందార్ధం పుష్పార్ధం అలంకరణార్ధం
తిలైరభ్యర్చ్య || శ్లో|| శీతవాతోష్ణ...ప్రియచ్ఛమే || పితః...గోత్ర
...ప్రేత మరణదినా...హది ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామశ్వాదే ప్రే
తార్థే వస్త్రీయుగ్మం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ || ఇతి సర్వత్ర
ప్రీత్యేకం వస్త్రీద్వయం దద్యాత్ || అథ కర్ణాభరణ కట్యాభరణ
అంగుళ్యాభరణాని సర్వత్రదద్యాత్ || సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ||
తతః యథాసంభవ భోజనపదార్థాన్ పాత్రేషు నిధాయ || ఆమం ద్వి
గుణంవా చతుర్గుణంవా దద్యాత్ ||

బ్రాహ్మణులయొద్ద విస్తృతముగా బియ్యము, పెసలు, మినుము
లు, నేయి, విరిచి మొదలగు భోజనపదార్థములను ఎడ్డించి తిలలతో
గూడిన యుదకుంభమును, తాంబూలమును, దక్షిణను బ్రాహ్మణుల
కందటికి తన శక్తికొలది ద్విగుణముగగాని, చతుర్గుణముగగాని సమ
ర్పించవలెను)

శ్లో|| పుండరీకాక్ష గోవింద వాసుదేవ జనార్దన! మయాస్పిత
మిందంద్రదన్యం పవిత్రం కుసు సర్వదా || (ఇత్యామాదికంసంప్రోక్ష్య)
(అపసవ్యం) బ్రాహ్మణ హస్తం గృహీత్వా || విష్ణో ఆమం రక్షస్వ !
(ఇత్యామద్రవ్యం ద్విజాంగుష్ఠేన స్పర్శయిత్వా) పితః...గోత్ర...
ప్రేత ఏతత్తే ఆమం సపరికరం, పితా...గోత్రః... ప్రేతో దేవతేద
మామం సపరికరం బ్రాహ్మణస్తు || తత్సర్వం గయేయం భూర్గదా
ధరో విప్రః రాజతం పాత్ర మక్షయ వటచ్చాయేయం, పితే...గో
త్రాయ...ప్రేతాయ ఇదమామం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాం
బూలం సతిలాపిధానోదకుంభం పితః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణ
దినా...హని ఆద్య మాసికైకోద్దిష్టామశ్వాదే ప్రేతార్థే సంప్రదదే
నమమ || ప్రేతతృప్తిరస్తు || (తిలోదకం త్యజేత్)

(కర్త) ఈలాగున నితరములైన స ణ్ఠినమాసికము మొదలగు
శ్రాద్ధములయందు విష్ణో ఆమంరక్షస్వ అనునది మొదలుకొని తృప్తి

రస్తు అనువటకు ఆయా శ్రాద్ధములయందుఁ జెప్పి దత్తముఁజేసి తిలోదకము విడువవలయును.

స్త్రీకైతే—మాతః... గోత్రతే... ప్రేతే ఏతత్తే ఆమం సపరికశం మాతా... గోత్రతా... ప్రేతా దేవతేదమామం సపరికరం బ్రాహ్మణస్తు । తత్సర్వం గయేయం భూర్గదాధరో భోక్తా రాజతంపాత్ర మక్షయ వటచ్చాయేయం మాత్రే... గోత్రాయై... ప్రేతాయై ఇదమామం సోపస్కరం సదక్షిణాం సతాంబూలం... నమమ ॥

* ధా రా ద త్త మ్ . *

పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ద్విరా వృత్తాద్యమాసికా ద్యవశిష్టాం త్రైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేషు, పితరం... గోత్ర—ప్రేతముద్దిశ్య మయా క్రియమాణై రేభిః మరణదినా—హని ఆద్యమాసిక, ఊన, ద్యుతీయ, త్రైపక్షిక, తృతీయ, చతుర్థ, పంచమ, షాష్ఠాసిక, ఊనషాష్ఠాసిక, సప్తమ, అష్టమ, నవమ, దశమ, ఏకాదశ, ఆబ్దిక, ఊనాబ్దికమాసికాఖ్యై షోడశై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధేః స్వస్వకాలే కర్తవ్యైః దేశకాల వైషలీత్యా శంకయాశ్వ స్పవించీకరణం కర్తుం ఆమాది ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన స్వకాలహితే నాద్యమాసికేన సహసమానతంత్రేణాపకృష్యకృతైః వసుగణాఖ్య శ్రాద్ధేన రుద్రగణాఖ్య శ్రాద్ధేన వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధేనచ పితుః—గోత్రస్య—ప్రేతస్య ప్రేతత్వ-ప్రిద్వారా ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తితి భవంతో బ్రువంతుః (తిలోదకం త్యజేత్) ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తు ॥ ఇతి బ్రాహ్మణాః వదేయుః ॥

* ఆ ధ పి ం డ ప్ర దా న మ్ . *

పూర్వోక్త ఏవంగుణ—తిథౌ । పితుః—గోత్రస్య—ప్రేతస్య మరణదినా—హని ఆద్యాది షోడశై కోద్దిష్టామశ్రాద్ధేషు వసుగణాఖ్య శ్రాద్ధే రుద్రగణాఖ్య శ్రాద్ధే వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధేచ పిండప్రదానం కరిష్యే ॥ ఇతిసంకల్ప్యః । ఆమేన ఏకోనవింశతి పిండాకృత్వా । గోమయేనానులిప్యః । తత్ర దక్షిణాగ్రే దర్భాన్నిధాయ ॥ దర్భోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి ॥౧౯॥ పిత్రే—గోత్రాయ—ప్రేతాయ మరణదినాదారభ్య—హని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే

కుర్యాత్ || తత స్నాత్వాచమ్య | (కర్తా) గృహమాగత్య | పుణ్యా
హం వాచయేదితి కేచిత్ || ఇతి షోడశశాస్త్రప్రయోగ స్సమాప్తః ||

* ప్రేత స పిండిక రణ ప్రయోగః *

అథ నిమంత్రణం || బ్రాహ్మణాణాం నిమంత్రయేత్ | విశ్వే
దేవార్థం ద్వా | ప్రేతార్థమేకం | తత్ప్రతాదీనాంత్రీ | విష్ణ్వర్థమే
కంచ | క్రమేణ నిమంత్రయేత్ || కర్తాస్నాత్వా | పవిత్రంధృత్వా |
శ్లో || అపక్రామన్తుభూతాని పిశాచా సర్వతోదిశం | సర్వేషామవిరో
ధేన ప్రేతకర్మసమారభే || గృహే తిలాన్వికీర్య | శ్రీగోవిందగోవింద |
పూర్వోక్త—తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః—గోత్రస్య—ప్రేతస్య మర
ణదినా దారభ్య—హని సపిండికరణాఖ్యామ శాస్త్రకర్మ కరిష్యే ||
(ఇతి సంకల్ప్య) కాలే అనుష్ఠానం యథాసంభవ త్ప్రాయశ్చిత్తమా
చరిష్యే || శ్లో || సమస్త సంపత్సమ—పదమ్ || (అపసవ్యం) పితుః—
గోత్రస్య—ప్రేతస్య మరణదినాదారాభ్య—హని ప్రేతస్య ప్రేత
త్వ విముక్తిద్వారా వస్వాది పితృలోకావాప్యర్థం మరణదినాదా
భ్య—హని దేశకాల దేహధర్మ వైపరీత్య శంకయా ఆద్య సపిండి
కరణాఖ్యామశ్రాద్ధం కర్తు | అధికారసంపద స్త్వితి భవంతోబ్రువంతు ||
కర్తుం అధికారసంపదస్తు || సర్వే ఆమద్రవ్య పదార్థా శ్శుచయో
భవంతు || పూర్వోక్త—తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః—గోత్రస్య—ప్రే
తస్య మరణదినా దారభ్య—హని సపిండికరణాఖ్యామశాస్త్రదే పితుః
—గోత్రస్య—ప్రేతస్య తత్ప్రేత పితామహ ప్రపితామహైః—
గోత్రైః ... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోద
క సాపిండ్య సిద్ధిద్వారా వస్వాది పితృలోకావాప్యర్థం పితుః ... గో
త్రస్య ... ప్రేతస్య ఏకోద్దిష్ట విధానేన ప్రేతోద్దేశేన తత్ప్రేత పితా
మహ ప్రపితామహానాం ... గోత్రాణాం ... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ
వాసుదేవరూపాణాం అమ పార్వణవిధానేన ఏవముభయాత్మకం ఉభ
యతో దైవికం కాలకామసంజ్ఞం విశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంతం
పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య .. హని సపిండి
కరణా ఖ్యామశ్రాద్ధం ఆమ పార్వణవిధానేన ఆమాదిద్రవ్యేణసమాన
తంత్రేణ సద్యఃకరిష్యే || పితుః ... శ్రాద్ధే దర్భచ్ఛేదనంకృత్వా || కాల

సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే త్మణః కర్తవ్యః కామసంజ్ఞ
 క విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే త్మణః కర్తవ్యః ॥ ద్వా బ్రాహ్మణౌ
 దైవేని మంత్రత్య ॥ (అపసవ్యం) పితృః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మర
 ణదినా ... హని సపిండికరణాభ్యైరోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే త్మణః
 కర్తవ్యః ॥ ఇతి ప్రేతార్థమేకం నిమంత్రత్య ॥ తత్పితృః ... గోత్రస్య
 ... ప్రాచ్యమౌ రూపస్య స్థానే త్మణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి పితృర్థమేకం
 నిమంత్రత్య) తత్పితౄణామహస్య ... గోత్రస్య ... సంకర్షణరూపస్య స్థానే
 త్మణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి పితౄణామహస్యమేకం నిమంత్రత్య) తత్ప్రపితౄణా
 మహస్య ... గోత్రస్య ... వాసుదేవరూపస్య స్థానే త్మణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి
 ప్రపితౄణామహస్యమేకం నిమంత్రత్య) (సవ్యం) శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీ మహా
 విష్ణోః స్థానే త్మణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి విష్ణ్వర్థమేకం నిమంత్రత్య) కేచిత్
 స్థానే త్మణాం నమః ఇతి పాఠాంతరః ॥ శ్లో॥ అగ్రోధనై శ్శౌచపనై స్స
 తతం బ్రహ్మవాదిభిః । భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్తృణా
 ఆధ గోమయేన మండలత్రయంకృత్వా ॥ విశ్వేదేవార్థం విష్ణ్వర్థం
 ప్రధమమండలం ॥ ప్రేతార్థం మధ్యమమండలం । తత్ప్రేతార్థార్థం
 తృతీయం ॥ (సవ్యం) కాలకామక సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం
 విష్ణోశ్చ పాద్యస్థానే సాక్షాత్ ఇమేకుశాః, పుష్పసహిత ఇమే అక్ష
 తాః, అయంగంధః- ఇమేకుశాః- సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥
 (అపసవ్యం) పితృః ... ప్రేతపాద్యస్థానే ఇమేకుశాః ఇమేతిలాః ॥ అయం
 గంధః । సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥ తత్ప్రేతపితౄణామహా ప్రపితౄ
 మహానాం పాద్యస్థానే సతిలా ఇమేకుశాః- పుష్పసహిత ఇమే తిలాః-
 అయంగంధం- ఇమేకుశాః- సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు । (సవ్యం)
 కాలకామక సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః స్వాగతంనమః ॥ కాలకామక సం
 ... పాద్యస్థానే ఇదమాసనం నమః ॥ కాలకామక సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః
 ఇదంవః పాద్యంనమః ॥ సుపాద్యం । పవిత్రం త్యక్త్వా ॥ పాదాగే
 ఆద్య పూతంనమః ॥ శ్లో॥ యదీచ్ఛసి మహారాజ్ సర్వతీర్థాణాం
 హసం । విప్రపాద వినిర్ముక్తతోయం శిరసిధారయః । పవిత్రంధృత్వా
 కాలకామక విశ్వేదేవ బ్రాహ్మణయోర్ద్వయోః పాదౌ ప్రక్షాళనం
 కృత్వా ॥ (అపసవ్యం) పితృః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ...

హని సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతాధే ఇదంతేపాద్యం
 దదామి ॥ శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ...నమోనమః ॥ ఇతిపా
 దా ప్రత్యక్ష్య ॥ (సవ్యత) తత్త్విత్పితామహా ప్రపితామహా ॥ స్వాగ
 తం నమః ॥ (అపసవ్యం) తత్త్విత్...ఇదమాసనంనమః సుఖాసనం ॥
 తత్త్విత్...మహా...గోత్రా...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవ రూ
 పాః ఇదంవః పాద్యంనమః ॥ సుపాద్యం॥ పవిత్రంత్యక్త్వా॥ పాదాగ్రే
 ఆజ్యంపూతంనమః ॥ (సవ్యం) శ్లో॥ యదీచ్ఛసిమహారాజ...ధారయే
 పవిత్రేంద్రత్యా ॥ విప్రపాదోదకం శిరసిధృత్వా ॥ (సవ్యం) శ్రాద్ధసం
 రక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్వాగతంనమః ॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః
 ఇదమాసనం నమః ॥ సుఖాసనం ॥ శ్రాద్ధసం...పాద్యం నమః ॥ సు
 పాద్యం ॥ పవిత్రం త్యక్త్వా ॥ పాదాగ్రే ఆజ్యపూతం నమః ॥ నమో
 బ్రహ్మణ్యదేవాయ.. నమః॥ పవిత్రేంద్రత్యా॥ విష్ణుపాదోదకం శిరసి
 ధృత్వా ॥ (కర్తా) ఈశాన్యభాగే పవిత్రం విస్మజ్య ॥ కర్తా పాదా ప్ర
 త్యక్ష్యాచమ్య ॥ పునః పవిత్రం ధృత్వా ॥ విశ్వేదేవాప్రజ్ఞుభా
 ఉపవేశయేత్ ॥ ప్రేతం సౌమ్యజ్ఞుభి ముపవేశయేత్ ॥ తత్త్విత్ పితా
 మహా ప్రపితామహా ఉదజ్ఞుభా విష్ణుప్రజ్ఞుభిం ఉపవేశయేత్ ॥
 (సవ్యం) కాలకామక విశ్వేదేవాః విష్ణురంనమః ॥ (అపసవ్యం) పిశుః
 గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినానారాభ్య...హని సపిండికరణాభ్యైకో
 ద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే విష్ణురంనమః ॥ తత్త్విత్పితామహా
 ప్రపితామహా...గోత్రా...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాః
 విష్ణురంనమః ॥ (సవ్యం) శ్రాద్ధసం—విష్ణురంనమః ॥ శ్లో॥ శ్రాహ్మ
 ణాస్సంతుమే శాంతాః పాపాత్పాతు సమాహితాః ॥ దేవానాంచైవ
 దాతార స్త్రాతార స్సర్వదేహినాం ॥ శ్రాద్ధకాలే గయాంధ్యాత్వా
 దేవం జనార్దనం ॥ ప్రద్యుమ్నాది పితౄంధ్యాత్వా తతశ్శ్రాద్ధం ప్ర
 వర్తయే ॥ పూర్వోక్త...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినా...హని
 సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధకర్తృకరిష్యే ॥ (అపసవ్యం) శ్లో॥
 అపక్రామన్తు భూతాని పితౄణాం స్సర్వతోదిశం ॥ సర్వేషామవిరోధేన
 పితృకర్మసమారభే ॥ ఇతి తిలాన్వికీర్య ॥ ప్రేతస్థానే తూష్ణిం వర్షుల
 మండలం కృత్వా ॥ తత్త్విత్ప్రేతాస్థానేషు భూమింసమృజ్య ॥ తూష్ణిం

మండలత్రయం కృత్వా || (స్యం) విశ్వేదేవ విష్ణుస్థానేషు భూమిః
 సమృద్ధ్య || తత్ర చతురశ్రమండలం కృత్వా || అథామాదిద్రవ్యేషు
 శూన్యే సంప్రప్త్య || కాలకామక ... ఆవాహనం నమః || కాలకామక
 ...దదామి || ౨ || అథ క్షణందదామి || విశ్వేదేవస్థానే భువి దర్శనా
 స్తీర్య | పాత్రేద్వయం నిక్షిప్య | ఉదకం పూరయిత్వా | దక్షైః
 ప్రచ్ఛాద్య | యర్వావికీర్య | గంధాథకం పుష్పాథకం ఇమేకుశాః |
 స్వర్చితమస్తు | కాలస్మిక విశ్వేదేవాః ఇదంవో అఘ్న్యం ... మి ||
 కామ సం ... ఇదంవో అఘ్న్యం ... మి || యవైశభ్యగచ్ఛి | కాలకామ
 సంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః గంధం దదామి | అలంకరాణాథకం అక్షతా
 దదామి || శ్లో || శీతనాతో ... చ్చమే || విశ్వేదేవాః ... వస్త్రద్వయం
 తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ || (వస్త్రద్వయం దద్యాత్) అథ
 కణాభరణ కట్యాభరణ అంగుళ్యాభరణాని దద్యాత్ || అభావేయథా
 శక్తి సువర్ణం వా - హిరణ్యం వా దద్యాత్ | సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు
 అథ ప్రేతపితృర్చనంకరిష్యే || శ్లో || ఆయాహి ప్రేతగంభీరైః పూర్వైః
 సౌమ్యపథో త్తమైః | ప్రజామస్మభ్య మాయశ్చ రయిం దీహాయురే
 వచ || పితరం ... గోత్రం ... ప్రేతమావాహనం నమః || (ఇతి ప్రేత
 మావాహ్య) తత్పితృపితామహ ప్రపితామహా ... గోత్రా ... ప్ర
 ద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపా ఆవాహనం నమః || అస్తు ||
 పిశుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... సపిండికరణాభ్యై కోద్ది
 ష్టామశ్లాఢే ప్రేతార్థే ఇదంతే ఆసశందదామి || తత్పితృః ... గోత్ర
 స్య ... ప్రేతస్య ప్రద్యుమ్న రూపస్య పితృర్థే ఇదమాసనందదామి |
 తత్పితామహస్య .. గోత్రస్య ... ప్రేతస్య సంకర్షణ రూపస్య పితామ
 హార్థే ఇదమాసనం దదామి || తత్పితామహస్య ... గోత్రస్య ... ప్రే
 తస్య వాసుదేవరూపస్య | ప్రపితామహార్థే ఇదమాసనం దదామి |
 (ఇత్యాసనందద్యాత్) పిశుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతార్థే ఇదంతే క్షణం
 దదామి || తత్పితృః సపిండికరణాభ్యామశ్లాఢే క్షణం దదామి || తత్పి
 తామహ సపిండికరణాభ్యామశ్లాఢే క్షణందదామి || తత్పితామహ
 సపిండి ... దదామి || ఇతి క్షణానిదద్యాత్ || ప్రేతార్థం బ్రాహ్మణాగ్రే
 కుశ్లా పరిస్తీర్య || తత్రపాత్రం సంపన్నం సుసంపన్నం || తత్పితా

శక్తితృప్తితామహా ప్రవితామహానాం... వస్త్రయుగ్మంతుభ్యమహారి
 ... నమః । వస్త్రద్వయం ప్రత్యేకం ప్రత్యేకందద్యాత్ ॥ సకలా
 రాధ ... నమః । అస్తు! (సవ్యం) విష్ణోరాధనంకరిష్యే ॥ శ్రాధన్ సంత
 త్తక శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమావాహనంనమః ॥ శ్రాద్ధసంరక్షక । శ్రీమహా
 విష్ణోః ఇదమానందదామి । త్తణందదామి । కుశాన్ పరిస్తీర్య । ఆ
 మ్మ్యా చాత్రిం నిధాయ । ఉదకంపూరయిత్వా । వరైభిఃప్రచాచ్యద్య
 యవాన్నికీర్య । గందార్థం పుష్పార్థం ఇమేకుశాః । స్వర్చితమస్తు ॥
 శ్రాధన్ సంత ... ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి । యవైరభ్యర్చ్య । శ్రాధన్
 సంత ... గందార్థందదామి । అలంకరణార్థం అంగుళ్యాభరణాదిదద్యాత్ ॥
 ఇమాని పుష్పాణి । శీతవాతోష్ణ ... చ్చమే ॥ శ్రాధన్ సంరక్షక ...
 వస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమః ॥ సకలారాధనైశ్చర్చి
 గంనమః । అస్తు । అథ మండలోద్వర్తనం కరిష్యే ॥ అథ సర్వత్ర
 సమరాశేష్మలిపూర్ణ । కృష్ణకృష్ణ । సర్వత్ర సమస్త ఆమ ద్రవ్య
 సాక్షాత్సావి వా తేషా విధాయ! అనంగా బిమ్బం పక్షు- మిర్చి- కూ
 ర్మము మోక్షలగు సమస్తము సమర్పించనలయును) ద్విగుణంవా చతు
 గుణంవా దద్యాత్ కాలసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదంవః ఆమం సపరి
 కరం సన్మంకరం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపి ధానోదకుంభం
 కాలసంజ్ఞక విశ్వేదేవేభ్యః అక్షయతృప్త్యర్థం ఇదమామం సోప
 కరం మమ్మోరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యం నమః ॥ గయాయాం
 సత్తమస్తు ముష్టితి భవంతో బ్రువంతు ॥ గయాయాం దత్త
 మస్తు కాలసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదంవః ఆమం సపరికరం సన్మంజ
 కరం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపి ధానోదకుంభం కామ సంజ్ఞక
 విశ్వేదేవేభ్యః । అక్షయ తృప్త్యర్థం ఇదమామం సోపస్కర
 సమ్మోరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యం నమః ॥ గయాయాం దత్త
 మస్తు బ్రువంతు ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥

(అపరివృం పితః ... గోత్ర) ... ప్రేత మరణదినాదారభ్య ...
 వారి ... పితృభ్యోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఏతత్తే ఇదమామంసపరికరం
 ... కుంభం పితే ... గోత్రాయ ... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం
 ... కుంభం సంప్రదదేనమః । ప్రేతతృప్తిద్వాగా ప్రేతత్వవిముక్తి

ర స్త్రితి భవంతోబ్రువంతు । ప్రేతతృప్తిభస్మ । ఇతి సకలమతిహాసకం
 భూమకా విస్మయేత్ । తత్ప్రతిః... గోత్ర... ప్రమృశ్యమృతూహ దేవతే అ
 మం సపరికరం తత్ప్రతిః... గోత్రః ప్రమృశ్యమృతూహ దేవతే ఇదమా
 మం తత్ప్రతే... గోత్రాయ... ప్రమృశ్యమృతూహాయ ఇదమామం సప
 రి... కుంభం అక్షయతృప్తిభస్మ సంప్రదదేనమమ । అమృతరూపేణ
 సంప్రద్యంతాం కవ్యం నమః । గయాయాం దత్త... బ్రువంతు । గయా
 యాం దత్తమస్తు ॥ తత్ప్రతామహ... గోత్ర... సంక్ష్మణరూహ దేవతే
 ఆమం సపరికరం తత్ప్రతామహ... గోత్రః... సంక్ష్మణరూహ దేవతే
 ఇదమామంతత్ప్రతామహాయ... గోత్రాయ... సంక్ష్మణరూహాయ ఇద
 మామం సపరికరం... అక్షయతృప్తిభస్మ సంప్రదదేనమమ । అమృత
 రూపేణ సంప్రద్యంతాం కవ్యం నమః । గయాయాం దత్త... బ్రు
 వంతు ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ తత్ప్రపితామహ—గోత్ర—వాసు
 దేవరూప ఏతత్తే ఆమం సపరికరం తత్ప్రపితామహ—గోత్ర—వాసు
 దేవరూపోదేవతే ఇదమామం తత్ప్రపితామహాయ—గోత్రాయ—
 వాసుదేవరూపాయ ఇదమామం సపరికరం—నోదకుంభం అక్షయ
 తృ. భస్మ సంప్రదదేనమమ ॥ అమృతరూపేణ సంప్రద్యంతాం కవ్యం
 నమః ॥ గయాయాం దత్తమస్త్రితి—బ్రువంతు । గయా—మస్తు ।
 (అవ్వం) శాస్త్రసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే ఏతత్తే ఆమం సపరికరం శాస్త్ర
 సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే శంఖచక్ర గదాధరాయ అక్షయతృప్తిభస్మ
 గరుడవాహనాయ ఇదమామం—నోదకుంభం అక్షయతృప్తిభస్మ
 సంప్రదదేనమమ । అమృతరూపేణ సంప్రద్యంతాం కవ్యం నమః ।
 గయాయాం శ్రీవిష్ణువాదే దత్తమక్షయస్త్రితి భవంతో—నమః ।

* ఛా గా ద త్త మ్ *

(అపసవ్యం) పితృః—గోత్రస్య—ప్రేతస్య వాహనానాం శివ
 —హని । సపిండికరణాప్త్యేగోద్దిష్టామ శ్వాదే పితృ—నమః —
 ప్రేతం తత్ప్రతృ పితామహః—గోత్ర—ప్రేత—నమః ।
 వాసుదేవ రూపా కాళికామ సంజ్ఞికా విశ్వాకేషేనా శాస్త్ర
 సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుంచ ఉద్దిశ్య మయా కియమానేనానా విష్ణు
 పిండికరణాప్త్యేగోద్దిష్టామ శ్వాదే పితృ—గోత్రస్య—ప్రేతస్య

తత్త్విత్పితామహ ప్రపితామహానాం—గోత్రాణాం—నాం ప్రద్యు
ము సంకర్షణ వాసుదేవ రూపాణాం కాలకామసంజ్ఞక విశ్వేషాం దే
వానాం శ్రాధకసంరతుక శ్రీమహావిష్ణుశ్చ పితుః—గోత్రస్య—ప్రే
తస్య తత్త్విత్పితామహ ప్రపితామహైః—గోత్రైః... ప్రద్యుము
సంకర్షణ వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోదక నాపిండ్య సిద్ధిద్వారా పితృ
లోకానా ప్తిర స్తితి భవంతోబ్రువంతు ॥ ఇతి తిలోదక ముత్సృ
జేత్ ॥ పితృలోకానా ప్తిర స్తు ॥ ఏవంగుణ...తిథౌ, పితుః ...గోత్రస్య
...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హని సపిండీకరణాభ్యై కోద్దిష్టా
మశ్నాద్దే తిలోదక పిండప్రదానం కరిష్యే ॥ అథ శాలీచూర్ణం తిల
మధ్వాజ్యక్షీరేణ మిశ్రయిత్వా । ప్రేతస్య ఏకపిండంకృత్వా । తత్త్వి
త్ప్రాదేః పిండత్రయం కుర్యాత్ ॥ అథ 'గోమయేనో పలిష్య । తత్ర
దర్భానా స్తీర్య । దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకం దదామి ॥ పితే ... గో
త్రాయ...ప్రేతాయ మరణదినా...హని సపిండీకరణాభ్యై కోద్దిష్టా
మశ్నాద్దే ప్రేతార్థే ఏతపిండం దదామి । పిండంనత్వా । పిండో పరి
ఏత త్తిలోదకందదామి । ప్రేతపిండస్య పశ్యమతః గోమయేనానులిప్య
తత్రదర్భానా స్తీర్య । దర్భోపరి ఏత త్తిలోదకం దదామి॥ తత్త్వితః...
గోత్ర...ప్రద్యుమురూప తత్త్విత్ప్రే...గోత్రాయ...ప్రద్యుమురూ
పాయ ఏష తే పిండో నమమ ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ తత్త్వితా
మహ...గోత్ర... సంకర్షణ రూప తత్త్వితామహాయ...
గోత్రాయ... సంకర్షణ రూపాయ ఏష తే పిండో నమమ ॥ గయా
యాం దత్తమస్తు॥ తత్త్వితామహ...గోత్ర... వాసుదేవరూప తత్త్వ
పితామహాయ...గోత్రాయ... వాసుదేవరూపాయ ఏష తే పిండో
నమమ ॥ గయాయాం దత్తమస్తు॥ పితాదిపిండే ప్రేతపిండేచ మధుం
నిధాయ ॥ శ్రీ గోవిందగోవింద...ఏవంగుణ...తిథౌ (అపసవ్యం)
పితుః...గోత్రస్య...మరణదినాదారభ్య...హని సపిండీకరణాభ్యామ
శ్నాద్దే తత్త్వితామహ ప్రపితామహైః...గోత్రైః...ప్రద్యుము సం
కర్షణ వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోదక నాపిండ్య సిద్ధిద్వారా పితృ
లోకానా ప్తిర స్తు పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య ప్రేతస్యపిండ (ప్రథ
మ ద్వితీయ తృతీయాంశం) తత్త్విత్పితామహ ప్రపితామహానాం

గోత్రాణాం...రూపాణాం పిండైస్సహ సంయో యిష్యే || ఇతి సం
కల్ప్య || అథ కృచ్ఛత్రీ త్రీయం దద్యాత్ || అథ పిండ సంయోజ
నాంగ గోదానం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ : తతః ప్రేతపిండం త్రే
ధావిభజ్య || ఏకభాగమాదాయ || పితః...గోత్రః... ప్రేత ప్రేత
పిండం (ప్రథమాంశం) త్వత్ప్రీతిభిః...గోత్రైః ప్రద్యుమ్నరూపై
స్సహ సంయోజయేనమః || కృష్ణకృష్ణకృష్ణః || ప్రేతస్య ద్వితీయపిండ
భాగ మాదాయ || పితః...గోత్ర...ప్రేత ప్రేతపిండద్వితీయాంశం
త్వత్ప్రీతామహైః...గోత్రైః...సంకర్షణరూపైస్సహ సంయోజయే
నమః || కృష్ణకృష్ణ || ప్రేతస్య తృతీయ పిండభాగమాదాయ || పితః
... గోత్రీ...ప్రేతపిండం తృతీయాంశం త్వత్ప్రీతామహైః... గో
త్రైః...వాసుదేవరూపైస్సహ సంయోజయేనమః || కృష్ణకృష్ణకృష్ణ ||
ఏవం సంయోజయేత్ || శ్లో || ఏషవోనుగతః ప్రేతః పితృనామాన్య
వాప్తవాన్ | శివంభవతు శేమాణాం జాయంతాం స్థిరజీవనః || ఇతః
పరం ప్రేతశబ్దోనాస్తి ||

స్త్రీ సపిండినే విశేషః || శ్లో || ఏషవోను గతా ప్రేతా పితృ
నామాన్య మీయుషి | శివంభవతు శేమాణాం జాయంతాం స్థిరజీవ
నః || ఇతః పరం ప్రేతశబ్దోనాస్తి || చతుర్థోపి నివర్తతే ||

* అ థ వై త ర ణే గో దా న మ్ . *

పితః...గోత్రస్య...ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేన వైతరణేన
ద్యుత్తరణార్థం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిర్థం మహావైతరణేసంజ్ఞికగోదానం
కరిష్యే || తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యే || శ్రీ మహావిష్ణు స్వ
రూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం | ఉభాభ్యా మిదం వాద్యం ||
శ్లో || నమో స్వసంతాయ...యుగధారిణేనమః || అయంవో గంధః |
అలంకారార్థా ఇమే అక్షతాః...మస్తు || అథ గోపూజనంకృత్వా ||
ప్రదక్షిణం కారియేత్ || శ్లో || యమద్వారే మహాఘోరే తప్తా వై
తరణేనదీం | గాం కిర్తుం గాం ప్రదాస్యామి ఉత్తగాయ సుఖేనతాం
గమామంగేషు...చ్ఛమే || అస్తే బ్రాహ్మణాయ...పితః... గోత్రీ
స్య...ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేన వైతరణే నద్యుత్తరణార్థం వైతరణే
సంజ్ఞిక గోదానం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం

మోక్షదాయకాః । అహం కాశీం గమిష్యామి తత్రైవ శివ సామ్య
హం । ఇతి బ్రువాణ సతతం కాశీవాస ఫలంభేత్ । యావత్పిండం
మనుష్యాణాం గంగాతోయేషుత్థివృత్తి । తావద్ద్వర్షసహస్రాణి పుణ్యా
లోకే మహియతే ॥ పిండస్థానే శాంతిరస్తు... గృహే ధనభాగ్య
సమృద్ధిరస్తు ॥ అథ బ్రాహ్మణాన్ సంతుష్టయేత్ ॥ అథ కర్తవ్యాత్వా
కర్మణః పుణ్యాహవాచనం కారయిత్వా । ఊనమాసికం కుర్యాత్ ॥
తతః బంధుభిస్సహ భోజనం కుర్యాత్ ॥ తతః నూతన వస్త్రధారణా
నంతరం సువర్ణ స్పర్శనం కృత్వా । తతః బ్రాహ్మణాశీర్వచనం కా
ర్యమ్ ॥ ఇతి ప్రేతసపిండికరణప్రయోగ స్సమాప్తః ॥

(ఈ శ్రాద్ధ ప్రయోగమందు ఉదక సంయోజనము పిండ సం
యోజనము చేర్చితిని. దేశాచార శిష్టాచారముల ప్రకారము జటి
పించవలయును. కోందలు ఉదక సంయోజనము మోసివేరిరి.)

* మా తు స్స పిండికరణమ్ . *

ఏవం... మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతాయాః మరణదినా
దారభ్య... హని సపిండికరణాభ్యామ శ్రాధాం కరిష్యే । అనుష్ఠా
ర్థం ప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్ ॥ ఏవం... మాతుః... గోత్రాయాః...
ప్రేతాయాః మరణదినా... హని సపిండికరణ... శ్రాద్ధే తద్వర్షే మా
తృపితామహీ ప్రపితామహీభిః... గోత్రాభిః... దాయాభిః ప్రద్యు
ము సంకర్షణ వాసుదేవరూపాభిస్సహ సమానోదకత్వ పాపింశ్చ క్రి
ద్వారా పితృలోకా వాప్యర్థం మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతా
యాః ఏకోద్దిష్టవిధానేన తద్భర్తృమాతృ పితామహీ ప్రపితామహీ
నాం... గోత్రాణాం... నాం ప్రద్యుము... నాం అమ వాగ్మనా నిభా
నేన ఏన ముభయాత్మకం కాలకామసంజ్ఞక విశ్వేదేవ భూర్భువః
విష్ణ్వంతం మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతాయాః సపిండికరణ
భ్యామశ్రాధాంకరిష్యే ॥ (ఇతి సంకల్ప్య) బ్రాహ్మణ నిమంతితాది
సర్వం పూర్వవత్ ॥

(పితృసపిండికరణమువలెనే మాతృసపిండికరణముచేయు
వలయును. అందు మాతృసపిండికరణమున కితామహీ మొదలగు

వానితోగూడ స్త్రీలింగముగా నూహఁజేసి ప్రియోగ మంతయును పూర్వమువలెనే జఱుపనలయును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే చేర్చినైతిని)

* గ ర్భ ణీ మ రణ ప్ర యో గ : . *

గర్భణీ మృతాచేత్ శ్మశానం నీత్వా || గర్భణీస్త్రీ ప్రసవించ లేక బిడ్డను కడుపుననుంచుకొని చచ్చినట్లయిన నా ప్రేతను శ్మశాన మునకుఁ దీసికొనిపోయి-

తత్ర దక్షిణశిరసం నిధాయ

| విమృట దక్షిణశిరస్సుగానుంచి

మాణ్డూకసామూర్ధ్వచేత్తస్యా నాథే ర్వామభాగే చతురంగుళ ప్రమాణే నోదరం లాంఛయిత్వా || (గర్భము ఆఱునెలలకు పైఁబడె నేని యా ప్రేతయొక్క నాభికికుడిప్రక్క కడుపున నాలుగంగుళముల ప్రమాణము గురుతుచేళి) నారాయణమం తేణ గర్భించిత్వా | శిశు మాదాయ | ప్రతౌశ్య | భూమానిక్షిపేత్ | (నారాయణ నామో చ్ఛారణమును జెప్పుచు గర్భముఁదేదించి శిశువును దీసికొని కడిగి భూమియందుంచవలయును.) శిశుర్జీవేద్యది- జీవంతం పుత్రమభి మంత్ర్య || (శిశువు గ్రతికియుండినట్లయిన జీవించియున్న శిశువును యభి మంత్రించి) శ్లో || సర్వతీర్థ సముద్యాతాః పావనాః పాపహారిణః | అప శ్శరీర సంశుద్ధిం కుర్వంతు ద్విజసన్నిధౌ || ఇతి స్నాపయిత్వా || (ఈ మంత్రమును జెప్పుచు నాశిశువునకు స్నానముఁజేయించి) భూమా సువర్ణం నిధాయ- తత్ర శిశుం నిక్షిప్య | (భూమి నుందు బంగారము నుంచి ఆబంగారముమీద నాశిశువునుంచి) పృథివ్యాపస్తేజో వాయు రాకాశాద్యైః శిశుం పంచప్రాణా ఆభిమంత్య || (పృథివ్యా ... శిశువును పంచప్రాణముల నభిమంత్రించి) అన్యస్త్రీయాః స్తనం ప్రతి ధాప్య | శిశుం గ్రామం ప్రాపయిత్వా || (ఇతరస్త్రీ నలన చన్ను నిప్పించి ఆశిశువును గ్రామమునకుఁబంపించి) తతః గర్భచ్ఛేదనదేశే ఆజ్యబిందూన్నిధాయ || (గర్భమును ఛేదించినచోట నేతిబొట్టునుంచ వలెను.) అచ్యుతాయనమః- అనంతాయనమః- గోపిందాయ నమః- గ్రీష్ణాయనమః ... హేమంతాయనమః- నసతితాయనమః- పరమా త్మనేనమః || (అచ్యుతాయనమః అనునది మొదలు పరమాత్మనేనమః అనువఱకు గర్భమందు హోమమునుజేసి అనఁగా ఆజ్యబిందువుల

నుంచి) అథ కేశవాది హోమం కేచిత్కుర్వంతి॥ (కొందఱు కేశవా
యనమః అనునదిమొదలు కేశవనామములచేతనే చేయుచున్నారు.)
చేదప్రదేశం సూత్రేణ సంగ్రంధ్యం ॥ (గర్భమును చేదించిన స్థలము
నూలుతో కుట్టవలెను.) ఏవం...ర్థం ఉదరచేద ప్రాయశ్చిత్తార్థం
గోదానం హిరణ్యదానంచ కుర్యాత్ ॥ (గోదాన హిరణ్యదానము
లను జేయవలయును.) శిశుః మృతశ్చేత్ ఖననం కుర్యాత్ ॥ శిశువు
మృతిబొందినట్లాయెనా భూమియందు పాతిపెట్టవలెను.

ఇతి గర్భిణీ మృతి ప్రయోగ స్సమాప్తః.

* అథ సూతికా (రజస్వలా) మృతి ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగః *

ప్రథమం శుద్ధజలేన స్నాపయిత్వా॥ కర్తా స్నాత్వా॥ పూర్వ
వస్త్రం పరిత్యజ్య । నూతనవస్త్రంధృత్వా । శ్రీగోవింద గోవింద ।
ఏవంగుణ...తిథౌ మాతుః...గోత్రాయాః...దాయ్యాః ప్రేతా
యాః జాతసూతకమధ్యే (రజోమధ్యే) మరణేసతి తద్దోషపరిహారార్థం
సూతికామరణ (రజస్వలామరణ) ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే ॥ ఇతి సంక
ల్ప్య॥ ప్రేతం శుద్ధజలేన స్నాపయిత్వా ॥ శుద్ధవస్త్రంధృత్వా ॥
ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా॥ కృచ్ఛత్రయాణి గోదానానిచకుర్యాత్ ॥
తద్దోషపరిహారార్థం తిలపాత్రదానం కుర్యాత్ ॥ అథ ప్రాగ్దేశోమ
యేనానులిప్య । నూతనవస్త్రేణ మంటపం నిర్మాదాయ । తత్ప్రేతం
దులాన్నిక్షిప్య ॥ చతుర్దిక్షు కలశాన్ ప్రతిష్ఠాప్య॥ తీర్థరాజాయనమః
ఇతి ఉదకం నిధాయ । తత్కలశేషు పంచపల్లవాన్ పంచామృతాన్
నిక్షిప్య । నూతన సూత్రమావేప్య ॥ శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపే
త్వం మృత్తికే విష్ణురూపిణి । సుకృతం దుష్కృతంచైవ మాం ప్రా
పయ పరాంగతిమ్ ॥ కలశేషు మృత్తికాం నిధాయ । ఋత్విగ్వరణం
కృత్వా ॥ అథవరుణపూజాం సమాచరేత్ ॥ శివో మహేశ్వరశంభుః
...శతమ్ ॥ సురాస్త్యా మభిషిం...సర్వకామార్థ సిద్ధయే ॥ అయో
ధ్యా మధురా...దాయకాః ॥ ఇతి కలశోదకైః సూతికాయాః (రజ
స్వలాయాః) శిరసి మార్జయిత్వా శ్వేతవస్త్ర మాచ్ఛాద్య॥ బ్రాహ్మ
ణేభ్యో దక్షిణాండద్యాత్ ॥ రజస్వలమరణేషు ఏవం కుర్యాత్ ॥ నారా
యణ నారాయణ ॥ (పసుపు పుండలతో ౧౦౮ మాఱులు ఆప్రేతకు

మృత్తికాస్నానములు చేయించవలెను. పిమ్మట మార్జనము చేయవలెను. కొందరు జల్లెడ ప్రేతమీఁదనుంచి మృత్తికా స్నానములు జరుపుదురు. ఇతి సూతికా (రజస్వలా) మృతి ప్రాయశ్చిత్తః ॥

* వి థ వా ప్రాయశ్చిత్తమ్ . *

స్నాత్వా ॥ పూర్వోక్త...ర్థం అముకగోత్రాయాః అముకనామ్నాః జన్మాభ్యాసాది జన్మ ప్రభృత్యే తత్తణపర్యంతం సంభావితానాం పాపానాం ఆస్నాన భోజన, తాంబూలచర్వణ, మలిన వస్త్రధారణ, దేహరక్షణ, పుణ్యతీర్థరాహిత్య, గంధ పుష్ప పరిమళాది ద్రవ్యధారణ, ఏకాదశ్యపవాసరాహిత్య, బృందావన తులసీ తీర్థరాహిత్య, తిష్ఠన్తాత్ర విసర్జన పాపకర్మనిరీక్షణ, రహసి పరపురుష సంభాషణ, నానావిధ చుక్కర్మయుక్త, మాతా పిత్రాది దూషణ, శ్వశురాదినాం శిశూవ రాహిత్య, సదా పరదూషణ, నేన బ్రాహ్మణ గురుతిరస్కార, పరస్త్రీదోషనిరూపణ, ఆత్మవిక్రయ, శిశు హనన, గోహనన, పరదవ్యాపహాణ, మిత్రద్రోహ, భోజనసమయే షంక్తి భేదన, అజ్ఞానతో రజస్వలాన్యోన్య స్సర్వాది సంపాదిత మహా పాపానాం, కాయిక వాచిక మానసిక పాతివ్రత్య ధగ్గలోపానాం, అజ్ఞానత స్సవృత్కృతానాం, అజ్ఞానతోభ్యస్తానాం, ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకచతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం, ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాఽతిదిష్టరూప మహాపాతక వ్యతిరేక్షిత రూపాఽతిపాతకానాం, ప్రకాశకృత మహాపాతక సమరూపాఽను పాతకానాం, ఉపపాతకానాం, సంకలీకరణానాం, మలినీకరణానాం; అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరణాం. అవకీర్ణకానాం, ప్రకీర్ణకానాం, రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం, ఉపపాతకానాం, ఏవం బహూనాం బహువిధానాం, సర్వేషాం పాపానామపనోదక ప్రాయశ్చిత్తం నిశ్చిత్త్య ॥ మా మనుగృహంతు భవంతః॥ అథ కృచ్ఛత్రయాణిచ గోదానంచ కుర్యాత్ ॥ శేషం సర్వప్రాయశ్చిత్తవత్ ॥

* అ థ సు వా సి నీ ప్రాయశ్చిత్తమ్ . *

ఆచమ్య॥ ఏవం...ర్థం జన్మాభ్యాసా జన్మ ప్రభృత్యే తత్తణపర్యంతం నిర్హరణార్థం సర్వ ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ దక్షిణం

గృహీత్వా । అముకగోత్రాయాం అముకనామ్నాః జన్మాభ్యాసా
జన్మ ప్రభృత్యే తత్తణవర్యంతం మధ్యవర్తనికాలే సంభావితానాం
పాపానాం, స్వార్థక్రియాపరత్వ, హీనజాతి పరపురుషసహవాస, దేవ
బ్రాహ్మణ దూషణ, గురుతీరస్కార, ఆత్మవిక్రయ, రసద్రవ్యాది
విక్రయ, పతివంచన, నిరాకరణ, పరదూషణ, పరస్త్రీదోషనిరూపణ,
ఆరంభవ్రతత్యాగ, సదాదుర్భాషణ, అన్యగృహవాస, సదాకోపస్వ
భావ, శిశుహానన, గోహానన, పరద్రవ్యాపహరణ, మిత్రద్రోహ,
భర్తృశ్వశుర శిశూషరాహిత్య, భర్తరి దేశాంతరగతే దేహాలంక
రణ, కన్యావిక్రయ, విశ్వాసఘాతుక, విషదాయకత్వ, పంక్తిభేదన,
శిశువధ, గృహస్థద్రవ్యాదీనాం చౌర్యవిక్రయ. సదామలినత్వ, అజ్ఞా
నతః రజస్వలాభాండ పుర్ణానాం సర్వేషాం పాపానాం, మహాపాత
కానాం, ఉపపాతకానాం, సంకిలేకరణానాం, మలినీకరణానాం, అపా
తీకరణానాం, జాతిభ్రంశకరాణాం, అవకీర్ణకానాం, ప్రకీర్ణకానాం,
రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం, రహస్యకృత మహాపాతక సమ
రూపాఽతి పాతకానాం, ఉపపాతీకానాం, ఏవం బహూనాం బహు
విధానాం, సర్వేషాం పాపానా మపనోదకం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం
నిశ్చిత్వ । ఉపదిశంతు మామనుగృహ్లాంతు భవంతః ॥ అనుగృహీణ ॥
అథ కృచ్ఛత్రయం కుర్యాత్ ॥ గోదానానిచ కుర్యాత్ । శేషం
పూర్వవత్ ॥ ఇతి సువాసినీ ప్రాయశ్చిత్తప్రయోగస్సమాప్తః ॥

* దుర్మరణ ప్రాయశ్చిత్తమ్ . *

ఏవంగు...తిథౌ యజమానస్య పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య
ప్రమాదాచ్చండాలాద్యైర్హతస్య దుర్మరణ...ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే
పరిషద్గృహం గృహీత్వా ॥ సమస్తసంప...పదమ్ ॥ పితుః...దుర్మ
రణ ప్రాయశ్చిత్తాధికార...సిద్ధిరస్తు ॥ అథ కృచ్ఛత్రయంకుర్యాత్
ఆదౌ మహానదీస్నానం ధేనుదానాది యథాశక్త్యాచరిష్యే ॥ తతః
సర్వప్రాయశ్చిత్తాదిసర్వంపూర్వవత్ ॥ గ్రంథవిస్తరభయాన్నలిఖ్యతే॥

* దుర్మరణ నారాయణ బలిప్రయోగః . *

పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య పూర్వసంచిత ఇహజన్మనిదుర్మ
రణజనిత పైశాచిక నివృత్తిద్వారా శాశ్వత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం

దుర్మరణ నారాయణబలాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్తదంగ త్వేన తదా
 దౌ... పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే || ఆదౌ గణపతిపూజాం కరిష్యే ||
 గణపతిపూజాం పుణ్యాహంకృత్వా || పవిత్రంధృత్వా || శ్రీ గోవింద
 గోవిందః పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... స్య పూర్వసంచిత
 ఇహజన్మని దుర్మరణజనిత పైశాచిక నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకా
 వాప్త్యర్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే || పరిపద్మక్షణం గృ
 హీత్వా || సమస్తసంప... కృత్య || పితుః... గోత్రస్య... స్య దుర్మ
 రణజనిత పైశాచిక బాధా నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకా వాప్త్యర్థం
 నారాయణబల్యధికార... సిద్ధిరస్తు || అథ కృచ్ఛత్రయం దద్యాత్ ||
 అథ వదీతీరే గోమయేన చతురశ్రమండలంకృత్వా || తన్నధ్యే రంగ
 వల్లిం కృత్వా || నూతన వస్త్రద్వయం పరిస్తీర్య | తత్ర పంచ ప్రస్థ
 పరిమిత తండులాన్నిక్షిప్య || పంచకళానిధాయ ||

శ్లో|| అయాహి ప్రేతగంభీరైః పూర్వైస్సామ్యపథో తమైః ||
 ప్రజామస్మభ్యమాణాచ్ఛ రయిం దీర్ఘాయురేవచ || ఇతి మంత్రేణ
 మధ్యకలశే ప్రేతమావాహ్య ||

శ్లో|| పూషతోషా యమేభూయా త్సర్వ పాపాప నుత్తయే ||
 పహస్రికర సంవీత సమస్తా శాంత రాంతరః || ఇతి పూర్వకలశే
 నారాయణ మావాహ్య ||

శ్లో|| వృషాధిరూఢం దేవేశం సర్వలోకైక కారకం | ధ్యాయే
 ద్బహ్మదిభిస్తుత్యం మమ పాపం వ్యపోహతు || ఇత్యుత్తరకలశే రుద్ర
 మావాహ్య ||

శ్లో|| విరించిక వాక్పతిం శ్వేత పద్మస్థం పద్మసన్నిభం | అక్ష
 స్రీకుండికా భీతి దానహస్తం విభావయే || ఇతి పశ్చిమకలశే బ్ర
 హ్మణ మావాహ్య ||

శ్లో|| రక్తదృష్టిం పాశహస్తం యమం మహిష వాహనం |
 కరాళవదన నీలాంగం భీషణం భజే || ఇతి దక్షిణకలశే యమమా
 వాహ్య || అథ ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకా నావాహ్య || శ్లో|| ఇంద్రో
 మరావతీనాథః శచీద్యేస్తునాయకః | వజ్రాయుధశ్చ ప్రాచీశః తస్య
 చైరావతోగజః | ఇంద్రం సంగం... స్థాపయామి పూజయామి ||

శ్లో॥ అగ్నిస్తేజోవతీవాసి స్వాహాదేవ్యాః ప్రియఃపతిః॥ మేషా
రూఢశ్శక్తిధరః దివ్యాగ్నేయాం ప్రతిష్ఠితః ॥ అగ్నిం లోకపాలక
మావాహయామి ॥

శ్లో॥ యమస్సంయమనీనాథః శ్యామలాయా మనః ప్రియః ।
దండభృన్మహిషారూఢో దక్షిణస్యాందిశి స్థితః॥ యమంలోకపా ...॥

శ్లో॥ కృష్ణాంగనా పురం యస్య దీర్ఘా భార్యా సరోహయః ।
శస్త్రకుంతో విరృతిశ్చనైరృత్యాం దిశిసంస్థితః॥ నిర్ఋతి లోక ...॥

శ్లో॥ పురీశ్రద్ధావతీ యస్య ప్రియభార్యాచ కాళికా । సక్ర
వాహః పాశధరో వరుణఃపశ్చమేశ్వరః ॥ వరుణం లోక ...మి॥

శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాదః కించతస్యాంజనాప్రియా । సారంగ
వాహోధ్వజభృత్ వాయువ్యాం దిశివర్తతే ॥ వాయుంలోక ...మి॥

శ్లో॥ కుబేరశ్చాలకాయాంతు చిత్రరేఖా ప్రియాంగనా । హ
యోవాహః ఖడ్గధరః ఉదీచ్యాం దిశివర్తతే ॥ కుబేరం లోక ...మి ॥

శ్లో॥ యశోవతీశ ఈశానః పార్వతీపతిరీశ్వరః । ఈశాన్యాందిశి
సంభాతి వృషారూఢ స్త్రీశూలభృత్ ॥ ఈశానం లోక ...మి ॥

శ్లో॥ శుద్ధస్ఫటికసంకాశం సహస్రదిత్య పర్చసం । నీలజీమూత
సంకాశం నీలాంజన సమప్రభం ॥ తేత్రపాలకమా ...మి ॥

శ్లో॥ మహావిష్ణుం శంఖపద్మ సుదర్శన గదాధరం । ధ్యాయే
హం నీలగౌరాంగం పద్మస్థ కమలాపతిమ్ । విష్ణుమావాహయామి ।
అచ్యుతమావాహయామి । అనంతమావాహయామి । గోవిందమా
వాహయామి ॥ అథ కలశేషు పంచామృతాని పంచరత్నాని పంచ
త్వ క్షంచపల్లవానిచ నిధాయ ॥ అథ కలశపూజాం కరిష్యే ॥ శ్లో॥
కలశస్యముఖే ... సమాశ్రితాః ॥ గంగేచయమునే కృష్ణే ...కురు ॥ ఆ
యాంతు ... సంప్రోక్ష్య ॥ శ్లో॥ శిరః శ్రోత్రం తథానాసా మోక్షం
జిహ్వం తథేవచ కంఠం కుక్షీంచ హృదయం కటింబాహుం తథాం
గుళీం । ఊరూ జానూచ పాదాంతం తత్తన్యాసం వినిర్దిశేత్ ॥ స్థిగో
భవ ... స్థిరాసనంకురు ॥ అథ ఊడశోపచారపూజాం తస్మాదయేత్ ॥
అత కేశవాది చతుర్వింశతి నామపూజాం కుర్యాత్ ॥ క్షీరాన్నం
నివేద్య ॥ పితుః దుర్మరణజనిత పైశాచిక విముక్తిద్వారా పుణ్యలో

కావా ప్తిరస్తు || అథ హోమ విషయో వై కల్పికః || తత్కరణే బ్రా
హ్మణైః కార్యమ్ || హోమార్థం ఋత్విగ్వరణం కుర్యాత్ || ఏవం
గుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య... స్య శాశ్వతపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం
అంధత్వ మూకత్వ కాణత్వ బధిరత్వ వై శాచికబాధా నివృత్త్యర్థం
తదుక్తహోమం కరిష్యే || అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది హోమ ప్రయోగాం
తం బ్రాహ్మణైః కార్యమ్ || అత్ర తిలాజ్య తండుల కుశసహితహో
మం కుర్యాత్ || య మానస్య పితే... గోత్రాయ... ఇదంనమమ ||
బ్రహ్మణేనమః | రుద్రాయనమః | యమాయనమః | వైవస్వతాయ
నమః | శ్లో|| పూషతోషా యమే భూయా త్వర్వ పాపాను త్తయే |
సహస్రకర సంవీత సమస్తాశాంత రాంతరః || శ్రీ.నారాయణాయ...
ఇదంనమమ || శ్లో|| శంఖచక్ర గదాపద్మ రాజమాన కరాంబుజం |
సువర్ణనర్మ పురుషహూతిం హృదివిభావయే || నారాయణాయనమః |
ఇతి అష్టోత్తరశత హోమంకుర్యాత్ || ౧౦౮ || అథాష్టదిక్పాలక హో
మంకరిష్యే || ఇంద్రదాయనమః... ఈశానాయనమః | ఊర్ధ్వ పురుషా
యనమః | పృథివ్యైనమః | అగ్నేయేనమః | రుద్రదాయనమః || అస్మిన్
కర్మణి మంత్రవిషయాస కాలవిషయాస కర్మవిషయాస సమస్త ప్రాయ
శ్చతార్థం కేశవాదిహోమం కరిష్యే || కేశవాయనమః... శ్రీకృష్ణా
యనమః || అథ శుద్ధోదక మార్జనంకుర్యాత్ || ఆచార్యాయ బ్రహ్మ
త్వ దక్షిణాం దద్యాత్ | తతో బలిప్రదానార్థం దక్షిణ భిముఖో
భూత్వా || గోమయేన అష్టదిక్షుమండలాని కృత్వా | తత్ర దర్భా
పరిస్తీర్య || దవ్యోపరి తిలోదకం దదామి || ౧౦౯ || ఏవంగుణ ... తిథౌ
పితుః... గోత్రస్య... స్య దుర్మరణజనిత పై శాచికబాధా నివృత్త్యర్థం
నారాయణ బలిప్రదానానికరిష్యే || నారాయణాయ ఇమం పిండం
దదామి | రుద్రదాయ ఇమం పిండం దదామి || వైవస్వతాయ ఇమం
పిండం దదామి || తతః తతః సంకర్షణాది కృష్ణాంతం పిండాన్ దద్యా
త్ || ఏతేషాం తిలోదకాని కుర్యాత్ || అథ గోదానాని దశదానా
నిచ కుర్యాత్ || అనేక దుర్మరణజనిత పై శాచిక బాధా నివృత్త్యర్థం
దుర్మరణ బలిప్రదానైః... పితుః... గోత్రస్య... స్య శాశ్వత విష్ణులో
కావా ప్తిర స్త్వితి భవంతోబ్రువంతు || శాశ్వత... రస్తు | నారాయణ-

బ్రహ్మ- రుద్ర-యమ కలశోదకాని మధ్యమకలశే కించిన్నిక్షిప్య ||
 కర్తా శేషోదకేన ఆత్మానం మార్జయేత్ || బలిపిండా నుద్వాప్య ||
 మంటపదానం ఆచార్యాయ దద్యాత్ || మధ్యమకలశోదకం దహన
 దేశే అథవా అన్యదేశేవా విస్మజేత్ || కర్తాస్నాత్వా || శుద్ధవస్త్రాణి
 ధారయేత్ || బ్రాహ్మనాహూయ || వత్సితంధృత్వా || ఏవంగుణ...
 తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... స్య దుర్మరణ నారాయణబలి శ్రాధం
 కరిష్యే || పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా || సమస్తసంప... కర్తుం అధికార
 సంపదస్తు || ఏవం... ర్థం పితుః... గోత్రస్య... స్య దుర్మరణ నారా
 యణబలిశ్రాధం ఏవోద్దిష్టవిధానేన సదై వముద్యకరిష్యే || పితుః...
 స్య నారాయణబలిశ్రాద్ధే కుశచ్ఛదనంకుర్యాత్ || విష్ణు సానుగస్థానే
 త్షణః కతఃప్యః త్షణందదామి || బ్రహ్మసానుగస్థానే త్షణందదామి |
 రుద్ర)...దదామి | యమ...మి | వై సస్వత...మి || పితుః... గోత్రస్య
 ...స్య స్థానే త్షణందదామి || అగ్రోధనై శ్శౌచ... శ్రాద్ధకర్మకరిష్యే ||
 అథ గోమయేన పణ్డండలాని కృత్వా || పాద్యస్థానే సాక్షతా ఇమే
 కుశాః | పుష్పసహిత ఇమే అక్షతాః | అయంగంధః | ఇమేకుశాః ||
 సకలారాధనై ...మస్తు || ఏవం పణ్డండలాన్యభ్యర్చ్య || పితౄ మం
 డలే తిలేనకార్యం || విష్ణుసానుగ స్వాగతంసమః || స్వాగత మిదంతే
 పాద్యంసమః || నమోబ్రహ్మణ్య... నమోనమః || ఏవంక్రమేణ పాదౌ
 ప్రక్షాళనంకుర్యాత్ || కర్తా స్వయంచ పాదౌప్రక్షాళ్య || అథ సర్వ
 త్ర విష్టరందద్యాత్ || ఏవం... పితుః... గోత్రస్య... స్య నారాయణ
 బలిశ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే || తిలావికిరేత్ || సర్వే ఆమద్రవ్యపదార్థా
 శ్శుచయో భవంతు || అథ సర్వత్రాఽవాహనాఽసనక్షణాని దద్యా
 త్ || అధార్ఘ్యం || విష్ణుసానుగ ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి || బ్రహ్మ
 ...మి || రుద్ర)...మి || యమ...మి || వై వస్వత...మి || పితః... గోత్ర
 ...ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి || ఇతి ప్రత్యేక ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణహస్తే
 అర్ఘ్యందద్యాత్ || సర్వత్వ గంధందద్యాత్ || అలంకారార్థం అక్ష
 తాదద్యాత్ || శీతవాతోష్ణ...ప్రయచ్ఛమే | సర్వత్ర వస్త్రదానం
 దద్యాత్ || తదభావే ఇమేకుశాః || ఇతి అర్చనంసంపూర్ణం...స్తు ||

(బ్రాహ్మణులవద్ద విస్తృతమున బియ్యము, పెసలు, మినుములు నేయి, మిర్చి మొదలగునవి తన శక్తికొలది సమర్పింపవలయును.)

శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవింద వాసుదేవ జనార్దన । మయార్పిత
మిదగ్రదవ్యం పవిత్రం కురు సర్వదా ॥ విష్ణుసానుగ ఇదమామం సోప
స్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం విష్ణుసానుగ ప్రీత్యర్థం సంప్రదదే
నమమ॥ బ్రహ్మసానుగ ఇద ... నమమ॥ రుద్రసానుగ ఇద ... నమమ॥
వైవస్వతసానుగ ఇద ... నమమ ॥ పితే ... గోత్రతాయ ... య ఇద
... నమమ ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ ఏవంగుణ ... తిథౌ పితుః ...
గోత్రస్య ... స్య నారాయణబలిశ్రాద్ధే పితరం ... గోత్రం ... ఉద్దిశ్య
త్వయాకృత నారాయణబలిశ్రాద్ధేన పితుః ... గోత్రస్య ... స్య దుర్మరణ
జనిత పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తిరస్తితి
భవంత్రీబ్రువంతు ॥ దుర్మరణ ... రస్తు ॥ (తిలోదకం త్యజేత్) ఆమ
పాతే అమృతభో నే తృప్తిరపీతి కర్తా, తృప్తోభవ ॥ ఇతి బ్రాహ్మ
ణాః వదేయుః ॥ ఏవం ... తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య ... స్య దుర్మరణ
జనిత పైశాచిక బాధానివృత్త్యర్థం పిండప్రదానానికరిష్యే ॥ పూర్వ
భాగే విష్ణుపిండం, పశ్చిమభాగే బ్రహ్మపిండం, ఉత్తరభాగే రుద్రపిం
డం, దక్షిణభాగే యమపిండం, పురోభాగే వైవస్వతపిండం, మధ్యే
ఘోతపిండందద్యాత్ ॥ అథ గోనుయేనానులిప్య ॥ దర్భాపరిస్తీర్య
దర్భోపరి తిలోదకం దదామి ॥ విష్ణుసానుగప్రీతయే ఏష తే పిండో
నమమ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ బ్రహ్మసానుగ ... మస్తు ॥ రుద్రసా
... మస్తు ॥ యమసా ... మస్తు॥ వైవస్వతసా ... మస్తు॥ పితే ... గో
త్రాయ ... య ఏష తే ... మస్తు॥ తూష్ణిం పిండశేషం నిభాయ ॥ పిం
డోపరి తిలోదకం దదామి॥ పిండపూజాంకృత్వా॥ గోదానంకృత్వా॥
పితుః ... గోత్రస్య—స్య దుర్మరణజనిత నారాయణబలిశ్రాద్ధ పిండ
ప్రదానేన పితుః—దుర్మరణజనిత పైశాచిక — బ్రువంతు ॥ యజ
మానస్య పితుః—దుర్మరణ—గస్తు॥ తిలోదకం త్యజేత్ ॥ ఆంధత్వ
మూకత్వ కాణత్వ బధిరత్వ పైశాచిక బాధానివృత్తి—రస్తు॥ గయా
యాం పిండసదృశాభవంతు ॥ పిండానుద్వాసయిష్యే ॥ ఉద్వాసయ॥
(సవ్యం) అయోధ్యా మధురా—లభేత్ ॥ పిండస్థానే శాం తిరస్తు

పుష్టిరస్తు । తుష్టిరస్తు । వృద్ధిరస్తు । గృహే ధనధాన్య సమృద్ధిరస్తు ।
తతః బ్రాహ్మణాశీర్వాదః । గోత్రాభివృద్ధిరస్తు । వంశాభివృద్ధిరస్తు ।
అస్యగృహే శ్రీమహా—రస్తు । ఏవం నారాయణ బలిశ్రాద్ధం పూ
ర్వాహ్నా కార్యమ్ ॥ దుర్మరణ — బాధా విముక్తిం కరోతు ॥ ఇతి
దుర్మరణ నారాయణబలిప్రయోగ సమాప్తః.

(కొందఱు కేశవాది పదిరెండు నామంబులచేత పన్నిద్దఱు
బ్రాహ్మణులను, ప్రేతోద్దేశంబుగా నొంవిపురినిని మొత్తము గతి
గురిని నియమించుచుందురు. ప్రేతశబ్దములు వసుశబ్దములు మొద
లగునవి దేశాచారముల పనుసరించవలయును.

* అ ధ నా రా య ణ బ లి కా ల ప రి మి తి : .

వాక్యం॥ దుర్మృతస్య పురుషస్య సంస్కారాత్పూర్వం వత్స
రాంతే మాణ్మాసే త్రిమాసేవా త్రిపక్షేవా సద్యోవా యథోక్త ప్రా
యశ్చిత్తంకృత్వా నారాయణబలిం కృత్వా మంత్ర సంస్కారం
కుర్యాత్ ॥

కేచిత్పక్షః ॥ ప్రేత తంత్రం నిర్వర్త్య తతః ఏతన్నియమేన
నారాయణబలిం కార్యమితి కేచిత్ ॥

* పు న ర్ద హ న క్రి య . *

స్మృత్యంతరే ॥ శ్లో॥ దేశాంతర మృతానాతు రాజభిగ్వా
విషాదిభిః । తేషామంగం పలాశాద్యైః కృత్వా దేహం పునర్దహేత్ ॥

తా॥ దేశాంతరమందు మరణమునొందిన వానియొక్కయు,
రాజదండనచే మృతినొందిన వానియొక్కయు, విషాదులచే మరణము
నొందినవానియొక్కయు శరీరమును పలాశాదులచే నిర్మించి పు న ర్ద
హన సంస్కారమును జేయవలెను.

* అ ధ వి షూ చీ మ శూ చీ జా డ్య మృ తి : *

శ్రాద్ధమయూఖే మార్కండేయః ॥ శ్లో॥ మారీకుద్వివిధాప్రో
క్తా తంత్రేషు వివిధేష్వపి । మశూచికరేమగదం విషూచిరపరేవిదుః
ఏతద్వ్యాధి మృతాయేచహ్య సంస్కార్యా నరై స్తదా । ఖననం కా
ర్య మిత్యాహు ర్మునయః కాలకోవిదైః । పంచమేచ్ఛైవ పక్షేతు కా
ర్యాచౌ త్రికీక్రియా ॥ నియమం చైతదుల్లంఘ్య కామదజ్ఞానతోపివా.

అప్పుడు మేకరాస్త్రమహాశుభం ప్రాప్నువంతిహి! ప్రేతస్య చాంధ
 శాస్త్రాస్త్రావన సంశయః । ప్రేతతంత్రం ప్రకుర్యస్తే స్వస్వవర్ణాను
 సుఖం ।

తా! కలరావ్యాధులచేతగాని, మశూచి బాధలచేతగాని ప
 ణుల మృత్యువాదినప్పుడు వెంటనే ఖననముచేసి ఐదవపక్షమందు ప్రే
 తుల దహనముచేసిన మంత్రకలాపముమొదలగు ప్రేతశాస్త్రములన్నియు
 దానివలెను. కొందఱు యీమార్గమును ఆవలంబించక వెంటనే
 శాస్త్రములుచేయుదురు. ఆ పక్షమందు ప్రేతకు నరకప్రాప్తియు,
 శాస్త్రానుభవముచు వాటిల్లునని శాస్త్రమయూఖమందు చెప్పబడెను.

* దర్భ పవిత్ర నిర్ణయః *

లిఖితదర్భశాస్త్రే । శ్లో॥ చతుర్భిద్ధిర్భ పుంజైస్తు బ్రాహ్మణస్య
 పవిత్రతమ్ । ఏకైకంన్యూనముతస్పృశ్య వర్ణానాంతు పవిత్రకమ్ ॥

తా! బ్రాహ్మణునికి నాలుగుదర్భలచేతను, క్షత్రియునికిమూడు
 దర్భలచేతను, వైశ్యునికి రెండు దర్భలచేతను, శూద్రునికి నొకదర్భ
 చేతను పవిత్రముచు కట్టవలయును.

శ్లో॥ కుశమూలే స్తితోబ్రహ్మ కుశమధ్యే జనార్దనః । కుశాగ్రే
 శంకర స్తిష్ఠి త్రియోదేవ వ్యవస్థితాః ॥

తా! కుశమొదలు బ్రహ్మ- కుశమధ్యమందువిష్ణువు, కుశాగ్ర
 మందు శంకరుడే నుందురు. కాబట్టి ఈ ముగ్గురుదేవతలు పవిత్ర
 కర్మయందు వ్యవస్థితులైరి.

శ్లో॥ జపాదానేచ హోమేచ స్వాధ్యాయే జలతర్పణే । యజ్ఞో
 పవిత్రే మోక్ష్యాంచ తథాకుశ పవిత్రకే । బ్రహ్మగ్రంధిం విజనీయా
 వ్యత్రాసు యథాగుచి ।

తా! జపకాలమందు, హోమకాలమందు, దానకాలమందు,
 స్వాధ్యాయకాలమందు, జలతర్పణ కాలమందు, యజ్ఞోపవీతమందు,
 మోక్షయందు అటువలెనే కుశతోచేయబడిన పవిత్రమందు బ్రహ్మ
 గ్రంథి వేయవలయునని తెలిసికొనవలయును. ఇతర కర్మలయందు
 వ్యత్రాసున ముడి వేయవలయును.

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలేచ తథా ప్రాజ పత్యం విచక్షణైః । అంగుష్ఠ్యగ్రే స్పృతం దైవం పితృంతర్జనిమూలకే ॥

తా॥ బొట్టవ్రవేలడుగున బ్రహ్మతీర్థము, వ్రేళ్ళ కొనయును దైవతీర్థము, తర్జని వ్రవేలడుగున పితృతీర్థము, చెప్పబడినది.

ఇతి పవిత్రనిర్ణయ స్సమాప్తః.

* అథ మండులవిధానమ్ . *

లిఖితస్మృతౌ పంచమోఽధ్యాయే ॥ శ్లో॥ చతురశ్రం గ్రామ్మాణస్య త్రికోణం త్రితియస్యచ । వర్తులంచైవ వైశ్యస్య శూద్రస్యాభ్యుక్షణం స్పృతమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణునకు చౌకము, త్రితియునకు ముక్కొణము, వైశ్యునకు గుండము, శూద్రునికి నీరుచల్లుట చెప్పబడియున్నది.

కించ॥ లఘు అత్రిసంహితాయాం పంచమోఽధ్యాయే ॥ శ్లో॥ బ్రహ్మ విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ శ్రీ హుతాశన ఏవచః మండలాన్యపభుంజంతే తస్మాత్కుర్వంతి మండలమ్ ॥ శ్లో॥ యాతుధానాః పిశాచాశ్చ క్రూరాశ్చైవతు రాక్షసాః । హరంతి రసమన్నస్య మండలేన వివర్జితే ॥ గోమయం మండలంకృత్వా భోక్తవ్యమితినిశ్చయమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణుని మండలమునకు బ్రహ్మయు, త్రితియుని మండలమునకు విష్ణువును, వైశ్యునిమండలమునకు రుద్రునియు, శూద్రునిమండలమునకు శ్రీ హుతాశనులను నధిదేవతలై యా మండలము ననుభవింతురు. కావున మండలముల నెల్లప్పుడు చేయవలయును. అట్లుచేయనియెడల రాక్షసులు, పిశాచాదులు, కుక్కలు పయసురులు ఆన్నరసమునపహరించెదరు. ఇతి మండలవిధిస్సమాప్తః.

* అథ ఉదకుంభశ్రాద్ధమ్ . *

హేమాద్రౌ స్మృతి సముచ్చయే ॥ శ్లో॥ ఏకాదశా హోత్రాభృతి ఘటస్తోయావ్న సంయుతః । దినేదినే ప్రదాతవ్యో యావత్సంవత్సరం సుతైః ॥

తా॥ ౧౧ వ దినము మొదలు నువకుంభమునకు గుడిసె అమాద్రవ్యములను ప్రతినిత్యము సంవత్సరమునకు నొక పిల్లకు దానము చేయవలయును

మదనరత్నే, గౌతమః॥ శ్లో॥ అదైవం పార్వణశ్రాద్ధే సోద
కుంభ మధర్మకం । కుర్యా త్వత్వాద్వికా చ్చార్థా త్సంకల్ప విధి
రన్వహమ్ ॥

తా॥ ప్రత్యాబ్ధిక పర్యంతము పార్వణశ్రాద్ధ ధర్మములన్నియు
నక్కఱలేకుండగ దైవహీనముగ సంకల్పవిధిచే నుదకుంభ శ్రాద్ధము
మాత్రము ప్రతిదినము జేయవలెననుట.

ఉదకుంభ శ్రాద్ధమందు పిండము వైకల్పికము. “అహరహ
రన్నమస్మై బ్రాహ్మణా యోదకుంభంచ దద్యా త్పిండమప్యే కేని
గృహ్లాంతి” యని హేమాద్రిలో పారస్కర వచనమున్నది. తక్కిన
విశేషములు నిర్ణయసింధువునఁ జూడఁదగును.

దేవదాసీయే, గరుడః ॥ శ్లో॥ ప్రత్యహం దీపకోదేయో మా
ర్గేతు విషమేనరైః । యావత్సంవత్సరంవాపి ప్రేతస్య సుఖలిప్సయా ।
కుర్యాద్యామ్యే సుఖంపితృ మద్భిస్సంకల్ప్య సుస్థితమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరపర్యంతము ప్రతిదినమును విషమమార్గమందు
ప్రేత సుఖమునకుగాను సంకల్పించి దక్షిణాభిముఖముగ దీపదానముఁ
జేయవలయును. ఇతి ఉదకుంభశ్రాద్ధం సమాప్తమ్.

* శ్రాద్ధ భోక్తృ సంఖ్యా విషయః . *

బృహత్పరాశరీయే పంచమోఽధ్యాయే ॥ పాఞ్చభౌదైవికౌ
విప్రో పితృస్త్రయ ఉదజ్ముఖాః । ఏకైశ్చోభయత్రీస్యాదసంపత్రా
వితిక్రిమః । పాత్రంవా దైవికంకృత్వా విష ఏకస్తుపైతృకే ॥

తా॥ విశ్వేదేవస్థానమందు తూర్పుముఖముగ నిద్దటిని, పితృ
స్థానమునం దుత్తరముఖముగ ముగ్గుటిని లేక ఉభయస్థానములయందు
ఒకరొకరయినను భుజింపఁజేయవలయును లేదా పితృస్థానమందొక
బ్రాహ్మణునినియమించి విశ్వేదేవస్థానమందుపాత్రనుంచిపూజింపవలె.

కించ, యల్లాజియ్యే ॥ శ్లో॥ శుచీన్నిమంత్రద్యా దైవేత్రీ
విప్రా పితృకర్మణి । దైవేప్రిత్యేథవైకైకం సపిండీకరణంవినా ॥

తా॥ సపిండీకరణమునందుతప్ప ప్రతిసంవత్సరముచేయు శ్రాద్ధ
మునందు విశ్వేదేవ స్థానమువ పరిశుద్ధులగు బ్రాహ్మణుల నిద్దటిని,
పితృస్థానమున ముగ్గుటిని లేక ఒకరొకరినిగాని నియమింప వలయును.

కొందరు విష్ణు స్థానమునుగూడ నుంచుదురు. దేశాచారములు ను సరింపవలయును. ఇతి శాస్త్ర భాష్య కృత సంఖ్యా విషయముగా ఉత్తరము.

* అథ వై తరణీ గోదాన విషయః . *

శ్లో॥ పిండ సంయోజనాదూర్ధ్వం ప్రేతత్వస్య విష్యత్తియే ।
మూర్జనాదిషు సర్వేషు చతుర్థోపి నివతన్యాయే । ఏతస్మిన్ కాతే నా
బ్రాహ్మణ విసర్జనాంతేవా వైతరణీ గోదానం కార్యమ్ । స్మృతిపాతే
శ్లో॥ ప్రేతలోకా త్పితృలోక గమనార్థంచ వైతరణీ । నద్వావైతరణీ
నామ్నా గాండవ్యోత్తరణాయవై ।

తా॥ ప్రేత తన నివాసస్థానమునుంచి పితృలోకమునకుఁ బోవు
నప్పుడు వైతరణీనదినిదాటుటకుగాను వైతరణీగోదానం చేయవలెను.

ఇతి వైతరణీగోదాన విషయస్సమాప్తః.

* అథ పాలాశ విధిః . *

యది పితృర్మరణకాలే దేశకాలాదిభిష్సంస్కార కృత్యం నకు
ర్వీతచేత్ । తదా సంవత్సరమధ్యే గురుశుక్రమాశ్వ మలమాస చా
తుర్తాస్యాది దోషరహితకాలే భద్రతిథి త్రిపదక్ష భగ్వంగారాధాన్తి
వార ధనిష్ఠాపంచక వ్యతిరిక్తశుద్ధదినే చంద్రతారా బలాన్వితే పున
స్సంస్కార ముపక్రమేత్ । యద్యస్య స్త్రీచేత్తదా అస్థిభిశ్చ పునర్దాహః
అస్థ్యభావశ్చేత్తదా పలాశవృంతైః శరీరాకృతిం కృత్వా పునర్దాహ
యేత్ ॥

తా॥ తం సియొక్క మరణకాలమువందు దేశకాలాది విషయ
త్యములచేత సంస్కారకృత్యమునుజేయనియెడల సంవత్సరకాల మతి
మించకమునుపే గురుశుక్రమాశ్వముల మాసాది దోషరహిత మైనది
యును త్రిపదక్షాది దుష్టనక్షత్ర వ్యతిరిక్త దినమునందు తారాబల
చంద్రబలములు గలిగియుండఁగా మఱల సంస్కారమును జేయునట్టి
విధము నుపక్రమించవలయును. అప్పు డస్థులున్నయెడల మంత్ర
ములతో ఆ అస్థులచేత పునర్దాహనమును జేయవలయును. అస్థులు
నష్టమైనయెడల పలాశవృంతములచేత శరీరాకృతినిజేసి మంత్రవిధిగా
దహనము జేయవలయును. పాలాశవిధికి సంచయనములేదు. క్షీర
ములుజల్లి పిండప్రదానము చేయవలెను.

* దే శాంతరగతమృతినిర్ణయః . *

దేశాంతరమునకుఁ బోయిన వానియొక్క వృత్తాంతము గాని సంవత్సరములలోఁగల దెలియఁబడకపోయెనేని పుత్రుఁడు గల వ సంవత్సరమందు బౌద్ధ్యదైహిక క్రియలను జేయవలయునని జాతూకర్ణ్యుఁడు వచించెను. పితృ వ్యతిరిక్తులకు గల సంవత్సరములు గడచిన పిమ్మట పైతృమేధిక కర్మలను జేయవలయునని బృహస్పతివచించెను

* అధకర్తాంతరేపితుః సజీవత్వమ్ *

కర్తాసంతరమందు తండ్రి జీవించియున్నాఁడని తెలిసినను, లేక తండ్రి స్వయముగ గృహమునకు వచ్చినను చేయఁదగిన విధిని జెప్పుచున్నాను. అప్పుడా వచ్చినవానిని ఘృతకుంభమునందుఁబెట్టి జ్యోతి శాస్త్రముచే నిర్దుష్టమైన లగ్నమునందు లేవఁదీసి జాతకర్మ మొదలు చూడా కర్మాది సంస్కారంబులను జేసి యేదైన నొకపర్వతమునందు గల దినములు ఉపవాసములను జేయించి పూర్వము పరిణీతయైన భార్యనుగాని, యట్టిభార్య లేనప్పుడు వేరొకభార్యనుగాని పాణీగ్రహణము వారివారి విధిచేచేసి గ్రహించవలయునని వృద్ధమునువువచించె. ఘృతకుంభాదున్మగ్నం పునర్జాతకర్మణా సద్యస్తాలం సంస్కరిష్యే || ఇతి సంతలప్య || తక్కిన ప్రయోగము అచార్యునియొక్క అనుమతి ప్రకారము జఱుపవలెను. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతి.

* అధరజస్వలాకంరసూత్రవిసర్జనమ్ *

శ్లో॥ దశాహభ్యంతరే దైవాత్పేతభార్యా రజస్వలా || తదా శ్రాద్ధాదికం కార్యం సాత్వా సూత్రం విసర్జయేత్ ||

తా॥ పదిదినములలోపల ప్రేతభార్య రజస్వల యయ్యెనేని అప్పుడు శ్రాద్ధమునుమాత్రమునిలుపకచేసి సానానంతరమందు కంఠ సూత్రాదికమును విసర్జించవలయును.

* అధజ్ఞాతిభోజనమ్ *

శ్లో॥ సపిండా భోజయేత్సర్వా సాదశాహం స్వశక్తితః | విషమాహస్సువాన్యాంశ్చ పుణ్యంప్రేతస్య దుర్లభమ్ ||

తా॥ మరణాది పదిదినముల వఱకును కర్తయగువాఁడు జ్ఞాతులతోఁగూడ భోజనము జేయవలెను. లేదా బేసిదినములయందైనను

భోజనమును జేయించవలయును. సపిండులు తృప్తిని బొందినయెడల ప్రేతకు సర్వోత్తమమైన తృప్తిగలుగును.

* అథ సపిండికరణే ముఖ్యకర్తారః *

శ్లో॥ పితుస్సపిండికరణం బంధుభిస్తుకృతం యది । పునః ప్రేతత్వ ముక్త్యర్థం సుతః కుర్యాత్సపిండనమ్ ॥

తా॥ తండ్రికి సపిండికరణము బంధువులచే జేయఁబడనేని ప్రేతత్వవిముక్తికొఱకు పుత్రుఁడు మఱలసపిండికరణము చేయవలెను.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠపుత్రస్య సద్భావే కనిష్ఠః కురుతేక్రియాం । ప్రేతత్వాన్న విముచ్యేత పితృత్వం నచగచ్ఛతి ॥

తా॥ జ్యేష్ఠపుత్రుఁడుండఁగ కనిష్ఠుఁడు ప్రేత కృత్వంబులను జేసినయెడల తండ్రికి ప్రేతత్వముపోదు. పితృలోకంబునుగలుగదు.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠోవాథ కనిష్ఠోవా జ్యేష్ఠభార్యా సుతోదహేత్ । అగ్నికార్యే ప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యా సుతోగజః ॥ అనేకపత్ని పుత్రాణాం యస్తు జ్యేష్ఠస్స ఏవహి । పితు స్సపిండికరణం కుర్యాదిత్యాహః కాశ్యపః ॥

తా॥ జ్యేష్ఠుఁడయినను, కనిష్ఠుఁడయినను జ్యేష్ఠ భార్యాసుతుఁడు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు. అనేకపత్నులయొక్క పుత్రులలో జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికి సపిండికరణమును జేయవలయును.

ఇతి సపిండికరణ కర్తృవిషయ స్సమాప్తః.

* అథ కర్తృపత్నీ రజోదర్శనవిషయమ్ *

స్మృతिसంగ్రహే॥ శ్లో॥ దశాహభ్యంతరే దైవాత్ప్రేతభార్యారజస్వలా । తదాశ్రాద్ధాదికం కార్యం స్యాత్వాసూత్రం విస్ర్జయేత్ ॥

శ్లో॥ దశాహమధ్యేతు రజస్వలాచే ప్రేతస్య భార్యా యదివా ప్రసూతా । తత్సూతకాంతే విధిరత్రసర్వం తదుక్తకాలేపి సపింసం స్యాత్

త్ ॥ ప్రేతస్య భార్యా యదివా రజస్వలా కర్తుశ్చ భార్యత్వభవారజస్వలా । సపిండనం నైవ విధీయతేత్ర స్వాద్వాపరేమాం విధిరేష ఉక్తః ॥ కించ ॥ శ్లో॥ ఏకాదశేహి సప్తపై కర్తృభార్యారజస్వలా

స్వలా । అద్యశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత దానాదీంశ్చ విస్ర్జయేత్ ॥ రజస్వలా పతిశ్చైవ సూతికాయాః పతిస్తథా । భాండపుష్కన పర్యంతం భర్తు

రేవ నశుద్ధ్యతా ॥ ఉపరాగే పరదినే సూతావేకాదశే స్మృతాః ।
మృతాహేషుత్రయోదశ్యా మార్తవే ప్రథమేహని ॥

తా॥ ప్రేతకృత్యము మధ్యయందు కర్తృ ప్రేతల యొక్క భార్యలు రజస్వలైనను, ప్రసవించినను అప్పుడు శ్రాద్ధాదికంబును వదలివేసి పిమ్మట భార్య స్నానముజేసినవెనుక మిగిలిన కృత్యంబుల నన్నింటిని జేయవలెను. శుద్ధిదినంబున కతఁయొక్క భార్య రజస్వల యైనను, ప్రసవించినను ఆద్యశ్రాద్ధంబును మాత్రము చేయవలెను. శుద్ధిదినంబున మిగిలిన కృత్యములను జేయవలయును. ఉపరాగము నందు పరదినంబునందును, ప్రసూతియందు శుద్ధిదినమునందును, రజస్వల యందై దవ దినమునందును, మరణంబునందు పదమూడవదిన మునందును శుద్ధిదినంబులు. మఱియొకవిషయము- ఒక స్త్రీ ఋతు దినమునకు నాలుగవదినంబున తనభతఁయొక్క మృతతిథి సంప్రాప్తమైనప్పుడు మృతవినంబుననే భతఁయొక్క ప్రత్యాబ్దికము తిథితప్పించుకుండా ఆదినమందే జటిపించుట కొండరిచుతము.

ఇతి కర్తృ ప్రేతయోః భార్యాణాం రజోవిషయస్సమాప్తః.

* ఆ త స ర్ప హ త శ్రా ద్ధ ప్ర యో గ : *

ఈ శ్రాద్ధమునే కొందఱు సర్పశాంతియని చెప్పుదురు. భార్యకు గర్భోత్పత్తికాకున్నను, మృతాపత్యము గలిగినను అట్లు ప్రతి బంధకమైన ప్రేతోపద్రవము నిర్వృతికంచుటకై వారాయణబలియు, నాగబలియు జేయవలయును. అందు నారాయణబలి శుక్లైకాదశి యందుగాని. పూర్ణిమయందుగాని చేయవలెను ఇంక నాగ బలి దర్శయందుగాని, పూర్ణిమయందుగాని, పంచమియందుగాని. ఆశ్వే వతోగూడిన నవమియందుగాని చేయవలెను. తత్రతాయం ప్రయో గః ॥ ఏవం...త్థం బ్రాహ్మణసభాయాం మమ ఇహజన్మని జన్మాంతరేవా సంజాతే సర్పవధదోష పరిహారార్థం ప్రాయశ్చిత్త ముపదిశంతు భవంతః ॥ (బ్రాహ్మణులతో మనవిచేయవలెను) పిమ్మట సభ యందు గోమూల్యము నుంచి ప్రార్థించునది. “సర్వేధర్మవివక్తారః”

అని ప్రార్థింపఁగా సభ్యులు చతుర్దశకృచ్ఛప్రాయశ్చిత్తే నాముకప్ర
త్యామ్నాయద్వారా పూర్వోత్తరాంగసహితేనా చరితేన తవశుద్ధిర్భ
విష్యతి ॥ అని యుపదేశించినవైన దేశకాలములుచ్చరించి పరిషదుప
దిష్ట చతుర్దశకృచ్ఛప్రాయశ్చిత్త మముస ప్రత్యామ్నాయేనాహ
మాచరిష్యే ॥ యని సంకల్పించి ట్టేరము మొదలగునవి జేసికొన
వలెను. 'అథ సర్వవధదోషపరిహారార్థంఽహం దండదానంకుర్యాత్ ॥
శాలిమాన్దేన సర్వప్రతిమాంకృత్వా ॥ తతః పార్థనం ॥ శ్లో! ఏహి
పూర్వమృతస్సర్వ అస్మిన్ పిప్లే సమావిశ ॥ సంస్కారార్థం మహం
భక్త్యా ప్రార్థయామి సమాహితః ॥ ఇత్యావాహ్య ॥ సంపూజ్య ॥
అథ బలిః ॥ భోసర్వఇనుం బలింగృహాణ మమాభ్యుదయంకురు ॥ ఇతి
బలింకుర్యాత్ ॥ కర్తా పాదాప్రక్షాళ్య ॥ ఏవం... ర్థం సభార్యస్య
మమేహజన్మని జన్మాంతరేవా జ్ఞానాదజ్ఞానాద్వా సంజాత సర్వవధ
దోష పరిహారార్థం సర్వసంస్కార కర్మకరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప్య ॥
అథాగిదిం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ప్రజ్వల్య ॥ అస్మిన్ సర్వసంస్కార కర్మణే
దేవతా పరిగ్రహార్థ మన్వాధానం కరిష్యే ॥ అథ సర్వముఖే ఆజ్యం
నిధాయ ॥ శ్లో! త్రాహిత్రాహి మహాభోగిన్ సర్వోప్రదవ దుఃఖితః ॥
సంతతందేహిమే పుణ్యాన్య సిద్ధుషాం దీర్ఘదేహినీమ్ ॥ ప్రసన్నం పాహి
మాం భక్త్యాకృపాలోదీనవత్సల ॥ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోవాపి కృతస్సర్వ
వధోమయా ॥ జన్మాంతరే తద్దేతస్మిన్ మత్పూర్వై రథవావిభో ॥
తత్పాపం నాశయ క్షీప్ర మపరాధం క్షమస్వమే ॥ ఇతి సంప్రార్థ్య
నాగేంద్రం స్నాత్వాఽగత్యతతః పునః ॥ అగ్నేయేనమః ఇతి సర్వ
దహనం కార్యమ్ ॥ (సర్వము హుతముకాఁగానే జలముచే చల్లార్ప
వలయును.) సవ్యముచేతనే సర్వసంస్కారకర్మయు జేయవలయును.
అస్థిసంచయన ముక్కుటలేదు. స్నానముఁజేసి గృహమునకురావలెను.
భార్యతోగూడ తనకు త్రిరాత్రుమాశౌచము. రవ దినమందు సచేల
స్నానముఁజేసి- ఏవం... ర్థం సర్వస్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ యథా
శక్తి ఆమదానం కరిష్యేనమః ॥ అథ ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా ॥ ఏవం
... ర్థం సర్వశాద్ధం సద్యః కరిష్యేనమః ॥ సర్వ- అశంత- శేష-
కపిల- నాగ- కాలిక- శంఖపాల- భూధర- ఇత్యప్త బ్రాహ్మణాన్

నిమంత్ర్యః । క్షణం దద్యాత్ ॥ మండలం కుర్యాత్ ॥ సర్పస్వరూపిణే
 బ్రాహ్మణాయ ఇదం పాద్యందదామి ॥ అనంతస్వరూ...మి ॥ శేష
 స్వరూ...మి ॥ కపిలస్వరూ...మి ॥ నాగస్వరూ...మి ॥ కాళిక
 స్వరూ...మి ॥ శంఖపాల...మి ॥ భూధర...మి ॥ సర్వత్ర
 పాద్యాశ్చ ॥ నమో బ్రహ్మణ్య...నమః ॥ శ్లో॥ యథేచ్ఛసి
 మహారాజ...నమోనమః ॥ తోయం శిరసిధారయేత్ ॥ కర్తా పాదా
 ష్చాశ్చ ॥ సర్పస్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ ఇదమాసంనందదామి ।
 సర్వత్ర ఆసనందద్యాత్ ॥ అథావాహనంకుర్యాత్ ॥ క్షణానిదద్యాత్ ॥
 భోక్తృ ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ అనంతాయ...దదామి॥ శేషాయ
 ...మి ॥ కపిలస్వరూపాయ...మి ॥ నాగస్వరూపాయ...మి ॥ కాళి
 కస్వ...మి ॥ శంఖపాల...మి ॥ భూధర...మి ॥ గంధాక్షత ధూప
 దీప వస్త్రాదిదానం సర్వత్రకార్యమ్ ॥ (పిమ్మట బియ్యము మొదలగు
 నవి బ్రాహ్మణులకు సమర్పించవలెను.) సర్పాయ ఇదమామం సపరి
 కం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం
 బ్రాహ్మణాయ సంపదదేనమమ॥ అనంతాయ...నమమ॥ శేషాయ
 ...నమమ॥ కపిల స్వరూపాయ...నమమ॥ నాగ...నమమ॥ కాళిక
 ...నమమ॥ శంఖపాల...నమమ॥ భూధర...నమమ॥ బ్రాహ్మణాన్
 సంకుప్తయేత్ ॥ ఏవం...ర్థం సర్పబలి పిండప్రదానాని కరిష్యేనమః॥
 గోమయేనామలిప్య ॥ దర్భాన్ పరిస్తీర్య ॥ యవోదకం దదామి ॥
 సర్పాయ ఇమం పిండందదామి ॥ అనంతాయ...దదామి॥ శేషాయ
 ...మి ॥ కపిలస్వరూపాయ...మి ॥ నాగ...మి ॥ కాళిక...
 మి ॥ శంఖపాల...మి ॥ భూధర...మి ॥ తూష్ణీం పిండశేషం
 నిధాయ ॥ పిండానాముపరి యవోదకందదామి॥౮॥ అథ పిండపార్వణ
 పూజాం కరిష్యేనమః ॥ పిండే వస్త్రం నిధాయ ॥ దర్భప్రతాంతసమ
 ర్పయామి ॥ ధూపమాఘాపయామి ॥ దీపం దర్శయామి ॥ ధూప
 దీపాంతరం శుద్ధాచమనం సమర్పయామి ॥ అథనైవేద్యంకుర్యాత్ ॥
 యథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాత్ ॥ అథ గోదానం బ్రాహ్మణాయ
 దద్యాత్ ॥ అనేన సర్పబలి పిండప్రదానేన భగవాన్ తస్యా...భో
 కస్య పుణ్యలోక ప్రాప్తిరస్తు ॥ మమ విశేషవృద్ధింకురు ॥ అయోధ్యా

మధురా...లభేత్ ॥ పిండానుద్వాసయేత్ ॥ కర్తా పాదాప్రక్షాళ్య ॥
 ప్రాగ్భాగే నూరసవస్త్రం పరిస్తీర్య ॥ తత్ర తండులం పూరయిత్వా॥
 ఏకం కలశం నిధాయ ॥ తదుపరి వస్త్రం నిక్షిప్య ॥ నాగ స్వరూప
 సువర్ణ ప్రతిమాం నిధాయ ॥ సర్వస్వరూప మావాహయామి॥ అనం
 త...యామి ॥ శేష...యామి ॥ కపిల...యామి ॥ నాగ...యామి॥
 కాలిక...యామి ॥ శంఖపాల...యామి ॥ భూధర...యామి ॥ కేచి
 త్యప్త కలశస్థాపనం కుర్యుః ॥ అథ షోడశోపచారై రభ్యర్చ్య ॥ అథ
 ప్రార్థనా ॥ శ్లో॥ బ్రహ్మలోకేచయే సర్వాశ్శేష నాగపులోగమాః ॥
 సమోస్తుతేభ్య స్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతుతే సదా ॥ విష్ణులోకేచ
 యేసర్వాః వాసుకి ప్రముఖాశ్చయే ॥ నమోస్తుతేభ్య స్సుప్రీతాః
 ప్రసన్నాస్సంతుతేసదా ॥ రుద్రలోకేచయేసర్వాస్తక్షక ప్రముఖా
 శ్చయే ॥ నమోస్తు—సదా ॥ ఖండవస్య తథాదాసే స్వర్గంయేచ
 సమాశ్రితాః ॥ నమోస్తు—సదా ॥ సర్వసత్రేచయేసర్వా అస్తికే
 నచ రక్షితాః ॥ నమోస్తు—సదా ॥ మలయేచైవవ యేసర్వాః కర్ణో
 టక ముఖాశ్చయే ॥ నమోస్తు...సదా ॥ ధర్మలోకేచ యేసర్వావైత
 రణ్యాం సమాశ్రితాః ॥ నమోస్తు...సదా॥ యేసర్వాః పార్వతీయేషు
 దరీ సంధిషు సంస్థితాః ॥ నమోస్తు...సదా ॥ గ్రామేవాయదివారిణ్యే
 యేసర్వాః ప్రచరంతిహి ॥ నమోస్తు...సదా ॥ పృథివ్యాంచైవయే
 సర్వా యేసర్వా బలిసంస్థితాః ॥ నమోస్తు...సదా ॥ రసాతలేచయే
 సర్వా అనంతాద్యా మహాబలాః ॥ నమోస్తు—సదా ॥ తతః ఆచా
 ర్యం సంపూజ్య ॥ ఏవం— త్థం కృతస్య సంస్కార కర్మణ స్సద్గతి
 సిద్ధ్యర్థమిమం నాగం సౌవర్ణం సకలశం సవస్త్రం దక్షిణాకం తుభ్య
 మహం సంప్రదదేనమమ ॥ అనేన స్వర్ణనాగదానేన అనంతాదయో
 నాగదేవతాః ప్రియతామ్ ॥ యస్య స్మృత్యాచ నమోక్త్యా—మయా
 కృతం సర్వసంస్కారాఖ్యం కర్మ తద్భవతాం విప్రాణాం వచనాత్పర
 మేశ్వర ॥ ప్రసాదాత్సర్వం పరిపూర్ణమస్తు ॥ తథాస్తు ॥ ఇతి విప్రాః
 వదేయుః ॥ బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణాం దద్యాత్ ॥ ఆశీర్వాదః ॥ నూ
 తన వస్త్రాణి ధారయేత్ ॥

శ్లో॥ కృత్వా సర్వస్య సంస్కారమనేన విధినానరః । నిరోరో
జయతే క్షిప్రం సంతతిం లభతే శుభామ్ ॥

ఈ పూర్వోక్తప్రకారముగ సంస్కారము జేయువానికి మహా
రోగమైనను శీఘ్రముగ నిర్వర్తించును. శుభమైన సంతతియు గలు
గును. సూర్యప్రార్థనం కుర్యాత్ ॥

ఇతి సర్వసంస్కారవిధి స్సమాప్తః.

* మృతా శౌచాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయమ్ . *

యాజ్ఞవల్క్యః॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహ మధ్యేతు పితుః ప్రత్యా
బ్దికం యది । రుద్రాహేషోడ శాత్పర్ష్యంపితుశ్శ్రాద్ధంసమాచరేత్ ॥
పితుర్దశాహమధ్యేశు మాతుః ప్రత్యాబ్దికంయది । రుద్రాహేషోడశా
దూర్ష్యం మాతుశ్శ్రాద్ధం సమాచరేత్ ॥ (షోడశాత్ సపిండి
కరణ్యాదిశ్యర్థ ॥)

తా॥ శల్లియొక్క మరణదినము మొదలుకొని దశాహములో
పల తండ్రియొక్క ప్రాతిసంవత్సరిక శ్రాద్ధము సంభవించెనేని గగవ
దినమునందు శ్రాద్ధహోమమైన పిమ్మట షోడశమునకు పూర్వము
నందు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధమును జేయవలయును ఆ ప్రకారముగానే
తండ్రియొక్క మరణదినము మొదలుకొని పదిదినముల లోపల శల్లి
యొక్క ప్రాతిసంవత్సరిక శ్రాద్ధ మంశితమైనయెడల గగవ దినము
నందు షోడశ శ్రాద్ధమైన పిమ్మట శల్లియొక్క ప్రాతిసంవత్సరిక శ్రా
ద్ధమును జేయవలయునని యాజ్ఞవల్క్యమునివగుడుచెప్పి ఇచ్చట
షోడశముశకనగా సపిండికరణమునకిని యర్థము. ఇతి మృతాశౌ
చాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయ సమాప్తః.

* దశదానమంత్రాః . *

దేశకాలా సంకీర్త్య॥ మను పితుః పాపక్షయాగ్ధం దశదానాని
కరిష్యేనమః ॥ ఇతిసంకల్ప్య ॥ ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥

నోదానం॥ శ్లో॥ గనామంగేభు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ ।
యగ్నాత్తస్మాచ్చివంమే స్యాదితశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇతినోదా
నం ఏద్యాత్ ॥ భూగానం ॥ శ్లో॥ సర్వసస్యా శ్రయాభూమి ర్వదా
హేణ సమిద్భృతా । అనంత పుణంభలదా అతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥

దాస్యామి విప్రేంద్ర । గృహాణత్వం సుఖప్రదం । అనేన కటదానేన
 ప్రియతాం పితరస్సదా ॥ కటం దద్యాత్ ॥ చందన ఖండదానం ॥
 శ్లో॥ మలయావాస మందార సుఖ బృందారకార్చిత । చందనత్వ
 త్ప్రసాదేన్న సాంద్రదానందం ప్రవర్థయ ॥ చందనం దద్యాత్ ॥ దీప
 దానం ॥ శ్లో॥ దీపం దాస్యామి విప్రేంద్ర తుభ్యం ధ్యాంతనివారం ।
 ఆస్య ప్రదానాత్సకలాన్ దోషాన్ నాశయకేశవ ॥ దీపందద్యాత్ ॥
 ఘంటాదానం ॥ శ్లో॥ దేవానామిష్టదాఘంటా సర్వదైత్య నివాసినీ ।
 తస్మాదాస్యామితేఘంటాం తదానేన సుఖంకురు ఘంటా...కుర్యాత్
 చామరదానం ॥ శ్లో॥ శళాంక కరసంకాశ హిమడిండిర పాండుర ।
 ప్రోత్సారయాశు గురితం చామరామర వల్లభ ॥ చామరందద్యాత్ ॥
 శయ్యాదానం ॥ శ్లో॥ యథానకృష్ణశయనం శూన్యంసాగరజాతయా ।
 శయ్యామమాప్యశూన్యాస్తు తథా జనన్మనిజ్మన ॥ శయ్యా దానం
 దద్యాత్ ॥ సప్తధాన్యాని ॥ శ్లో॥ తృప్తిం కరోతిభూత ని ఇవాలోకే
 పరత్రచ । తస్మాత్తృప్తీయతే ధాన్య మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥
 ఇతి సప్తధాన్యాని దద్యాత్ ॥ సువర్ణం ॥ శ్లో॥ సర్వపాప క్షయకరం
 సువర్ణం లోకభూషణం । అగ్నేర్బిజం ప్రదాస్యామి తస్మాచ్ఛాంతిం
 ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇతి సువర్ణందానం దద్యాత్ ॥ తండులదానం ॥ శ్లో॥
 జీవనం సర్వభూతానాం బలపుష్టి వివర్ధనం । తండులందీయతేయస్మా
 దతశ్శాం...మే ॥ ఇతి తండుల...త్ ॥ సరస్వతీ ... ॥ శ్లో॥ సర
 స్వతీ జ్ఞానధాత్రీ విద్యానా మధిదేవతా । విద్యాసాధక కౌశస్య దా
 నాన్ముక్తిం సమాపున్నయాత్ ॥ పుస్తక...త్ ॥ వేణు... ॥ శ్లో॥
 వేణుదండ శ్శుభకరో దశావస్థా సురక్షకః । వేణుదండస్య దానేనతృ
 ప్తిర్దండ ధరస్యవై ॥ వేణు...త్ ॥ యజ్ఞోపవీత ॥ శ్లో॥ యజ్ఞోప
 వీతం పరమం పవిత్రం కర్మసాధకం । యజ్ఞోపవీతదానేన తుష్టాస్స
 ర్వా మరాస్సధా ॥ యజ్ఞోపవీత...మ్ ॥ అతః మతసోద్దిష్ట దానాని
 కుర్యాత్ ॥ విశేషదానమంతా సమాప్తాః.

(౧౦౮ దానమంత్రములు అష్టోత్తర శతదానకల్పమందు వ్రా
 సి యున్నాను. ఆ గ్రంథమందు జూడఁదగును,

* అ థ షో డ శ మ హా దా నా ని . *

ప్రాచీన గ్రంథే శ్లో॥ కన్యాజాత సువర్ణంచ శకటాశ్వ గజా గృహం ॥ లాంగలం సస్యధాతీచ కాలచక్రం తథా క్షీతిః ॥ మేష శ్చ మహిషశ్చైవ అజినం శయనం తథా । సాలగ్రామశ్చ విజ్ఞేయా మహాదానాని షోడశ ॥

తా॥ ౧ కన్యాదానము, ౨ గొట్టెదానము, ౩ సువర్ణదానము, ౪ బండిదానము, ౫ అశ్వదానము, ౬ ఏనుగు దానము, ౭ గృహ దానము, ౮ నాగలిదానము, ౯ పైరుతోనున్న సస్యభూదానము, ౧౦ కాలచక్రదానము, ౧౧ భూదానము, ౧౨ మేకదానము, ౧౩ దున్నపోతుదానము, ౧౪ కృష్ణాజినదానము, ౧౫ శయ్యా దానము, ౧౬ సాలగ్రామదానము. ఈ ౧౬ ను మహాదానములు.

కేచిత్ శ్లో॥ కన్యాకనకదాసీచ శకటాశ్వ గజా గృహం । లాంగలం కాలపురుషః కాలచక్రం తథాక్షీతిః ॥ మేషశ్చ మహిష శ్చైవ భార్యాచో భయతోముఖే । తిలపర్వత విజ్ఞేయామహాదానాని షోడశ ॥ ఏవం కేచిత్పాఠః ॥

దానకాలే విశేషః ॥ శ్లో॥ అశ్వం కర్ణగజందంతే దాసీంకేశే అజాంగుళే । గృహస్తంభే వృషంస్కంధే గాంపుచ్ఛేకన్యకాంకరే ॥ స్పృష్ట్యాచై తాని దానాని తిష్ఠాదద్యాన్న సంశయః ।

ఈ షోడశమహాదానములు చేయుటవలన మహావి శే ష ము గలదు. గ్రంథ విస్తరభీతిచే నీగ్రంథమందు వానివాని ఫలములు వ్రాయనైతిని ఇతి షోడశమహాదానా స్సమాప్తాః.

* మృ తా హ స్సు దె లి య ని చో ని ర్ణ య ము . *

దేశాంతరమందు మృతుడగుటచే మాసముమాత్రము దెలిసి మృతిదినము దెలియనిచో నామాసముం దమావాస్యాయం దయినను, శుక్ల కృష్ణకాదశులయందయినను ప్రతివార్షిక శ్రాద్ధముజేయవలెను. మృతిదినము దెలిసి మాసము దెలియనిచో మార్గశీర్షము, చూఢము, భాద్రపదము, ఆషాఢము- వీనిలో నొకదానియందా తిథిలో వార్షిక శ్రాద్ధమును, మాసము తిథియు రెండును దెలియనిచో యింటినుండి బయలుదేరిన తిథియు మాసము గ్రహించునది. మఱియుప్రమాణ

మందలి తిథిమాసములు దెలియనిచో మృతవార్త వినిపించిన తిథిమాసములు గ్రహించునది. ప్రయాణమందును, మృతవార్తయందును మాసముదెలిసి తిథితెలియనిచో నామాసమందలి దర్శాదికమందు వార్షికము. ప్రయాణాదులయందు తిథిమాత్రము దెలిసి మాసము దెలియనిచో పైసఁజెప్పిన మార్గశీర్వాదులలో నొకమాసమందా తిథియందు వార్షికము. పస్తాన మరణచ్ఛ, సణములలో దినము మాసము నెఱుగనియెడల మాఘమందుగాని, మార్గశీర్షమందుగాని, దర్శయందుగాని వాషికముజేయునది దేశాంతరమృతి మొదలగునవి సంభవించిన పాలాశవిధిచే శ్రాద్ధమును జేయవలయును. అప్పుడు దాహదినమందే వార్షికముజేయునది ప్రతిసంవత్సరమందు ఒటిపే శ్రాద్ధాదులలో నొకవేళ మృతాహస్సుకు విఘ్నంబుగలిగినను, మృతదినము దెలియఁబడకపోయినను కృష్ణక్షతైకాదశియందు శ్రాద్ధంబును జేయవలెనుగాని మానఁగూడదు. జాతశౌచ మృతాశౌచములు సంభవించినచో శుద్ధిదినంబుననే కర్తవ్యము

ఇతి మృతాహనిర్ణయ స్సమాప్తః.

* అథ మృత్తికాన్నానప్రయోగః . *

శ్లో॥ విష్ణుశక్తి సమత్పన్నే శ ఖివన్ణే మహీతలే । అనేకరత్న సంపన్నే భూమిదేవి నమోస్తుతే ॥ (కతక) నూతనవస్త్రం కృత్వా ॥

ఆదౌ భూప్రార్థనం కృత్వా ॥ ఏవం... తథౌ పితుః... గోత్రస్య... స్య మమ సమస్త పాపక్షయార్థం, పితౄణాం పుణ్యలోకానాం ప్యర్థం అష్టోత్తరశత మృత్తికాన్నానాంగ కూర్చప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే నమః ॥ అనుజ్ఞాధికం పరిష్కత్ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా॥ కృత్త్యతయం దద్యాత్ ॥ కూర్చం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ఆవాహ్నా॥ ఏవం... ర్థం మృత్తికాన్నానార్థం ఋత్విగ్వరణం యథాశక్తిబ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ తతః బ్రాహ్మణేభ్యో నూతనవస్త్రాణి దద్యాత్ ॥ అథ మంత్రాః ॥

శ్లో॥ మృన్నేహర కృతంపాపం మృన్నేభవ శుభప్రదా । మూర్ధ్నిత్వ త్లేపనాదేవి పరమాస్తు గతిర్ముమ ॥౧॥ మృత్తికే బ్రహ్మ రూపేత్వం మృత్తికే విష్ణురూపిణి । సుకృతం దుష్కృతంచైవ మాం ప్రాపయ పరాంగతిమ్ ॥౨॥ మయేదాసీం పురాయత్తు మృత్తికే కృతమంజసా ।

పాపంనాశయమే పుష్టిం ప్రియచ్ఛాశు వసుంధరే || ౨ || ఓజస్తేజః పృ
కాశశ్చ దేహి విశ్వంధరేసదా | ఐహికాముష్మికసుఖం తవమే ధార
ణాదృవేత్ || ౩ || పృథిత్వయా ధృతాలోకా దేవిత్యం విష్ణునాధృతా |
శ్విచధారయమాందేవి పవిత్రం కుసుమాంసదా || ౪ ||

స్వాత్వా || ఆచమ్య || ఏవం...ర్థం యజమానస్య పితుః... గో
త్రీస్య...స్య అంధత్వ మూకత్వ కాణత్వ బధిత్వ పంగుత్వ పిశాచ
త్వ నివారణార్థం అన్యోన్య సహాయేన ప్రథమ మృత్తికాస్నానమహం
కరిష్యే || స్నాత్వా || తే బ్రాహ్మణాః జలమాదాయ || కూర్చే
నిధాయ || ఏవం...ర్థం యజమానస్య పితుః .. గోత్రీస్య...స్య అం
ధత్వ ... ర్థం అన్యోన్య సహాయేన ద్వితీయ మృత్తికాస్నానమహం
కరిష్యే || అవతేమృదం గృహీత్వా || ఆదిత్యాయ మృత్తికాం దర్శ
యిత్వా || శ్లో || మృన్నేహర కృతం...ర్థమ్ || మృత్తికే బ్రహ్మ...
పరాంగతిం || మయేదానిం... వసుంధరే || ఓజస్తేజః ప్రకా... దృవే
త్ || పృథిత్వయా ... సదా || స్నాత్వా || కూర్చే జలం నిధాయ ||
ఏవం అష్టాత్తరశత మృత్తికాస్నానాని కుర్యాత్ || యజమానస్య పిత
రం... గోత్రం... మయాకృతైః అంధత్వ మూక... ర్థం మృత్తికా
స్నానైః యజమానస్య పితుః... గోత్రీస్య... అంధత్వ... పైశాచిక
బాధా నివృత్తిరస్తితి భవంశోబ్రువంతు || అంత్వ... రస్తు || త్వయా
నిమిత్తేన మయాకృతేన అనేన పుణ్యేన పుణ్యవాక్ భవ || బ్రాహ్మ
ణభ్యో దక్షిణాదికం దద్యాత్ || దశచానాని కుర్యాత్ || కేచిత్ ఆమ
శాద్ధం కుర్వంతి || శ్లో || సర్వపాపహరం దేవం సర్వాభరణ సూషితం |
సర్వాయుధ ధరిం ధ్యాయేత్సర్వలోక మహేశ్వరమ్ || బ్రాహ్మణాః
పఠిత్వా మృత్తికాస్నాన దోషపరిహారార్థం మహాస్నాన మహం
కరిష్యే || (తక్కిన స్నానాదివిధులు వారివారి వర్ణాచారములనుబట్టి
తెలియదగినవి.) (కతక) తీటిగి స్నానముజేసి పితృదేవతల కర్ఫున్
మిచ్చి శ్నానముజేసి సూక్ష్మని కఘక్యమిచ్చి స్నానముచేయవలెను.
తక్కిన విషయములు పురాణోక్తకర్మప్రకాశికయందుఁ జూడవలెను.

ఇతి మృత్తికాస్నాన ప్రయోగస్సమాప్తః

* గ యా శ్రా ద్ధ ఫ ల మ్ . *

శ్లో॥ పితౄదేర్భహుమాన కర్మఫలదం తృప్తిప్రదం స్వర్గదం |
సాయుజ్య ప్రదమేవవా తదపి యత్కించి ద్దయాపార్వణమ్ || సాయా
త్రాప్యథవా మహాసుఖకరీ దైవాచ్చ కర్తుర్మృతిః | స్యాదత్రైవహి
ముక్తిదైవసహ తత్కర్తా పితౄణాం భవేత్ ||

తా॥ గయయందు స్వల్పముగనైన పిండప్రదానము చేసిన
వాని పితౄదేవతలకు ఊడశ మహాదానాది కర్మలవలన గలిగెడి ఫల
మును సంతృప్తియు స్వర్గంబును మోక్షంబును గలుగుననియు, గయా
యాత్రవలన యపారమగు నానందములు గలుగ జేయుననియు, దైవ
వశమువలన గయకు బోవుచుండఁగ మార్గంమధ్యంబున దేహత్యాగ
ము సంభవించినను గయయందు పిండదానము చేసినఫలము సంభవిం
చును. గయాశ్రాద్ధఫలం సమాప్తమ్.

* ఆ థ సు వా సి నీ త్వ ని ర్ణ య : . *

దక్షః || శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పుర్వం మృతాస్త్రీ యదివా
పుమాన్ | తేనాగ్నినా దహేతౌతునవైధవ్యమితి స్త్రీయాః || దశాహ
మధ్యే యదివాస్థి సంచయ స్తదాపి మాతామియశేసుతస్య | పుణ్యాం
గనాం జ్ఞాప్య సువాసిసీనాం సౌగంధ పుష్పాణ్యఖిలాని దద్యాత్ ||
చితిభదేన దాహశ్చేత్తత్కర్మాంతం పృథక్క్రియాః | భర్తుర్దశాహ
మధ్యేతు తద్భార్యాచ మృతాయది | సువాసిసీతివిజ్ఞేయా పుణ్యస్త్రీ
పూజనం క్రియాత్ || ... సుచుంతుః || శ్లో॥ భర్తృసూతక ప్రాగస్థి
చయనాత్పుర్వమేవవా | తద్భార్యాతు మృతా పూజ్య సావైసో
వాసిసీభవేత్ || ... అత్రసిద్ధాంతపక్షః || శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పు
ర్వం ప్రేతపత్నీ మృతింగతా | సువాసిసీతి ఖ్యాతాపి వగం వైధవ్య
మాపుయాత్ || భర్తృసంచయనా త్పుర్వం భార్యాయది విషద్య
తే | సువాసిసీత్వం తస్యాస్థి అన్యథానిధవాభవేత్ || స్సమాప్తః.

* ఆ థ క ర్మ ని రూ ప ణ మ్ . *

శ్లో॥ పుత్రః పౌత్రః ప్రపౌత్రశ్చ పుత్రీకాపుత్ర ఏవచ | పత్నీ
భ్రాతాచ తత్పుత్రః పితామతా స్సూమాతథా || భగినీభాగినీయశ్చ
పిండదోధనహార్యపి | పూర్యంపూర్యం పరఃకర్తా తదభావే పరఃపరః ||

తా॥ పుత్రుఁడు, పౌత్రుఁడు, ప్రపౌత్రుఁడు, పుత్రికాపుత్ర భార్య, భ్రాతయు, అతని పుత్రుఁడును, తండ్రియు, తల్లియు, లును, చెల్లెలును, మేనల్లుఁడును, సపిండుఁడును, ధనహర్తయు పూర్వ పూర్వాభావమునం దుత్తరోత్తర కర్మత్వముగలవారు.

మరీచిః॥ శ్లో॥ స్త్రీకర్త్రీ భర్తృకృత్యేషు సితోః కర్మణ ద్యది । దశాపభ్యంతరే దైవాద్రజో దోషేణదూషితా ॥ తత వ్యర్థతామేతి సాస్మాత్వా పంచమేహని । నగ్నశ్రాద్ధం సమా పునః కర్మసమారభేత్ ॥

తా॥ భతఁయొక్క- ప్రేతకృత్యంబులయందు భార్యయే యైయుండి పదిదినములలోఁగల రజోదోషితురాలయ్యెనేని అది చేసిన కర్మయంతయును వ్యర్థమగును. కావున పంచమదినము సానంబుజేసి నగ్నశ్రాద్ధంబును ప్రారంభించి మఱల కర్మను వలయునని మరీచి వచించెను

శ్లో॥ జ్యేష్ఠావాఽథ కనిష్ఠావా జ్యేష్ఠభార్యా సుతోదపే అగ్నికార్యే ప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యా సుతోఽగజః॥ అనేక పుత్రాణాం యస్తు జ్యేష్ఠస్స ఏవహి । పితృ స్సపిండికరణం కు త్యాహ కాశ్శపః ॥

తా॥ జ్యేష్ఠుఁడైనను, కనిష్ఠుఁడైనను జ్యేష్ఠభార్యా సు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు అనేక పత్నులయొక్క పుత్ర జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికి సపిండికరణమును జేయవలయునని పుఁడు వచించెను.

శ్లో॥ ఔరసః క్షేత్రజైచ్చైవ పుత్రికాపుత్ర ఏవచ । భ్రా భ్రాతృపుత్రోవా సపిండికరణంచరేత్ ॥ అత్ర బ్రాతా కేవల రః । ఏషామ భావే పత్నిచ ధనహత్యపివా భవేత్ ॥

కేచిత్ ॥ శ్లో॥ పుత్రాభావేతు పత్నిన్యా త్పత్న్యభావేత రః । పత్న్యభావేతు సాపత్న్యః పుత్రవప నియుజ్యతే । తదథ తత్పుత్రః ఆసన్నో న్యస్తతః పరం । ఆన్యశ్రాద్ధ మశుద్ధోపి దేకాదశేహని ॥

తా॥ జౌరసపుత్రుఁడు లేనప్పుడు తేత్రజాతులును, పుత్రికయును పుత్రికాపుత్రుఁడును, సోదరుఁడును, తత్పుత్రుఁడును సపిండికరణమును జేయవలయును. వీరు లేనప్పుడు భార్యయును, ధనహతయును జేయవచ్చును. కొంతమంది పుత్రాభావమందు పత్నీయనిన్ని, పత్నీ అభావమందు సోదరుఁడును- అట్లుగాక భార్యా భావమందు సవతితల్లియును, ఆమె లేనప్పుడు ఆమె పుత్రుఁడును, వీరు లేనప్పుడు వీరి పుత్రుఁడును, పిమ్మట దగ్గట సంబంధులును కర్తృత్వముగలవారు ఆద్యశ్రాద్ధము ౧౧ వ దినమునందు జేయవలెను. ఇందు వలన కర్తకు శుద్ధిగలదు. తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రములయందు జూడఁదగును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతిని.

ఇతి కర్తృనిరూపణం సమాప్తమ్.

* అథ కర్తృ భార్యారజస్వలా విశయః *

శ్లో॥ ఏకాదశేహిం సంప్రాప్తై కర్తృభార్యారజస్వలాః ఆద్యశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత ఊనాద్యాది విసర్జయేత్ । శ్రాద్ధకర్తృర్యదా భార్య ఆశౌచాంతే రజస్వలా ॥ శ్రాద్ధశేషం ప్రకుర్వీత వర్జయిత్వా సపిండనమితి ॥ శ్రాద్ధశేషం ప్రకుర్వీత్యనేనవాక్యేన ఏకాదశేహిని విహిత మాద్యమాసికం రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధం వృషోత్సర్జనాఖ్యః శ్రాద్ధంచ కుర్యాత్ ॥ వర్జయిత్వా సపిండనమితి తదర్థ మపకృష్య పంచదశై కోద్దిష్టశ్రాద్ధాని వర్జయేత్ ॥ కేచిత్పంచమదినే శుద్ధిం సంపాద్య । ఆద్యాది షోడశై కోద్దిష్టశ్రాద్ధం సపిండికరణశ్రాద్ధం కుర్వ్యుః ॥

తా॥ పదనొకండవ దినము సంప్రాప్త మగుచుండఁగా కతెయొక్క భార్యారజస్వలయ్యెనేని ఆద్యశ్రాద్ధంబును జేయవలయును. ఊనాద్యాదులను వదలయును. శ్రాధకతయొక్క భార్య ఆశౌచాంతమునందు రజస్వలయ్యెనేని సపిండనమును వరలి శ్రాధ శేషమును జేయవలయును. అనఁగా ౧౧ వ దినమునందు శాస్త్రోక్త ప్రకారముగ జేతాఁదగిన పుణ్యాహవాచనము, ఆహ్నికము, రుద్రగణాఖ్య శ్రాధము, వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాధంబును జేయవలెను. షోడశశ్రాధములలో ఆద్యశ్రాధముతప్ప పంచదశై కోద్దిష్ట శ్రాధము మాత్రము వదలవలెను. కొందఱు ఆద్యశ్రాధము గూడ

భార్యరజస్వలయైన యెదవదినంబున స్నానముచేసినపిమ్మట ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టశ్రాధము సపిండికరణశ్రాధము ఒకదినమునందే ఆచరింపుచున్నారు. తక్కిన విషయములు దేశాచారములనుబట్టి జటుపవలయును.

ఇతి కర్తృ భార్యా రజస్వలా విషయ స్సమాప్తః.

* ఏకాదశాహ దినంబున జ్ఞాత్యాశౌచమ్ *

కాలామృతే || శ్లో || త్యక్త్వా బాంధవసూతకేతు సకలం చాద్యాది పశ్చాచ్ఛరే | త్కార్యంతర్లఘు సూతకేతువిహితం చాద్యాదియచ్ఛోదితమ్ | సాపిండికార్థ మథాపకృచ్ఛ్యమఖిలం శ్రాధం పరిత్యజ్యత | త్సాపిండికాద్విహితోద కుంభమథవా పూనంచ పశ్చాచ్ఛరేత్ ||

తా|| దశాహదినమునైనను, ఏకాదశాహ దినమునైనను జ్ఞాతి సంబంధ దశరాత్రాశౌచము సంభవించెనేని ౧౧ వ దినంబున నేకాదశాహ శ్రాధముచేసి ఆశౌచము నివృత్తియైన పిమ్మట తక్కిన కృత్యముల జేయవలయుననియు, తిర్రాత్రాశౌచము సంభవించెనేని అయ్యేకాదశాహ శ్రాధముతోడ నప్పుడు చేయఁదగిన అన్ని శ్రాద్ధములు జేయవచ్చుననియు ౧౨ వ దినంబున సపిండికరణము చేయనిచ్చగల పురుషుఁడాదినంబున చేయఁదగిన సోదకుంభశ్రాధమును వదలి తక్కిన ౧౩ వ ఏకోద్దిష్టశ్రాధమునందుచేర్చి ౧౧వ దినంబున చేయవలెను. సపిండికరణంబైన పిమ్మట మఱి నాయాకాలము లందు ఊనాది మాసశ్రాధములను తక్కిన సోదకుంభశ్రాధములను జేయవలయును.

వా|| మధ్నే ప్రత్యాబ్ధికే ప్రాప్తే ఏకాదశేహని ఆద్యాదీని శ్రాద్ధాదీని కృత్వా | తదహరేన ప్రత్యాబ్ధిం కుర్యాత్ || ఇతి బ్రాహ్మణవిషయః || క్షత్రియ వైశ్యశూద్రాణాం శుద్ధిని కర్తవ్యం ||

తా|| ఆశౌచ దినంబుల లోపల శ్రాధంబు సంభవించిన యెడల పదునొకండవ దినమునందు ప్రత్యాబ్ధికశ్రాధమును జేయవలెను. ఇది బ్రాహ్మణవిషయము, క్షత్రియులకు శుద్ధి ౧౩ వ దినమునందును, వైశ్యులకు ౧౬ వ దినమునందును, శూద్రులకు

న్యాయవిధి ప్రకారము 3౧ వ దినమునందును శుద్ధిగలదు. కొన్ని స్మృతులలో “త్రింశద్దివాని శూద్రస్య తదర్థం న్యాయవర్తనః” అని చెప్పియుండెను. కాబట్టి దేశాచారప్రకారము ౧౫ వ దినమువఱకు ఆశౌచము నవలంబించ ౧౬ వ దినంబున శుద్ధిస్నానముచేసి పిమ్మట ఆర్చికము జఱుపవలయును.

* త్రైపక్షికాది శ్రాద్ధ కాలః *

తిథిదర్పణే || శ్లో|| కుర్యాత్త్రైపక్షికం శ్రాధం త్రిపక్షే విషమేహని । అపరః || త్రిపక్షే ద్వాదశేపక్షే చతుర్వింశతిపక్షే । పక్షత్రిపంచకం కృత్వా ఆది మధ్యాంత్య పంచకే ||

తా|| త్రైపక్షిక శ్రాధమును మూడవపక్షములో విషమ దినమందు జేయవలయునని తిథిదర్పణమును గ్రంథమునందుఁ జెప్పఁబడియె మూడవపక్షంబున నాదియందు ౧౦ దినములకు పిమ్మట ౫ దినములలో నొకదినంబున త్రైపక్షిక శ్రాధము చేయవలెను. అనఁగా మృతదినమునకు ౪౦ రోజులకు పిమ్మట ౪౫ దినములకు లోగా- అట్లుగాక కొందరు ఒక నెలమీఁద అయిదు దినముల లోగా జరుపుచున్నారు. ఆజవమాసమున యిరువది దినములు మొదలు యిరువది ఐదుదినములకులోపుగా శుద్ధిగల యొకదినంబున ఊనమాణ్మసికంబును, పండ్రెండవ మాసంబున యిరువది ఐదు దినములకు పై నొక శుద్ధిగలదినమునందు ఊనార్చిక శ్రాధంబును జేయవలెను.

* ఊనత్రయములకు నిషిద్ధ కాలములు *

కాలామృతే || శ్లో|| నందాదర్శ చతుర్దశీ భృగుశశిష్వగ్నిత్రిపూర్వాసురే । షూనాన్యే ననహిత్రి పుష్కరదినే వ్యన్యేషు వజ్రేష్వప్వపి || కుర్యాదుత్తరమాసికేనసహ తద్వాజ్ఞాసికంచాశ్మశం । న త్రైపక్షిక మూనకగ్మచ తథా పశ్చాచకే దేవతత్ ||

తా|| పాడ్యమి, షష్ఠి, ఏకాదశి, యీ నందతేధులును, అమావాస్యయు, ఉభయపక్ష చతుర్దశీ తిథులును శుక్ర శనివారంబులును కృత్తిక- పూర్ణ- పూష- పూర్వా- మూల- ద్విపాత్రిపానక్షత్రంబులును, పూర్వము తిథ్యాది శాంతిప్రకరణమునందు యీ గ్రంథములలో వాయఁబడిన త్రిపుష్కర దినంబులును ఊన త్రయమునకు

నిషిద్ధంబులనియు, ప్రతిమాసంబున జేయవలసిన మాసికములు అనుప
పత్రిచేత నిలిచియున్నయెడల ఆమాసికములు పై మాసికముతో జేర్చి
చేయవచ్చుననియు, ఊన త్రైపక్షిక మాసికము ల్లట్లు చేయగూడదు.

శ్లో॥ త్రైపక్షికోనమాణ్మాసికోనాబ్దిక మధాచరేత్ । ఏతేషా
మన్యకాలేతు నపునః కరణం స్మృతమ్ ॥

తా॥ త్రైపక్షికోన మాణ్మాసికోనాబ్దిక శ్రాధకములనుట యీ
శ్రాధకములకు విద్యుక్తకాల మతిక్రమించకమునుపే జేయవలయును
గాని అతిక్రమించినపిమ్మట జేయఁగూడదని యభిప్రాయము. విశ్వా
దర్శమునందును నీయర్థమే ప్రతిపాదింపఁబడినది.

స్మృత్యంతరే ॥ శ్లో॥ గణశః క్రియమాణేతు మాసికే ష్వను
భావిషు । త్రిణిశ్చరఘ్నపాత్రాణి పిండాన్ త్రీన్యేషనిర్వపేత్ ॥

తా॥ అనేకములగు మాసికముల నొక్కతూరి చేయు నెడల
అఘ్నపాత్ర పిండములు మూడేసి యేయని యెఱుఁగవలెను.

వ్యాసః ॥ శ్లో॥ నాసపిండికృతే ప్రేతే పితృత్వ ముపపద్యతే ।
అకృణీశ్యతుషత్రస్య శుభం కించిన్నవిద్యతే । నచనైమిత్తికంకామ్య
మిష్టాపూర్తాదికంచత్తన్నా సపిండికృతేప్రితో రన్యేషాంశ్రాద్ధమేవచ॥

తా॥ సపిండికరణము చేయనియెడల ప్రేతత్వము నిడిచిపోదు.
చేయని పుత్రుఁకు శుభము కొంచెమైనను లేదు. ఇల్లి దంపతులకు
సపిండికరణమును జేయకమునుపు యితరులకు శ్రాధకములను జేయఁ
గూడదని వ్యాసుఁడు వచియించెను.

ఇతి త్రైపక్షికాది శ్రాధకకాలా స్సమాప్తాః.

* అథ స్నానోదకనిర్ణయః . *

శ్లో॥ మృతౌజన్మని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధే పగ్వాణిపగ్వాణి । అస్పృ
శ్య స్పర్శనేచైవ నస్నాయాదుష్ణవారిణా । జాసన్ననా పదితదాయ
స్నాయా దుష్ణవారిణా । సగోహత్యా కృతం సాపం ప్రాప్నోష్యేవ
నసంశయః ॥ (తాశ్చాప్నోనద్యాది తీర్థేషు పవిత్రతమాః ॥ అలంభి
మంత్రీపూతా ఇతః)

తా॥ జన్మ మరణములయందును, సంక్రమణమునందును, శ్రా
ధకమునందును, దర్శ మొదలగు పర్వములయందును, అస్పృశ్య స్ప

ర్భయందును ఉష్ణోదకముచేత స్నానమును జేయఁగూడదు. రోగ
హితుడై యుండియు నీకార్యములయం దుష్ణోదకముచేత స్నానముఁ
జేయువాఁడు గోహత్యకుఁ దుల్యమైన పాపమును జేసిన వాఁడగును.
నద్యాది తీర్థములయందు స్నానముజేయుటయు త్రమము. అవిలభిం
చనియెడల మంత్రపూతోదకములచే స్నానముజేయవలయును.

ఇతి స్నానోదకనిర్ణయః.

* జీ వ త్పి తృ న కు శ్రా ద్ధ ని షే ధ మ్ *

తండ్రి జీవించియున్న ఇతరులగు జ్ఞాతులుమాత్రము తిలోదా
దుల నీయఁగూడదు. జ్ఞాతులతోగూడ నాశౌచ దినంబుల యందు
సహవాసంబును జేయఁగూడదు. తండ్రి బ్రతికియున్నను తల్లి శ్రా
ధము మాత్రము యథావిధిగా వారి వారి కులాచారములను బట్టి
తప్పక చేయవలెను. తండ్రి జీవించియుండఁగా జ్యేష్ఠభ్రాతయైనను
కనిష్ఠభ్రాతయైనను మృతినొందినయెడల తిలోదకాది ప్రేతకృత్యము
లన్నిటిని తన తండ్రియే చేయవలెను. కర్తృత్వము వహించినను
తల్లిదండ్రుల కాయుర్వృద్ధినిగోరు పుత్రుఁడు ప్రేత కృత్యంబులను
జేయఁగూడదని తెలియవలయును. ఇతి శ్రాధనిషేధ స్సమాప్తః.

* అ ధ తి ల త ర్పణ ని షే ధః *

స్మృతీసార సంగ్రహే॥ శ్లో॥ తీర్థశ్రాధేగయాశ్రాధే ప్రేత
శ్రాధేనుమాసికే । సపిండికరణేచైవ నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్ ॥ వృద్ధి
శ్రాధే పిండ్యాఞ్చ మాసికే చానుమాసికే । అబ్ధికే ప్రథమేచైవ
నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్॥ దర్శే తిలోదకంపూర్వం పశ్చాద్దద్యా స్మహా
లయే । ప్రత్యభేనా పరంపూర్వం పరేహని తిలోదకమ్ । ప్రత్యభాం
గం తిలందద్యాన్నిషిధేపి పరేహని । వర్గేశస్య వచోయేమామన్యే
షాంతు విసర్జయేత్ ॥

తా॥ తీర్థ శ్రాధమునందును, గయా శ్రాధమునందును,
ప్రేత శ్రాధమునందును, అనుమాసిక శ్రాధమునందును, పృథ
మాబ్ధికశ్రాధమునందును, సపిండికరణ శ్రాధమునందును, వృద్ధి
శ్రాధమునందును, సాపిండ్యమునందును, మాసిక అనుమాసికము

నందును తిలతర్పణమును జేయఁగూడదు. దర్శ శ్రాద్ధమునందు శ్రాద్ధకర్మాచరణమునకు ముందుగాను మహాలయ శ్రాద్ధమునందు పిమ్మటను తిలతర్పణమును జేయవలయును. ప్రత్యాబ్ధిక శ్రాద్ధమునందు సద్యస్కాలమునందే తిలతర్పణమును జేయఁగూడదు. పరదిన ప్రాతఃకాలమునందు తిలతర్పణమును జేయవలయును. పరదిన మందు తిలతర్పణముజేయుటకు నిషిద్ధమైనను తిలతర్పణమును జేసియే తీరవలయును. శ్రాద్ధమునందలి వర్గత్రయమునకే తిలతర్పణమును జేయవలయునుగాని యితరులకు తిలతర్పణమును జేయఁగూడదు.

స్మృంత్యంతరే॥ శ్లో॥ సజీవ పితృకః కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాంగ తిల తర్పణం । శ్రాద్ధామాత్రం ప్రకుర్వీత తర్పణంతు పితాచరేత్ ॥

తా॥ జీవపితరులుగలవాఁడు శ్రాద్ధాంబును మాత్రంబునర్ప వలయునుగాని శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణము జేయఁగూడదు, ఆ తర్పణంబును తండ్రి చేయవలయునని స్మృతికారులు వచించిరి. అనఁగా తన తండ్రి జీవించియుండఁగా కుమారుడు తన తల్లి శ్రాద్ధమును జేసి తర్పణము మాత్రము తండ్రి చేయవలెననుట.

ఇతి తిలతర్పణనిషేధస్సమాప్తః.

* ద ర్శ తి త ర్ప ణ ఫ ల మ్ . *

శ్రీభారతే అనుశాసనికపర్వణి శతోత్తర పంచవింశాధ్యాయే॥ పితర ఊచుః ॥ శ్లో॥ అమావాస్యాంతు యేమర్హ్యః ప్రయచ్ఛంతి తిలోదకం । కృతం భవతితై శ్రాద్ధం సరహస్యం యదార్థవిత్ । హృష్టపుష్ట మనాస్తేషాం ప్రజాభవతి నిత్యతా । కులవంశస్య వృద్ధిరస్తు పిండదస్య ఫలంభేత్ । శ్రీద్ధాయతస్తు యఃకుర్యా త్పితౄణా మన్య ణోభవేత్ ॥

తా॥ పితృదేవతలు చెప్పుచున్నారు. ఏ మనుజులైనా అమావాస్యా దినమునందు మధుమిశ్రమగు ఔదుంబరవాత్రలో తిలోదకము పితరుల నుద్దేశ్యముగా యిచ్చునెడల వారలు యదార్థజ్ఞానము కలవారు ధర్మపు రహస్య మెఱిగినవారుగా నుందురు వారలకు హృష్ట పుష్టలుగా నుండు సంతానము ముక్తి ప్రదమైనదై యుండును. కులము వంశము యభివృద్ధియగును. పిండదానము చేసిన ఫలము

లభించును. శ్రద్ధతో తిలతర్పణము జేయువాఁడు పితృఋణములో నుండి ముక్తుఁడు కాఁగలడు.

కించ॥ అనుశాసనికపర్వణి శతోత్తరప్రక్షింశధ్యాయే॥ దేవా డాచుః ॥ శ్లో॥ బలిం భిక్షాంతథార్హ్యంచ పితౄణాంచ తిలోదకం । తామ్రపాతేణ దాతవ్య మన్యథాల్పఫలం భవేత్ । గుహ్యమే తత్స ముద్దిష్టం యథాతువ్యంతే దేవతాః ॥

తా॥ దేవతలు చెప్పుచున్నారు. బలిప్రదానము, భిక్షమొసఁ గుట, అర్ఘ్యమిచ్చుట, పితరులనుద్దేశ్యముగా తిలోదకమిచ్చుట, ఆవి యావత్తు తామ్రపాతంబున జఱుపవలెను. లేనియెడల అల్పఫలము కలుగును. ఏకార్యముచే దేవతలు సంతసించురో ఆ రహస్యమును జెప్పఁబడెను. మాతా పితరుల శ్రాధాదినములలో బ్రహ్మయజ్ఞ- నిత్యతర్పణములను శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందే కొందఱును, శ్రాధా- త్పరమునందు కొందఱును ఆచరింపుచున్నారు. వానిలో సమీచి సమేదని శోధింపఁగా శాఖాభేదములచేత ఆయాచారభేదములు కలవు.

శ్లో॥ ఆదౌ నైమిత్తికంకుర్యాత్పశ్చాన్నిత్యం సమాచరేత్॥

అను ప్రమాణము ననుసరించి ఋక్కాఖిలు శ్రాద్ధానంతరమే బ్రహ్మయజ్ఞ- నిత్యతర్పణములు జఱిగించుటయును, యజుశ్శాఖిలు శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందే ఆచరించుటయునుగలదు.

ఇతి దర్శే తిలతర్పణఫలం సమాప్తమ్.

* కర్తు తాంబూల చర్వణమ్ , *

ప్రయోగపారిజాతే ॥ శ్లో॥ పక్షశ్రాద్ధే తథాదర్శే యుగ మ- స్వతరాదిషు । శ్రాధం నిర్వర్త్యభుక్త్వాతు తాంబూలం ఖాదయే- త్ప్రజః ॥ మోహద కృత్వాయ శ్రాధం తాంబూలం యదిఖాద- యేత్ । శ్రాధహంతా భవేత్కర్తారావం నరికంప్రజేత్ ॥ వా॥ పితౄః ప్రత్యాబ్దికేశ్రాధే దివారాతౌ తాంబూల చర్వణం నిషి- ధమ్ ॥ అంగతిలతర్పణస్య పరేద్ముః ప్రాతర్ద్విహితత్వేన నాంగపితృ- కర్మాని వృత్తేః ॥

తా॥ పక్ష దర్శ యుగ మన్వంతరాదులయందు శ్రాధకర్మ నాచరించ పిదప తాంబూల చర్వణాదికమును జేయవసయును. ఒక

వేళ శ్రాధము నాచరింపక తాంబూలచర్వణాదికమును జేసెనేని శారవావాది నరకములనుబొందును. తల్లిదండ్రులయొక్క ప్రత్యాబ్ధిక శ్రాధములయందు పరదిన ప్రాతః కాలమునందు తిలతర్పణము జేయువలకు తాంబూలచర్వణాదికమును జేయఁగూడదు.

శ్లో॥ మృతాశౌచే తథాశ్రాధే మాతాపితౌ ర్మృతేహని ।
ఉపవాసేచ తాంబూలం దివారాతౌ విసర్జయేత్ ॥

తా॥ మృతాశౌచమునందును, శ్రాధదివసమునందును, తల్లిదండ్రులయొక్క ప్రత్యాబ్ధిక శ్రాధమునందును, ఉపవాస వ్రతదినములయందును తాంబూల చర్వణంబును జేయఁగూడదు.

శ్రాధదర్పణే ॥ శ్లో॥ భక్ష్యంచ పిండనైవేద్యం వికిరా
న్నంచ స్పర్శనం । తాంబూల చర్వణం కృత్వా పునశ్శ్రాధం
సమాచరేత్ ॥

తా॥ మాషముతోవండిన భక్ష్యమును పిండనైవేద్యము జేసినను వికిరాన్నము భోజనపాత్రకు స్పర్శతగిలినను, కర్త తాంబూలము భక్షించినను తిటిగి శ్రాధము చేయవలయునని శ్రాధదర్పణము ఘోషింపుచుండెను. ఇతి తాంబూలచర్వణం సమాప్తమ్.

* మా తు ర్ద శా హ మ ధ్యం బు పి తృ మృ తి *

స్మృత్యంతరే ॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహ మధ్యేతు పితాయస్య
ప్రమీయతే । పైతృకంతు యథాకాలం పితుస్సర్వం సమాపయేత్ ।
తతో మాతుస్త్రీ ః ఘౌదా శేషం కర్మసమాపయేత్ ॥

తా॥ తల్లి మృతిబొందిన దశాహమధ్య తండ్రిమృతిబొందిన యెడల తండ్రికి శ్రాధము సంపూర్తిచేసి పిమ్మట 3 వ పక్షములో ఆదియందు అనఁగా పదిదినములకు పిమ్మట అయిదు దినములలో తల్లికి లోగడచేసిన క్రియలుగాక తక్కిన శ్రాధమంతయు సమాప్తి జేయవలయును.

శ్లో॥ మాతుర్దశాహ మధ్యేతు మృతశ్చేద్యదివైపితా । పితు
ర్మరణ మారభ్య దశాహం సూతకం భవేత్ ॥

తా॥ తల్లి దశాహమధ్యమందు తండ్రి మృతినొందిన యెడల మృతిబొందినది మొదలు ౧౦ దినములు సూతకము.

ధర్మప్రవృత్తైః । శ్లో॥ మాతాపిత్రో ర్యథాశౌచం దశాహం
విహితంబుడైః । పైతృకాదూర్ధ్వమేవస్యా న్మాతాశౌచంతుపక్షేణి॥

తా॥ తల్లి తండ్రి మొదలగువారి మృతులయందు ౧౦ దినము
లాశౌచము. తండ్రియొక్క శ్రాద్ధము చేయుచుండఁగా ఊర్ధ్వభాగ
మునందు తల్లిచనిపోయినయెడల మాతాశౌచము ఒకటిన్నరదినము.

శ్లో॥ ఆద్యశ్రాధం మశుద్ధోపి కుర్యాచ్చైకాదశేహని । కర్తు
స్తాత్కాలికాశుద్ధి రశుధిః పునరేవసః ॥

తా॥ ఆద్యశ్రాధంబును అపరిశుద్ధుడై చేయవలెను. ఈ
శ్రాద్ధముజేయుటవలన కర్తకు తత్కాలంబునందు పరిశుద్ధి గలుగును.

శ్లో॥ పితరాశౌచమధ్యేచ నాశ్మత్తశ్రాద్ధం పతేద్యది । రుద్రా
హే షోడశాత్పశ్చ న్మాత్తశ్రాధం విధీయతే ॥ మాతరాశౌచ
మధ్యేచేత్పితృశ్రాద్ధం పతేద్యది । రుద్రాహే షోడశాదర్వాక్తచ్ఛ్రా
ధంతు విధీయతే ॥ ఇతి ఆశౌచనిండే శాతాతపః ॥

అస్యార్థః ॥ ఏకాదశాహే పితుః షోడశాది శ్రాద్ధం కృత్వా ॥
తతః మాతుః ప్రత్యాబ్దికం కర్తవ్యం ఏకాదశాహే ఆద్యశ్రాధం
నిర్వర్త్య ॥ పితుః మృతాహశ్రాధం కృత్వా అథ ఆద్యాది షోడశ
శ్రాద్ధాని కారయేదిత్యర్థం॥ మాతుర్దశాహమధ్యే పితృమృతీసమాప్తః
* అధికమాసప్రకరణమ్ . *

అధికమాసములో మృతిఁబొందినవానికి తిరిగి ఆమాసము యె
ప్పుడైనా అధికమాసము వచ్చినయెడల ఆమాసమునందే ప్రత్యాబ్ది
కము. శుద్ధమాసములో జేయనక్కరలేదు. శుద్ధమాసమునందు
మృతులైనవారికై తే అధికమాసమునందు అవసరములేదు. మాసిక
ములు మాత్రము అధికమాసమునందుగూడ శ్రాద్ధముచేయ వలెను.
అధికమాసములో మృతులైనవాటికి నిజమాసములో మృతతిథియందు
అన్వాద్యశ్రాద్ధముచేసి అక్కడనుంచి ౨౮ న దినమందు ఊన మాసి
కము పెట్టి అదిమొదలు ముప్పదవ దినమందు ద్వితీయ మాసికము
పెట్టి అక్కడనుంచి ౫౬ దినములలోగా ఆదిపంచకమునందు త్రైపక్షిక
శ్రాధముచేసి క్రమముగా సంవత్సరాంతము జరిగించవలెను. సంవ
త్సరముమధ్య అధిపమాసము సంభవించే యెడల శుద్ధాదికములకు

కబటే సంకల్పముచేసి అధికమాసమందే శ్రాధకము పెట్టవలయును సంవత్సరాంతమందు అధికము వచ్చేపక్షమున ఊనాబ్దితమును, సంవత్సర విమోకమును, ఆబ్దికమును ఈ-మూడును అధికమాసములోనే పెట్టవలయునుగాని శుద్ధమాసంబున నాచరింపఁగూడదు. మధ్యాధికమువచ్చిన ప్రథమాబ్దికానికి లోగడమాసానికే 3౬౦ దినములగును కనుక లోగడ మాసములో ఊనాబ్దిక విమోకములు జటిగించవలెననే మాట యుక్తముగాదు. ఆరెండుమాసములు 3౦ దినముల సంజ్ఞ కనుక ప్రథమాబ్దికముతో కూడానే జటిగించవలయును. శుద్ధమాసమునందు మృతులైనవారికి ప్రథమాబ్దికము మలమాసమందు వచ్చినచో నప్పుడే చేయవలయును ద్వితీయాబ్దికాదులు మాత్రము శ్రాధకమాసమునందే జఱుపవలెను.

కించ॥ గర్గః ॥ శ్లో॥ అగ్న్యధానం ప్రతిష్ఠాంభ యజ్ఞ దాన వ్రతానిచ । దేవవ్రత వృషోత్సర్గ చూడాకరణ మేఖలాః ॥ గమనం దేవతీర్థానాం వివాహమభిషేచనం । యానంచ గృహకర్మాణి మల మాసే వివర్జయేత్ ॥

తా॥ అగ్న్యధానం, ప్రతిష్ఠ, యజ్ఞదాన వ్రతములు, దేవ వ్రతములు, కామ్య వృషోత్సర్గము, చూడాకరణము, మేఖల, దేవక్షేత్ర తీర్థాటనము, వివాహము, అభిషేచనము, యాచనము, గృహ కర్మలు అనువానిని మలమాసమునందు విమవవలెనని గర్గుఁడుచెప్పె.

శ్లో॥ అవస్య కర్మమాసాఖ్యం మలమాసమృతాబ్దికం । తీర్థేభ చ్ఛాయయో శ్రాధకం మఖకర్మ పితృక్రియాః ॥ కుర్యాన్మలిష్టుచే వర్షమఘ్నేచేత్స తదాధికం । తత్రస్యా న్మాసికం మృత్యు మాసాత్స ద్వాదిశోయది ॥ ప్రేతాకిరూ సమాప్యత్ర కుర్వీతాభ్యుదయంతథా శ్యామాకాగ్రయణం కృచ్ఛత్రయ వర్జమతోన్యథా ॥

తా॥ మలమాసమునందు అవస్యముగా జేయుఁదగినమాసికాది కర్మలును, ఆబ్దికములను, తీర్థ శ్రాద్ధములను, యజ్ఞకర్మములను, పితృక్రియలను చేయవచ్చునని యెఱుఁగవలయును. మఱియును వర్ష మధ్యమందుమలమాసమువచ్చేనేని అప్పుడధికమాసములు గ్రహించ వలయును. మలమాసము మొదలుకొని పదిరెండవమాసము మల

మాసమయ్యేనేని దానియందు ప్రేతకర్మలను సమాప్తిని బొందించి
పిమ్మట అభ్యుదయ కర్మములను జేయవలయునని సూర్యోదయమను
గ్రంథమునందు జెప్పబడియె.

కించ॥ శ్లో॥ కామ్యారంభం వృషోత్సర్గం పర్వోత్సవ ముపా
కృతిం । మేఖలా చౌలమాంగల్యా అగ్న్యధానోద్యాపన క్రియా ॥
వేదవ్రత మహాదానా అభిషేకా న్వర్థమాసికం । ఇష్టం పూర్తం
తథాయస్య విద్యలోపో న్యధాకృతౌ । తత్సర్వ మష్ట కాదన్య దధి
మాపేవివర్జయేత్ । సూతకేపిచకర్తవ్యం స్నానాద్యం రాహుదర్శనే ॥

తా॥ కామ్యారంభము, వృషోత్సర్గము, పర్వోత్సవము, ఉపా
కర్మము, మేఖలము, చౌలము, మాంగల్యము, అగ్న్యధానము, ఉ
ద్యాపనక్రియ, వేదవ్రతము, మహాదానము, అభిషేకము అనువానిని
అధికమానమునందు విమవలయును, గ్రహణకాలమునందు జనన
మరణాశౌచములు గలిగియున్నప్పటికిని గ్రహణప్రయుక్త స్నానాది
కమును జేయవలయుననియును సూర్యోదయ మను గ్రంథమునందుఁ
జెప్పబడియె. మరియును,

శ్లో॥ గ ర్భేవార్థుషికే భృత్యే ప్రేతకర్మణి మాసికే । సపిండి
కరణే నిత్యే నాధిమాసంతు వర్జయేత్ ॥

తా॥ గర్భమునందును, వడ్డి యందును, భృత్యుని యందును,
ప్రేతకర్మమునందును, మాసికమునందును, సపిండికరణము నందును,
అధికమాసము విదునవలనుపడదని పరాశరస్మృతియందుఁ జెప్పబడె.

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ మాసద్వయేబ్ద మధ్యేచ సంక్రమోన
భవేద్యదా । ప్రాకృత స్తత్రపూర్వస్సాస్య దుతరస్తు మలిష్టుచః॥

తా॥ సంవతర మధ్యమందు రెండధికమాసములు తటస్థించె
నేని మొదటిమాసమును ప్రాకృతమాసమునుగాను, రెండవమాస
మునుమలిష్టుచః- అధికమాసముగాను గ్రహింపవలయునని గ్రంథాం
తరమందుఁ జెప్పబడియె. అధికమాస సృకరణం సమాప్తమ్.

* ప్రేతశవాను గమనేనియమః *

శ్లో॥ ప్రేతస్య పార్శ్వయోరగ్రే నగచ్ఛేయః కదాచన । తస్మా
దగ్రేతు గంత్యాణా మాయఃక్షీణం పదేపదే । మృతస్య పశ్చాద్గమనే

ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే । కిల్బిషాః దగ్ధగమనే నిష్కృతిరోప
పద్యతే ॥ ఇతి దోషశ్రవణాత్ స్మృత్యంతరే విశేషః ॥ శ్లో॥ సంస్కా
రోప క్రమాత్పూర్వం కామం స్నాత్వా విశుద్ధ్యతి । ప్రారబ్ధేపిహి
సంస్కారే సమాప్తేస్నానమాచరేత్ ॥ ఏతదన్యవిషయం ॥ ఆరంభ
త్ప్రకృతస్నాయాత్తస్య శుద్ధిర్భవిష్యతి ॥

తా॥ ప్రేతమునకు పార్శ్వమునందుగాని, పశ్చాద్భాగంబు
నందుగాని పోవలయును. అట్లుగాక ప్రేతమునకు ముందుభాగము
నందు నడచినయెడల ఆయువు క్షీణించిపోవునని యభిప్రాయము. పా
ర్శ్వ పశ్చాద్భాగంబులయందు నడచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తముగలదు
అగ్రభాగమునందు నడచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తములేదు. కావున
నగ్రభాగమందు బోఁగూడదని యభిప్రాయము, దహనసంస్కారం
బుల నుపక్రమించుటకు మునుపు స్నానంబుజేసినయెడల పరిశుద్ధి గలు
గును. దహన సంస్కారంబుల నుపక్రమించినపిమ్మట దహన మగు
వఱకును స్నానంబుచేసినయెడల శుద్ధిగలుగదు. కావున సగోత్రుఁడు
సంస్కారంబు నుపక్రమించుటకు పూర్వంబునందు స్నానంబునుజేయ
వలయునని స్మృత్యంతర వచనాభిప్రాయము.

ఇతి శ్మశానుగమనే నియమస్సమాప్తః.

* శ్మశానే ప్రేతపునర్జీవః *

శ్మశానంబునకు ప్రేతమును తీసికొనిపోయిన పిమ్మట నా శవ
మునకు ప్రాణంబులు వచ్చినయెడల మఱల నామనుఁడు గృహమునకు
వచ్చెనేని యాగృహంబునకుఁ గీడువాటిల్లును. కావున నాకీఁడు
దొలగిపోవుటకొఱకు క్షీరమిశ్రిత సమిధశ్శతమును, ఆజ్యంబును, హఱ
మమును జేయవలెను. బ్రాహ్మణులకు గోదానాది మహాదానములు
జేసి సావిత్రిష్ట శతంబులచేత క్షీరంబులతో శాంతినిజేయవలయును.
కపిలధేనువును, తిలలను, సువర్ణమును, వస్త్రమును ఆయుర్వృద్ధికొఱకు
కర్త దానముచేసి బాహ్మణ శీర్వాదము గ్రహించవలయును. ఇది
యముని మతమని నారదమునివరుఁడువచించె. కొందఱు ఇతరజంతు
వును ఇతనిమీదదిగతుడిచి ఆ గామమంతయు ద్రిప్పిపారవేయుదురు-

ఇతి శ్మశానానీత శవజీవన విచార స్సమాప్తః.

* ప్రే త శి లా న స్త్వ మ్ . *

దశాహముతోగా జరుపు నిత్యకర్మ ప్రారంభించిన పిమ్మట దశాహములోపల ప్రమాదంబువలన శిలనష్టమైనయెడల అన్య శిల నుంచి పూర్వమువలె ఆవాహనముజేసి మఱల తొలుతయిచ్చిన మృత్తికాస్నాన వాపోదక తిలోదకాదులు పిండప్రదానంబులు మొదటి రోజునుంచి యథాక్రమముగా జరుపవలెను నష్టమైనశిల మరల లభించినయెడల విధ్యుక్తముగ వాపోదకాదుల నీయనక్కరలేదు. స్థల భ్రంశమునందును, శిలాపాత్ర కర్తృద్రవ్యంబులు నశించినను ప్రాజాపత్యత్రయంబునుజేసి పిండోదక దానంబులను మఱల యథా విధిగా చేయవలయునని స్మృత్యంతరమందుఁ జెప్పఁబడియె. తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రములందు జూడవలయును.

ఇతి శిలానష్ట విషయ స్సమాప్తః.

* సంవత్సర విమోకే తిథిద్వయ శ్రాద్ధ నిర్ణయః *

గౌతమః ॥ శ్లో॥ తిథిద్వయేపి సంప్రాప్తే విమోకం ప్రథమాబ్ది కమ్ । తస్మిన్నేవ క్రమాత్కుర్వాత్పూర్వాష్టాచాపరాష్టాకే ॥

తా॥ సంవత్సర విమోకదినమందు తిథిద్వయము తటస్థించెనేని సంవత్సరవిమోక ప్రథమాబ్దికములు రెండును ఆదినమందే నాచరింపవలెను. ఎట్లనిన పూర్వాష్టామందు సంవత్సరవిమోక శ్రాద్ధంబును అపరాష్టామందు ఆబ్దిక శ్రాద్ధంబు నాచరించవలయునని శ్రీ గౌతముల వారి యభిప్రాయము.

కించ॥ పరాశరాది ఋషిభిః రత్నావళ్యాం విష్ణుస్మృతౌ ॥

శ్లో॥ విమోకాదిద్వయంకుర్యాద్ద్విజశ్రేష్ఠ స్తిథిద్వయే॥ విమోకం పూర్వతఃకృత్వా ఆబ్దికం తదనంతరం । తిథిద్వయే తథాకార్యం అన్యథా దోషభాగ్భవేత్ ॥

తా॥ తిథిద్వయ దినమునందు విమోకము ప్రథమాబ్దికము వచ్చినయెడల పూర్వాష్టామమునందు విమోకముజరిపి అపరాష్టామందు ప్రథమాబ్దికము చేయవలెను. అలా చేయనియెడల దోషము చేసిన వాడగును.

కించ॥ శ్లో॥ సంవత్సరవిమోకాఖ్యం శ్రాద్ధంకుర్యాద్విచక్షణః ।
తథాబ్దికం వినాపూర్వం ఊనాబ్దికమధాపివా । ఊన త్రైపక్షికంచైవ
సకుర్యాన్మాసికంవినా । ఊనాంత్య మాసికం త్యక్త్వా విమోకం నైవ
కారయేత్ ॥

తా॥ కర్మనిష్ఠగలవాఁడు సంవత్సరవిమోకమును జేయ వలసి
నది. ఊనాబ్దికమును జేయకుండ ప్రత్యాబ్దికమును జేయఁగూడదు.
త్రైపక్షికమును విడిచి మాసికమును పెట్టకూడదు. ఊన మైన తరు
వాత మాసికమును విడిచి సంవత్సరవిమోకమును జేయఁకూడదు.

ఇతి సంవత్సరవిమోకే తిథిద్వయ శ్రాద్ధనిర్ణయ స్సమాప్తః.

* మృత తిథి నిర్ణయః . *

సిద్ధాంతసార సంగ్రహే॥ శ్లో॥ సాయంతన్యపరత్రచే నశ్చైతతిథి
స్యైవాబ్దికే మాసికే । సాగ్రాహ్యాద్వ్యపరాహ్లామో ర్యదితదా య
త్రాధికా సామతా । తుల్యాచేదుభయ పరాహ్లాసమయే పూర్వానచే
త్తద్వయోః । పూర్వైవత్ర ముహూర్త గాస్త సమయే నో చేత్స్వరై
వోచితా ॥

తా॥ అహః ప్రమాణ ఘటికలను ఆయిదుపాళ్ళు చేయునది.
వానిలో మొదటిభాగము ప్రాతఃకాలము. ౨ వ భాగము సంగమ
కాలము. ౩ వది మధ్యాహ్నము. ౪ వది అపరాహ్ణము. ౫ వది
స్నాయాహ్నము. ఈ ఆయిదుకాలములలో ౪ వ అపరాహ్ణ కాల
మున నేతిథి ఘటికలు వ్యాపించియుండునో ఆ తిథి శ్రాద్ధాది పైతృ
కము మొదలగు సత్కర్మలకు ముఖ్యము. ఒకతిథికి రెండుదినముల
లో వ్యాప్తిగలిగియుంటే దేదినమున అధికముగానుండునో దాని నా
చరింపవలయును. రెండుదినములలో అపరాహ్ణ వ్యాప్తి సమముగా
నుండిన పూర్వమనఁగా మొదటి దినమే ముఖ్యము, రెండు అపరా
హ్ణములలోను వ్యాపింపకపోయిన పూర్వదినమున పాయాహ్న వ్యాప్తి
చక్కగానుండిన నాఁడేముఖ్యము. రెండు అపరాహ్ణములలోను సమ
ముగా నుండినప్పుడు తిథి వృద్ధిపక్షమున రెండవనాఁడును, క్షయపక్ష
మున మొదటినాఁడును కర్తవ్యము. దీనినెఱిగి శిష్టులందఱును ఆచ
రికపుచున్నారు, ఇంక సంకల్ప స్నాన దాన వ్రత దేవపూజాదుల

లో విశేష విధులు గలుగునవి తప్ప తక్కినవన్నియు సత్కర్మలకును సూర్యోదయకాలమున నేతిధి గలిగియుండునో ఆతిధియే సంకల్పము నకు ముఖ్యము.

కించ॥ శ్లో॥ యాంతిధిం సమనుప్రాప్య ఉదయం యాతి భాస్కరః । సాతిధి స్సకలాజ్ఞేయా స్నానదాన వ్రతాదిషు ॥

తా॥ సూర్యుడు యేతిధియందుదయించునో ఆ తిధి స్నాన దాన వ్రతములు మొదలుగాగల సకలకార్యములకు ప్రామాఖ్యము. ఆతిధియందే సంకల్పము. ఇతి మృతతిధినిర్ణయ స్సమాప్తః.

* శ్రాద్ధ స మ యే త్యా జ్య వి ష య : *

జ్యోతిస్సంగ్రహే ॥ శ్లో॥ స్నానే దానే జపే హోమే వైశ్వదేవే సురార్చనే । ప్రాయశ్చిత్తే తథాశ్రాద్ధే ప్రశస్తావిషనాడికాః ॥

తా॥ స్నానకాలమునందు, దానకాలమందు, జపకాలమందు, హోమకాలమందు, వైశ్వదేవకాలమందు, దేవతార్చనకాలమందు, ప్రాయశ్చిత్తాదులయందు, శ్రాద్ధకాలమందు, త్యాజ్యము వచ్చినప్పటికిని పై కార్యములు చేయవచ్చును

కించ॥ ప్రాచీనగ్రంథే శ్లో॥ ఆననే శయనే భోజ్యే మలమూత్రోత్సృజేతథా । ఉగ్రకర్మణ్యస్త్రవథా ప్రశస్తా విషనాడికాః ।

తా॥ కూర్చుండుటయందు, నిద్రించుట, భోజనకాలము, మల పూత్రములు విడుచుట, చెడుపనివిషయమై, అస్త్ర ప్రయోగాదులయందును విషఘడియలు నింద్యములుగావు.

ఇతి శ్రాద్ధసమయే త్యాజ్యవిషయ స్సమాప్తః

* దా నా ది ఫ ల ని రూ ప ణ మ్ *

అయ్యా, ౮౪ లక్షల జీవరాసులలో నీమనుష్యజన్మము లభించుట బహుదుర్లభము. ఇట్టిజన్మము లభించియు దాన ధర్మాదులు చేయకయుండు మనుష్యుడు మఱుజన్మమునందు దరిద్రుడై పుట్టునని స్మృతులు ఘోషింపుచుండెను. లోకమందు మనమురు జూచుచుంటిమి. మనుష్య జన్మమునందు దరిద్రుడై పుట్టి పాపకార్యములఁ జేయుచు అందునలన నరకముఁజెంది సమస్తబాధల కోర్వలేక దుఃఖంపుచు మఱల దరిద్రుడుగా పుట్టును. తత్ప్రమాణము-

శ్లో॥ అదానదోషేణ భవేద్దరిద్రో దారిద్ర్య దోషేణ కరోతి
పాపం । పాపాదవశ్యం నరకం ప్రయాతి పునర్దరిద్రః పునరేవ పాపీ ।
అన్నట్లు దానముచేయని దోషమువల్లనే వాఁడు దరిద్రుఁడుగా బుట్టు
చు మఱల గిట్టుచు యీప్రకారము సంసార సాగరమునందగిలి అట్లా
డుచుండును గాని ఒకప్పుడయినను ముక్తిపొందజాలఁడు.

శ్లో॥ దరిద్రదాయ కృతందానం శూన్య లింగస్య పూజనం । అ
నాథ ప్రేత సంస్కార మశ్వమేధసమం విదుః ।

తా॥ దరిద్రునికొఱకు చేయఁబడిన దానమును, పూజలేనిగుళ్ళ
కు పూజగలుగఁజేయుటయు, దిక్కులేని పీనుగనెత్తికాల్పుటయు ఈ
మూఁడును అశ్వమేధయాగము చేయుటవలన గలుగు ఫలమునకు
సమానమగు ఫలమునిచ్చునని బహుగ్రంథములు చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ అనిత్యాని శరీరాణి విభవోనైవ శాశ్వతః । నిత్యం సన్ని
హితో మృత్యుః । కర్తవ్యో ధర్మసంగ్రహః ॥

తా॥ ఈ శరీరము నిత్యముకానిది. సంపదలు నిలుకడలేనివి.
మృత్యుదేవత దగ్గరనే కాచియున్నది. కాఁబట్టి మనము పితృమా
తృ కర్మలందయినా తనశక్తికొలఁది దానధర్మములు చేయుటచే ఈ
జన్మము వచ్చినందున తన పితరులు సంశోషిండ్డమేగాక తనకు రాఁ
బోవు జన్మమందు మహా భాగ్యవంతుఁడై జ్ఞానముగలవాఁడై ధనము
గల గృహదులందు జన్మించును. ఇదియునుఁగాక-

శ్లో॥ చలాలక్ష్మీశ్చలాః ప్రాణాశ్చలో దేహోపి యశావనం ।
చలం చలశ్చ సంసారః కీర్తిర్ధర్మశ్చ నిశ్చలౌ ॥

తా॥ సంపదలు, ప్రాణము, దేహము, యశావనము, సంసారము
యివియన్నియును నీటిబుగ్గలరీతిగా అస్థిరములైనవి. అయితే సత్య
ముగా కీర్తియు ధర్మమును యీరెండుమాత్రమే స్థిరముగానుండును.

శ్లో॥ అర్థాః పారదచేంచలాః గిరినదీ వేగోపమంజీవితం । ధర్మం
యోనకరోతి నిశ్చలమతిః స్వర్గార్గళోద్భూతనం । పశ్చాత్తాప యతో
జరాపరిణత శ్శోకాగ్నినా దహ్యతే । తస్మా న్మాతృ పితృ క్రియాది
సమయే దానం ప్రశస్తం స్మృతమ్ ॥

తా॥ సంపదలు పాదరసమునలె నిలకడగానివి, కొందమీఁద నుండి క్రిందికి ప్రవహించునదులు యెంత శీఘ్రముగా ప్రవహించునో అంత శీఘ్రముగా జీవితము పారిపోవును. సముద్రమునందలి అలల యందు బుట్టిన నీటితుంపరలు యెట్లునిలకడలేకపోవునో అట్లు మానవ జన్మము నిలకడలేనిదాను. సముద్రమునందలి నురుగురీతిగా మన జీవితకాలము, అస్థిరమైనది కాఁబట్టి స్వర్గద్వారమునకు ఆడ్డముగా మూసియుండెడు తలుపును దెఱచి మనలను స్వర్గమునజేర్చి సకల సౌఖ్యములను బొందునట్లుజేసెడు ధర్మము నెవ్వఁడు చేయఁడో వాఁడు మరణకాలమువ శోకాగ్నిచేత తపించును. కాఁబట్టి తల్లి దండ్రుల శ్రాద్ధాది దినములయందయినను దానముజేయుట ప్రశస్తము.

శ్లో॥ ధర్మః శర్మ భుజంగపు గవపురీ సారం విధాతుంక్షమో |
ధర్మః ప్రాపిత మర్త్యలోక విపుల ప్రీతి స్థధాశంసినా | ధర్మస్స్వర్గ
గరీ నిరంతరసుధా స్వాదోదయస్యాస్పదం | ధర్మః కిం నకరోతి ముక్తి
వనితా సంభోగ భాగ్యాంతరమ్ ||

తా॥ ధర్మము నాగేంద్ర పట్టణమునందలి స్థిరమైన సుఖము ననుభవించునట్లు చేయును. భూలోకమున ధర్మముఁ జేయువానికే మంచి కీర్తియు, జనులవలన ప్రీతియు కలుగును. మఱియు ధర్మము స్వర్గలోకమునందలి దేవామృతము పానముచేసి చావు పుట్టుకలు లేక సదా దేవేంద్రభోగముల ననుభవించునట్లుచేయును. ధర్మమువలన సకలసుఖములుకల్గును. ధర్మము ముక్తికాంతతోభోగించునట్లుజేయును.

శ్లో॥ ఏవం త్యాగదుణశ్శ్లాఘ్యః సర్వేషు గుణరాసిషు | త్యా
గా జ్జగతి పూజ్యంతే పశు పాషాణ పాదపాః ||

తా॥ దానము చేయునట్టి గుణమే సకల గుణములలోపల సద్గుణము. దానముచేయువాఁడే గుణవంతుఁడు- పశువులలో కామధేనువును, వృక్షములలో కల్పవృక్షమును, శిలలలో చింతామణియను శిలయును యెవరెనరు యేదియడిగినను తడవులేక నిచ్చునట్టి గుణమును కలిగియుండుటవల్లనేగదా అవి దేవతలు, మనుష్యులు మొదలయిన వారిచేత సదా పూజింపఁబడుచున్నవి. ఇంతియేగాదు-

దాన మాహాత్మ్యమందు- శ్లో॥ సాలగ్రామ శిలాం పృథ్వీం
కన్యాం విద్యాంచ వైదికీం । యోదతేయశ్చగృహ్లాతి తావుభాస్వర్గ
గామినౌ ॥ అని చెప్పబడినది.

ఆదిత్యపురాణమందు- శ్లో॥ జ్ఞానదాదధికం కించిద్దృశ్యతే భువ
నత్రయే । దానేన ప్రాప్యతే స్వర్గః ॥ అని చెప్పబడినది. యస్య
విత్రం సధర్మాయ నోపభోగాయ తస్యవిత్రం నిరర్థకమ్ ॥

గరుడపురాణమందు- శ్లో॥ పితృ శ్మతగుణం దానం సహస్రం
మాతురుచ్యతే । భగిన్యాం దశసహస్రం సోదరే దత్తమక్షయమ్ ॥

తా॥ దానాదులవలన స్వర్గ పశు పుత్ర విత్రాదులును, కీర్తి-
యును గలుగుచున్నవి. అందువలన దానమునకన్ననధికమైన దైక్త-
డను మూఁడులోకములయం దేదియునులేదు. ఎవ్వనియొక్క ద్ర-
వ్యము ధర్మము కొఱకై నను, తాననుభవించుట కొఱకై నను ఉప-
యోగించునో అతని ద్రవ్యము స్థావరములేకున్నచో నిరర్థకము.

కించ॥ మనుస్మృతౌ॥ శ్లో॥ వారిదస్తృప్తిమాపోతి సుఖ మ
క్షయమన్నదః । తిలప్రదః ప్రజామిష్టం రీపదశ్చక్షు రుత్తమమ్ ॥

తా॥ జలమునిచ్చినవాఁడు క్షుత్పిపాసలులేని తృప్తినిబొందును
అన్నదాత యక్షయసుఖమునొందును. తిలలనిచ్చువాఁడు తనకిష్ట
మగు సంతానముగలవాఁడగును. దేన బ్రాహ్మణాదుల కుపయోగ
ముగ దీపించినవాఁడు దత్తమములగు చక్షుస్సుల నొందును.

శ్లో॥ భూమిదో భూవిమాపోతి దీర్ఘమార్హిరణ్యదః । గృహ
దోగ్ర్యాణివేశ్మాని రూప్యదో రూపముత్తమమ్ ॥

తా॥ భూదాత భూపతియగును- సువర్ణము దానమిచ్చువాఁడు
దీర్ఘాయుష్యము నొందును- గృహప్రదుఁడు మంచి గృహములుగల
వాఁడగును. వెండి నిచ్చినయతఁడందఱికంటె నెక్కుడు సౌంద-
ర్యము గలవాఁడగును.

శ్లో॥ వాసోద శ్చంద్రసాలోక్య మశ్వీసాలోక్య మశ్వదః । అన
డుత్పదశ్శయం పుష్టాం గోదోబ్రధ్యస్య విష్టషమ్ ॥

తా॥ వస్తుదాత చంద్రలోకమును, గుఱ్ఱమునిచ్చినవాఁ డశ్వీ నీదేవతల లోకమును, యెద్దునిచ్చేనేని సంపూర్ణనుగుసంపత్తిని, గోవు నిచ్చినయతఁడు సూర్యలోకమును నొందును.

శ్లో॥ యాన శయ్యాప్రదో భార్యా మైశ్వర్య మభయప్రదః ।
ధాన్యద శ్శాశ్వతంసౌఖ్యం బ్రహ్మదో బ్రహ్మసాక్షీతామ్ ॥

తా॥ రథాదియానములు శయ్యలు నొసఁగినవానికి భార్యా లాభమగును. ప్రాణుల కభయమిచ్చునతఁడు- ప్రాణహింస చేయని వాఁడు గొప్ప మైశ్వర్యమును బొందును. ధాన్యముననఁగా శాలి యవ గోధూమాదుల నిచ్చువాఁడు శాశ్వత సుఖమునొందును. వేద మును జెప్పినను- తదర్థమును జెలిపినను బ్రహ్మ లోకమునందు ముక్తుఁడగును.

శ్లో॥ సర్వేషామేవ దానానాం బ్రహ్మదానం విశిష్యతే । వా ర్యన్న గోమహీవాస స్తీలకాంచన సర్పిషామ్ ॥

తా॥ అన్నోదక గోమహీ తీల కాంచనాది దానము. లేవి గలవో వాని యన్నింటిలోను వేద వేదాంగములను బ్రాహ్మణునికిఁ జెప్పట యుత్కృష్ట ఫలప్రదంబగును.

శ్లో॥ యేనయేనతు భావేన యద్యద్దానం ప్రయచ్ఛతి । తత్త త్తేనైవ భావేన ప్రాప్నోతి ప్రతి పూజితః ॥

తా॥ ఎవరు యేయే అభిప్రాయముచే స్వర్గా ద్యపేక్షచేగాని, ముముక్షువై తే నిష్కామనచేగాని యేదియేది దానముచేయునో ఆ యా భావముచే నాయా దానముల ఫలముగా జన్మాంతరమందు పూజితుఁడై దానిదాని ఫలమును బొందుదురు.

శ్లో॥ ధర్మం శనైస్సంచినయా ద్వల్మీకమివ పుత్రికాః । పర లోక సహాయార్థం సర్వభూతాన్యపీడయన్ ॥

తా॥ భూతపీడ లేనుండ పరలోక సహాయార్థమై ధర్మమును చెదలపురుగులు పుట్టఁబెట్టినట్లు మెల్లమెల్లగా వృద్ధి నొందించవలెను.

శ్లో॥ నాముత్రహి సహాయార్థం పితా మాతావతిష్ఠతః । నపు త్ర దారా నజ్ఞాతి ర్ధర్మస్తిస్మితి కేవలః ॥

తా॥ పరలోకమునందు సహాయులు తల్లి- తండ్రి- భార్య- పుత్రుడు- జ్ఞాతి- వీరెవ్వరును గాదు. ధర్మమొక్కటియే పరలోక సహాయమై యుండును. సకల చుట్టములు తనతోఁగూడ వచ్చు వారుగారు. వాఁడుచేసిన తపముగాని పుణ్యముగాని వానివాని వెంటనరిటిపోవును ఒక మనుష్యుఁడు యెంత ధనవంతుఁడైనను దానమూలముగా నిచ్చినది తప్ప తక్కిన ద్రవ్యమంతయు తనకు చేరుదునదిగాదు, పూర్వజన్మమందు విశేషముగ ద్రవ్యమార్జించి దానిని సత్కర్మలయందును, దానాది క్రియలయందును ఉపయోగించిన వాఁడే యీజన్మమున మహాభాగ్యవంతుఁడగును, అట్టివాఁడి జన్మమున విశేష భక్తిశ్రద్ధలతోడ సత్కర్మములఁజేసినేని యింకొకజన్మమున మిగుల భాగ్యవంతుఁడై ధర్మార్థ కామమోక్షముల కర్హుఁడగును. భక్తిశ్రద్ధలులేక ధర్మముఁజేసినను ఆధనమువ్యర్థము- భక్తిశ్రద్ధలతో నొనర్చిన ధర్మము కొంచెమైనను కొండంతయగును. ఎట్టి కార్యమునకుగాని మనస్సు నిర్మలముగా నుండవలయును. మనో నిశ్చయములేక చేసిన తపముగాని, దానముగాని, ధర్మముగాని నిరర్థకంబగును. ప్రతిమానవుఁడును తనకు రోగమువచ్చుననియు, వృద్ధత్వము వచ్చుననియు, బలముతగ్గుననియు చక్కఁగాదెలిసికొని అంత్యకాలమందు సద్గతిఁబొందుట బాల్యములో వివేకము దెలిసినవిమొదలు సత్కార్యములుచేయుచు రావలెను. సత్కర్మములను రేపుచేయుదము, తర్వాతచేయుదమను తలంపుకూడదు. ఏలననఁగా, దేహము నిత్యము కనుక సాధ్యమైనమట్టుకు తలఁచిన పని తలఁచినట్లు చేయవలయును. ప్రపంచమందు పుణ్యాత్ములుచేసిన స్థిరమగు యేర్పాట్లు యెన్ని జీవరాసులు బ్రతుకుచున్నవో చూడుడు. మనము యెన్నాళ్ళు బ్రతికినను మరణము స్థిరమని తలఁచువాడు బహు అరుదుగానుండెదరు. లోకమందు ఒకవంశములో నొక పుణ్యాత్ముఁడు సత్రము, వనము, తటాకము, ధతనిక్షేపము శివాలయము, కూపము, గ్రంథము మొదలగు నిట్టి మహాోపకారములలో నొకదానిని ప్రతిష్ఠించి సందున అశేషజనులు అట్టివారిని నిత్యము స్మరింపుదురు అట్టివారు మృతిఁబొందినను బ్రతికియున్న వారితో సమానులే. వారికి స్వర్గమే

నిశ్చయము. మన జీవితకాలము విచారింపఁగా రేపో మాపో అన్నట్లుండెను. ఇంతలో త్రోవదోచుట, తప్పుసృష్టలు జేయుట, హత్యఁ జేయుట మొదలగు తప్పుకార్యములఁజేసి సంపాదించి దారాపుత్రులు మొదలగు బంధువులకుఁ బెట్టును. అందువలన యీ జీవునకు ఫలము కలదా ? లేదు. ఎవ్వఁడైతే పాపకార్యములను జేయునో వాఁడు మాత్రమే దానిఫలము ననుభవింపవలెను. అనఁగా నరకకూపమందు బడి చాలాకాలము నాబాధకోర్వలేక యేడ్చుచుందును. తిరిగి-అట్టి మహాపాపనివృత్తికొరకు మఱుజన్మంబున తానుచేసిన పాపమునకే అట్టి దుష్కృత శేషము ననుభవించుటకు నీచజన్మమందు మహారోగ వంతుడై పుట్టుచు గిట్టుచు నుండును. కాని ఒకప్పుడయినను భగవద్భక్తియు, నేనబ్రాహ్మణ గురుపూజయు, విద్యానానది మహాదాసములు మొదలగు మహాపకారములను తాను జేయుటకు శక్తిలేక పోయినను చేయువారికయినా తాను సహాయభూతుడై ఆధర్మములను వృద్ధిజేసినట్లాయినా యితనికికూడ ఫలముగలదు. కాని దానప్రదాతకు మాత్రము ఇహలోక పరలోకములయందు బహుకీర్తియు, ప్రతిష్ఠయు అందువలన స్వర్గము నిశ్చయముగా కలుగునని గ్రంథములు ఘోషింపుచున్నవి. కనుక అటువంటివానిజన్మము సార్థకము. లేకున్నచో నిరర్థకము పట్టిమాటలతో నేమిప్రయోజనము-తన శక్తికొలది తాను జీవించియుండఁగానే గోదానాది మహాదాసములు తక్షణమే జఱుపవలయును. దేహమనిత్యముగనుక పుణ్యకార్యముల విషయమై తలఁచినపని తలఁచినట్లు చేయుట ప్రథమకర్తవ్యము.

* కారుణ్యవిషయః *

శ్లో॥ ఆదౌ పితౄ తథా మాతౄ సాపత్నీ జననీతథా | మాతౄ మహాస్సపత్నీకా ఆత్మపత్నీ త్వనంతరమ్ ॥ సుత బ్రాతృ పితృవ్యా శ్చ మాతులాస్సహ భార్యకా | దుహితా భగినీచైవ దౌహిత్రోభాగినేయకః ॥ పితృవృషా మాతృవృషా జామాతౄ భావుక స్సూషా | శ్వశుశస్సాస్యలకశ్చైవ స్వామినో గురురర్థినః | కించ | (జనక పితృ మాతృనాం తర్పణం విశేషః)

తా॥ ముందు తల్లి దండ్రులు, పిదప సవతితల్లి, అటు పిమ్మట మాతామహా మాతుః పితామహా మాతుః ప్రపితామహులు, మాతా మహీ మాతుః పితామహీ మాతుః ప్రపితామహీలు, తనభార్య, కుమారుడు, అన్నదమ్ములు, పినతండ్రి, పెదతండ్రి, మేనమామ, మేనమామభార్య, కుమార్తె, తోడబుట్టువు. మనుమడు, మేనల్లుడు మేనత్తలు, పినతల్లి, పెదతల్లులు, అల్లుడు, లోబుట్టువుల భర్త, కోడలు, భార్యయొక్క తండ్రి, భార్యయొక్క సోదరుడు, గురువు, యాచకులు వీరలు క్రమముగ కారుణ్యములోనివారని తెలియవలెను.

అక్క జ్యేష్ఠభగిని)
అత్త (శ్శశ్శ)వు)
అన్న (జ్యేష్ఠభాత)
అన్నకూతురు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్ర)
అన్నకొడుకు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రః
అప్పకూతురు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్ర)
అప్పకొడుకు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రుడు
అప్పమగడు (భావుకుడు)
అమ్మమ్మ (మాతామహి)
అల్లుడు (జామాత)
తమ్మునికొడుకు (కనిష్ఠభ్రాతృ పు॥)
తల్లిచెల్లెలు (కనిష్ఠమాతృభగిని)
తల్లి అప్పకూతురు (జ్యేష్ఠమాతృ
భగినీ పుత్రిక)
కూతురు (దుహిత)
కొడుకు కూతురు (పౌత్ర)
చెల్లెలు (కనిష్ఠభగిని)
చెల్లెలుకూతురు (కనిష్ఠభగినీపుత్ర)
చెల్లెలికొడుకు (క॥ భ॥ పుత్రుడు)
చెల్లెలిమగడు (భావుకుడు)
తండ్రి (పిత)

తండ్రి తండ్రి (పితామహుడు)
తమ్ముడు (కనిష్ఠభాత)
తమ్మునికూతురు (క॥ భ్రాతృపుత్రీ)
పినతల్లికొడుకు (క॥ మా॥ భ॥ పు॥
పెదతండ్రి (జ్యేష్ఠపితృవృషుడు)
పెదతండ్రి) కూతురు (జ్యేష్ఠ పితృ
వృష పుత్రీ)
తల్లి అప్పకొడుకు (జ్యేష్ఠ మాతృ
భగినీ పుత్రుడు)
నాయనమ్మ (పితామహి)
పినతండ్రి (కనిష్ఠపితృవృషుడు)
పినతండ్రి కూతురు (క॥ పి॥ పుత్రీ)
పినతండ్రి కొడుకు (క॥ పి॥ పు॥)
పినతండ్రిభార్య (క॥ పి॥ పత్ని)
పినతల్లికూతురు (క॥ మా॥ భ॥ పుత్రీ
పెదతండ్రికొడుకు (జ్యేష్ఠ పితృవృ
షుత్రుడు)
పెదతండ్రిభార్య (జ్యే॥ పి॥ పత్ని)
భార్యసోదరుడు (స్వామికుడు)
మగని తమ్ముని కూతురు (భర్తృ
కనిష్ఠ భాతృ పుత్రీ)

మనుమరాలు (దాహితి) | మేనత్తకూతురు (పితృభగినీపుత్రి)

మేనత్త (పితృభగిని) | మేనత్తకొడుకు (పితృభాపుత్రుడు

కాత్యాయనః॥ శ్లో॥ సంకల్పాసనయోష్ణస్త్వి ద్వితీయావాహనే
తథా । అన్నదానే చతుర్థిస్యా చేమాస్సంబుద్ధయస్త్వతాః ॥

పారస్కరః॥ శ్లో॥ అర్ఘ్యదానేచ సంకల్పే పిండదానే తథాక్ష
యే । గోత్ర సంబంధనామాని తథా శత్రుతిపాదయేత్ ॥

ఇతి కారుణ్య విధి స్సమాప్తః.

* కారుణ్య శబ్దములు . *

ఋకారాంతః- పుంలింగః-పితృశబ్దః-(తండ్రి)

విభక్తిః.	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	పితా	పితరా	పితరః
సం	హేపితః	హేపితరా	హేపితరః
ద్వి	పితరః	పితరా	పితౄణా
తృ	పిత్రా	పితృభ్యాం	పితృభిః
చ	పిత్రే	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
పం	పితుః	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
ష	పితుః	పిత్రోః	పితౄణాం
స	పితరి	పిత్రోః	పితృషు

ఏవం భ్రాతా- జానూతా- ఇత్యాదయః.

ఋకారాంత - స్త్రీలింగో - మాతృశబ్దః - (తల్లి)

విభక్తిః.	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతా	మాతరా	మాతరః
సం	హేమాతః	హేమాతరా	హేమాతరః
ద్వి	మాతరం	మాతరా	మాతౄః
తృ	మాత్రా	మాతృభ్యాం	మాతృభిః
చ	మాత్రే	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
పం	మాతుః	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
ష	మాతుః	మాత్రోః	మాతౄణాం
స	మాతరి	మాత్రోః	మాతృషు

ఏవం దుహితా- ఇత్యాదయః.

ఈకారాంత స్త్రీలింగో జననీ శబ్దః (జనకతల్లి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	జననీ	జనన్యా	జనన్యః
సం	హేజనని	హేజనన్యా	హేజనన్యః
ద్వి	జననీం	జనన్యా	జననీః
త్వ	జనన్యా	జననీభ్యాం	జననీభిః
చ	జనన్యై	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
పం	జనన్యాః	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
ష	జనన్యాః	జనన్యోః	జననీనాం
స	జనన్యాం	జనన్యోః	జననీషు

ఏవం భగినీ- పితృభగినీ- మాతృభగినీ- దేవీ- దాసీ- ఇత్యాదయః.

ఆకారాంతః పుంలింగో మాతామహా శబ్దః (తల్లితండ్రి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహః	మాతామహౌ	మాతామహాః
సం	హేమాతామహ	హేమాతామహౌ	హేమాతామహాః
ద్వి	మాతామహం	మాతామహౌ	మాతామహాన్
త్వ	మాతామహేన	మాతామహభ్యాం	మాతామహైః
చ	మాతామహాయ	మాతామహభ్యాం	మాతామహేభ్యః
పం	మాతామహాత్	మాతామహభ్యాం	మాతామహేభ్యః
ష	మాతామహస్య	మాతామహయోః	మాతామహానాం
స	మాతామహే	మాతామహయోః	మాతామహేషు

ఏవం దౌహిత్రః- భాగినీయః- భావుకః- ఇత్యాదయః

ఈకారాంత స్త్రీలింగో మాతామహీ శబ్దః (తల్లి తల్లి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహీ	మాతామహ్యౌ	మాతామహ్యః
సం	హేమాతామహి	హేమాతామహ్యౌ	హేమాతామహ్యః

ద్వి	మాతామహీం	మాతామహ్యా	మాతామహీః
త్వ	మాతామహ్య	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభిః
చ	మాతామహ్యై	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
పం	మాతామహ్యః	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
ష	మాతామహ్యః	మాతామహ్యః	మాతామహీనాం
స	మాతామహ్యం	మాతామహ్యః	మాతామహీషు

అకారాంతః స్త్రీలింగో పత్నిశబ్దః- (భార్య)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	పత్ని	పత్నౌ	పత్న్యః
సం	హేపత్ని	హేపత్నౌ	హేపత్న్యః
ద్వి	పత్నిం	పత్నౌ	పత్న్యః
త్వ	పతాన్య	పత్నిభ్యాం	పత్నిభిః
చ	పతైన్య	పత్నిభ్యాం	పత్నిభ్యః
పం	పతాన్యః	పత్నిభ్యాం	పత్నిభ్యః
ష	పతాన్య	పతోన్యః	పత్నినాం
స	పతాన్యం	పతోన్యః	పత్నిషు

ఏనం దేవీ- దాసీ- ఇత్యాదయః

అకారాంతః పుంలింగో సుతశబ్దః- (పుత్రుఁడు)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	సుతః	సుతౌ	సుతాః
సం	హేసుత	హేసుతౌ	హేసుతాః
ద్వి	సుతం	సుతౌ	సుతాన్
త్వ	సుతేన	సుతాభ్యాం	సుతైః
చ	సుతాయ	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
పం	సుతాత్	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
ష	సుతస్య	సుతయోః	సుతానాం
స	సుతే	సుతయోః	సుతేషు

ఏవం మాతులః- భావుకః- శ్వశురః- స్యాలకః- గుప్త-
దాసః- ప్రేతః- ఇత్యాదయః.

అకారాంత స్త్రీలింగో స్నుషా శబ్దః (కోడలు)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర)	స్నుషా	స్నుషే	స్నుషాః
సం	హేస్నుషే	హేస్నుషే	హేస్నుషాః
ద్వి	స్నుషాం	స్నుషే	స్నుషాః
త్వ	స్నుషయా	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభిః
చ	స్నుషాయై	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
ఁ	స్నుషాయాః	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
ష	స్నుషాయాః	స్నుషయోః	స్నుషాణాం
స	స్నుషాయాం	స్నుషయోః	స్నుషాః

ఏవం గుప్తా - ప్రేతా - ఇత్యాదయః,

ఉకారాంత స్త్రీలింగో శ్వశూ శబ్దః (అత్త)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర)	శ్వశూః	శ్వశ్శౌ	శ్వశ్వః
సం	హేశ్వశు	హేశ్వశ్శౌ	హేశ్వశ్వః
ద్వి	శ్వశూం	శ్వశ్శౌ	శ్వశూః
త్వ	శ్వశ్శా	శ్వశూభ్యాం	శ్వశూభిః
చ	శ్వశ్శే	శ్వశూభ్యాం	శ్వశూభ్యః
ఁ	శ్వశ్శాః	శ్వశూభ్యాం	శ్వశూభ్యః
ష	శ్వశ్శాః	శ్వశ్శోః	శ్వశూణాం
స	శ్వశ్శాం	శ్వశ్శోః	శ్వశూః

ఉకారాంతః పుంలింగో గురు శబ్దః (గురువు)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర)	గురుః	గురూ	గురువః
సం	హేగురురో	హేగురూ	హేగురువః

ద్వి	గురుం	గురూ	గురూన్
త్వ	గురుణా	గురుభ్యాం	గురుభిః
చ	గురువే	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
పం	గురోః	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
ష	గురోః	గుర్వోః	గురూణాం
స	గురౌ	గుర్వోః	గురుషు

వకారాంతః పుంలింగో స్వామి శబ్దః (స్వామి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	స్వామి	స్వామినౌ	స్వామినః
సం	హేస్వామిన్	హేస్వామినౌ	హేస్వామినః
ద్వి	స్వామినం	స్వామినౌ	స్వామినః
త్వ	స్వామినా	స్వామిభ్యాం	స్వామిభిః
చ	స్వామినే	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
పం	స్వామినః	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
ష	స్వామినః	స్వామినోః	స్వామినాం
స	స్వామిని	స్వామినోః	స్వామిషు

ఏవం శర్మా - వర్మా - ఇత్యాదయః.

గ్రంథవిస్తరభయంబున కొన్ని శబ్దము లీగ్రంథమం చేర్చనై తిని.

* శ్రాద్ధాదు లవలన పితృదేవతలు సంతోషించుట. *

అయ్యా, యీ కలికాల మహిమనలన కొందఱు పుత్రులు మాతా పితరులను సదా దూషింపుచు వారుమృతులైనవెనుక వారికి సకాలములయందు శ్రాద్ధములఁజేయక మా తల్లిదండ్రులు తినవచ్చి నారా, పురోహిత బ్రాహ్మణులకొఱకు యీ శ్రాద్ధము లేర్పడినవనే అభిప్రాయము గలవారలగుచున్నారు.

శ్లో॥ పున్నామో నరకద్యస్మా త్పితరం త్రాయతే సుతః ।
తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవ స్వయంభువా॥ అనఁగా పుత్రుఁడు పుట్టుటచేత తండ్రికి సద్గతి నిచ్చుచున్నాఁడుగదా? పుత్రుఁడుపుట్టుట

చేత తండ్రియొక్క దుఃఖము నివర్తించును. ధర్మ ప్రజా. సంతతి పరంపరను తనతో పోనియ్యక పెంచినదగుటచే తండ్రికి దుఃఖనివృత్తి యగును.

శ్లో॥ జీవతో వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్ధంభూరిభోజనాత్ । గయా యాం పిండదానాచ్చ త్రిభిః పుత్రస్య పుత్రతా ॥ నా స్తిమాతృసమం నా స్తిపిత్రోసమోగురుః । తయోర్నిత్యం ప్రియం కుర్యాత్కర్మణా మననాగిరా ॥ అయ్యా, తల్లితో సమానమైన దైవమును, తండ్రితో సమానమైన గురువును లేరు. ఎల్లప్పుడు మనోవాక్కాయములనెడు త్రికరణ శుద్ధిగా వారికిఁ బ్రియముగా నడుచుకొనుచు వారిని సేవింపు చుండుటయే పుత్రలక్షణము. శ్లో॥ భూప్రదక్షిణపశ్చేన కాశీమా త్రాయితేనచ । సేతుస్నాన శతైశ్చచ్చ తత్ఫలం మాతృవందనే ॥

తా॥ భూమండలమంతయు నాటునాటులు తిలుగుటచేతను, పదివేలమార్లు కాశీక్షేత్రమునకు పోవుటచేతను, నూరుపర్యాయములు సేతుస్నానము చేయుటచేతను యెంతపుణ్యముగల్గునో అంతపుణ్యము సూక్ష్మముగ కలుగును. ఎట్లనఁగా- తనతల్లిగారికి ఒకతూరి ప్రదక్షిణముజేసి భక్తితో నమస్కరించిన ఆఫలము తప్పకకలుగును.

శ్లో॥ అపుత్రస్యగతిరాస్తి స్వర్గోనైవచనైవచ । తస్మాత్పుత్రి ముఖిందృష్ట్వా భవేత్పశ్చచ్ఛాద్ధితాపసః ॥

తా॥ పుత్రసంతానము లేనివానికి స్వర్గాది భోగములు లేవు. కనుక పుత్రసంతానము కలిగినవెనుకనే తండ్రి సన్యసించితపస్సుజేయ వలెను. ఈవిషయమై ఆనేక ప్రమాణములుగలవు. గ్రంథవిస్తర భీతిచే వ్రాయనైతిని. పుత్రుఁడైనవాఁడు తల్లి దండ్రుల వద్దనుండి సమస్తమైన ఉపచారములు చేయుచు పిదప వారుగతించినచో వారికి సకాలములయందు దహపోది కర్మలు మొదలగునవిజటిపి తన శక్తికొలది దానధర్మములఁ జేయుచురావలెను. పిదప ప్రతిమాసమందును జలుపు మాసికాది శ్రాద్ధములొనర్చి సంవత్సరవిమోక శ్రాద్ధము, ఆబ్దికశ్రాద్ధము వఱకును వారివారి కులాచార ప్రకారముగాజలుపుచు రావలెను. పితృస్థానంబునకిచ్చిన ఆమముగాని, అన్నముగాని పిత్రాదులు దేవరూపులైయుండిరేని మంత్రబలముచేత వారికి చెందుచున్న

వని శాస్త్రములు జెప్పుచున్నవి. అట్లుగాక వారు గంధర్వులై జన్మించియుంటే భోగ్యరూపమైచెందును, పశువులై జన్మించితే తృణరూపమైచెందును. సర్పజన్మమై త్రితే వాయురూపమై యాహారమగును. రాక్షసాది జన్మమై త్రితే అది మాంసరూపమగును. లేక ప్రేతరూపులై తే రక్తమై తృప్తిగలుగును. లేక మనుష్య జన్మము సంభవించితే అన్నాదిరూపముచే జీవుడు సంతోషించును. ఆకారణముచేతనే పూర్వులు బంధువులను జ్ఞాతులను బిలచి వారి కందటికి భోజనములు పెట్టుటకలదు. ఇప్పటికిని ఈయాచారము లోకమందు జలుగుచునేయున్నది. ఈ విషయమై యనేక ప్రమాణములుగలవు వాని నన్నిటిని ఈ గ్రంథమందు చేర్చవై తిని. శ్రాద్ధదర్పణే విశేషః || శ్లో|| తస్య తే పితరశ్శుత్వా శ్రాద్ధకాల ముపస్థితం | ఆన్యోన్యం మనసా ధ్యాత్వా సంపతంతి మనోజనాః | తైర్బ్రాహ్మణైస్సహ శ్శంతి పితరో నాయురూపిణః ||

తా|| పితృదేవతలు శ్రాద్ధకాలమారాగానే మనస్సుచే నన్యోన్యము ధ్యానించి యండఱు వాయురూపముచే మనోవేగమున వచ్చి యావాహనముచేసిన బ్రాహ్మణులతో శ్రాద్ధమందు భుజింతురని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి గనుకనే శ్రీరామచంద్రమూర్తి శ్రాద్ధముఁ జేయునప్పుడు సీతాదేవి బ్రాహ్మణులయందు దశరథాదులదు జూచెనని కథ వినఁబడుచున్నది. మరియు కలియుగమునందు శాపము సంభవించినందున పితృదేవతలు దృశ్యముకానేరరు.

శ్లో|| ప్రావృష్యంతే యమః పేతాః పితౄంశ్చాపి యమాలయాత్ | విసర్జయతి భూలోకం కృత్వా శూన్యం స్వకం పురం || తే పుత్రాదే|| ప్రకాంక్షంతి పాయసం మధుసంయుతం | కన్యాగతే సవితరి పితరో యాంతివై సుతాః || అమావాస్యా దినే ప్రాప్తే గృహద్వారం సమాశ్రితాః | శ్రాద్ధాభావే స్వభవనం శాపందత్వాప్రజంతితే || అతో మూలైః ఫలైర్వాపి తథా పృథకతర్పణైః పితృ తృప్తిం ప్రకృర్వీతనై వశ్రాద్ధం విసర్జయేత్ ||

తా|| వర్షాకాలము తుదిని యముడు ప్రేతలను పితృ దేవతను దనపురమునుండి భూలోకమునకు బంపును. అప్పుడు వారు

పుత్రాదులిచ్చు పాయస మధువులఁగ్రోలి సూర్యుఁడు కన్యయందు ప్రవేశించినదిమొదిలు పుత్రుల గృహద్వారము నాశ్రయించి అమా వాస్యలోగా శ్రాధము జఱుగనిచో శపించి వెళ్ళిపోదురు. గనుక తనశక్తికొలఁది మూలములు ఫలములు మొదలగువానిచే నయినను, జలతర్పణములచేనయినను వారికిఁ దృప్తిచేయవలెననియున్నది. ఇంతి యేకాదు. బ్రహ్మమొదలుగ తృణము పర్యంతం భూతములకుఁదృప్తి యగునని జెప్పఁబడుచున్నది ఎట్లనిన పిశాచాది స్వరూపులకు వికిరా న్నముచేతను తృప్తి. వృక్షాది రూపములకు స్నాన వస్త్రోదకాదుల చేతను, మఱి కొందఱికి ఉచ్చిష్ఠపిండాదికముచేతను పితరును తృప్తు లగుచున్నారు.

ప్రాచీనగ్రంథే ॥ శ్లో॥ అగ్నిహోత్రేణ దేవస్థాః స్వర్గస్థా విప్ర భోజనే । యమస్థాః పిండదానేన వికిరం నరకం తథా । దక్షిణామర్త్య లోకేషు అసురాభూరి భోజనాత్ ॥

తా॥ పితృదేవతలు దేవలోకమునందుండునప్పుడు అగ్నిహో త్రముచేతను, అట్లుగాక పితృదేవతలు స్వర్గమందుండునప్పుడు బ్రా హ్మణ భోజనము పెట్టుటచేతను పితరులు యమలోకమందు నప్పుడు పిండ ప్రదానముచేతను, నరకమందుండు నప్పుడు వికిరముచేతను, మర్త్యలోకమందు దక్షిణచేతను, రాక్షసజన్మమందు భూరిభోజనము పెట్టుటచేతను, పితృదేవతలు సంతోషింపుచున్నారు. వారుసంతో షించుటచే కర్తయొక్కవంశము క్రమముగా వృద్ధిబొందును.

శ్లో॥ మృతాహంతు పరిత్యజ్య చండాలః కోటిజన్మసు ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల మృతతిథులు పరిత్యజించినవానికి కోటిజన్మ ములెత్తినప్పటికిని వానికి చండాలత్వము పోనేదని శాస్త్రములు ఘోషింపుచున్నవి, పితృకర్మలను జేయుటకు సమ్మతించక దురా త్ముడై యుండెనేని యనేక జన్మంబులయందు మాలవాఁడై పుట్టునని విష్ణుపురాణము జెప్పుచున్నది. పితృదేవతాత్మప్తి విచారసమాప్తః.

* అ ధ ప ం చ గ వ్య పా శ్రీ శ న మ్ .

పరాశరః॥ శ్లో॥ గోమూత్రం గోమయంక్షీర దధిసర్పి కుశోద కమ్ । నిర్దిష్టం పంచగవ్యంతు పవిత్రం పాపశోధనమ్ ॥ గోమూత్రం

కృష్ణవర్ణాయా స్వీతాయాశ్చైవ గోమయమ్ । పయశ్చ తామ్ర
వర్ణాయా రక్తాయా గృహ్యతేదధి ॥ కపిలాయా ఘృతం గ్రాహ్యం
సర్వం కపిలమేవవా । మూతమేక ఫలందద్యా దంగుష్ఠార్థంతు గోమ
యం ॥ క్షీరం సప్తఫలందద్యా ద్దధిత్రిఫల మిష్యతే । ఘృతమేకఫలం
దద్యా త్పలమేకం కుశోదకమ్ ॥

వృద్ధపరాశరః ॥ శ్లో॥ గోమూత్రం మాషకాణ్యష్టే గోమయ
స్యతు షోడశ । క్షీరస్య ద్వాదశప్రోక్తా దధన్తు దశకీర్తితాః ॥ గో
మూత్రే వద్భృతస్యాష్టే తదర్థంతు కుశోదకమ్ ॥ ఏతదశక్త బాలాది
విషయం ద్రవ్యవ్యమ్ ॥ మాషప్రమాణం పూర్వముక్తమ్ ॥ పంచ
గవ్య మృతాపూతం స్థాపయేద్ద్విజసన్నిధౌ । గోమూత్రం స్థాపయే
త్పూర్వే గోమయం దక్షిణేనృసేత్ । క్షీరంతు పశ్చిమేస్థాప్యం దధి
చైవోత్తరేణతు । ఘృతానాత్ర తథాగ్నేయ్యా మైశాన్యాంతు కుశో
దకమ్ ॥ స్థాప్యపశ్చా దేకపాతే తన్నంతైః స్తానియోజయేత్ । బ్ర
హ్మకూర్మో దహేత్సర్వం ప్రదీప్తాగ్నిరి వేంధనమ్ ॥ పవిత్రం త్రిషు
లోకేషు దేవతాభిరధిష్ఠితమ్ ॥ ప్రయోగః ॥ ఏవం... ర్థం మమ సమ
స్తపాపక్షయార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం పంచగవ్య ప్రాశనాఖ్యంకర్మకరిష్య
మాణః... పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ ఆచార గణాధిపతి పూజాం
కరిష్యే ॥ అథ గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంకృత్వా ॥ నారా
యణేతి మంత్రేంత్రేణ పంచగవ్యం నిధాయ ॥ గోమూత్రం గోమ
యం క్షీరం దధిసర్పిః కుశోదకం ॥ అత్రినారాయణేతి మంత్రేణ
షోడశోపచారై రభ్యర్చ్య కూర్చం కృత్వా ॥ ఏకస్మిన్ పాత్రేపంచ
గవ్యమేళనం కృత్వా ॥ అథ ప్రాశనం కరిష్యామితి సంకల్ప్య శ్లో॥
యత్త్వగస్థిగతంపాపం దేహేతిష్ఠతిమామకే । ప్రాశనం పంచగవ్యస్య
దిహత్యగ్నిరి వేంధనమ్ ॥ ఆచమ్య ॥ సూర్యావలోకనం కుర్యాత్ ॥
తతః గోదానాది బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాత్ ॥ పంచగవ్య ప్రాశనం
విప్రద్వారా కార్యమ్ ॥ స్వయంతూష్ణిం పిబేత్ ॥ తతః విష్ణుతీర్థప్రాశ
నమ్ ॥ శ్లో॥ ఓం నమోవాసుదేవాయ నమస్సంకర్షణాయచ । ప్రద్యు
మ్నాయానిరుద్ధాయ శ్రీధరాయచ విష్ణవే । శ్రీ విష్ణవేనమః ॥ శుద్ధ
జలం పిబేత్ ॥ ఇతి పంచగవ్య ప్రాశనవిధి స్సమాప్తః.

ఆ శౌ చ ధ ర్మ శా స్త్ర మ్ .

* ముందు రజస్వలాశౌచము వ్రాయుచున్నాను. *

స్త్రీలకు రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౪ వర్ణములవారికి మూడుదినములాశౌచము. నాలుగవదినమునందు స్నానముజేసి ఏ దవ దినంబున గృహకృత్యములుచేయుట కుపయోగమగును.

రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౧౭ దినములలోఁగా తిటిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని స్నానము. ౧౮ వ దినమునందైతే ౧దినము. ౧౯ వ దినమునందైతే ౨ దినములు. ఆ పైన తిటిగి రజోదర్శన మయ్యేనేని ౩ దినములు.

ద్రావిడాచార మెట్లనిన; ఆడుదానికి రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౩నములు ఆశౌచము. రజోదర్శనమైనది మొదలు ౧౨ దినములలో తిటిగిరజోదర్శనమయ్యేనేని మూత్రమునందువలెనే శౌచ మున శుద్ధియగును. ౧౮ దినముల వఱకు స్నానము. ఆపైని ఆశౌ చము మూడుదినములు.

* జా తా శౌ చ ప్రి క రణ ము . *

జాతాశౌచము- స్నానము, పాతము, ప్రసూతియని మూడు విధములు. స్నానమునగా గర్భధారణమయినది మొదలు ౪ మాస ములలోఁగా గర్భలోనిది చెడి పైకి నీరుగా కారుట.

స్నానము- మృదుస్నానము, కఠినస్నానముని రెండువిధములు. పాతమనఁగా ౫ వ నెలలోను, ౬ వ నెలలోను గర్భములోనిపిండము చెడిపోవుట, ౭ వ నెలమొదలు ప్రసూతి. అనఁగా ప్రసవము.

* మృ దు స్నా నా శౌ చ ము . *

అందు తండ్రికి స్నానము- జ్ఞాతులకు స్నానమైన నక్కరలేదు. తల్లికి మూడుమాసములలోఁగా ౩ దినములు- నాలుగవ మాసమున నాలుగు దినములు ఆశౌచము.

* క ఠి న స్నా నా శౌ చ ము . *

తండ్రికి ౩ దినములాశౌచము- సోదరులకు జ్ఞాతులకుస్నానం.

* పాతాశౌచము . *

తండికి ఆశౌచము 3 దినములు- జ్ఞాతులకు 3 దినములు- తల్లికి విదవమాసమున ౫ దినములు- ఆటవమాసమున ౬ దినములు. ప్రాచీనషడశీతిలో మృదుస్యావమునకును, కఠినస్యావమునకును వివేచనములేకయే త్రడికిని జ్ఞాతులకును 3 దినములు పురుడు చెప్పబడి ది.

* ప్రసవాశౌచము . *

మాతామహుని యింటిలో పిల్ల పుట్టినయెడల మాతామహి మాతామహులకు 3 దినములు పురుడు- తల్లి సోదకుల కొక్కదినము భర్తయింట పిల్ల పుట్టినయెడల మాతామహులకు పురుడులేదు- ఒక్క మగపిల్లయైనను ఒక్కమాటిద్దరు మగపిల్లలైనను పుట్టినయెడల తల్లికి ౨౦ దినములు పురుడు- ఒక్కమాటు పుట్టినయిద్దరనగా సవలవారు (సంస్కృ) యమళులు || ... (పిల్లచనిపోయి పుట్టినను, బొడ్డుకోయఁ బడినతఱునాత పదిదినములలోపున చనిపోయినను ద్విదండ్రులకును, జ్ఞాతులకును ౧౦ దినములు పురుడుశుద్ధు. మైలలేదు బొడ్డుకోయకమునుపు పిల్ల చనిపోయినను తల్లికి ౧౦ దినములు తండ్రులకును జ్ఞాతులకును మూడుదినములు పురుడు. మైలలేదు. (ఆంధ్రాచారము) బొడ్డు కోయకమునుపు శిశువు చనిపోయినయెడల తల్లితోపాటు తండి మొదలగు జ్ఞాతులు ౧౦ దినములు పురుడు పట్టుదురు. సమానోదకులకు త్రిపురుషులవఱకు 3 దినములు. జ్ఞాతులనగా కూటస్థుఁడు మొదలు ౭ పురుషులవఱకు నుండువారు సమానోదకులనగా ౮ న పురుషుఁడు మొదలు ౧౪ క పురుషుఁడు వఱకు నుండువారు. (ద్రావిడాచారము) కాశ్వపః || శ్లో|| రాత్రింభాగత్రయంకృత్వా ద్వాభాగౌ పూర్వవాసరే| ఉత్తరార్థం పరదినే మృతౌతుమ్మృతసూతయోః||

తా|| రాత్రియందు రజోదర్శనము, జాతము, మృతము సంభవించినయెడల ఆరాత్రికాలమును 3 వంతులు చేయవలయును మొదటి రెండువంతుల కాలములోను రజోదర్శనాదులు స్థంభవించినయెడల పూర్వదినము. మూడవ వంతులో సంభవించెనేని పరదినమని చెప్పదగును.

* మృ తా శౌ చ ము . *

పరదిములు వెళ్ళిన పిమ్మట నామకరణము జేయక మునుపు శిశువు మరణించెనేని సపిండులు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధులగుదురు. తల్లిదండ్రులకు 3 రాత్రులాశౌచము. కన్యకయైతే ఒక్క దినము. నామకరణమునకు ముందు ఖననమేగాని ఉదక దానాదికము లేదు. నామకరణము చేసినపిమ్మట సంవత్సరమువఱకు దాహఖననములలో నే దైన చేయవచ్చును.

నామకరణానంతరం దంతోత్పత్తికి ముందు పుత్రమరణము కలిగితే దహనముచేసిరేని సపిండుల కొకదినమాశౌచము ఖనన పక్షమునందు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధి. తల్లిదండ్రులకు దహన ఖననముల రెంటియందును మూడు దినములు కన్యా మరణమునందు త్రిపురుష సపిండులకు దహన ఖననముల రెంటియందును స్నానముచేత శుద్ధికలుగును. తల్లిదండ్రులకు ఒకదినమాశౌచము దంతోత్పత్తినంతరం పుత్రమరణము గలిగినేని దహన ఖననములయందు సపిండుల కొకదినమాశౌచము. తల్లిదండ్రులకు మూడు రాత్రులు, కన్యకయైతే త్రిపురుష సపిండులకు స్నానముచేతనే శుద్ధి తల్లిదండ్రులకు మూడు దినములు. మొదటి సంవత్సరమునందు కృతచూడుడగు పుత్రుడు మరణించెనేని పితాది సపిండులకు మూడు దినములు తానాము నియతము మూడుసంవత్సరములు వెళ్ళినపిమ్మట చూడాకర్మయైనను కాకున్నను ఉపనయనమునకు ముందు మరణముకలిగినేని పిత్రాది సపిండులకు మూడుదినము లాశౌచము. దాహము నియతముగ చేయవలయును, ఉదక తానాదికము మంత్రరహితముగ చేయవలయును చూడాకర్మయైనవానికి మంత్రరహితముగ పిండదానము చేయవలెను.

కన్యకకు మూడుసంవత్సరములైన పిమ్మట వాగ్దానమగుటకు ముందు మరణము కలిగినేని త్రిపురుషసపిండుల కొకదినము- తల్లిదండ్రులకు మూడుదినములు- దాహోదక దానాదులు మంత్ర రహితముగ జేయవలెను.... వాగ్దానానంతరమందు వివాహ మగుటకు ముందు కన్యలు మరణించిరేని భర్తృకుల పితృకులములయందలి సప్త

పురుష సపిండులకును పితృతాదులకును అందఱకును 3 దినములు- దాహాద దానాదికమును మంత్రరహితముగ జేయవలయును.

ఉపసయనమైనపిమ్మట మరణించిన పురుషునకు బ్రాహ్మణులలో పదిదినములాశౌచము- క్షత్రియులకు ౧౨ దినము లాశౌచము వైశ్యులకు పదునైదుదినములు- శూద్రులకు ఉపసయనములేదు- స్త్రీ శూద్రయోస్తు వివాహస్యోపసయన స్థానాపన్నత్యేన వివాహోత్తరమే వాశౌచాధికారః || స్త్రీశూద్రులకు వివాహ ఉపసయనస్థానము నందుంచబడినదిశనుక వివాహానంతరమే పూర్ణాశౌచము- ఈపూర్ణాశౌచము రెండువిధములు- శూద్రాణాం మాసం. సచ్చాద్రాణాం మాస్థాం, అనఁగా శూద్రులకు 3౦ దినములు, సచ్చాద్రులకు ౧౫ దినములు) సోదకులకు మూడు దినములు, గోత్రజులకు స్నానము వలన శుద్ధి కలుగును.

* పితృగృహమునందు కన్యామృతి . *

వివాహాంతరమందు కన్య పితృగృహమందు మృతిఁ బొందిన యెడల తల్లిదండ్రులకు సోదర భ్రాతలకు 3 దినములు- పినతండ్రి మొదలగువారి కొకదినము- అట్లుగాక భర్తృగృహమందు మరణము సంభవించినప్పటికిని తల్లిదండ్రులకు 3 దినములు ఆశౌచముతప్పదు.

* మాతాపితృమృతి . *

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు వివాహితులగు పుత్రికలకు పదిదినముల వలకును మూడుదినములాశౌచము- దళాహానంతరమందు సంవత్సరము వలకును పక్షిణ్యాశౌచము- “అత్రైవ అతిక్రాంత్యాచం బ్రాహ్మణ వచనాద్భవతి నాన్యత్ర” అనఁగా యిక్తదనే అతిక్రాంతాశౌచము బ్రాహ్మణ వచనమువలన కలుగుచున్నదిగాని మఱియొక స్థలమునందు లేదని యెఱుంగవలయును.

♦ భాతృభగినీలమృతి . ♦

భ్రాతృభగినీలయొక్క పరస్పరగృహములయందు మరణము కలుగుచుండఁగా పరస్పరమును మూడుదినములు, గృహాంతరమందు మరణము కలుగుచుండఁగానే పరస్పరము పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ మే న మా మ మృ తి . ♦

మేనమామయొక్క మరణమునందు భగినీపుత్రునకు పక్షిణ్యా శౌచము - ఉపనయనమైన మేనమామయొక్క మరణమునందు మూడు దినములాశౌచము.

♦ మే న మా మ భా ర్యాయృ తి . ♦

మేనమామ భార్యయొక్క మరణమునందు భర్త భగినీలయొక్క పుత్రులకు పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ ఉ ప న య న మైన మే న ల్లు ని మృ తి . ♦

ఉపనయనమైన భాగినీయునియొక్క మరణమునందు మేనమామకును, మాతుల భగినీకిని మూడుదినములు. అనుపనీతుడగు మేనమామమరణమునందు మేనల్లునికి మాతులభగినీకిని పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ మా తా మ హు ని యొ క్క మ ర ణ ము . ♦

మాతామహునియొక్క మరణమునందు పుత్రికా పుత్రునకు మూడుదినము లాశౌచము.

♦ అ ను ప నీ తుఁ డ గు దౌ హి త్రు ని మ ర ణ ము . ♦

అనుపనీతుడగు దౌహిత్రుని మరణమునందు మాతామహులకును మాతామహికిని పక్షిణ్యాశౌచము - ఉపనీత దౌహిత్రమరణమునందు మూడుదినములని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

♦ మా తా మ హి యొ క్క మ ర ణ ము . ♦

మాతామహి మరణమునందు దౌహిత్రునకు పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ భా ర్య యొ క్క తల్లి దండ్రు ల మ ర ణ ము . ♦

భార్యయొక్క తల్లిదండ్రుల మరణమునందు జామాత సన్నియందున్నయెడల 3 దినములు - ఆసన్నిధియందు పక్షిణ్యాశౌచము గ్రామాంతరమందైనయెడల యొక్క ఆయాశౌచము.

♦ అ ల్లు డి మృ తి . ♦

అల్లుడు మృతుడైన అత్తమామలకు స్నానమునలన శుకలుగును - ఒక్కదినమాశౌచమని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

♦ స్వా ల కు డి మృ తి . ♦

స్వా లకుఁడు మరణమునుబొందెనేని భగినీభర్తకునొక్కదినము స్వా లకసుత మరణమందు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును.

♦ పి తృ భ గి నీ ల మృ తి . ♦

తండ్రి యోబుట్టువగు నాడుది మరణమునుబొందిన దగుచుండఁగా మేనల్లుడికి పక్షిణికాలమాశౌచము.

♦ పి తృ మా తృ బాంధ వ్య ము . ♦

ఆత్మః పితృష్వస్య మాతృష్వస్య మాతులపుత్రాః ఆత్మ బాంధవాః । పితుః పితృష్వస్య మాతృష్వస్య మాతులపుత్రాః పితృ బాంధవాః । మాతుః మాతృష్వస్య పితృష్వస్య మాతుల పుత్రాః మాతృబాంధవాః । ఏతే త్రివిధా బాంధవాః ॥ బంధుత్రయే యేతే షు మృతేషు పక్షిణి । పితృష్వస్యాది కన్యనా మూఢానాం మరణే ఏకాహాః । దత్తక మృతౌతు పూర్వాపరపితౌ స్త్రిరాత్రం । సపిండా నా మేకాహాః ॥

తా॥ పితృష్వస్య మాతృష్వస్య మాతులపుత్రులు ఆత్మబంధువులు- తండ్రియొక్క పితృష్వస్య మాతృష్వస్య మాతుల పుత్రులు పితృబంధువులు- తల్లియొక్క మాతృష్వస్య పితృష్వస్య మాతుల పుత్రులు మాతృబంధువులు- ఈ మూఁడువిధములగు బంధువులును మరణమును బొందినప్పుడు పక్షిణ్యాశౌచము. పితృష్వస్యాదులయొక్క కన్యకలు వివాహమైన పిమ్మట మరణమునుబొందికేని యొకదినమాశౌచము దత్తకునిమరణమునందు పూర్వాపరులగు తల్లిదండ్రులును మూఁడుదినము లాశౌచం. సపిండుల కొక్కదినము.

♦ జ న క త లి దండు ల మ రణ ము . ♦

పూర్వాపరులగు తల్లి దండ్రులయొక్క మరణమునందు దత్తకునకు మూఁడుదినము లాశౌచము. దత్తకునియొక్క పుత్రపౌత్రుల మరణమందును, జననమందును సపిండుల కొకదినము.

♦ ద త్త కు డి మృ తి . ♦

దత్తత జటిగిన తఱువాత మరణముబొందెనేని దత్తతవంశమునందు సపిండులకు వారివారి వర్ణాచార ప్రకారము పూర్ణాశౌచము.

♦ ఆ చా ర్య మ ర ణ ము . ♦

ఆచార్య మరణమునందు శిష్యునకు 3 దినములు, తత్పుత్ర పత్నులయొక్క మృతియందొకదినము- ఉపనయనమును జేసి వేదమును జెప్పినవాఁడు ఆచార్యుఁడనఁబడును. వేదమునందు కొంత భాగమును జెప్పినవాఁడు ఉపాధ్యాయుఁ డనఁబడును. అట్టి యుపాధ్యాయుని మరణమునందు శిష్యున కొకదిన మాశౌచము. ఉపవీతుఁడయిన శిష్యుని యొక్క మరణమందు గురువునకు మూఁడు దినము లాశౌచము పరులచేత నుపవీతుఁడగు శిష్యునియొక్క మరణమునందొకదిన మాశౌచము. ఏకగ్రామవాసులును, అనూచానశ్రోత్రియులును నయిన సహాధ్యాయులయొక్క మృతియందొక దినము సాంగవేదాధ్యాసియు అనూచానుఁడనఁ బడును. వేద మాత్రాధ్యాయి శ్రోత్రియుఁడనఁబడును. అధ్యయమనఁగా అర్థజ్ఞాన సహితముగ వేదమును జదువుట యని గ్రహించవలయును

వానప్రస్థులు, యతులు మరణమును బొందిరేని సపిండులకు స్నానముమాత్రము.

♦ అ తి క్రాంతా శౌ చ ము . ♦

అతిక్రాంతాశౌచములో జననము అతిక్రాంతమయ్యనేని అతిక్రాంతాశౌచములేదు- తండ్రికిస్నానముమాత్రము- మరణాశౌచము నందయుతే అనుపనీత మరణాదినిమిత్తక త్రి రాత్రాదుల యందును భగినీమాతులాది మరణనిమిత్తక త్రిరాత్రాదులయందును అతిక్రాంతాశౌచములేదు. మఱియమనిన, అతిక్రాంతాశౌచము దశాహాది మృతాశౌచ విషయమేయని గ్రహింపవలయును.

* ద శా హ మ ధ్యం బు న శ్రీ వ ణ ము . *

జనన మరణములు పదిదినములలోపలఁ దెలిసెనేని పుత్రాదుల కందఱకును మిగిలిన దినములచేతనే సమాప్తియగును.

* మూఁ డు ది న ము ల లో ప ల . *

మొదటి మూఁడుదినములలోపల సమానోదక మరణము తెలియబడెనేని సమానోదకులకు మిగిలిన దినములచేతనే శుద్ధికల్గును. త్రిరాత్రముల నతిక్రమించి పదిదినములలోపల తెలియఁ బడినప్పటికిని

అశౌచము లేదనియును, మఱియేమనిన- స్నానమాత్రముచేతనే శుద్ధి కలుగును. ఈ నియమమే మాతులాది త్రిరాత్రుల యందుఁగూడ తెలియవలయును

* మా తా పి తృ మ ర ణ ము . *

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణము దూరదేశము నందైనప్పటికిని సంవత్సరకాలముకూడ అతిక్రమించినప్పటికిని విన్నదిమొదలు పుత్రు నకు పదిదినములు- ఇది బ్రాహ్మణవిషయము. తక్కినవారు వారి వారి వర్ణాచారము ననుసరించి పూర్ణాశౌచము పట్టవలయును- స్త్రీ పురుషులయొక్క పరస్పరమునందు పరస్పరమును, దేశాంతరమందు సంవత్సరాంతమైనను పూర్ణముగ పదిదినములాశౌచము. సవతులకు పరస్పరమరణమందు పరస్పరంబును, దేశకాలంబుల నపేక్షింపకయే పదిదినంబులాశౌచము పూర్ణముగ నుండును. సావత్స్య మాతృ మరణమందు సంవత్సరాంత మందుగూడ దేశాంతర మైనప్పటికిని 3 దినములు.

♦ జౌ ర స పు త్ర మ ర ణ ము ♦

జౌరస పుత్రుని మరణము సంవత్సరాంతరమందుఁ దెలిసినను తల్లిదండ్రులకు మూడుదినము లాశౌచము.

* ప ది ది న ము లు గ డ చి న పి మ్మ ట . *

పదిదినములు గడచినపిమ్మట బదునొకండవదినము మొదలు కొని మూడు మాసములవఱకును దశరాత్రాశౌచముకలవారి మరణ మందు మూడుదినములు. ఆఱు మాసముల వఱకును పక్షిణ్యా శౌచము. తొమ్మిది మాసములవఱకును ఒకదినమాశౌచము అటు పిమ్మట స్నానమాత్రమని వృద్ధవసిష్ఠుఁడు చెప్పెను. మూడు పక్షముల వఱకును మూడు దినములనియును, ఆఱు మాసములవఱకును పక్షిణియనియును- సంవత్సరము వఱకొక దినమనియును- అనంతర మందు స్నానమాత్రమనియును పరాశర మాధవీయమను గ్రంథ మందు దేవలుఁడు వచించె. ఇక్కడ నిది యాపద్విషయమునుగాఁ దలచి వ్యవస్థను దెలిసికొనవలెను.

* జ్ఞా తి మ రణ ము . *

పదిదినములు గడచిన పిమ్మట దేశాంతరమందలి జ్ఞాతి మరణము తెలియఁబడినదగుచు నుండఁగా మూఁడు పక్షములవఱకును మూఁడుదినములు, అది మొదలుకొని యాఱుమాసములవఱకును యొక దినము, అది మొదలుకొని సంవత్సరమువఱకును పగలు మృతవార్త వినఁబడేనేని ఆపగలంతయును, ఆరాత్రి వినఁబడేనేని రాత్రియంతయు ఆశౌచమని యెఱుంగవలయును సంవత్సరానంతరమందు స్నానంబువలన శుద్ధికలుగును. ఈ అతిక్రాంతాశౌచమంతయును సర్వవర్ణ సాధారణమని యెఱుంగవలయును. ఈవిధ యములలో దేశాంతరమందలి జ్ఞాతి మరణము తెలియఁబడినదగుచుండఁగా స్నానంబువలననే శుద్ధియని కొందఱు చెప్పుచున్నారు. ఆ మాధవో దాహృత విష్ణుస్మృతి తెలియకపోయిన దోషముచేత యిట్లు చెప్పఁబడెనని యెఱుంగవలయును. బ్రాహ్మణునకు దేశాంతరము ౨౦ యోజనముల అంతరము కలదనియు, క్షత్రియునకు ఇఱువదినాలుగు యోజనంబుల అంతరము కలదనియు, వైశ్య-శూద్రులకు ముప్పది యోజనముల అంతరంబు కలదనియు, సచ్చాచ్యుతునకు అఱువదియోజనముల అంతరము కలదనియును తెలియవలయును. పక్షాంతరములు యిప్పుడు చెప్పఁబడిన పక్షంబుల ననుసరించి తెలిసికొనవలయును. ఇక్కడ నీవిధముగా నిష్కర్షను జేసికొనవలయును ఎట్లనిన- ఏవచనములు ఏకగోత్రవిషయక జననమరణాంతి క్రాంతాశౌచ విషయంబులలో వానిని భార్యాభర్తల నిఱువురచేతను సమానంబుగా అనుష్ఠింపఁదగినవని యెఱుంగవలయును. ఏవచనంబులు భగినీ మాతులాది భిన్నగోత్రాశౌచ విషయంబుతో ఆ వచనములయందు భార్యా భర్తల మధ్యయందు యేసంబంధముకలదో ఆసంబంధముచేతనే అనుష్ఠింపవలసిన దనియును- పూర్వ సంబంధముచేతను కాదనియును తెలియవలయును.

* ఆ శౌ చ సం పా త ము . *

ఆశౌచ సంపాతము కలుగుచుండఁగా చేయఁదగిన విషయము తెలుపఁబడుచున్నది. ఎట్లనిన- దళాహశౌచ మధ్యమందు పది

నందు చేయవలసిన పృషోత్సర్జనాది శ్రాద్ధమును, ఆద్యాది షోడశ శ్రాద్ధములను జేసియే తీరవలెను.

* శ వ స్ప ర్శ ము . *

శవస్పర్శము పగలు అయ్యెనేని నక్షత్రదర్శనమైనపిమ్మటశుద్ధి యనియును, రాత్రీయదయ్యెనేని సూర్యదర్శనమైన పిమ్మట శుద్ధి యనియును తెలియవలయును ఆశౌచాన్న భక్షణమును ఆశౌచ గృహవాసము నెంతకాలముకలిగియుండునో అంతవఱకును ఆశౌచము కలిగియుండునని తెలియవలయును.

* ధ ర్మా ర్థ ము . *

ధర్మార్థముగ అనాధ సవర్ణ శవమును వహించినను, అపరక్రియలను జేసినను, అగ్నిదానము చేసినను అనంతఫలము కలుగునని ప్రాణయామాగ్ని స్పర్శములచేతనే శుద్ధికలుగును.

ఆశౌచదర్మశాస్త్రం సమాప్తమ్.

♦♦ పై తృ మే ధి క కా రి క లు . ♦♦

అత్రాదౌ శ్రాద్ధకాలే కార్యకార్యాణి

♦ శ్రాద్ధ దినే గృహాలంకారాని మేధః *

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ గోమయేనో పలేషంచ సర్వశ్రాద్ధే ప్రకీర్తితమ్ । గృహాలంకరణం నాస్తి ఇతి శాతాతపోబ్రవీద్ ॥౧॥

తా॥ సమస్తశ్రాద్ధదినంబులయందును గోమయంబుచే భూమి నలుకవలెనుగాని మ్రుగ్గులు మొదలగునవి పెట్టఁగూడదని శాతాతపోఁడు చెప్పెను.

♦ అ ధ ఉష్ణ వా రి ని మే ధః ♦

శ్లో॥ మృతేజస్మని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధే జన్మదినేతథా । అస్పృశ్య స్పర్శనేచైవ న స్నాయా దుష్ణవారిణా । స గోహత్యా కృతం పాపం ప్రాప్నోత్యేవ నసంశయః ॥౨॥

తా॥ మరణాశౌచమునందును, జాతాశౌచమునందును, సంక్రమణదినమందును, శ్రాద్ధదినమందును, జన్మదినమందును, తాకఁగూడనివస్తువులు తాకినప్పుడును వేడినీళ్ళస్నానము జేయఁగూడదు. అట్లు చేసినవాఁడు గోహత్యఁ జేసినంత పాపమును బొందును.

♦ అ ధ దే వ తా ర్చ న ని షే ధ : ♦

శ్లో॥ దానాధ్యయన దేవార్చా ఉపహోమ వ్రతాదికం ।
కుర్యాత్తచ్ఛాద్ధ దివసే ప్రాగ్విప్రాణాం విసర్జనాత్ ॥ 3 ॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమందు భోక్తలు భుజింపక పూర్వము దానః
అధ్యయన, దేవతాపూజ, ఉపహోమ వ్రతములు చేయఁగూడదు

♦ అ ధ ఆ చ మ న కా లా : ♦

శ్లో॥ ఆదావంతేచ పాచ్యేచ విష్టరేచ విశేషతః । ఉచ్చి
పిండదానేచ షట్సుచాచమనం స్మృతమ్ ॥ ౪ ॥

తా॥ ప్రారంభమందును, అంతమందును, పాదప్రక్షాళనః
దును ఆసనమిచ్చినప్పుడును, ఉచ్చిష్టాన్న విసర్జనమందును, పిండ
దానమందును ఈ ఆరుసమయములందును ఆచమనము జేయవలె

♦ ఆశ్వలాయనానాం గోత్రాద్యుచ్చారణ క్రమః. ♦

శ్లో॥ సపి డీకరణత్పూర్వ మాస్వలాయన శాఖనాం । గో
బ్రూయీత్పథమతః పశ్చాన్నామూదికం వదేత్ ॥ ౫ ॥

తా॥ ఆశ్వలాయనశాఖవారు సపిండికరణము చేయక పూర్వ
ముందుగా గోత్రమునుజెప్పి పిమ్మట పేరు చెప్పవలయును.

♦ అ ధ వి స్త్య ర్చ న వి ధి : . ♦

పక్షః॥ శ్లో॥ యత్కించిత్పూర్వణం శ్రాద్ధం శత్ర సర్వ
ద్విజే । పూజయే ద్విష్ణుమిత్యేవమితి ప్రాహపితామహః ॥ ౬ ॥

తా॥ పూర్వణము క్తమైన యే శ్రాద్ధమును జేసినను బ్రా
ణునియందు విష్ణుమూర్తి నావాహనముఁజేసి పూజింప వలయ
బ్రహ్మ చెప్పెను

భారతే॥ శ్లో॥ యచ్ఛాద్ధం పూర్వణం ప్రోక్తం తత్రా
వైష్ణవంవినా । కృతం నశ్యతి కౌంతేయ పతితే నేక్షితంయథా ॥

తా॥ ఏశ్రాద్ధము పూర్వణ సహితముగా నాచరింపఁబడి
అట్టి శ్రాద్ధము విష్ణు దైవత్యములేకుండు చేసినయెడల వర్ణభ్రష్ట
జుడఁబడిన శ్రాద్ధవలెనేచెడిపోవునని భారతముందుఁ జెప్పఁబ

శ్లో॥ దర్శే మహాలయే తీర్థే సపిండికరణేతథా । వృధాం
తచ్ఛాద్ధాం వాసుదేవం వినాకృతమ్ ॥ ౭ ॥

తా॥ దర్శశ్రాధము, మహాలయము, తీర్థశ్రాధము, సపిండి కరణము ఈ శ్రాధములయందు విష్ణుస్థానము లేకుండా చేసినయెడల ఆశ్రాధములు వ్యర్థమగును.

♦ పాదప్రక్షాళనే కర్తృః పశ్చిమాభిముఖత్వ నియమః. ♦

వ్యాసః॥ శ్లో॥ ప్రాతఃకాలేచ మధ్యాహ్నో సాయాహ్నో నిశి సంధ్యయోః । పశ్చిమాభిముఖశ్రాధే విప్రపాదాభిషేచమ్ ॥౯॥

తా॥ శ్రాధదినమందు ప్రాతఃకాలమునందు గాని, మధ్యాహ్నమునందుగాని, సాయంకాలమందుగాని, రాత్రియందుగాని సంధ్యాకాలమందుగాని బ్రాహ్మణుల పాదప్రక్షాళనము పశ్చిమ ముఖముగా గూర్చుండి చేయవలయును అని వ్యాసుడుచెప్పెను.

♦ పాదప్రక్షాళనే కర్తృభోక్త ఉపవేశనవిధిః. ♦

యల్లాజీయే । శ్లో॥ విప్రప్రక్షాళనకాలేతు దాతాభోక్తా ద్విజోత్తమః । సుఖాసినో భవేచ్ఛాచ్ఛదే త్వస్యధా నరకం నృజేత్ ॥౧౦॥

తా॥ శ్రాద్ధంబునందు, పాదప్రక్షాళనము జేయునప్పుడు కతకయు భోక్తయు గూర్చుండవలయును. లేనియెడల నరకమున బొందును.

♦ భోక్తు రాశౌచమ్ ♦

వా॥ భోక్తు స్తృతీయ నిమంత్రణ పృథ్వీత్యాశౌచాభావః । తత్పూర్వమాగతం చేత్ ఆశౌచ మస్త్యేవ ॥౧౧॥

తా॥ భోక్తకు మూడవపర్యాయము నిమంత్రణమైనది మొదల శౌచములేదు. అంతకుపూర్వము వచ్చినయెడల ఆశౌచముండును.

♦ కర్తు రాశౌచమ్ . ♦

వా॥ కర్తుస్తు ప్రాగంభానంతర మాశౌచాభావః । తత్పూర్వం చేదాశౌచమస్త్యేవ ॥౧౨॥

తా॥ కర్తకు ప్రారంభముమొదలు ఆశౌచములేదు. ప్రారంభించకపూర్వము వచ్చినయెడల ఆశౌచముకలదు.

♦ ప్రారంభ వివరణమ్ . ♦

వా॥ పాకసమాప్తిః ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః । సంకల్పో ప్రారంభ ఇత్యేకఃపక్షః । పాకపోక్షణమారంభ ఇత్యేకఃపక్షః । తృతీయ నిమంత్రణ ఇత్యేకఃపక్షః ॥ ఏతేషు పాకపరిసమాప్తిపక్షః । ఆపద్విష

యే, అశక్తవిషయశ్చ । ఇతరేషు వక్షేషు తత్తద్దేశ శిష్టాచారోను
వర్తనీయః ॥ ఏతేషు చతుర్షు పక్షేషు ఆశౌచసంప్రాప్తే కర్తా సద్యః
స్నాత్వా స్వయమేన శ్రాద్ధం కుర్యాత్ । పక్వాన్నమన్యేన ఆశౌచ
రహితేన పరివేషయేత్ । భోజనపాత్రస్థ మన్నం భోక్తా ప్రోక్షేత్ ।
కర్తా తద్భోజనపాత్ర మస్పృశన్నేవ అన్నత్యాగం కుర్యాత్ ॥౧౩॥

తా॥ వంటచేయుట పూర్తియగుట ప్రారంభమని యొక పక్షము
ము సంకల్పముచేయుట ప్రారంభమని యొకపక్షము, వంటపదార్థము
మీద ప్రోక్షించుట ఆరంభమని యొకపక్షము, మూడవపర్యాయం
నిమంత్రణముచేయుట ప్రారంభమని యొక పక్షము. ఈ నాలుగు
విధములలో వంటచేయుట పూర్తియగుటయే ప్రారంభమనునది యా
వత్తు సంభవించినప్పుడును శక్తిలేనప్పుడు చెప్పఁ తగినది మిగిలిన
విధములలో ఆయా దేశములలో శిష్టులయాచారప్రకారముగా నాచ
రిందివలయును. ఈనాలుగు పక్షములయందును ఆశౌచమురాగానే
కర్త తత్కాలమందే స్నానముజేసి తానే శ్రాద్ధము పెట్టవలయును.
అప్పుడు ఆశౌచములేని మఱియొకనిచే పదార్థమును వడ్డించునట్లు చే
యవలెను. పిమ్మట భోక్తయే పదార్థమును ప్రోక్షించవలయును.
కర్త భోక్తయొక్క భోజనపాత్రమును స్పృశింపకుండా శ్రాద్ధము
నంతయు చేయవలయును.

♦ జా ను ని క్షే ప వి ధి : .

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ నిక్షిప్య దక్షిణంజాను దేవాన్ పరిచరే
ద్భుధః । భూమో తథాపరంజాను పితౄన్ పరిచరేత్సదా ॥౧౪॥

తా॥ తెలిసినట్టవాఁడు దేవతాపూజఁ జేయునప్పుడు కుడిమో
కాలును, పితౄపూజఁ జేయునప్పుడు యెడమ మోకాలును భూమి
యందు ఆనించవలయును.

♦ ఘృ త పా త్ర ని ధా న మ్ . ♦

శ్లో॥ సూపేనా పరమాన్నేనా ఘృతపాత్రం న నిక్షిపేత్ ।
తద్భోజ్యమూహరం ప్రాహుర్నదాత్స్వగృతౌకికమ్ ॥

తా॥ నేతిదొన్నెను పప్పుయందును, పరమాన్నమునందు నుంచగూడదు. అట్లు చేసినయెడల ఆభోజనము రాక్షసభోజనమనియు, శాస్త్రమునకు సుస్మృతములేదనియు చెప్పిరి.

♦ చి త్ర గు ప్త బ లి ని షే ధ : . ♦

శ్లో॥ వత్సేవాప్య వవాదత్తే భూమాయోనిక్షిపేద్బలిం । తదన్నం విఫలం యాంతి నిరాశాః పితరోగతాః ॥

తా॥ త్యాగము చెప్పకపూర్వమునందుగాని, చెప్పిన పిమ్మట గాని భూమియందు చిత్రగుప్తబలినుంచినయెడల ఆయన్నము వ్యర్థమగుచున్నది. పితృదేవతలు ఆశనుపడలుకొని తిరిగిపోవుచున్నారు అనఁగా శాస్త్రమునందు చిత్రగుప్తబలిని విడువవలయును.

♦ సు వా సి నీ భో జ న వి ధి : . ♦

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ సువాసిన్యాం మృతాయాంతు బ్రాహ్మణైస్సహ భోజనే । సువాసినీం తతః పశ్చాదనుశ్రీక మధార్గయేత్ ॥

తా॥ ముత్తైదువ మృతినొందినయెడల బ్రాహ్మణులతోఁగూడ ముత్తైదువకు భోజనము పెట్టవలయును అనఁగా విధ్యుక్తముగా ముత్తైదులను పూజించనక్కఱలేదు.

♦ అ ధి శ్రీ వ ణ వి ధి : . ♦

శ్లో॥ అధిశ్రీవణ హీనంతు శ్రాద్ధం కుర్వీత మూఢధీః । తదన్నం మాంసశుల్యంచ తద్భృతం సురయాసమమ్ ॥

తా॥ ఏ మూఢుడైనను అధిశ్రీవణము లేకుండా శాస్త్రము నాచరించినయెడల ఆ యన్నము మాంసముతో సమానమనియు నెయ్యి కిల్లుతో సమానమనియు చెప్పఁబడెను.

♦ పి తృ సూ క్త ని షే ధ : . ♦

శ్లో॥ షోడశే మాసికేచైవ తీర్థేచైవ సపిండినే । నిత్యశాస్త్రోదకుంభేచ పితృసూక్తాని వర్జయేత్ ॥

తా॥ షోడశమునందును, మాసికమునందును, తీర్థ శాస్త్రమునందును, సపిండికరణమునందును, నిత్యశాస్త్రములందును, ఉడకుంభ శాస్త్రమునందును పితృసూక్తములను విడువవలయును.

♦ పిండదూషణే . ♦

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ మార్జాల మూషికస్పర్శే పిండేచ ద్విదశీ
కృతే । పునశ్శార్దం విధాతవ్యం తేనపాకేన తక్షణాత్ ॥ వాక్యం ॥
పునశ్శార్దం నామ పునః పిండదానమిత్యర్థః ॥

తా॥ పిండములను పిల్లి యెలుక మొదలగునవి ముట్టుకొన్నను
పిండము విడిపోయినను తక్షణి శ్శార్దము జేయవలయును. అనగా
తిరిగి పిండములను జేయవలయును.

♦ కర్తుః శ్శార్ద శేషాన్న భోజనవిధిః ♦

శ్లో॥ ప్రధక్షిణమునువ్రజ్య భుంజీత పితృసేవితమ్॥ మాధవీయే॥
శ్లో॥ శ్శార్దం కృత్వాతు యో విప్రో సభుంజైతు కదాచన । దేవా
హవ్యం నగృహ్లాంతి కవ్యంతు పితరస్తథా ॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకు ప్రధక్షిణముజేసి వారిని సంపించి శ్శార్ద
శేషాన్నమును కతక భుజించవలయును. ఏ బ్రాహ్మణుడైనను
శ్శార్దమునాచరించి పితృశేషమును భుజింపకుండా విడిచేనేని దేవ
తలు హవ్యమును గ్రహింపరు. పితృదేవతలు కవ్యమును గ్రహిం
పరు. అని మాధవీయమునందు జెప్పబడెను.

♦ ఉపవాసే శ్శార్ద శేషాన్న భోజననిషేధః ♦

నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ ఉపవాసో యదానిత్య శ్శార్దం నైమి
త్తకం భవేత్ । ఉపవాసం తదాకుర్యా దాఘాయ పితృసేవితమ్ ।

తా॥ నియతముగా తా నుపవాసము చేయుదినమందు శ్శార్ద
ము సంభవించినయెడల శ్శార్దమాచరించి కణమునాఘ్రాణించి పిమ్మట
నుపవాసము చేయవలయునని నిర్ణయసింధువునందు జెప్పబడెను.

♦ భిన్నగోత్రాణాం పితృశేషాన్నభోజన నిషేధః. ♦

శ్లో॥ పిత్రాదీనాం తథాన్యేషాం శ్శార్దశేషాన్న భోజనం ।
వృతినాం విధవానాంచ యతీనాంచ నిగర్హితమ్ ॥ అన్యే భిన్నగో
త్రాయాః వృతినో బ్రహ్మచారిణః । సగోత్రాణాం పితృశేష భోజ
నానుమతేః ॥

తా॥ ఇతర గోత్రీకుల శ్శార్దశేషాన్నమును భుజించుట బ్రహ్మ
చారులకు, విధవలకు, యతీశ్వరులకు నిందితమైనది.

శ్లో॥ శ్రాద్ధావశిష్టభోక్తార స్తేవైనిరయ గామినః । సగోత్రా
ణాం సకుల్యానాం జ్ఞాతీనాంచ నదోషకృత్ । అన్యగోత్రాణాంక్వచి
త్పితృశేష భోజనానుమతిః ॥

తా॥ శ్రాద్ధశేషాన్నమును భుజించినవారు నరకమును బొం
దుదురు సగోత్రులకు, కుల్యులకు, జ్ఞాతులకుమాత్రం నిషేధములేదు.

శ్లో॥ శ్వశురస్య గురోర్వాపి మాతులస్య మహాత్మనః । జ్యేష్ఠ
భ్రాతృశ్చ పుత్రస్య బ్రహ్మనిష్ఠస్య యోగినః । ఏతేషాం శ్రాద్ధశేషా
న్నం భుక్త్వా దోషో నవిద్యతే ॥

తా॥ మామ, గురువు, మేనమామ, జ్యేష్ఠుడు, అన్న, కుమా
రుడు, బ్రహ్మజ్ఞుని, యోగీశ్వరుడు యీ మొదలగు వారియొక్క
పితృశేషమును భుజించినను దోషములేదు.

♦ శూద్రస్య పితృశేషాన్నదాననిషేధః . ♦

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ నశూద్రం భోజయేత్తస్మిన్ గృహేయ
త్సేన తద్దినే । శ్రాద్ధశేషం నశూద్రాయ దదాతిచ బలేన్యపి ॥
శూద్రంతు భోజయేత్వా యో దద్యాచ్ఛాచ్ఛద్దేఘమానవః । శ్రాద్ధ
నిష్పీడితాయాంతి శ్రాద్ధం దేవాచ తక్షణాత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమందు శ్రాద్ధమాచరింపబోవు గృహము
నందు శూద్రునకు భోజనము పెట్టఁగూడదు. పితృశేషమును శూ
ద్రునకు పెట్టఁగూడదు. మఱి యెచ్చోటనయినను తానుముందుగా
శూద్రునకు భోజనము పెట్టఁగూడదు. ఇందుకు భిన్నముగా నాచ
రించినయెడల శ్రాద్ధము భంగమైరదానినిగా నెంచి శ్రాద్ధ దేవ
తలు తక్షణమునందే వెళ్ళిపోవుదురు.

♦ ఆశౌచమధ్యే ప్రాత్రప్రత్యాబ్దికస్య తదా .

నంతరం శూన్యతిథౌ నిషేధః .

పసిష్ఠః శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యే పితౄశ్చ భవేన్నతతిధిస్తదా ।
ఆతిథిం వర్జయిత్వాంతే ప్రత్యబ్దం కారయేత్సుతః ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల మృతతిధులు ఆశౌచాకాంతములైనప్పుడు
శూన్యతిథియందు శుద్ధియగునేని యాదినమువిడిచి మఱునాడు పెట్ట
వలయును- అని వసిష్ఠుడు జెప్పెను.

దక్షః॥ శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యే పిత్రోశ్చ యథామృతతిథిర్భవేత్ ।
ఆశౌచాంతే శూన్యతిథౌ నకుర్వంతి తిథిం బుధాః ॥

తా॥ ఆశౌచ నడుము తల్లినంబుల మృతదినంబులు సంభవించినయెడల శుద్ధిదినము శూన్యతిథియగునేని యాదినంబున శ్రాధమును తెలిసినవారు విసర్జింపురని దక్షుడు చెప్పెను

♦ శూన్యతిథ్యనంతరదినే కర్తవ్యత్వవిధిః ♦

శ్లో॥ శూన్యతిథ్యా ముపోష్యైవ శ్రాధం కుర్యాత్సరేహని ।
కృత్వా సమ్యగ్విధానేన బంధుభిస్సహ భోజయేత్ ॥

తా॥ ఆశౌచ శుద్ధిదినము శూన్యతిథి యగునేని యాదినంబున నుపవాసముండి మఱుసటిదినంబున యథావిధిగా శ్రాధము నాచరించి బంధువులతోగూడ భుజింపదగును.

♦ సూతకాంతరిత శ్రాద్ధ నిర్ణయః . ♦

శ్లో॥ శుచిభూతే నదాతవ్యా యాతిథి ప్రతి పద్యతే । సాతిథి
స్తస్య కర్తవ్య నచాన్యంవైకదాచన ॥ ఇతి ఋష్యశృంగః ॥

తా॥ జాతాశౌచ మృతాశౌచ దినములలో ఆబ్దికము సంభవించినయెడల శుద్ధిదినమునందు ఆబ్దికము పెట్టవలయునుగాని మఱియొక దినమునందు , పెట్టఁగూడదని ఋష్యశృంగుడు చెప్పెను. దేశాచారము సర్వత్రా యిట్లే జరుగుచుండెను.

♦ సంవత్సర విమోక శ్రాద్ధ విధిః . ♦

శ్లో॥ వత్సరాంతే విమోకాఖ్యం శ్రాధం పార్వణవద్భవేత్ ।
మృతస్య తృప్తయే కార్యం యద్యాకాశ దినేపివా ॥ (ఆకాశ దినం నామ శూన్యతిథిః)

తా॥ మృతినొందినవాని తృప్తి సమిత్తమై సంవత్సర రాంతమందు శూన్యతిథి యైనప్పటికిని సంవత్సరవిమోకమును పార్వణసహితముగా యథావిధిగా నాచరించవలయును.

శ్లో॥ అబ్దన్యాంతే విమోకాఖ్యం శ్రాధం ప్రథమవత్సరే ।
కుర్యాత్పార్వణ వచ్చైవ శ్రాధహీన తిథౌ యది ॥ శ్రాధహీన తిథి శూన్యతిథిః ॥

తా॥ సంవత్సరాంతమునందు సంవత్సరవిమోక్షమును, శ్రాద్ధమును- పిమ్మట వత్సరారంభమునందు ప్రథమాబ్దికమును, శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికిని పార్వణసహితముగా శ్రాధకమును యథావిధిగా నాచరింపవలయును.

శ్లో॥ మృశస్యనత్సరాంతేతు యదిశూన్యతిథిర్భవేత్ । తస్మిన్ దినే విమోక్షాఖ్యం కర్తవ్య మవిచారతః ॥ సంవత్సరవిమోక్షాఖ్యమకృత్వా ప్రథమాబ్దికం । యచ్ఛ్రాద్ధం కురుతే మోహాత్కృతం కర్మవి నిష్ఫలమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరాంతమునందు శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికిని యాదినందు మృతినొందినవానియొక్క తృప్తికొఱకు సంవత్సరవిమోక్షము, శ్రాద్ధముజేయవలయును. నాలోచింప నక్కఱలేదు.

స్మృతిదీపికాయాం॥ శ్లో॥ ఆశౌచాది నిమిత్తైశ్చ విమోక్షాఖ్యమతిక్రమేత్ । తదాయది విమోక్షాఖ్యం నకర్తవ్యమితిరితమ్॥

తా॥ సంవత్సరవిమోక్షమును శ్రాధకము నాచరింపక అజ్ఞానముచే ప్రథమాబ్దికమునుబెట్టినయెడల ఆచేసినకర్మ నిష్ఫలమగును.

♦ దేశాంతరగత భ్రాతృణాం ప్రత్యాబ్దికాఽనుమాసికా ♦

౭ మా వా స్యా ది వి ధిః .

శ్లో॥ విభక్తోవా౭విభక్తోవా దేశాంతర గతస్సతః । పృథక్ శ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత మాతాపితౄర్మృతేహని॥ అవిభక్తా౭విభక్తావా దేశాంతరగతాయది । కర్తవ్యం తైరమావాస్యా ప్రత్యబ్ది మనుమాసికమ్ ॥

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ అవిభక్తసుతాః కుర్యా దేకః పితౄర్మృతాహికం । స్థానాంతరే పృథక్కుర్యా ద్దర్శశ్రాద్ధానుమాసికే ॥

తా॥ కుమారుఁడు విభక్తుఁడయినను, విభక్తుఁడు కాకున్నను దేశాంతరము వెళ్ళినప్పుడు తల్లితండ్రుల శ్రాధకదనంబులు సంభవించెనేని యాదినంబున తాను శ్రాధకము తప్పక నాచరింపవలయును. తనయులు విభజించుకొన్నను, విభజించుకొనకపోయినను దేశాంతరము వెళ్ళినప్పుడు ప్రత్యాబ్దికము దర్శశ్రాధకము అను మాసికము వేరుగా నచ్చట నాచరింపవలయును. అన్న దమ్ములు వేరు పడక

పోయినను వారిలోనొకఁడు దేశాంతరము వెళ్ళినప్పుడు తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధములను, అనుమాసికమును, దర్శశ్రాద్ధమును తాను ప్రత్యేకముగానైనను జేయవలయును.

శ్రాద్ధనిమంత్రితస్య గాయత్రీజపసంఖ్యా.

శ్లో॥ పత్యబ్రేతశతంచైవ మాసికేశతపంచకం । ద్విసహస్రం సపిండేచ అయుతం ప్రేతభోదనే ॥

తా॥ ప్రత్యాబ్ధికమందు మూడువందలును, మాసికమునందు అయిదువందలును సపిండీకరణమునందు రెండువేలును, ప్రేతభోజనకాలమందు పదివేలును గాయత్రీ మంత్రజపమును జేయవలయును.

ఉపనయన వివాహానంతరే శ్రాద్ధకర్తవ్యత్వ విధిః

శ్లో॥ మాంజీబధ్వావివాహశ్చ షణ్మాసంవర్షమేవవా । నకుర్యాత్పిండనిర్వాహం నదద్యాత్తుతిలోదకమ్ । పుత్రీపుత్రీవివాహయోశ్చ పరతషణ్మాసతోభ్యంతరే । పిత్రోరాబ్ధికవై తృకేషు విధివత్ దూర్వాక్షతైరర్చయేత్ । దధ్యన్నంబసరీఫలైశ్చసహితం పిండా వికిర్యాదికం । సవ్యంతిలతర్పణంచహితథా దర్భాస్తిలా వర్జయేత్ ।

తా॥ ఉపనయనమైన పిమ్మటను, వివాహమైనపిమ్మటను ఆరుమాసములవరకుగాని సంవత్సరమువరకుగాని పిండప్రదానము, తిలతర్పణము చేయగూడదు. కుమార్తెకు కుమారులకు వివాహములు జరిగినపిమ్మట ఆరుమాసములలోపల తల్లిదండ్రుల ఆబ్ధికములు సంధించినయెడల గరికలు ఆక్షతలతో శ్రాద్ధమునందు అర్చన జేయవలయును. పిండములను పెరుగు రేగిపండ్లు మొదలగువానితో మిశ్రితముజేయవలెను. వికిరాన్నము అపసవ్యము, తిలతర్పణము, తిలలు, దర్బలు మొదలగునవి విడువవలెను.

అనేక శ్రాద్ధసన్నివాతే,

శ్లో॥ మాతాపిత్రోః క్షయేప్రాప్తే యదిదర్శనమాగతే పితృశ్రాద్ధంతుపూర్వంస్యా న్మాతృశ్రాద్ధమతఃపరం । దర్శశ్రాద్ధంతతపశ్చాత్పూర్వణస్తు మహాలయే । దర్శేసంక్రమణేప్రాప్తే తచ్ఛ్రాద్ధతుకథంభవేత్ । ఆమాశ్రాద్ధంసకర్తవ్యం కర్తవ్యసంక్రమోదితః సంక్రమేగ్రహణే దర్శేతచ్ఛ్రాద్ధంతు కథంభవేత్ । ఉపరాగప్రయక్తంతు సనుకాలేసమాచరేత్ । దర్శేతుమాసికేప్రాప్తే మాసిక

అపుత్రాయాః రజస్వలాయాః భర్తృశ్రాద్ధవిధిః

శ్లో॥ అపుత్రాతుయదాభార్యా సంప్రాప్తే భర్తృరాబ్ధికే రజస్వలాభ వేత్స్నాతు కుర్యాతన్నంచమేహని ।

తా॥ సంతానము లేనట్టి స్త్రీ బహిష్టయియుండగా ఆట్టిసమయమున పెనిమిటి యాబ్ధికము సంభవించినయెడల ఆయిదవస్నానదినమున ఆబ్ధికము పెట్టవలయును.

ప్రభాసఖండే॥ శ్లో॥ విశుద్ధస్యాచ్యతుర్దేహిషా స్యానానానీరజస్వలా । దైవేకర్మణిప్రీతేచ పంచమేహనిశుధ్యతి ॥

తా॥ బహిష్టయిన స్త్రీ నాల్గవదినమున స్నానముజేసిన శుద్ధియగును గాని దేవ పీతృకార్యము విషయమయి ఆయిదవదినమందు శుద్ధిగలనియగునని ప్రభాసఖండమునందు జెప్పబడినది.

పాదప్రక్షాళన విధి.

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమేభాగే బహిరేవస్థితోద్విజః । తత్రైవ నిశ్చజేత్పాద్యం తౌళనంమండలోపరి । ఉదజ్జుభోపసిష్టానాం పాదానాంతౌళసంభవేత్ । అన్యథాతౌళనేశ్చాదే నితాశాఃపితరోగతాః ॥

తా॥ మండలమునకు పడమటిభాగమున పాదములనుంచి పాద్యమును విడువవలయును. పాదప్రక్షాళనము పాదములను మండలమునుండిననుంచి పిమ్మట జేయవలయును. బ్రాహ్మణుల సుత్తరముఖముగ గూర్చుండబెట్టి పాదప్రక్షాళనము జేయవలయును. లేనియెడల పితృదేవతలు ఆశారహిణులై వెళ్ళుదురు.

శ్లో॥ పాదమూరేపిత్వస్థానం పాదమధ్యేపితాకుహః । ప్రపితామహోస్తుపాదాగ్రే పాదాప్రక్షాళయేత్కృమాత్ ॥

తా॥ పాదముల మొదట పితృలును పాదములమధ్య పితామహులును, పాదములచివర ప్రపితామహులు నుందురుకొబట్టి క్రిమముగా పాదములను ప్రక్షాళన జేయవలయును.

పాదప్రక్షాళన నోదకమార్జన విధిః

శ్లో॥ దేవనాదోదకం స్నానం స్పర్శనంపిత్వమండలే । ఉభయో స్నానమాప్నోతి పునఃకర్తావిధీయతే । పితృబ్రాహ్మణ పాదాంబునధారవ శిరసేక్వచిత్ ।

తా॥ విశ్వదేవులయొక్క నాదోదకముపైన మార్జనము చేసికొనుటయు పితృస్థానముయొక్క మండలమును స్పృశించుటయును కర్తకు స్నానముతో సమానమైనవి. కొబట్టి పితృస్థానమును నిమంత్రించునట్లుండయిన బ్రాహ్మణుని పాదోదకమును శిరస్సున ధరింపగూడదు మండలమునుమాత్రము స్పృశింపవలయును.

ఆ చ మ న ప్రి కా ర : .

శ్లో॥ మండలాత్పురతోదేవాః పితృవిప్రాస్తథోత్తరే । కర్తా
చైవతదీశాన్యే అన్యత్రరుధిరోపమమ్ ॥

తా॥ మండలమునకు తూర్పుగా విశ్వేదేవుఁడును, ఉత్తరమున
పితృబ్రాహ్మణుఁడును కర్త ఈశాన్యభాగమందును గూర్పుండి
యాచమనము జేయవలయును. దీనికి వ్యతిరేకస్థలములయందుండి
యాచమనము జేసినయెడల రక్తపానముతో సమానమగును.

శ్లో॥ కర్తృరాచమనాత్పూర్వం భోక్తృరాచమనకయది । శునో
మూత్రసమంతోయ మిత్యేవం మనురబ్రవీత్ ॥

తా॥ కర్త యాచమనముజేయుటకంటే ముందు భోక్త యాచ
మనము జేసినయెడల శునకమూత్రపానముతో సమానమని మనువు
చెప్పియుండెను.

గంధధారణమ్ .

శ్లో॥ చందనం పిణ్డకార్కేషు ఫాలమధ్యేఽనిక్షిపేత్ । కంఠే
కక్షే తథాప్యప్తే నిరాశాః పితరోగతాః ॥

తా॥ పిణ్డకార్యములయందు ముఖమునందే మంచిగంధమును
ధరించవలయునుగాని కంఠమునందును, భుజములయందును, వీపునం
దును కరించినయెడల పితృదేవతలు ఆశాఃపాతులై వెళ్ళిపోవుదురు.

పరివేషణవిధిః .

శ్లో॥ మధ్యేఅన్నంప్రతిష్ఠాప్య దక్షిణేఘృతపాయసే । శాకాది
పురితశ్చైవ అంతేసూపస్తధైవచ ॥

తా॥ అన్నమును మధ్యప్రదేశమందును, దక్షిణభాగమునందు
నేతిదొన్నెయు, పాయసముదొన్నెయు, కూరలుమొదలగునవి ముంద
రను పప్పు చివర నుంచవలయును.

(కడమవిషయములు మాధర్మశాస్త్రసంగ్రహమును గ్రంథము
నందు అచ్చువేయబడినది.

గ్రంథం సమాప్తమ్.

జ్యోతిషామృతము

అను జాతకభాగము. 3-8-0

ఈ గ్రంథము కీ॥ శే॥ నాథుండిగారైన

చల్లా లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి గారి చే

వచనకౌవ్యముగా వ్రాయబడినది.

సంవత్సరములు, చాంద్రమాసములు, సౌరమాసములు, అరవ
మాసములు, 4 రుతువులు, 6 అయనములు, 7 తిథులు, 8 నక్షత్రము
లు, 9 నక్షత్రముల వానివాని స్వరూపములు జంతువులు, 10 గణ
ములు మొదలగునవి. 11 అశ్విన్యాదిరాసులు 12 నామనక్షత్రములు
13 జీవన్తివ నక్షత్రములు 14 మహాదశలురాసులు కాలపురుషస్వభా
వములు, 15 రవ్యాదిగ్రహములు, 16 రవ్యాదిగ్రహస్వభాములరాశి
చక్రములు 17 గ్రహసంచార కాలనిర్ణయము 18 లగ్నకారకకర్తృ
ములు 19 కేంద్రాదిస్థానసంజ్ఞలు, 20 లగ్నముకట్టువిధము, 21 ఆంస
చక్రనిభాగము. 22 ఆంసచక్రము 23 ఇందులగ్నము కట్టువిధము
24 తారాలగ్నముకట్టువిధము 25 జనలగ్న తెలిసేవిధము, 26 దేశల
గ్నప్రమాణములు, 27 జన్మకాలఘడియలు తెలిసికొనుట 28 మహా
దశానిర్ణయములు, 29 మహాదశాశేషము, 30 అంతర్దశలు, 31 విగ
తాసూక్ష్మదశాలక్షణములు, అంతర్దశాటేబిల్ గ్రహములయొక్క
బలాబలములు చంద్రబలము వృద్ధిక్షయములు, గ్రహమిత్రత్వ శతృ
త్వములు, ఉచ్ఛస్వక్షేత్రములత్రికోణములు, గ్రహకారతత్వములు
తాత్కాలికశతృమిత్రత్వములు షడ్వర్గము; షడ్బలములు గ్రహసమ
యములు, గ్రహములకులవస్థలు, గ్రహవక్రాలు, గ్రహచ్ఛాద
నము, ఆదాగ్రహదశాఫలము, సూర్యదశ, చంద్రదశ, కుజదశ,
రాహుదశ, గురుదశ, శనిదశ, బుధదశ, కేతుదశ, శుక్రదశ, సూర్య
నియొక్క లగ్నాదిద్వాదశస్థానఫలములు; కేవలమారకనిర్ణయస్వభా
వము, రవ్యాదిగ్రహములవలన జాతకుడు యేలోకమునుండి వచ్చినవి
మొదలగు 172 విశేషములుగల గొప్పగ్రంథము.

వలయువారు !

లక్ష్మీనరసింహ ముద్రాక్షరశాల

మచలీపట్టణము.

18125 బచ్చపేట,